

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

კავკასიოლოგიის ინსტიტუტი

(BA) კავკასიოლოგია

2009-2010 სასწავლო წელი

პროგრამის ხელმძღვანელი: სრ. პროფ. ცირა ბარამიძე

პროგრამის ანალოგი არ არსებობს

თბილისი

იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საფუძველზე				ირანულენოვანი ენათმეცნიერების კავკასიაში	თურქულენოვანი ენათმეცნიერების კავკასიაში	კავკასიის ისტორია
I მოდული აფხაზური (აფხაზთმცოდნეობა)	II მოდული ადიღური (ადიღურ - ჩერქეზული)	III მოდული ნახური (ჩეჩნური)	IV მოდული დაღესტნური ენები	V მოდული ოსთმცოდნეობა	VI მოდული აზერბაიჯანმცოდნეობა	VII მოდული კავკასიის ხალხთა ისტორია
სტუდენტი ინტენსიურად შეისწავლის აფხაზურ ენას. აფხაზურ ფოლკლორს ა და ლიტერატურას აფხაზი ხალხის ეთნოგრაფიას.	სტუდენტი ინტენსიურად შეისწავლის ადიღურ-ჩერქეზულ ენას.	სტუდენტი ინტენსიურად შეისწავლის ნახურ ენათაგან ჩეჩნურს, ინგუშურსა და წოვათურს.	სტუდენტს ეძლევა საშუალება, აირჩიოს ინტენსიური სწავლებისათვის დაღესტნურ ენათაგან: ხუნძური, თაბასარანი, უდიური, გაცვლითი პროგრამები: ლეზგიური, დარგუული, ლაკური.	სტუდენტი ინტენსიურად შეისწავლის ოსურ ენას, ოსი ხალხის ისტორიასა და კულტურას, ოსურის, როგორც ინდოევროპული ენის მნიშვნელობას კავკასიაში გავრცელებულ ენათა შორის.	სტუდენტი ინტენსიურად შეისწავლის აზერბაიჯანულ ენას აზერბაიჯანის ისტორიასა და კულტურას, აზერბაიჯანის რელიქტურ ენებს. სტუდენტს საშუალება ეძლევა გაცვლითი პროგრამებით შეისწავლოს დანარჩენი თურქულენოვანი ენათმეცნიერების (ყარაჩაული, ბალყარული, ყუმიყური...).	სტუდენტი ქრონოლოგიურად შეისწავლის კავკასიაში მცხოვრები ეთნოსების ისტორიასა და კულტურის საკითხებს, ეთნოგრაფიას, არქეოლოგიას, ფიზიკურ ანთროპოლოგიას, კავკასიური ცივილიზაციის პრობლემურ საკითხებს.

საფაკულტეტო საგაღღებულო საგნები 40

საფაკულტეტო არჩევითი საგნები (ენები) 20

კავკასიოლოგიის კომპეტენციისათვის საგაღღებულო საგნები 25 კრ.

<i>H. 14-C-1</i> კავკასიის ხალხთა ისტორია 1	5 კრ.
<i>H. 14-C-2</i> კავკასიის ხალხთა ისტორია 2	5 კრ.
<i>H. 14-C-3</i> იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება	5 კრ.
<i>H. 14-C-4</i> ქართული ენის თეორიული გრამატიკა	5 კრ.
<i>H. 14-C-5</i> კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი (ძირითადი პრობლემები)	5 კრ.

I მოდული - აფხაზთმცოდნეობა

სავალდებულო საგნები **60 კრ.**

<i>H. 14-1-01</i> აფხაზური ენა 1	5 კრ.
<i>H. 14-1-02</i> აფხაზური ენა 2	5 კრ.
<i>H. 14-1-03</i> აფხაზური ენა 3	5 კრ.
<i>H. 14-1-04</i> აფხაზური ენა 4	5 კრ.
<i>H. 14-1-05</i> აფხაზური ენა 5	5 კრ.
<i>H. 14-1-06</i> აფხაზური ფოლკლორი	5 კრ.
<i>H. 14-1-07</i> აფხაზური ლიტერატურის ისტორია	5 კრ.
<i>H. 14-1-08</i> აფხაზი ხალხის ეთნოლოგია	5 კრ.
<i>H. 14-1-09</i> ადიღური (ჩერქეზული) ენა 1	5 კრ.
<i>H. 14-1-10</i> ჩეჩნური ენა 1	5 კრ.
<i>H. 14-1-11</i> ხუნძური ენა 1	5 კრ.
<i>H. 14-C-12</i> იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია	5 კრ.

I მოდულის არჩევითი საგნები **15 კრ.**

<i>H. 14-1-22</i> თაბასარანული ენა 1	5 კრ.
<i>H. 14-1-23</i> უდიური ენა 1	5 კრ.
<i>H. 14-1-24</i> ზანური (მეგრულ-ჭანური) ენა	5 კრ.
<i>H. 21-1-04</i> სვანური ენა	5 კრ.
<i>H. 00-f-2</i> ზოგადი ენათმეცნიერება	5 კრ.

II მოდული – ადიღური (ჩერქეზული)

საგაღდეგებლო საგნები	60 კრ.
H. 14-1-09 ადიღური (ჩერქეზული) ენა 1	5 კრ.
H. 14-2-25 ადიღური (ჩერქეზული) ენა 2	5 კრ.
H. 14-2-26 ადიღური (ჩერქეზული) ენა 3	5 კრ.
H. 14-2-27 ადიღური (ჩერქეზული) ენა 4	5 კრ.
H. 14-2-28 ადიღური (ჩერქეზული) ენა 5	5 კრ.
H. 14-1-29 უბიხური ენა	5 კრ.
H. 14-1-01 აფხაზური ენა 1	5 კრ.
H.14-1-10 ჩეჩნური ენა 1	5 კრ.
H.14-1-22 თაბასარანული ენა 1	5 კრ.
H.14-1-11 ხუნძური ენა 1	5 კრ.
H.14-C-12 იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია	5 კრ.
H.14-2-30 ჩერქეზი ხალხის ისტორია	5 კრ.

II მოდულის არჩევითი საგნები **15 კრ.**

H. 14-1-23 უდიური ენა 1	5კრ.
H. 14-1-24 ზანური (მეგრულ-ჭანური) ენა	5 კრ.
H. 21-1-04 სვანური ენა	5 კრ.
H. 00-f-3 ლინგვისტური კომპარატივისტიკის თეორია	5 კრ.
H. 00-f-2 ზოგადი ენათმეცნიერება	5 კრ.

III მოდული - ჩეჩნური (ნახური)

საგაღდეგებლო საგნები	60 კრ.
H. 14-1-10 ჩეჩნური ენა 1	5 კრ.
H. 14-3-31 ჩეჩნური ენა 2	5 კრ.
H. 14-3-32 ჩეჩნური ენა 3	5 კრ.
H. 14-3-33 ჩეჩნური ენა 4	5 კრ.
H. 14-3-34 ჩეჩნური ენა 5	5 კრ.
H.14-3-35 ინგუშური ენა	5 კრ.
H.14-3-36 ბაცბური (წოვა-თუშური) ენა	5 კრ.
H. 14-1-11 ხუნძური ენა 1	5 კრ.
H. 14-C-12 იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლი ისტორია	5 კრ.
H.14-1-22 თაბასარანული ენა 1	5 კრ.
H.14-3-37 ჩეჩნეთ-ინგუშეთის ისტორია	5 კრ.
H. 14-1-01 აფხაზური ენა 1	5 კრ.

III მოდულის არჩევითი საგნები

H. 14-1-09 ადიღური (ჩერქეზული) ენა 1	5 კრ.
H. 14-1-29 უბიხური ენა	5 კრ.
H. 14-1-24 ზანური (მეგრულ-ჭანური) ენა	5 კრ.
H. 21-1-04 სვანური ენა	5 კრ.
H. 14-1-23 უდიური ენა 1	5 კრ.
H. 00-f-2 ზოგადი ენათმეცნიერება	5 კრ.

IV მოდული - დადესტნური

სავალდებულო საგნები /60 კრ.

ან	ან	ან
H.14-1-11 ხუნძური ენა 1 / 5	H.14-1-22 თაბასარანული ენა 1 / 5	H.14-1-23 უდიური ენა 1 / 5
H.14-4-38 ხუნძური ენა 2 / 5	H.14-4-42 თაბასარანული ენა 2 / 5	H.14-4-46 უდიური ენა 2 / 5
H.14-4-39 ხუნძური ენა 3 / 5	H.14-4-43 თაბასარანული ენა 3 / 5	H.14-4-47 უდიური ენა 3 / 5
H.14-4-40 ხუნძური ენა 4 / 5	H.14-4-44 თაბასარანული ენა 4 / 5	H.14-4-48 უდიური ენა 4 / 5
H.14-4-41 ხუნძური ენა 5 / 5	H.14-4-45 თაბასარანული ენა 5 / 5	H.14-4-49 უდიური ენა 5 / 5
H.14-1-01 აფხაზური ენა 1		5 კრ.
H.14-1-09 ადიღური (ჩერქეზული) ენა 1		5 კრ.
H.14-1-29 უბიხური ენა		5 კრ.
H.14-C-12 იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია		5 კრ.
H.14-1-50 დადესტნის ისტორია		5 კრ.
H.14-1-0 ერთ-ერთი სხვა კავკასიური ენა		5 კრ.
H. 00-f-2 ზოგადი ენათმეცნიერება		5 კრ.
IV მოდულის არჩევითი საგნები		15 კრ.
H. 14-1-29 უბიხური ენა		5 კრ.
H. 14-1-24 ზანური (მეგრულ-ჭანური) ენა		5 კრ.
H. 21-1-04 სვანური ენა		5 კრ.
H. 00-f-3 ლინგვისტური კომპარატივისტიკის თეორია		5 კრ.
H. 00-f-2 ზოგადი ენათმეცნიერება		5 კრ.

V მოდული - ოსტმცოდნეობა

საგაღდეგებულო საგნები	60 კრ.
H. 14-5-52 ოსური ენა 1	5 კრ.
H. 14-5-53 ოსური ენა 2	5 კრ.
H. 14-5-54 ოსური ენა 3	5 კრ.
H. 14-5-55 ოსური ენა 4	5 კრ.
H. 14-5-56 ოსური ენა 5	5 კრ.
H. 14-5-57 ოსური ლიტერატურის ისტორია	5 კრ.
H. 14-5-58 ოსი ხალხის ისტორია	5 კრ.
H. 14-5-59 ოსური ფოლკლორი	5 კრ.
H. 14-5-60 ოსი ხალხის ეთნოგრაფია	5 კრ.
H. 16-02-1 სპარსული ენა 1	5 კრ.
H. 14-1-00 აფხაზურ-ადიღურ ენათა ქვეჯგუფიდან ერთ-ერთი ენა	5 კრ.
H. 14-4-00 ნახურ-დაღესტნურ ენათა ქვეჯგუფიდან ერთ-ერთი ენა	5 კრ.
V მოდულის არჩევითი საგნები	15 კრ.
H. 14-5-63 ოსურ-კავკასიური ენობრივი შესხედრები	5 კრ.
H. 21-43 შედარებითი მითოლოგია	5 კრ.
H. 15-02 ირანულ ენათა შესწავლის შესავალი	5 კრ.
H. 00-f-2 ზოგადი ენათმეცნიერება	5 კრ.

VI მოდული - აზერბაიჯანმცოდნეობა

საგაღდეგო საგნები	60 კრ.
H. 14-6-64 აზერბაიჯანული ენა 1	5 კრ.
H. 14-6-65 აზერბაიჯანული ენა 2	5 კრ.
H. 14-6-66 აზერბაიჯანული ენა 3	5 კრ.
H. 14-6-67 აზერბაიჯანული ენა 4	5 კრ.
H. 14-6-68 აზერბაიჯანული ენა 5	5 კრ.
H. 14-6-69 აზერბაიჯანული ლიტერატურის ისტორია 1	5 კრ.
H. 14-6-70 აზერბაიჯანული ლიტერატურის ისტორია 2	5 კრ.
H. 14-6-71 აზერბაიჯანული ფოლკლორი	5 კრ.
H. 14-6-72 აზერბაიჯანის ისტორია და კულტურა 1	5 კრ.
H. 14-6-73 აზერბაიჯანის ისტორია და კულტურა 2	5 კრ.
H. 14-6-74 აზერბაიჯანული სალიტერატურო ენის ისტორია	5 კრ.
H. 14-6-75 აზერბაიჯანის მცირერიცხოვან ხალხთა ენები	5 კრ.
VI მოდულის არჩევითი საგნები	15 კრ.
H. 14-6-76 თანამედროვე აზერბაიჯანი	5 კრ.
H. 09-11 ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნების ისტორია (შუა საუკუნეები)	5 კრ.
H. 09-12 ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნების ისტორია (ახალი და უახლესი პერიოდი)	5 კრ.
H. 17-02 თურქულ ენათა შესწავლის შესავალი	5 კრ.
H. 14-4-00 ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ენა	5 კრ.

VII მოდული - კავკასიის ხალხთა ისტორია

სავალდებულო საგნები	60 კრ.
H. 14-7-01 კავკასიის ისტორიული გეოგრაფია	5 კრ.
H. 14-7-77 კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგია	5 კრ.
H. 14-7-78 კავკასიის არქეოლოგია	5 კრ.
H. 14-7-79 რელიგიის ისტორია და რელიგია თანამედროვე მსოფლიოში	5 კრ.
H. 14-7-80 კავკასიის ხალხთა ფიზიკური ანთროპოლოგია	5 კრ.
H. 14-7-81 კავკასიის ხალხთა კულტურა	5 კრ.
H. 14-7-82 რუსეთი და კავკასია XVI-XXI ს.ს.	5 კრ.
H. 14-7-83 საქართველოსა და სომხეთის ეკლესიათა ურთიერთობების ისტორია IV-XIX ს.ს.	5 კრ.
H. 14-4-00 ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ენა	20 კრ.
VII მოდულის არჩევითი საგნები	15 კრ.
H. 14-7-84 ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნების ისტორია (შუა საუკუნეები)	5 კრ.
H. 09-12 ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნების ისტორია (ახალი და უახლესი პერიოდი)	5 კრ.
H.09-00 მსოფლიო ისტორია (ქვეყნის და პერიოდის არჩევით)	5 კრ.
H. 21-5-24 რუსეთი, საქართველო და ამიერკავკასიური სახანოები XVI- XIX საუკუნის პირვ. მეოთხედი	5 კრ.
H. 21-5-22 რუსეთის აღმოსავლური პოლიტიკა	5 კრ.

არჩევითი საგნები კავკასიოლოგიის ყველა მოდულისათვის

10 კრ.

14-1-51	ენობრივი სიტუაცია კავკასიაში	5 კრ.
H. 14-C-86	კავკასიის ისტორიული გეოგრაფია	5 კრ.
H. 14-C-87	რუსული ენის პრაქტიკული გრამატიკა	5 კრ.
H. 00f- 2	ზოგადი ენათმეცნიერება	5 კრ.
H. 14-C-88	ბასკურ-კავკასიური ურთიერთობები	5 კრ.
H. 14-7-78	კავკასიის არქეოლოგია	5 კრ.
H. 14-7-77	კავკასიის ეთნოლოგია	5 კრ.
H. 21-06	ძველი ქართული ენა	5 კრ.
H.09-00	მსოფლიო ისტორია (ქვეყნისა და პერიოდის არჩევით)	5 კრ.

**კავკასიოლოგიის საბაკალავრო პროგრამის არჩევითი საგნები
მომიჯნავე სპეციალობებიდან**

35 კრ.

H.09.06	– ძველი აღმოსავლეთის ისტორია	5 კრ.
H.09.11	– ახლო აღმოსავლეთის ისტორია (შუა საუკუნეები)	5 კრ.
H.09.12	– ახლო აღმოსავლეთის ისტორია(ახალი და უახლესი პერიოდი)	5 კრ.
H.21.27	– ქართველურ ენათა შედარებითი გრამატიკა	5 კრ.
H.21.27	– ქართული ენის სტრუქტურული ანალიზი	5 კრ.
H.15.01	– ისლამი (რელიგია, ისტორია, ცივილიზაცია)	5 კრ.
H.15.22	– აღმოსავლური კულტურა	5 კრ.

თავისუფალი კრედიტი	10 კრ.
დამატებითი სპეციალობის კრედიტები	60 კრ.
საბაკალავრო ნაშრომი	10 კრ.

დამატებითი პროგრამა - კავკასიოლოგია 60 კრ.

H. 14-C-01 კავკასიის ხალხთა ისტორია 1	5 კრ.
H. 14-C-02 კავკასიის ხალხთა ისტორია 2	5 კრ.
H. 14-C-03 იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი	5 კრ.
H. 14-C-04 ენობრივი სიტუაცია კავკასიაში	5 კრ.
H. 14-C0-5 კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი	5 კრ.
H. 14-C-00 ერთ-ერთი კავკასიური ენა	25 კრ.

არჩევითი საგნები 15

H. 14-C-86 კავკასიის ისტორიული გეოგრაფია	5 კრ.
H. 14-7-79 რელიგიის ისტორია და რელიგია თანამედროვე მსოფლიოში	5 კრ.
H. 14-7-78 კავკასიის არქეოლოგია	5 კრ.
H. 14-7-77 კავკასიის ეთნოლოგია	5 კრ.
H. 14-C-87 რუსული ენის პრაქტიკული გრამატიკა	5 კრ.
H. 14-C-12 იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია	5 კრ.

კავკასიოლოგიის საბაკალავრო პროგრამა დაყოფილია შვიდ მოდულად, რაც სტუდენტს საშუალებას აძლევს სწავლების პირველივე საფეხურზე სწორად განსაზღვროს არჩევანი. კავკასიოლოგია, როგორც დარგი, საჭიროებს კომპლექსურ მიდგომას, რაც უდავოდ ხელს შეუწყობს და სრულყოფილს გახდის სწავლების სამივე საფეხურს (ბაკალავრიატი, მაგისტრატურა, დოქტორანტურა) და სამეცნიერო კვლევების მრავალსახეობათა სისტემაში მოყვანას.

იბერიულ-კავკასიურ ენათა გარდა კავკასიაში გავრცელებულია არაიბერიულ-კავკასიური ენები: ოსური, სომხური, აზერბაიჯანული...

იბერიულ-კავკასიური მოდემის ხალხებს ამ ხალხებთან ენობრივი და ეკონომიკურ-კულტურული ურთიერთობები ოდითგანვე ჰქონდათ. ეს ურთიერთობები აისახა ენაშიც და კულტურაშიც. ამიტომაც ჩვენ მიერ ახლად შექმნილ პროგრამებში წინა პლანზე სწორედ ენის სწავლებაა წამოწეული.

საბაკალავრო პროგრამები კავკასიოლოგიაში ანიჭებს აკადემიურ ხარისხს –
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ბაკალავრი (კავკასიოლოგი).

სწავლის მიზანი:

პირველი ოთხი მოდული იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საფუძველზეა შექმნილი და გულისხმობს ქართულის მონათესავე მთის კავკასიურ ენათა შესწავლას. ოთხივე მოდულში გათვალისწინებულია თითო პრიორიტეტული კავკასიური ენის სწავლება, რათა კურსდამთავრებულს შეეძლოს ამ ენათა ცოდნის პრაქტიკულად გამოყენება, კომუნიკაცია, თარგმნა და ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი.

სწავლის შედეგი:

ა) იბერიულ-კავკასიური ენების პროგრამის სწავლების დროს მომავალი ბაკალავრი გაძლიერებით შეისწავლის რამდენიმე კავკასიურ ენას.

2009-2010 სასწავლო წელს ასეთი პრიორიტეტული ენებია აფხაზური, ადიღეური, თაბასარანული, ხუნძური, უდიური და ჩეჩნური. პრიორიტეტული ენები ყოველ წელს სტუდენტთა არჩევანის შესაბამისად იცვლება. სტუდენტი, გარდა პრიორიტეტული ენისა, მოისმენს რამდენიმე მთის კავკასიური ენის მიმოხილვით კურსს; შეისწავლის სავალდებულო საფაკულტეტო, აგრეთვე ძირითადი და დამატებითი პროგრამებით გათვალისწინებულ საგნებს. ბაკალავრიატის დამთავრებისას ახალგაზრდას ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ენა ეცოდინება A2 დონეზე, ხოლო დანარჩენი საპროგრამო ენა A1 დონეზე და შეეძლება ამ ენაზე მოლაპარაკე პირთან კონტაქტი. დაეუფლება ამ ენათა კვლევის მეთოდოლოგიას, გამომუშავებული ექნება

მკვლევრისთვის საჭირო უნარ-ჩვევები. სტუდენტი, ამავედროულად, არჩეული მოდულის ფარგლებში შეისწავლის კონკრეტული რეგიონის ისტორიისა და კულტურის საკითხებს, რაც მას საშუალებას მისცემს მომავალში მაგისტრატურის პროგრამის შერჩევის დროს სწორად განსაზღვროს პროფესიული ორიენტირი.

ბ) სტუდენტს ჩამოუყალიბდება მკაფიო წარმოდგენები კავკასიის, როგორც ერთიანი ისტორიულ-კულტურული სივრცის წარსულზე უძველესი ხანიდან ჩვენს დრომდე: კავკასიაში მცხოვრები ცალკეული ხალხებისა და ეთნიკური ჯგუფების როლზე ისტორიულ პროცესში. ეს ცოდნა მათ ხელს შეუწყობს უკეთ გაიგონ თანამედროვე ეთნო- და გეოპოლიტიკური რეაქციები.

დასაქმების სფეროები:

კავკასიოლოგიის ბაკალავრიატის კურსდამთავრებულს შეეძლება იმუშაოს ექსპერტ-კავკასიოლოგად სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციებში, მასმედიაში, კულტურულ ურთიერთობათა ცენტრებში, ტურიზმის სფეროში.

დ) სწავლის გაგრძელების საშუალება:

ბაკალავრიატის კურსდამთავრებულს საშუალება ეძლევა სწავლა განაგრძოს სწავლების მეორე საფეხურზე მაგისტრატურაში.

დასაქმების სფეროები დიდია, რადგან ბაკალავრი ძირითად სპეციალობასთან ერთად იღებს მეორე სპეციალობასაც, კერძოდ შეეძლება იმუშაოს ექსპერტ-კავკასიოლოგად სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციებში, მასმედიაში, კულტურულ ურთიერთობათა ცენტრებში.

სწავლის გაგრძელების საშუალებაც ალტერნატიულია. დამატებითი პროგრამის ათვისების შემდეგ ბაკალავრს საშუალება ექნება აირჩიოს მაგისტრატურა ან თავის ძირითად სპეციალობაში, ან კავკასიოლოგიაში.

დამატებით სპეციალობაზე მიღების წინაპირობა უნდა იყოს ამგვარი: ნებისმიერი ჰუმანიტარული ან არაჰუმანიტარული სპეციალობის სტუდენტს დაუბრკოლებლად შეუძლია აირჩიოს დამატებითი სპეციალობა კავკასიოლოგიაში.

პროგრამის კოორდინატორები:

ჯონი კვიციანი

მარია ჯიქია

პროგრამის ხელმძღვანელი

სრული პროფესორი

ცირა ბარამიძე

კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის საბაკალავრო პროგრამის პროფესურა (8 სემესტრისათვის)

I. აკად. პერსონალი

1. ც. ბარამიძე
2. ჯ. კვიციანი
3. მ. ჩუხუა
4. ნ. მაჭავარიანი
5. რ. აბაშია

II. ენების ცენტრი

1. ლ. ავიძბა
2. ნ. ბეპიევი
3. რ. ფარეულიძე
4. თ. უჯუხუ

III. მომიჯნავე სპეციალობების აკად. პერსონალი

1. ხ. მამისიმედიშვილი
2. ტ. მახაური
3. თ. ქურდოვანიძე
4. რ. თოფჩიშვილი
5. მ. ქურდიანი
6. მ. ფუთურიძე
7. ქ. ხუციშვილი
8. გ. ჟუჟუნაშვილი

9. ლ. ბარამიძე

10. ი. კაპანაძე

11. მ. ნიკოლაიშვილი

IV. მოწვეული პროფესორები

1. რ. ჯანაშია

2. ნ. რუხაძე

3. ვ. შენგელია

4. ს. ბახია-ოქრუაშვილი

5. ლ. ბითაძე

6. ა. მუსაევი

7. ს. ზედელაშვილი

8. ი. კაპანაძე

სულ 25.

სასწავლო და სამეცნიერო კვლევის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა

1. თსუ I კორპ. აუღ 104^ა

2. არნ. ჩიქობავას კაბინეტ-მუზეუმი (იჭაეჭაეაძის №19)

3. არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ბიბლიოთეკა

4. არნ. ჩიქობავას კაბინეტ-მუზეუმის ბიბლიოთეკა

5. კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბიბლიოთეკა

6. კომპიუტერული ტექნიკა

სამეცნიერო-კვლევის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა:

კვლევითი კომპონენტი (მოდულის არსებობის შემთხვევაში)

დანართი 1

საფაკულტეტო კურსები / მოდულები 50 კრ.						
კოდი	საგნის/მოდულის სახელწოდება	ECTS კრედიტები	საკონტაქტო / დამოუკიდებელი მუშაობის საათების რაოდენობა	საგანზე/მოდულზე დაშვების წინაპირობა	სწავლების სემესტრი (შემოდგომის/გაზაფხულის)	ლექტორი/ლექტორები
	ენათმეცნიერების შესავალი	5	45/80			
	ფილოსოფიის შესავალი	5	45/80			
	აკადემიური წერა	5	45/80			
	საქართველოს ისტორია	5	45/80			
	ევროპული ენა	10	60/65			
	აღმოსავლური ან კლასიკური ენა	10	60/65			
	შესავალი კავკასიოლოგიაში	5	45/80			
	შესავალი არჩევით(რეკომენდირებულია შესავალი ქართულ ფილოლოგიაში)	5	45/80			
კავკასიოლოგიის კომპეტენციისათვის საგანდებულო საგნები						
	კავკასიის ხალხთა ისტორია	10	45/80		I-II	
	იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება	5	45/80		I	
	ქართული ენის თეორიული კურსი	5	60/65.		II	
	ზოგადი ენათმეცნიერება	5	45/80		II	

**I მოდული (აფხაზთმცოდნეობა)
სავალდებულო საგნები**

კოდი	საგნის/მოდულის სახელწოდება	ECTS კრედიტები	საკონტაქტო / დამოუკიდებელი მუშაობის საათების რაოდენობა	საგანზე/მოდულზე დაშვების წინაპირობა	სწავლების სემესტრი (შემოდგომის/ გაზაფხულის)	ლექტორი/ ლექტორე ბი
	აფხაზური ენა(1,2,3,4,5)	25	საკ. 6 (2+2+2),		(შემოდგომის/ გაზაფხულის)	
	აფხაზური ფოლკლორი	5	საკ. 3 (2+1), დამოუკ.2.		II	
	3.აფხაზური ლიტ.ისტ	5	საკ. 3 (2+1), დამოუკ.2.		I	
	აფხაზი ხალხის ეთნოლოგია	5	საკ. 3 (2+1), დამოუკ.1.		II	
	იბერიულ- კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტ.	5	საკ.3(2+1), დამოუკ.1.		I	
	ადიღური(ჩერქე ზული) ენა1	5	საკ.4 (2+2)		I	
	სუნური ენა1	5	საკ.4 (2+2)		II	
	ჩეჩნური ენა 1	5	საკ.4 (2+2)		III	

პირველი მოდულის არჩევითი საგნები

	თაბასარანული ენა	5	საკ.4 (2+2)		I	
	ზანური(მეგრულ- ჭანური) ენა	5	საკ.4 (2+2)		I	
	სვანური ენა	5	საკ.4 (2+2)		I	

**II მოდულის „ადიდებული“ (ჩერქეზული)
სავალდებულო საგნები**

კოდი	საგნის/მოდულის სახელწოდება	ECTS კრედიტები	საკონტაქტო / დამოუკიდებელი მუშაობის საათების რაოდენობა	საგანზე/მოდულზე დაშვების წინაპირობა	სწავლების სემესტრი (შემოდგომის/ გაზაფხულის)	ლექტორი/ ლექტორე ბი
	ადიდებული (ჩერქეზული) ენა(1,2,3,4,5,)	25	საკ. 6 (2+2+2),		I-VIII	
	უბიხური ენა	5	საკ4(2+2)		II	
	ავხაზური ენა 1	5	საკ4(2+2)		I	
	ჩეჩნური ენა 1	5	საკ4(2+2)		I	
	თაბასარანული ენა 1	5	საკ4(2+2)		I	
	სუნძური ენა 1	5	საკ4(2+2)		I	
	იბერიულ- კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია	5	საკ.3(2+1)		I	
	ჩერქეზი ხალხის ისტორია	5	საკ.3 (2+1)		II	

II მოდულის არჩევითი საგნები

	უდიური ენა 1	5	საკ.4(2+2)		I	
	ზანური(მეგრულ- ჭანური)ენა	5	საკ.4(2+2)		I	
	სვანური ენა	5	საკ.4(2+2)		I	

**III მოდულის „ჩეჩნური“ (ნახური)
სავალდებულო საგნები**

კოდი	საგნის/მოდულის სახელწოდება	ECTS კრედიტები	საკონტაქტო / დამოუკიდებელი მუშაობის საათების რაოდენობა	საგანზე/მოდულზე დაშვების წინაპირობა	სწავლების სემესტრი (შემოდგომის/ გაზაფხულის)	ლექტორი/ ლექტორე ბი
	ჩეჩნური ენა (1,2,3,4,5,)	25	საკ. 6 (2+2+2),		I-VIII	
	ინგუშური ენა	5	საკ. 4 (2+2),		II	
	ბაცბური ენა	5	საკ. 4 (2+2),		II	
	სუნძური ენა	5	საკ. 4(2+2)		I	

	იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია	5	საკ.3 (2+1)		I	
	თაბასარანული ენა 1	5	საკ. 4(2+2)		I	
	ჩენეთ-ინგუშეთის ისტორია	5	საკ.3 (2+1)		II	
	აფხაზური ენა1	5	საკ. 4(2+2)		I	
III მოდულის არჩევითი საგნები						
	ადიღური(ჩერქეზული)ენა	5	საკ.4 (2+2)		I	
	უბიხური ენა	5	საკ. 4(2+2)		I	
	უდიური ენა 1	5	საკ. 4(2+2)		I	

IV მოდული (დადესტურ ენებში) სავალდებულო საგნები						
კოდი	საგნის/მოდულის სახელწოდება	ECTS კრედიტები	საკონტაქტო / დამოუკიდებელი მუშაობის საათების რაოდენობა	საგანზე/მოდულზე დაშვების წინაპირობა	სწავლების სემესტრი (შემოდგომის/ გაზაფხულის)	ლექტორი/ ლექტორები
	ან ხუნძური ენა (1,2,3,4,5,)	25	საკ. 6 (2+2+2),		I-VIII	
	ან თაბასარანული ენა	25	საკ. 6 (2+2+2),		I-VIII	
	ან უდიური ენა (1,2,3,4,5,)	25	საკ. 6 (2+2+2),		I-VIII	
	უბიხური ენა	5	საკ. 4 (2+2),		I	
	იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტ.	5	საკ. 3 (2+1), დამოუკ.1.		I	
	აფხაზური ენა 1	5	საკ.4 (2+2)		I	
	ადიღური (ჩერქეზული) ენა1	5	საკ.4 (2+2)		I	
	დადესტნის ისტორია	5	საკ 3(2+1)		I	
	ქართული პალეოგრაფია	5	საკ.4 (2+2)		I	
	ძველი ქართული ენა	5	საკ.4 (2+2)		I	

IV მოდულის არჩევითი საგნები

	უბიხური ენა	5	საკ.4 (2+2)		I	
	ზანური (მეგრულ- ჭანური)ენა	5	საკ.4 (2+2)		I	
	სვანური ენა	5	საკ.4(2+2)		I	

V მოდული (ოსთმცოდნეობა) სავალდებულო საგნები

კოდი	საგნის/მოდულის სახელწოდება	ECTS კრედიტები	საკონტაქტო / დამოუკიდებელი მუშაობის საათების რაოდენობა	საგანზე/მოდულზე დაშვების წინაპირობა	სწავლების სემესტრი (შემოდგომის/ გაზაფხულის)	ლექტორი/ ლექტორე ბი
	ოსური ენა (1,2,3,4,5)	25	საკ. 6 (2+2+2),		I-VIII	
	ოსური ლიტ.ისტორია	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		I	
	ოსი ხალხის ისტორია	5	საკ. 3 (2+1), დამოუკ.2.		I	
	ოსური ფოლკლორი	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.2.		II	
	ოსი ხალხის ეთნოგრაფია	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.2.		II	
	სპარსული ენა	5	საკ. 4 (2+2),		II	
	ავხაზურ- ადიღურ ენათა ქვეჯგუფიდან ერთ-ერთი ენა	5	საკ. 4 (2+2),		II	
	ნახურ- დაღესტნურ ენათა ქვეჯგუფიდან ერთ-ერთი ენა	5	საკ. 4 (2+2),		II	

V მოდულის არჩევითი საგნები

	ოსურ- კავკასიური ენობრივიშეხვედ	5	საკ. 3 (2+1)		II	
--	---------------------------------------	---	--------------	--	----	--

	რები					
	შედარებითი მითოლოგია	5	საკ. 3 (2+1)		II	
	ირანულ ენათა შესწავლის შესავალი	5	საკ. 3 (2+1)		II	

**VI მოდული (აზერბაიჯანთმცოდნეობა)
სავალდებულო საგნები**

კოდი	საგნის/მოდულის სახელწოდება	ECTS კრედიტები	საკონტაქტო / დამოუკიდებელი მუშაობის საათების რაოდენობა	საგანზე/მოდულზე დაშვების წინაპირობა	სწავლების სემესტრი (შემოდგომის/ გაზაფხულის)	ლექტორი/ ლექტორები
	აზერბაიჯანული ენა (1,2,3,4,5)	25	საკ. 6 (2+2+2),		I-VIII	
	აზერბაიჯანული ლიტ. ისტორია 1,2	10	საკ. 3 (2+1)		I-II	
	აზერბაიჯანის ისტორია და კულტურა 1,2	10	საკ. 3 (2+1)		I-II	
	აზერბაიჯანის მცირერიცხოვან ხალხთა ენები	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		II	
	აზერბაიჯანული სალიტერატურო ენის ისტორია	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		II	
	აზერბაიჯანული ფოლკლორი	5	საკ. 3 (2+1)		II	

VI მოდულის არჩევითი საგნები

	თანამედროვე აზერბაიჯანი	5	საკ. 3 (2+1)		I	
	თურქულ ენათა შესწავლის შესავალი	5	საკ. 3 (2+1)		II	
	ერთ-ერთი იბერიულ კავკასიური ენა	5	საკ. 4 (2+2)		II	

**VII მოდული (კავკასიის ხალხთა ისტორია)
სავალდებულო საგნები**

კოდი	საგნის/მოდულის სახელწოდება	ECTS კრედიტები	საკონტაქტო / დამოუკიდებელი მუშაობის საათების რაოდენობა	საგანზე/მოდულზე დაშვების წინაპირობა	სწავლების სემესტრი (შემოდგომის/ გაზაფხულის)	ლექტორი/ ლექტორები
	კავკასიის ისტორიული გეოგრაფია	5	საკ. 3 (2+1)		I	
	კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგია	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		II	
	კავკასიის არქეოლოგია	5	საკ. 3 (2+1), დამოუკ.1.		I	
	კავკასიის ხალხთა ფიზიკური ანთროპოლოგია	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		I	
	კავკასიის ხალხთა კულტურა	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		I	
	რუსეთი და კავკასია XVI-XXI სს.	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		I	
	ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ენა	25	საკ 6 (2+2+2)		I	
	საქართველოსა და სომხეთის ეკლესიათა ურთიერთობების ისტორია IV-XIXსს.	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		I	

VII მოდულის არჩევითი საგნები

	რუსეთი, საქართველო და ამიერკავკასიური სახანოები	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		I	
	რუსეთის აღმოსავლური პოლიტიკა	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		II	
	მახლობელი აღმოსავლეთის ქვეყნების ისტორია (ახალი და უახლესი პერიოდი)	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		II	

არჩევითი საგნები შვიდივე მოდულისათვის

კოდი	საგნის/მოდულის სახელწოდება	ECTS კრედიტები	საკონტაქტო / დამოუკიდებელი მუშაობის საათების რაოდენობა	საგანზე/მოდულზე დაშვების წინაპირობა	სწავლების სემესტრი (შემოდგომის/ გაზაფხულის)	ლექტორი/ ლექტორები
	კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი	5	საკ. 3 (2+1), დამოუკ.1.		II	
	ენობრივი სიტუაცია კავკასიაში	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		I	
	კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია	5	საკ. 3 (2+1) დამოუკ.1.		I	
	რუსული ენის ფუქციონალური გრამატიკა	5	საკ. 4 (2+2) დამოუკ.1.		II	
	კავკასიის ისტორიული გეოგრაფია	5	საკ.3 (2+1)		I	
	მსოფლიო ლიტერატურის ისტორია (ქართული ლიტერატურის ისტორია ძვ., ახალი, უახლესი)	5	საკ.3 (2+1)		II	

კავკასიოლოგიის საბაკალავრო პროგრამის არჩევითი საგნები მომიჯნავე სპეციალობებიდან 35 კრ.

	ძველი აღმოსავლეთის ისტორია	5	საკ. 3 (2+1)			
	მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორია (შუა საუკუნეები)	5	საკ. 3 (2+1)			
	მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორია(ახალი და უახლესი პერიოდი)	5	საკ. 3 (2+1)			
	ქართველურ ენათა შედარებითი გრამატიკა	5	საკ. 3 (2+1)		II	
	ქართული ენის სტრუქტურული ანალიზი	5	საკ. 3 (2+1)			
	ისლამი (რელიგია,	5	საკ. 3 (2+1)			

	ისტორია, ცივილიზაცია					
	აღმოსავლური კულტურა	5	საკ. 3 (2+1)			
დამატებითი პროგრამა – კავკასიოლოგია 60 კრ.						
	კავკასიის ხალხთა ისტორია 1,2	10	საკ.4 (2+2)		I	
	იბერიულ- კავკასიური ენათმეცნიერება	5	საკ.3 (2+1)		I	
	ენობრივი სიტუაცია კავკასიაში	5	საკ.3 (2+1)		I	
	კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი	5	საკ.3 (2+1)		II	
	ერთ-ერთი კავკასიური ენა	25	საკ.6 (2+2+2)		I	
არჩევითი საგნები						
	კავკასიის ისტორიული გეოგრაფია	5	საკ.3 (2+1)		I	
	რუსული ენის ფუნქციონალურ ი გრამატიკა	5	საკ.4 (2+2)		II	
	იბერიულ- კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია	5	საკ.3 (2+1)		I	

სილაბუსი

2009-2010 სასწავლო წელი

სასწავლო კურსის დასახელება	შესავალი კავკასიოლოგიაში
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	კურსი განკუთვნილია თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ბაკალავრიატის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის სტუდენტთათვის. სავალდებულო საგანი, დანარჩენი სპეციალობებისათვის არჩევითი.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS	კრედიტების რაოდენობა – 5 კრედიტი – 125 სთ. 2 ლექცია – 30 სთ. 2 სემინარი – 30 სთ. საკონტაქტო – 60სთ დამოუკიდებ. მუშაობა – 65 სთ.
ლექტორი	ჯონი კვიციანი ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, 70 42 28(ბინა), 855 697993 ; e-mail: , ცირა ბარამიძე ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ტელ.: 38 49 35; 895 26 41 10 E-mail: tsirabaramidze@yahoo.com
სასწავლო კურსის მიზანი	კავკასიის ხალხთა გეოგრაფიული, კულტურულ-ცივილიზაციური ერთობის ისტორიული წარსულის გაცნობა. იბერიულ-კავკასიურ ენათა ოჯახისა და კავკასიაში გავრცელებული სხვა ენების სისტემა-სტრუქტურის ზოგადი დახასიათება. კავკასიის ენათა ფუნქციონირების საკითხების გაცნობა.
სასწავლო კურსის შესავლის წინაპირობები	წინაპირობების გარეშე
სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი.
სასწავლო კურსის შინაარსი	ლექცია №1 -2 სთ. კავკასია და კავკასიელები (ანტიკური ხანის და თანამედროვე ავტორთა ნაწარმოებებში). 1. ვახტანგ შამილაძე ქართველ და უცხოელ მოგზაურ მკვლევართა ეთნოლოგიური ცნობები კავკასიის ხალხების შესახებ. თბ., 2001

2. Дон и Кавказ в произведениях античных авторов Ростов/Дон. 1990.

სემინარი №1 -2სთ.

ლექცია №2 -2 სთ.

კავკასია: მოკლე ისტორიულ-კულტურული ექსკურსი, ფორმაციული, ცივილიზაციური და მოდერნიზაციული მეთოდოლოგიების თვალსაზრისით.

1. ჯ. კვიციანი კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში თბ., 2007
2. ქ. სიხარულიძე კავკასიური მითოლოგია თბ., 2006
3. Народы Кавказа т. т1.2. М. 1960.,1961

სემინარი №2 -2სთ.

ლექცია №3 -2 სთ.

თანამედროვე ჩრდილო და სამხრეთ კავკასიის სოციოკულტურული და პოლიტიკური რუკა. კულტურულ-ცივილიზაციური ურთიერთმიმართება რეგიონში.

1. ე. კოპალიანი ჯ. კვიციანი კავკასია XX საუკუნეში თბ., 2001
4. Народы Кавказа т. т1.2. М. 1960.,1961

სემინარი №3 -2სთ.

ლექცია №4 -2 სთ.

კავკასიური იდეა დროის ჭრილში

1. Квициани Дж. К вопросу кавказской идеи/ ეთნოლოგიური კრებული. მთავარი რედ. ქ. ხუციშვილი თბ., 2008
2. რ. მეტრეველი კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში, თბ., 2006

სემინარი №4 -2სთ.

ლექცია №5 -2 სთ.

საქართველო კავკასიის ეთნოკულტურულ სივრცეში (ისტორია და თანამედროვეობა)

1. რ. თოფჩიშვილი კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია თბ., 2007
2. ჯ. კვიციანი კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში თბ., 2007
5. Народы Кавказа т. т1.2. М. 1960.,1961

კოლოკიუმი №1

ლექცია №6 -2 სთ.

პოსტსაბჭოური მოდერნიზაცია კავკასიაში ტრადიციული საზოგადოებიდან სამოქალაქოში გადასვლა.

1. ჯ. კვიციანი კავკასია: თანამედროვე პრობლემების სინერგეტიკული ხედვა // კავკასიის ეთნოლოგიური კრებული 10 თბ., 2007
3. რ. მეტრეველი კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში, თბ., 2006

სემინარი №6 -2სთ.

ლექცია №7 -2 სთ.

არსებობს თუ არა კავკასიური ცივილიზაცია?

1. ჯ.კვიციანი კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში თბ., 2007
2. რ. მეტრეველი კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში, თბ., 2006

სემინარი №7 -2სთ.

ლექცია №8 -2 სთ.

1. კავკასიის ენები და იბერიულ-კავკასიური ენები და კილოები.
2. იბერიულ-კავკასიურ ენათა შედგენილობა: ენები და ძირითადი კილოები.

არნ. ჩიქობავა იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია 2008., გვ. 1-13;

იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი1979., გვ-39;

სალექციო კურსის ჩანაწერი

სემინარი №8 -2სთ.

ლექცია №9 -2 სთ.

1. იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორიის პერიოდიზაციისათვის
არნ. ჩიქობავა იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია

2008., გვ. 15;

იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი 1979., გვ.12;

სალექციო კურსის ჩანაწერი

სემინარი №9 -2სთ.

ლექცია №10 -2 სთ.

1. იბერიულ-კავკასიურ ენათა სისტემა ამჟამად და ძველად;

იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი 1979., გვ.39;

სალექციო კურსის ჩანაწერი

სემინარი №10 -2სთ.

ლექცია №11 -2 სთ.

1. პირველი პერიოდის შრომები ზოგადად (შემთხვევითი ლექსიკური ჩანაწერები, სტეფ.პაოლინისა და ნიკ. ირბახის ქართულ-იტალიური ლექსიკონი, მაჯოს ქართული გრამატიკა. სულხან-საბას ლექსიკონი, შანშოვანის გრამატიკა ანტონის გრამატიკა, გიულდენშტედტი, კლაპროთი);

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია

2008., გვ. 21-133;

სალექციო კურსის ჩანაწერი

სემინარი №11 -2სთ.

ლექცია №12 -2 სთ.

იბერიულ-კავკასიურ ენათა დაჯგუფება და საამისო საფუძვლები ენათა კლასიფიკაცია და იბერიულ-კავკასიურ ენათა ოჯახი;

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი 1979., გვ.25;

არნ. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი 2008., გვ.255., 296;

სალექციო კურსის ჩანაწერი

სემინარი №12 -2სთ.

ლექცია №13 -2 სთ.

იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების მიზანი და ამოცანები

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების
შესავალი1979., გვ.7;

არნ. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი2008., გვ.297

სალექციო კურსის ჩანაწერი

მ. ქურდიანი, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების

საფუძვლები2007 გვ. 19-47

სალექციო კურსის ჩანაწერი

კოლოკვიუმი №2

ლექცია №14 -2 სთ.

1. იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ახლანდელი
ვითარება.

2. იბერიულ-კავკასიურ ენათა აღსანიშნავად ხმარებული
ტერმინები.

არნ. ჩიქობავა ენათმეცნიერების შესავალი2008., გვ.12, 23

მ. ქურდიანი, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების

საფუძვლები 2007 გვ. 19-47

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია

2008., გვ. 13;

სალექციო კურსის ჩანაწერი

სემინარი №14 -2სთ.

ლექცია №15 -2 სთ.

ენობრივი სიტუაცია კავკასიაში და კავკასიის ენათა
ფუნქციონირების საკითხები

	<p><i>მ. ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები</i> <i>სალექციო კურსის ჩანაწერი</i></p> <p>სემინარი №15 -2სთ.</p>	
შეფასება	<p>შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკვიუმი, გამოცდა დასწრება – 10% სემინარი – 20% კოლოკვიუმი – 15-15% გამოცდა – 40% საბოლოო შეფასება 100 %</p>	
სავალდებულო ლიტერატურა	<ol style="list-style-type: none"> 1. არნ. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი 2008., 2. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია 2008., 3. მ. ქურდიანი, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საფუძვლები 2007 4. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი 1979., გვ.7; 5. ვახტანგ შამილაძე, ქართველ და უცხოელ მოგზაურ მკვლევართა 6. ეთნოლოგიური ცნობები კავკასიის ხალხების შესახებ. თბ., 2001 7. ჯ. კვიციანი, კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში თბ., 2007 8. ქ. სიხარულიძე, კავკასიური მითოლოგია თბ., 2006 9. Квициани Дж. К вопросу кавказской идеи этнологический крებული. მთავარი რედ. ქ. ხუციშვილი თბ., 2008 10. რ. მეტრეველი, კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში, თბ., 2006 11. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია თბ., 2007 12. ჯ. კვიციანი, კავკასია: თანამედროვე პრობლემების სინერგეტიკული ხედვა // კავკასიის ეთნოლოგიური კრებული 10 თბ., 2007 	
დამატებითი ლიტერატურა	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дон и Кавказ в произведениях античных авторов Ростов/Дон. 1990. 2. Народы Кавказа т. т1.2. М. 1960., 1961 3. მ. ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები 	
სწავლის შედეგი	<p>სალექციო კურსის შესავალი კავკასიოლოგიაში მოსმენის შედეგად სტუდენტს ექნება ცოდნა კავკასიაში მცხოვრები ხალხების ისტორიისა და კულტურის საკვანძო საკითხების შესახებ. აგრეთვე, კავკასიაში გავრცელებული ენების შესახებ; იბერიულ-კავკასიურ</p>	

სილაბუსი

2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება: კავკასიის ხალხთა ისტორია 1.

სასწავლო კურსის სტატუსი: საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ბაკალავრიატის კავკასოლოგის ინსტიტუტის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა.

სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა: საგანი ისწავლება ორი სემესტრის განმავლობაში.

ECTS 10 კრედიტი 1 სემესტრი 125 სთ., 2 ლ., 2 ს., 60 საკონტ., 65 დამოუკ.

ლექტორი: ჯონი კვიციანი Email: kvitsiani@yandex.ru, ტელ: 822 704228.

სასწავლო კურსის მიზანი: კავკასიის რეგიონში მცხოვრები ხალხების პალეოკავკასიური ეთნოკულტურული ერთობასა და მათი ნათესაური წარმომავლობის შესწავლა; საერთო ისტორიული წარსულის, როგორც სოციალური ინტეგრაციის ძირითადი ფაქტორის გაცნობიერება.

სასწავლო კურსის წინაპირობები: საგნის შესწავლისათვის სტუდენტი უნდა იცნობდეს საქართველოს ისტორიისა და ზოგადად მსოფლიო ისტორიის პრობლემატიკას (იგულისხმება საშუალო სკოლაში საქართველოს ისტორიისა და მსოფლიო ისტორიის ზოგადი კურსის საკითხები).

სასწავლო კურსის შინაარსი

I სემესტრი

კავკასიის ხალხთა ისტორია 1.

ლექცია №1

1. სასწავლო კურსის შესავალი. საგნის მიზნები და ამოცანები. მეთოდოლოგია და კავკასიის ხალხთა ისტორიის პერიოდიზაცია.
2. ცივილიზაციურ-კულტურული ურთიერთმიმართების როლი თანამედროვე კავკასიულ ხალხთა ფორმირების პროცესში.
3. ისტორიული წყაროები და ისტორიოგრაფია.

ლიტერატურა

1. Народы Кавказа. т.1, М; 1960; 9-32
2. История Дона и Северного Кавказа с древнейших времен до 1917 г. Ростов/Д. 2001. с.3-27.

სემინარი №1

1. მითოლოგიური აზროვნება და ისტორიული წყაროები.
2. “ფორმაციული” და “ცივილიზაციური” მეთოდოლოგიების საფუძვლები და კავკასიის ხალხთა ისტორია.

ლიტერატურა

1. ქსიხარულიძე. კავკასიური მითოლოგია. თბ.2006; გვ.3-8, 16-26, 40.
2. ჯ.კვიციანი. კავკასიის ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში. გვ.5-10

ლექცია №2

კავკასია ძველ და ანტიკურ ხანაში

1. პალეოკავკასიური ეთნოკულტურული ერთობა (არქეოლოგიურ კულტურათა საერთოკავკასიური ერთობა, ანთროპოლოგიური და ენობრივი ნათესაობა).
2. კავკასიის ხალხთა სახელმწიფოებრიობის ისტორია ანტიკურ ხანაში.

ლიტერატურა

1. მ.აბღუშელიშვილი. დასკვნითი სიტყვა. თბ.2004.
2. Джапаридзе.О. На заре этнокультурной истории Кавказа. Тб.1988.
3. Крупнов Е.И. Древнейшее культурное единство Кавказа и кавказская этническая общность. М.1963.

სემინარი №2

1. ანტიკური წყაროები კავკასიის ხალხებზე.
2. ბერძნული კოლონიები კავკასიაში. სახელმწიფოებრიობა და კულტურა ბერძნულ ქალაქებში. ურთიერთობები კავკასიელებთან.

ცნებები:

არგონავტები; ანტიკურობა; ანტიკური კოლონიზაცია; პოლისი; ადრესახელმწიფოებრივი წარმონაქმნები.

ლოგიკური დავალება:

1. შეავსეთ ცხრილი: “კავკასიის უძველესი ხალხები” (კიმერიელები, სკვითები, სავრომატები, მეოთხეები, ალანები, ქართველები, სომხები, კავკასიის ალბანელები).

ლიტერატურა:

1. ნ.ტონია, ზ.კიკნაძე. მითოლოგიური ენციკლოპედია. თბ.2003, გვ.25-26, 31-32.
2. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია. ტ.1, გვ.485-488. ტ.8, გვ.138.
3. ვ.შამილაძე. ქართველ და უცხოელ მოგზაურ-მკვლევართა ეთნოლოგიური ცნობები კავკასიის ხალხების შესახებ. თბ.2001.

ლექცია №3

კავკასია: ანტიკური ხანის დასასრული. ქრისტიანიზაცია

1. კავკასია ძვ. წ. აღ. პირველი ათასწლეულის დასასრულსა და ა.წ. აღ. პირველი ათასწლეულის დასაწყისში. ხალხთა “დიდი გადასახლება”.
2. მოსახლეობის კულტურა. “თქმულება ნართებზე” და თქმულება ამირანზე” კავკასიის ხალხური ეპოსი.
3. ქრისტიანობის გავრცელება კავკასიაში.

ლიტერატურა

1. ადრეული ქრისტიანობა და საქართველო. თბ.1996, გვ.3-26.
2. ჩიქოვანი მ. ქართული ეპოსი, თბილისი 1965 წ.
3. Геден. История христианства на Северном Кавказе до и после присоединения его к России. М.-Пятигорск 1992ю
- 4.. Сказание о Нартах – эпос народов Кавказа. М.1969. I

სემინარი №3

1. კავკასიის ხალხთა ურთიერთობები რომის იმპერიასთან ძვ.წ.ად. პირველი საუკუნის ბოლოსა და ა.წ.ად. პირველი საუკუნის დასაწყისში.
2. შუასაუკუნეების კლასიკური ეპოსის ძეგლები: “დავით სუსანელი”, “ქოროღლი”.

ცნებები:

საქართველოს მართმადიდებლური ეკლესია, მონოფიზიტობა, დიოფიზიტობა, მართლმადიდებლური ეკლესია, კათოლიკური ეკლესია, გრიგორიანული ეკლესია, ეპარქია, ერესი, ნესტორიანელები, ეკლესია, სამღვდელოება, იესოსგან დადებული ათი მცნება.

ლიტერატურა

1. ქრისტიანობა საქართველოში. ისტორიულ-ეთნოლოგიური გამოკვლევები. თბ.2000, გვ.17-27.
2. ენადირაძე. მსოფლიოს რელიგიები. თბ.1996. გვ.142-184, 179.
3. საქართველოს მართმადიდებლური ეწლესიის ენციკლოპედიური ლექსიკონი, თბილისი 2007 წ.
4. Всемирная энциклопедия. Христианство. Минск, 2004. с.176, 308-309, 773, 477, 627, 633.

კოლოკვიუმი №1

1. კავკასია, როგორც ერთიანი გეოგრაფიული, ისტორიულ-კულტურული მთლიანობა და სუბკავკასიურ რეგიონთა რთული კონგლომერატი.
2. სომეხი ხალხის წარმოშობა. ურარტუს არმენიზაცია: რევიზიონისტური კონცეფციები.

ლიტერატურა

1. ვ. შამილაძე ქართველ და უცხოელ მოგზაურ-მკვლევართა ეთნოლოგიური ცნობები კავკასიის ხალხების შესახებ, თბ 2001წ.
2. ლ.მარუაშვილი. კავკასიის ფიზიკური გეოგრაფია. თბ.1986.
3. Шнирельман В.А. Войны памяти. Мифы. идентичность и политика в Закавказье. М.2003, с.73-101.

ლექცია №4

კავკასია და გარე სამყარო მე-7 – მე-9 საუკუნეებში

1. კავკასიის ხალხები არაბ-ხაზარ-ბიზანტიის ურთიერთობებში. დიდი ბუღგარია. ხაზარის სახაკანო და დაღესტნელი ჰუნები.
2. ისლამის წარმოქმნა.

ლიტერატურა

1. შარლ დილი. ბიზანტიის იმპერიის ისტორია. თბ.1998. გვ.44-74.
2. Гумилев Л.Н. Древняя Русь и Великая Степь. М.2001.
3. История Дона и Северного кавказа с древнейших времен до 1917 года. Ростов/Д. 2001.

სემინარი №4

1. არაბეთის სახალიფო და კავკასია. არაბულ-მუსლიმანური კულტურის გავლენა კავკასიაზე.

ცნებები:

არაბები, ალაჰი, ისლამი, ისლამიზაცია, მუჰამედი, იქითა, მულქი, ვაკფი (ვუკუფი), ხარაჯი, უშრი, ჯიზია, სუნიზმი, სუფიზმი, ვაჰაბიზმი.

ლოგიკური დავალება

1. შეადგინეთ ქრონოლოგიური ცხრილი: ეთნიკური სიტუაცია ჩრდილო კავკასიაში მე-7 საუკუნეში.
2. შეადარეთ ისლამიზაციის მეთოდები არაბების მიერ დაპყრობილ სხვადასხვა ქვეყნებში.

ლიტერატურა

1. ენადირაძე. მსოფლიოს რელიგიები. თბ.1996. გვ.219-230.
2. ისლამი. ენციკლოპედიური ცნობარი. თბ.1989.
3. Гадло А.В. Этническая история Северного Кавказа 4-10 в.в. ЛГУ,1979
4. Народы Кавказа. т.1, с.68-73.

ლექცია №5

1. ქართულ-სომხური ურთიერთობები და საეკლესიო განხეთქილება ადრე შუა საუკუნეებში.
2. ისლამის გავრცელება დაღესტანში.

ლიტერატურა

1. Чантрушвили С. Этнография Грузии V-X в.в. Тбю1993. с.181-192.

სემინარი №5

1. აზერბაიჯანის ისტორიის ძირითადი ეტაპები.

ლიტერატურა

1. Касумова С. Христианство в Азербайджане в раннем средневековье. Баку, 2005. с.25-60
2. Шнирельман В.А. Войны памяти. М.2003. с.101-119

ლექცია №6

- კავკასია მე-10 – მე-13 საუკუნეებში.
1. კავკასიის ეთნოპოლიტიკური რუკა.
 2. ჩრდილო კავკასია და ხაზარეთი ხაზარულ-ბიზანტიურ და ქართულ წყაროებში.

ლიტერატურა

1. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები. ტ.3, გვ.263-286, 296-316.
2. ქართული დიპლომატიის ისტორია. თბ.2003. გვ.183-209, 215-241.
3. Гадло А.В. Этническая история Северного Кавказа 4-10 в.в. ЛГУ,1979. с.187-210

სემინარი №7

1. საქართველო კავკასიის პოლიტიკურ სივრცეში მე-11 – მე-12 საუკუნეებში.

ლიტერატურა

1. ჯ. სტეფნაძე. საქართველოს პოლიტიკური ურთიერთობა კავკასიის ხალხებთან მე-12 საუკუნეში. თბ.1974, გვ.28-130.
2. დ. მუსხელიშვილი. კავკასიური პოლიტიკა შუა საუკუნეების საქართველოში (მე-13 საუკუნემდე) // ქართული დიპლომატია, ტ.5, თბ.1998, გვ.7-26

ლექცია №7

- კავკასია მე-10 – მე-13 საუკუნეებში. საქართველო კავკასიის ეთნოკულტურულ სივრცეში
1. ხელოსნობა და ვაჭრობა სამხრეთ კავკასიის ქალაქებში.
 2. ქართული კულტურა და მისი გავლენა მეზობელ ხალხებზე.

ლიტერატურა

1. ქართული დიპლომატიის ისტორია. თბ.2003.
2. Народы Кавказа. т.1, с.68-73, т.2, с.44-45, 218, 451

სემინარი №6

1. გაერთიანებული საქართველო და კავკასია: მონათესავე ხალხთა ერთობა თუ ძალდატანებითი კავშირი?

ლიტერატურა

1. რ.მეტრეველი. კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში. თბ.2007.
2. ჯ.კვიციანი. კავკასიის ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში. თბ.2007.

ლექცია №8

თათარ-მონღოლთა შემოსევა და კავკასია მე-13 – მე-15 საუკუნეებში.

1. მონღოლთა ექსპანსია მე-13 – მე-15 საუკუნეებში სამხრეთ და ჩრდილო კავკასიაში. თემურ-ლენგის ლაშქრობები.
2. ჩრდილო კავკასია: ეთნოკულტურული იდენტურობის შენარჩუნების პრობლემა.

ლიტერატურა

1. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები. თბ.1969, ტ.1, გვ.71-125.
2. Народы Кавказа. т.1, с.74-79, т.2, с.45-46, 219, 451-452.

სემინარი №8

1. მონღოლური სახელმწიფოებრიობის გავლენა ჩრდ.კავკასიის ხალხთა პოლიტოგენეზზე (ადიღები, ალან-ოსები, ბალყარეთი და ყარაჩაი, ვაინახები და დაღესტანი).

ლიტერატურა

1. Энциклопедия культур народов Юга России. Ростов/Д, 2005. с.9-13.

ლექცია №9

ოსმალეთის იმპერიისა და ირანის ბრძოლა კავკასიისათვის მე-15 – მე-16 საუკუნეებში.

ლიტერატურა

1. მ.სვანიძე. ოსმალეთის ისტორია (15–16 ს.ს.). თბ.1999, გვ.77-82, 142-151; 203-231
2. დ.კაციტაძე. ირანის ისტორია (6-18 ს.ს.). თბ.2001, გვ.342-364
3. Всемирная история (под ред. М.М.Смирин). М;1957. с.542-551

სემინარი №9

1. ოსმალეთის იმპერიისა და ირანის ბრძოლა კავკასიაზე გავლენისათვის.

ლექცია №10

რუსეთის პოლიტიკა კავკასიაში (16-18 ს.ს.). კავკასია საერთაშორისო ურთიერთობის სისტემაში (17 ს.).

1. კავკასიის ეთნოლინგვისტური რუკა (1774-1783).
2. დასავლეთი და აღმოსავლეთი (17 ს.). თურქულ-ირანული დაპირისპირება სამხრეთ კავკასიაში და რუსეთის პოლიტიკა.

ლიტერატურა

1. ვ. გურული საქართველო-რუსეთის ურთიერთობები(1483-1801). თბ. 2009.

2. აფირცხალაიშვილი. საქართველო-რუსეთ-ირან-თურქეთის ურთიერთობანი XVIII ს. პირველ ნახევარში. თბ.2000; გვ.4-17.

3. Смирнов Н.А. Политика России на Кавказе в 16-19 вв. М., 1958

4. Всемирная история. М.; 1957. с. 566-574

5. История Дона и Северного Кавказа. Ростов/Д. 2001; с. 123-138

6. Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа (1774-2004) М., 2006

სემინარი №10

კაზაკები ჩრდილო კავკასიაში (16-19 ს.ს.).

1. კაზაკობა და რუსეთის ხელისუფლება (16-17 ს.ს.). დონის კაზაკობის ვასალიტეტის თავისებურებები.

2. კაზაკობის გარდაქმნა სამხედრო მსახურეულთა წოდებად (18-19 ს.ს.).

ცნებები:

კაზაკობა, წოდებები, დონის კაზაკობა, ყუბანის კაზაკობა, თერგის კაზაკობა, “ვოისკოვოი კრუგ” და ატამანი.

ლოგიკური დავალება

შეადგინეთ ქრონოლოგიური ცხრილი (ეთნოპოლიტიკური სიტუაცია ჩრდილო კავკასიაში). შეადარეთ ვასალიტეტი ევროპასა და დონზე.

მოხსენება: ვინ არიან კაზაკები. კაზაკები საქართველოში.

ლიტერატურა

1. ა. სონღულაშვილი კაზაკები საქართველოში. თბ. 2003.

2. История Дона и Северного Кавказа. Ростов/Д. 2001; с. 77-122

3. Козлов А.И. Возрождение казачества. Ростов/Д. 1995; с. 53-79

4. Энциклопедия культур народов Юга России. Ростов/Д. 2005; с. 114-115; 118-121; 124-126; 130-132

ლექცია №11

კავკასიაში რუსული კოლონიალიზმის პირველი ეტაპი (1774-1829)/

1. კავკასიის კოლონიზაციის გეგმა. აზოვო-მოზდოკის ხაზის მშენებლობა. ხალხთა რელიგიები.

2. კავკასიის გუბერნიის შექმნა.

3. კაზაკთა და გლეხთა კოლონიზაცია: მიზნები და ამოცანები.

ლიტერატურა

1. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში. თბ. 2008.

2. ვ. გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობები. (1483-1801). თბ. 2009.

3. История Российского государственного управления на Северном Кавказе в 18-19 вв. Ростов/Д., 2004

სემინარი №11

1. აზოვო-მოზდოკის ხაზის მშენებლობის მნიშვნელობა რუსეთის აღმოსავლურ სტრატეგიაში.

2. განსხვავებები კაზაკთა და გლეხთა კოლონიზაციაში.

ლიტერატურა

1. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში, თბ. 2008.

2. История Российского государственного управления на Северном Кавказе в 18-19 вв. Ростов/Д., 2004

ლექცია №12

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა გიორგიევსკის ტრაკტატიდან ქართული სამეფო-სამთავროების გაუქმებამდე (1783-1810).

ლიტერატურა

1. ქართული დიპლომატიის ისტორია თბ., 2003.
2. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები. რვა ტომად. ტ. 4.
3. მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული. რუსეთთან და ურუსეთოდ. თბ 2007.
4. რუსეთის კოლონიალიზმი საქართველოში. თბ. 2008.

სემინარი №12

1. რუსეთი და კავკასია მე-18 მე-19 საუკუნეების პირველ ნახევარში. (დასავლური ხედვა).
2. რუსეთის ბრძოლა სამხრეთ კავკასიაში გაბატონებისათვის (მე-18 საუკუნის მეორე ნახევარი).

ლიტერატურა

1. მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა (1801-1921). თბ 2009.
2. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность М., 2001

ლექცია №13

- კავკასიაში მართვის ორგანოების განვითარება მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში.
1. ადმინისტრაციული რეფორმები.
 2. გლეხთა და კაზაკთა მართვის თავისებურებები.

ლიტერატურა

1. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში. თბ. 2008
2. Смирнов Н.А. Политика России на Кавказе в 16-19 вв. М., 1958

სემინარი №13

1. ჩრდილო კავკასიაში ერმოლოვისეული გარდაქმნების მიზეზების, შინაარსისა და შედეგების ანალიზი.

მოსხენება: კაზაკები საქართველოში.

ლიტერატურა

1. ა. სონდულაშვილი კაზაკები საქართველოში.
2. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность М., 2001

სემინარი №14

ბრიტანეთის პოლიტიკა კავკასიაში მე-19 საუკუნის 30-50იანი წწ.

- ლიტერატურა 1. მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული, საქართველო-რუსეთის ურთიერთობები (1801-1921). თბ 2009.
2. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность М., 2001

კოლოკვიუმი №2

რუსული კოლონიზაცია კავკასიაში მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში (ადმინისტრაციული რეფორმები)

ლიტერატურა

1. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში. თბ 2008.
2. ვ. გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობები. (1483-1801). თბ 2009.
3. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность М., 2001

II სემესტრი

ლექცია №1

რუსეთის პოლიტიკა კავკასიის ხალხთა მართვაში.

1. პრისტავთა სისტემის შექმნა და სამართალწარმოების როლი რუსეთის ადმინისტრაციული ხელისუფლების განმტკიცებაში.

ლიტერატურა

1. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში. თბ 2008.
2. История Российского государственного управления на Северном Кавказе в 18-19 вв.Росто/д.,2004

სემინარი №1

1. რუსეთის კოლონიალური პოლიტიკა-საერთო და განმასხვავებელი მსოფლიოს სხვა იმპერიებისაგან.

ლიტერატურა

1. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში. თბ 2008.
2. История Российского государственного управления на Северном Кавказе в 18-19 вв.Росто/д.,2004

ლექცია №2

კავკასიელ ხალხთა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა მე-18 საკუნუს ბოლოს და მე-19 ს.

1. შეის მანსურის მოძრაობა ჩრდილო კავკასიაში.
2. ქართველების ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა მე-19 ს. პირველ ნახევარში

ლიტერატურა

1. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში. თბ 2008.
2. ს. ხანგოშვილი. უშურმა-შეის მანსური//ქისტები. თბ. 2005.

სემინარი №2

რუსეთის იმპერიის მიერ კავკასიის დაპყრობის ეტაპები.

ცნებები:

იმპერია, ექსპანსია, ეთნოსი, ნაციონალიზმი, გეოპოლიტიკა, “კავკასიის ცივილიზაცია”, თემი, “მთიელთა ფეოდალიზმი“-პატრონიმია.

ლოგიკური დავალება:

1. დაამტკიცეთ, რომ “კავკასიის ცივილიზაცია” განსვლდათ კავკასიელი ხალხების სოციალური ინტეგრაციის დომინანტური ფორმა.
2. შეადარეთ რუსეთის პოლიტიკა კავკასიაში 16-18 ს.ს. დასაწყისში (პეტრე პირველი) და 18 ს. მეორე ნახევარში.

ლიტერატურა

1. რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში. თბ 2008.
2. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია.
3. რ. მეტრეველი. კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში. თბ.2007; გვ.31-37
4. Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа (1774-2004). М.2006; с.12-14

მოსხენებები

1. კავკასიის ეთნოლინგვისტური რუკა (1774-1783 წ.წ.).
2. რუსეთის იმპერიის მიერ კავკასიის კოლონიზაციის პირველი ეტაპი (1774-1830 წ.წ.).

ლიტერატურა

1. Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа (1774-2004). М.2006; с.14-18

ლექცია №3

რუსეთ-კავკასიის ომი (1817-1864 წ.წ.).

1. კავკასიის ომის ისტორიოგრაფია. ომის მიზეზები და ხასიათი. კავკასიური მიურიდიზმი. საიმამო (იმამატი).
2. ომის შედეგები და გაკვეთილები. მუჰაჯირობა.

ლიტერატურა

1. ნ.ომარაშვილი. კავკასიური მიურიდიზმი. კავკასიის ეთნოლოგიური კრებული. გამოშვება 8. თბ.2003, გვ.52-64
1. Блиев М. Россия и горцы Большого Кавказа на пути к цивилизации. М.2004; с.625-642
2. Дегоев Д. Большая игра на Кавказе. с.234-285

სემინარი №3

შამილის იმამატი, როგორც რუსეთის სახელმწიფროებრივი მართვის ალტერნატივე.

1. მოხსენებები თემაზე:
1. რუსეთ-კავკასიის ომი: ცივილიზაციური თუ ურთიერთგაუგებრობის ომი?
2. დაღესტნის და ჩეჩნეთის მესამე იმამის-შამილის პოლიტიკური პორტრეტი.
3. შამილის როლი და ადგილი კავკასიის ისტორიაში.

ცნებები:

სამეფისნაცვლო, თეოკრატია, მუჰაჯირობა – კავკასიის ხალხთა გენოციდი, შარიათი, ადათი, იმამი, ნაიბი, მუფტი, ყადი, მოლა, მურთაზეკი.

ლოგიკური დავალება

1. დასაბუთეთ კავკასიის ომის ქრონოლოგიური ეტაპები

ლიტერატურა

1. ისლამი. ენციკლოპედიური ცნობარი. თბ.1999
2. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია.
2. История Дона и Северного Кавказа с древнейших времен до 1917 г. с.274-295

ლიტერატურა

1. Руновский А. Записки о Шамиля. М.1989
2. Россия и Кавказ. СПб.2003; с.5-17
3. Ганич А.А. Черкесы в Иордании. Особенности исторического и этнокультурного развития. М.2007; с.9-39

კავკასია რუსეთის იმპერიისა და
საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში.

ლექცია №4

მოდერნიზაციული პროცესები კავკასიაში 19 ს. მეორე ნახევარსა და 20 ს. დასაწყისში.

1. რეფორმები კავკასიაში: მიწის, საგლეხო, საგადასახადო, სამხედრო, საგანმანათლებლო.
2. სამხედრო-სახალხო მართვის სისტემის შექმნა. ალექსანდრე III კონტრ რეფორმები,

სამოქალაქო მართვაზე გადასვლა.

3. კავკასიის ხალხთა სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა მე-19 საუკუნის ბოლოს.

ლიტერატურა

1. ქართული დიპლომატიის ისტორია. თბ.2003; გვ.544-549, 549-574

2. История Дона и Северного Кавказа с древнейших времен до 1917 г. с.291-317, 340-341, 353-374.

3. Мужев И.Ф. Национально-освободительное движение горцев Северного Кавказа (1900-1914 г.г.).
Нальчик, 1965

4. История Дона и Северного Кавказа. Ростов/Д.20014 с.296-317

5. История народов Северного Кавказа (конец 18 в. – 1917 г.). М.1988; с.261-269, 277-285

6. ს.ხედელაშვილი. საზოგადოებრივი მართვის ინსტიტუტები და რუსეთის მიერ ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მმართველობის დამყარება ჩრდილო კავკასიაში 19 საუკუნის 60-70-იან წლებში. თბ.2005.

სემინარი №4

1. 1917 წლის მოვლენები რუსეთსა და კავკასიაში.

2. საქართველოს, აზერბაიჯანის, სომხეთისა და ჩრდილოეთ კავკასიის მთიელთა დამოუკიდებელი ეროვნული რესპუბლიკები.

ცნებები:

რევოლუცია, “ოზაკომი”, ერი, სახელმწიფო, ერი-სახელმწიფო, მოდერნიზმი, სამოქალაქო ომი, ბოლშევიკები, მენშევიკები, დაშნაკები, მუსავატისტები, თეთრების მოძრაობა, ინტერვენცია, განკულაკება.

ლოგიკური დავალება:

შეადგინეთ ქრონოლოგიური ცხრილი “ძირითადი პოლიტიკური მოვლენები კავკასიაში 1917-1921 წლები”.

ლიტერატურა

1. ზ.დავითაშვილი. ნაციონალიზმი და გლობალიზაცია. თბ.2003, გვ.10-45

2. ს.კილაძე. კავკასია: ინტეგრაციის ფორმები და პერიოდები // პარლამენტის უწყებანი №33-34, 1997, გვ.5-16

3. ს.კილაძე. საქართველო-აზერბაიჯანის სამხედრო დიპლომატიის ისტორიიდან 1918-20 წლებში // ჟურნ. “არსენალი”, №13, 2007 წლის 30 ნოემბერი – 14 დეკემბერი.

3. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია

4. Кармов А.Х. Дипломатия горской (Северокавказской) республики в 1918-нач.1919 г.г. // Вестник ИГИ КБР. Вып.9, Нальчик, 2002, с.5-19

5. Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа (1774-2004). М.2006. с.52-60

ლექცია №5

ჩრდილო კავკასია რევოლუციებსა და სამოქალაქო ომის პერიოდში (1917-1920 წ.წ.), ეროვნული საკითხი ჩრდილო კავკასიაში; საბჭოთა ხელისუფლების დამყარება.

2. ჩრდილო კავკასია: ეროვნული კულტურების იდეოლოგიზირებული მოდერნიზაცია. ნაციონალური ავტონომიების კონსტიტუირება. სოციალისტური და ეთნოკულტურული ნორმების წინააღმდეგობები.

ლიტერატურა

1. А.Тахо-Годи. Революция и контрреволюция в Дагестане. Махачкала, 1927. с.60-68

2. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000. Нальчик, 2004.

სემინარი №5

1. საქართველო და მთიელთა რესპუბლიკა.
2. საბჭოთა ხელისუფლება და კავკასიური ტრადიციული საზოგადოება: სოციალური და კულტურული ადაპტაციის პრობლემები.

ლიტერატურა

1. ს.კილაძე. მთიელთა რესპუბლიკა (1918-1919 წ.წ.). // გაზ. "ერი", №5, 7, 8 (14 თებერვალი – 27 მარტი), 1992 წელი.
2. მასალები საქართველოსა და ჩრდილოეთ კავკასიის ურთიერთობის ისტორიიდან (1917-1921 წლები). თბ.2005. (შემდგენლები მ.ბახტაძე და გ.მამულია).
3. Кармов А.Х. Дипломатия горской (Северокавказской) республики в 1918-нач.1919 г.г. // Вестник ИГИ КБР. Вып.9, Нальчик, 2002, с.5-19
4. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000. Нальчик, 2004. с.75-123
5. Энциклопедия культур народов Юга России. Ростов/Д. 2005, с.179-181

ლექცია №6

საბჭოთა კავკასია 1920-1950 წ.წ. დეპორტაციები-ომი-დეპორტაციები.

1. საბჭოთა ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი მშენებლობა. ხალხებისა და ტერიტორიების იერარქია.
2. კავკასია სსრკ-გერმანიის ომში (1941-1945 წ.წ.). ხალხების დეპორტაცია-რეაბილიტაციის პრობლემები.

ლიტერატურა

1. ე.კოდუა. ეთნოსოციოლოგიის ზოგიერთი საკითხი. თბ.2002. გვ.31-64
2. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000. Нальчик, 2004. с.123-158
3. ლ.ჯანიაშვილი. 1944 წელს სამხრეთ საქართველოდან გასახლებულთა ეთნოსტორიული პრობლემები. თბ.2006.
4. Энциклопедия культур народов Юга России. Ростов/Д. 2005, с.17-21

სემინარი №6

1. ინდუსტრიალიზაცია, კოლექტივიზაცია და კულტურული მოდერნიზაცია.
2. რეპრესირებულ ხალხთა დაბრუნება. რეპრესირებულ ხალხთა დაბრუნება და მათი რეაბილიტაციის პრობლემები (20-21 ს.ს. დასაწყისი).

ლიტერატურა

1. ე.კობალიანი, ჯ.კვიციანი. კავკასია 20 საუკუნეში. თსუ, 2001.
2. Мамсиров Х.Б. Модернизация культур народов Северного Кавказа в 20-е годы 20 века. Нальчик, 2004

ცნებები:

დეპორტაცია, რეპრესია, რეაბილიტაცია, პრევენცია, კოლაბორაციონიზმი.

ლოგიკური დავალება;

შეადგინეთ ქრონოლოგიური ცხრილი “ჩრდილოკავკასიის ხალხთა დეპორტაციის ეტაპები” (ბალყარელები, ყარაჩაელები, ინგუშები, ჩეჩნები).

ლიტერატურა

1. ს.კილაძე. ქლუხორისა და ახალხევის რაიონები. // გაზ. “საქართველოს რესპუბლიკა”, №237-242 (2007წ. ნოემბერ-დეკემბერი).
2. Бугай Н.Ф. Правда о депортации чеченского и ингушского народов // «Вопросы истории», 1990, №7
3. Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа. М.2004. с.65-79

მოსხენებები;

1. სომხური ეროვნული მოძრაობა.
2. ქართული ეროვნული მოძრაობა

ლიტერატურა

1. Алексеева Р. История инакомыслия в СССР. М.1992. с.72-80, 82-91

ლექცია №7

კავკასია 50-80-იან წლებში

1. სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების თავისებურებები. განათლება, მეცნიერება. “ჰომოსოვიეტიკუსის” ფენომენი.

ლიტერატურა

მოხსენება:

ლიტერატურა

1. ე.კობალიანი, ჯ.კვიციანი. კავკასია 20 საუკუნეში. თსუ, 2001.
2. Розин М.Д. Сущий С.Я. Социально-этнические процессы в городской среде Северного Кавказа. Ростов/Д.2003
3. Квициани Д.Д. Подготовка специалистов в высшей школе в 60-80 годы. Опыт и проблемы. На материалах Северного Кавказа. Ростов/Д.1990.

სემინარი №7

1. კავკასიის ხალხთა “საბჭოთა ერთობა” თუ ეთნოიდენტიფიკატორების (მამული, ენა, სარწმუნოება) ლატენტური აქტუალიზაცია?

ლიტერატურა

1. ბ. ომარაშვილი კახეთში მცხოვრები დაღესტნელები. თბ. 2008.
2. История Дона и Северного Кавказа(1917-2000) Ростов/Д-Нальчик,2004
3. Народы Кавказа. Кн.1-2, М.1960-62

კავკასია პოსტსაბჭოთა პერიოდში (1991-2008 წ.წ.).

ლექცია №8

1. სსრკ დაშლა (1991 წ.). და კავკასია. ეროვნებათაშორისო ურთიერთობების გამწვავება (კონფლიქტები მთიან ყარაბაღში, აფხაზეთსა და ე.წ. სამხრეთ ოსეთში, ჩრდილო ოსეთსა და ინგუშეთს შორის).
2. კავკასიის პოლიტიკური რუკა.

ლიტერატურა

1. Гаджиев К. Геополитика Кавказа. М.2001, с.280-291.
2. Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа (1774-2004). М.2006.

სემინარი №8

1. სსრკ დაშლა – შემთხვევითობა თუ კანონზომიერება?
2. კონფლიქტები ჩრდილო ოსეთში (რუსეთი, 1992 წ.) და ცხინვალის რეგიონში (საქართველო, 1990-92 წ.წ.).

ლიტერატურა

1. ა.გეგეშიძე. გეოპოლიტიკა. თბ.1990.

2. Гаджиев К. Геополитика Кавказа (Введение). М.2001.
3. Кочиева И. Маргиев А. Грузия. Этнические чистки в отношении осетин. М.2005.

ლექცია №9

ჩრდილო კავკასიის ეროვნული რესპუბლიკები პოსტსაბჭოთა რუსეთის საზოგადოებრივ დინამიკაში.

1. ჩრდილო კავკასიის ეროვნული რესპუბლიკების სოციალურ-ეკონომიკური ტრანსფორმაციის პრობლემები 1991-2008 წ.წ. ეთნორელიგიური ექსტრემიზმისა და ქსენოფობიის ზრდა კავკასიაში.

ლიტერატურა

1. ჯ.კვიციანი. სოციალური სინერგეტიკა და კავკასიური ტრანსფორმაცია // კავკასიის ეთნოლოგიური კრებული. გამომშვება 10. თბ.2007, გვ.126-143.
2. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000. Нальчик, 2004. с.327-349.
3. Дзидзоев В.Д. Национальная политика: уроки опыта. Владикавказ, 2002.

სემინარი №9

1. ეთნოსი – მითი თუ ცივილიზაციური განვითარების ფაქტორი? (მოსხენება)
2. კავკასიის კულტურული სივრცის სეგმენტაცია (ქრისტიანულ, ისლამურ, ტრადიციულ, საბჭოურ და თანამედროვე მასკულტურად) და მათი დახასიათება.

ლიტერატურა

1. ეკოდუა. ეთნოსი – მითი თუ რეალობა? // ეთნოსოციოლოგიის ზოგიერთი საკითხი. თბ.2002, გვ.31-118
2. Этнос. Проблемы социально-культурной самоорганизации Нальчик,2006.

ცნებები;

ინდივიდუალიზმი, დემოკრატია, თავისუფლება, ადამიანის უფლებები და თანამშრომლობა, სეპარატიზმი, ეთნონაციონალიზმი, ავტონომია, ფედერალიზმი, ფუნდამენტალიზმი, ტერორიზმი.

კოლოკვიუმი №3

1. სსრკ დაშლა და კავკასია.
2. კონფლიქტების მიზეზები პოსტსაბჭოთა კავკასიაში და მათი დარეგულირების სავარაუდო გზები.

ლიტერატურა

1. Грузины и абхазы – путь к примирению. М.,1998.
2. Ментешавили А. Исторические предпосылки современного сепаратизма в Грузии. Тб.1998.

ლექცია №10

- კავკასია: ფუნდამენტალური და სექტანტური მიმდინარეობების აქტივიზაცია ქრისტიანულ და ისლამურ რელიგიებში.
2. შეარაღებული კონფლიქტების ესკალაცია კავკასიაში. ომი ჩეჩნეთში (1994-96) და კონფლიქტი ჩეჩნეთ-დაღესტანს შორის (1999).

ლიტერატურა

1. ჯ.კვიციანი, ი.კვიციანი. პოლიტიკური ისლამი ჩრდილო კავკასიაში // კავკასიის მაცნე, №15, 2006.
2. Сиамашвили Г. Религия в общественно-политической жизни Грузии // Центральная Азия и Кавказ, №6, 2003

3. Гаджиев К. Геополитика Кавказа. М.2001.

4. Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа (1774-2004). М.2006. с.84-86

5. Маркедонов С.М. Чечня: война как мир и мир, как война // Ксенофобия на Юге России, №6, 2008; с.91-113

სემინარი №10

1. საქართველო – რელიგიების გზაშესაყარი.

ლიტერატურა

1. ნ.პაპუაშვილი. საქართველო და მსოფლიო რელიგიები. თბ.2004, გვ.14-18

ცნებები:

ბიბლიური რელიგიები (ქრისტიანობა, იუდაიზმი, ისლამი, ბაჰაიზმი). არაბიბლიური რელიგიები (ზოროასტრიზმი და იეზიდები, ინდუიზმი, ბუდიზმი, კონფუციანობა). კათოლიკეები და ქართველი კათოლიკეები, იეჰოვას მოწმეები, “დუხობორები” და “მალაკანები”.

ლექცია №11

1. კულტურისა და განათლების როლი ქსენოფობიის გადალახვასა და ხალხებს შორის ტოლერანტული ურთიერთობების დამყარების საქმეში.
2. ცენტრი-პერიფერიის პრობლემა საქართველოში.

ლიტერატურა

3. Розин М.Д. Сущий С.Я. Социально-этнические процессы в городской среде Северного Кавказа. Ростов/Д.2003. с.80-118
2. Кузнецов В.Н. Глобальная структурная гуманитарная революция 21 века // Роль идеологии в трансформационных процессах в России. Ростов/Д.2006; с.8-24

სემინარი №11

1. კულტურათა დიალოგის პრობლემები თანამედროვე კავკასიაში.
2. სახალხო დიპლომატიის როლი კონფლიქტების დარეგულირების საქმეში (აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის მაგალითზე).

ლიტერატურა

1. Малышева Д.Б. Россия и государства Закавказья в поисках устойчивой стабильности // Ксенофобия на Юге России, №6, 2008; с.10-25
2. Алиев А.К. Юсупова Г.И. миротворчество и народная дипломатия на Северном Кавказе. Махачкала, 2002; с.77-129

ლოგიკური დავალება

შეადარეთ ცნებები “რეგიონალიზმი” და “სეპარატიზმი”. დაამტკიცეთ, რომ კავკასიის პოლიტიკურ ცხოვრებაში აქტუალიზდება მუსლიმანური ფაქტორი.

ლექცია №12

1. “ცენტრი-პერიფერიის” პრობლემა საქართველოში
2. ქართულ-აფხაზური, ქართულ-ოსური კონფლიქტების შესაძლო მოგვარების გზები.

ლიტერატურა

1. Грузия и Россия: трудный путь к примирению // Государство и безопасность под редакцией Бруно Коппитерса. с.183-200
2. Бруно Коппитерс. Модель «центр-периферия» грузинской безопасности // Государство и безопасность

სემინარი №12.

- ქართულ-აფხაზური და ქართულ-ოსური კონფლიქტები ნაციონალიზმის თვალთახედვით.
- Тотадзе А. Осетины в Грузии Миф и реальность Тб.,2006

ლიტერატურა

- ზ.დავითაშვილი. ნაციონალიზმი და გლობალიზაცია. თბ.2003. გვ.406-436

ლექცია №13

- საქართველო-რუსეთის (ჩრდილო კავკასიის) ურთიერთობები. ინტეგრაცია/დეზინტეგრაციის პრობლემა პოსტსაბჭოთა პერიოდში.
- მიგრაციული ტენდენციები კავკასიაში: ეროვნულ-სოციალური განვითარების კრიზისი თუ გლობალიზაციის კანონზომიერება?

ლიტერატურა

- Квициани Д.Д. Грузино-российские отношения: проблемы и перспективы // Научная мысль Кавказа, №1, 1998
- Белозеров В.С. Русские на Кавказе: эволюция расселения // Русские на Северном Кавказе: вызовы 21 века. Ростов/Д.2002, с.56-80

სემინარი №13

- ქართველები ჩრდილო კავკასიაში. დიასპორის როლი კულტურათა დიალოგის საქმეში.
- რელიგიური ფაქტორის აქტუალიზაცია კავკასიის პოლიტიკურ ცხოვრებაში

ლიტერატურა

- Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа (1774-2004). М.2006. с.105-109
- ჯ.კვიციანი, ი.კვიციანი. პოლიტიკური ისლამი ჩრდილო კავკასიაში // კავკასიის მაცნე, №15, 2006. გვ.178-183
- Добаев И.П. Немчина В.И. Новый терроризм в мире и на Юге России. Ростов/Д.2005, с.144-203

ლიტერატურა

- Квициани Д. и др. Грузины на Северном Кавказе // Энциклопедия культур народов Юга России. Ростов/Д.2005. с.85-87
- Хоперская Л.Л. Харченко В.А. Локальные межэтнические конфликты на Юге России 2000-2005. Ростов/Д.2005. с.42-52
- Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа (1774-2004). М.2006. с.100-105

ლექცია №14

საქართველო კავკასიის სოციოკულტურულ სივრცეში.

- საქართველო-ჩრდილო კავკასიის ურთიერთობის პრობლემები და მათი დაძლევის გზები.
- დემოკრატიზაციის პროცესი სამხრეთ კავკასიაში.

ლიტერატურა

- ა.რონდელი. პატარა ქვეყანა საერთაშორისო სისტემაში. თბ.2003. გვ.215-234

ლექცია №15

კავკასია: განათლება და მეცნიერება, ლიტერატურა და ხელოვნება.

ლიტერატურა

- საქართველო: “კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ”.

2. ე.კობალიანი, ჯ.კვიციანი. კავკასია 20 საუკუნეში. თბ.2001
3. Квициани Д.Д. Подготовка специалистов в высшей школе в 60-80 годы: опыт и проблемы. На материалах Северного Кавказа. Ростов/Д.1990.
4. Шариф Азиз. История литературы народов СССР (Закавказье). М.1986

კოლოკიუმი №4

1. სსრკ დაშლა და კავკასია.

ლიტერატურა

1. ნ.ჩიქოვანი. საქართველოს კულტურული რაობა და ცივილიზაციური კუთვნილება ცივილიზაციათა თეორიის კონტექსტში. თბ.2005
2. Ханаху Р. и др. От традиционного менталитета к современному // Мир культуры адыгов. Майкоп, 20024 с.405-477
3. რ.მეტრეველი. კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში. თბ.2007.
5. ჯ.კვიციანი. კავკასიის ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში. თბ.2007
3. Давидович В.Е. Существует ли кавказская цивилизация? // Научная мысль Кавказа, №2, 2002

დავალება დამოუკიდებელ სამუშაოდ

დავალება №1

შეადგინეთ ქრონოლოგიური ცხრილები:

1. საქართველო-აზერბაიჯან-სომხეთის (შუა საუკუნეები) ერთობლივი ბრძოლები სამხრეთ კავკასიის დამპყრობლების წინააღმდეგ.
2. რუსეთის მიერ კავკასიის კოლონიზაციის ეტაპები.
3. ჩრდილო კავკასიის ხალხების დეპორტაცია და რეაბილიტაცია.
4. კავკასიის ისტორიის პერიოდიზაცია უძველესი დროიდან დღემდე.

დავალება №2

შეადგინეთ პასუხების გეგმა – კონსპექტები შეკითხვებზე

1. “აღმოსავლური საკითხი” და კავკასია.
2. კაზაკების წარმოშობა
3. კავკასიის ომის ისტორიოგრაფია
4. მუჰაჯირობა
5. კავკასიის მოდერნიზაციის თავისებურებები 19 ს. მეორე ნახევარში – 20 ს. დასაწყისში
6. ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი მშენებლობის ტენდენციები კავკასიაში საბჭოთა ხელისუფლების წლებში
7. კონფლიქტები კავკასიაში

დავალება №3

გაეცით პასუხი, როგორი მნიშვნელობა ჰქონდა:

1. ბერძნულ კოლონიზაციას აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთში
2. ქრისტიანობისა და ისლამის გავრცელებას კავკასიაში
3. საქართველოს კულტურისა და პოლიტიკური გავლენის გავრცელებას 10-12 ს.ს. კავკასიაში

დავალება №4

გაეცით პასუხები, როგორი იყო მიზეზები:

1. პირველი სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნების აღმოცენებისა კავკასიაში
2. თათარ-მონღოლთა ბატონობის კრახისა
3. სსრკ-გერმანიის ომში კავკასიაში გერმანელების დამარცხებისა

ჩატარდება პირველ და მეორე სემესტრში ოთხი კოლოკიუმი
 შეფასება: დასწრება - 5 ქულა (5%), პრეზენტაცია სემინარზე - 15 ქულა (15%), ორი
 კოლოკიუმი - 2x20=40 ქულა (40%), საბოლოო გამოცდა - 40 ქულა (40%). სულ - 100 ქულა
 (100%).

კურსის შესწავლის შედეგად მომავალ სპეციალისტს ეცოდინება კავკასიის ხალხთა ისტორია, კულტურა, რელიგია, რეგიონის რესპუბლიკების სახელმწიფო-პოლიტიკური და სამართლებრივი სისტემები, ეროვნულ-ეთნიკური შემადგენლობა, რეგიონის მოსახლეობის სოციალური სტრუქტურა, აგრეთვე კავკასიის საზოგადოებრივი (ინტეგრაციულ/დეზინტეგრაციული) განვითარების თავისებურებები და რეგიონის უსაფრთხოების პრობლემები.

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ს ი ლ ა ბ უ ს ი

2 0 0 9 - 2 0 1 0

სასწავლო კურსის დასახელება:	იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება
სასწავლო კურსის სტატუსი:	საგანი გათვალისწინებულია პუმანიტარული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის კავკასიოლოგიის სპეციალობის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა.
სასწავლო კურსის	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.

სანგრძლივობა:	
ჩთშ	5 კრედიტი, 60 საკონტაქტო (30 ლექცია, 30 სემინარი), დამოუკიდებელი მუშაობისთვის 65სთ., სულ 125 საათი.
ლექტორი:	ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ცირა ბარამიძე. ტელ.: 38 49 35; 895 26 41 10.
სასწავლო კურსის მიზანი:	„იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება“ მიზნად ისახავს მოგვცეს იბერიულ-კავკასიურ ენათა ბგერითი სისტემის, მორფოლოგიური და სინტაქსური სტრუქტურის საკვანძო საკითხების ანალიზი და სათანადო ჩვენებათა ისტორიული ინტერპრეტაცია წარმოგვიდგინოს.
სასწავლო კურსის წინაპირობები:	საგნის შესწავლისათვის სტუდენტი უნდა იცნობდეს ცალკეულ იბერიულ-კავკასიურ ენათა სისტემა-სტრუქტურებს, მათ თავისებურებებს, განსაკუთრებით კი – ქართული ენისა; აგრეთვე, აფხაზური, ადიღური, ხუნძური, თაბასარანული, ჩეჩნური, უდიური, ლაკური ენებისა.
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი.
სასწავლო კურსის შინაარსი:	
1.	<p style="text-align: center;">ლექცია № 1 (2სთ)</p> <p>იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების მიზანი და ამოცანები; იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ახლანდელი ვითარება; იბერიულ-კავკასიურ ენათა აღსანიშნავად ხმარებული ტერმინები; იბერიულ-კავკასიურ ენათა დაჯგუფება და საამისო საფუძვლები.</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 7-12; 23-25</p> <p>ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა. 1937, შესავალი</p>

Иберийско-кавказские языки – სერიაში «Языки народов СССР». т. IV. М., გვ.
712

სემინარი № 1 (2სთ.)

2.

ლექცია № 2 (2სთ)

იბერიულ-კავკასიურ ენათა სტრუქტურის ზოგადი ტიპოლოგიური
დახასიათება;

იბერიულ-კავკასიურ ენათა სისტემა აშუამად და ძველად.

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ.
37-42

სემინარი № 2 (2სთ.)

3.

ლექცია № 3 (2სთ)

ხმოვანთა სისტემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში;

იბერიულ-კავკასიურ ენათა ვოკალიზმის ისტორიისათვის.

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ.
42-52 გ. როგავა, ქართველურ ენათა ისტორიული ფონეტიკის საკითხები, 1962.
გვ. 11-40.

К. Ломтатидзе, Абхаз. яз., М. Кумахов, Убых. яз., М. Кумахов, Адыг. яз., А.
Шагиров, Кабард. яз., З. Абдуллаев, Дарг. яз., Г. Мурколинский, Лак. яз., У.
Майланова, Лезг. яз., Б. Ханмогамедов, Табасаран. яз., А. Магомедов, Агульский
яз., Т. Гудава, Ботлих. яз., Т. Гудава, Годобер. яз., З. Магомедбекова, Карат. яз.,
З. Магомедбекова, Чамал. яз., З. Магомедбекова, Ахвах. яз., И. Церцвадзе, Анд.
яз., Т. Гудава, Багвал. яз., Т. Гудава, Тинд. яз., Е. Бокарев, Г. Мадиева, Бежит.
яз., Е. Бокарев, Хварм. яз., Б. Талибов, Цах. яз., Ш. Саадиев, Крыз. яз., Ю.
Дешериев, Будух. яз., С. Хайдаков, Арч. яз., Е. Джейранишвили, Уд. яз., Ю.
Дешериев, Хиналуг. яз., Ю. Дешериев, Чечен. яз., Р. Долакова, Ингуш. яз., Ю.
Дешериев, Бацб. яз. – კრებულში «Иберийско-кавказские языки» Языки народов

ССР.

სემინარი № 3 (2სთ.)

4.

ლექცია № 4 (2სთ)

თანხმოვანთა სისტემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში;
თანხმოვანთა სხვა სპეციფიკურ სერიათა საკითხისათვის იბერიულ-კავკასიურ
ენებში;
კონსონანტიზმის განვითარების ზოგადი ტენდენციები იბერიულ-კავკასიურ
ენებში;
კონსონანტიზმის ამოსავალი რთული სისტემის ვარაუდი.

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ.
52-73

К. Ломтатидзе, Абхаз. яз., М. Кумахов, Убых. яз., М. Кумахов, Адыг. яз., А.
Шагиров, Кабард. яз., З. Абдуллаев, Дарг. яз., Г. Мурколинский, Лак. яз., У.
Майланова, Лезг. яз., Б. Ханмогамедов, Табасаран. яз., А. Магометов, Агульский
яз., Т. Гудава, Ботлих. яз., Т. Гудава, Годобер. яз., З. Магомедбекова, Карат. яз.,
З. Магомедбекова, Чамал. яз., З. Магомедбекова, Ахвах. яз., И. Церцвадзе, Анд.
яз., Т. Гудава, Багвал. яз., Т. Гудава, Тинд. яз., Е. Бокарев, Г. Мадиева, Бежит.
яз., Е. Бокарев, Хварм. яз., Б. Талибов, Цах. яз., Ш. Саадиев, Крыз. яз., Ю.
Дешериев, Будух. яз., С. Хайдаков, Арч. яз., Е. Джейранишвили, Уд. яз., Ю.
Дешериев, Хиналуг. яз., Ю. Дешериев, Чечен. яз., Р. Долакова, Ингуш. яз., Ю.
Дешериев, Бацб. яз. – კრებულში «Иберийско-кавказские языки» Языки народов
ССР.

სემინარი № 4 (2სთ.)

5.

ლექცია № 5 (2სთ)

ბგერათა ცვლის კანონზომიერების ზოგი საკითხი იბერიულ-კავკასიურ
ენებში;
შესატყვისობის ერთი მაგალითი დადესტნურ ენებში.

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 75-80

არნ. ჩიქობავა, ჭანურ-მეგრული ქართული შედარებითი ლექსიკონი, თბ., 1938.
ილ ცერცვაძე, ხუნძური ენის ანწუსური დიალექტი, იკე, II, 1948.
„დაღესტნურ ენათა ისტორიულ-შედრებითი ლექსიკა“, 1971 (ს. ჰასანოვა, კ. იბრაგიმოვი, ფ. მაჰომედოვა, უ. მეილანოვა, ბ. თალიბოვი – პროფ. კ. მურკელინსკის რედაქციით).

სემინარი № 5 (2სთ.)

6.

ლექცია № 6 (2სთ)

მორფოლოგიის ძირითადი პრინციპი იბერიულ-კავკასიურ ენებში;

ა) გრამატიკული კლას-კატეგორია, გრამატიკული სქესი და სახელთა სხვაგვარი დაჯგუფებანი;

ბ) სახელთა გრამატიკული კლასების გარჩევის საშუალება;

გ) გრამატიკული კლასების მქონე და არმქონე იბერიულ-კავკასიური ენები;

დ) გრამატიკული კლასების რაოდენობა იბერიულ-კავკასიურ ენებში.

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 86-90

სემინარი № 6 (2სთ.)

7.

ლექცია № 7 (2სთ)

ა) ფონეტიკური ცვლილებები გრამატიკულ კლასთა ნიშნებში;

ბ) გრამატიკული კლასების საკითხი მრავლობითში.

გ) მრავლობითის ვითარება და გრამატიკული კლასების რაოდენობის საკითხი;

დ) მრავლობითში გრამატიკულ კლასთა უნიფიკაციისა და ბიფურიკაციის ისტორიული აზრი.

ე) გრამატიკული კლას-კატეგორიის რაობისა და ისტორიის ძირითადი საკითხები

იბერიულ-კავკასიურ ენებში;

ვ) გრამატიკული კლასების აღნიშვნა სუბსტანტივებში.

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 97-118

У. Мейланова. Об отраж. катег. грамм. классов в дагест. языках, Уч. зап. Инст. Ист., Яз. и Лит. Имени Г. Цадаса, XIII, 1964.

სემინარი № 7 (2სთ.)

8.

ლექცია № 8 (2სთ)

ა) გრამატიკული კლასების ისტორიისათვის დადესტნურსა და აფხაზურ-ადიღურ ენებში;

ბ) გრამატიკული კლასების საკითხი ქართველურ ენებში.

გ) ნივთის კატეგორიის ფორმანტთა ეტიმოლოგიისათვის ქართველურ ენებში;
დ) კლასი და სქესი (კატეგორიები).

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 116-134

ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, 1937.

არნ. ჩიქობავა, სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში, თბ., 1942.

К. В. Ломтатидзе, Абх. яз., ИКЯ-ки, З. Магометбекова, Карат. яз., ИКЯ-ки, მისივე, Абхаз. яз., ИКЯ-ки, Т. Гудава, Багвалик яз., ИКЯ-ки, მისივე, Тинд. яз., ИКЯ-ки, И. Церцвадзе, Анд. яз., ИКЯ-ки.

არნ. ჩიქობავა, გრამატიკული კლას-კატეგორიათა ნიშნების ეტიმოლოგიისათვის ქართველურ ენებში, სმამ, ტ. V (1944).

სემინარი № 8 (2სთ.)

9.

ლექცია № 9 (2სთ)

სახელის მორფოლოგია: ბრუნვის კატეგორია, ბრუნვათა შედგენილობა

დაბრუნების პროცესი.

ბრუნვის ფორმები და გრამატიკული კლასები.
ორფუძიანი ბრუნების პრინციპი იბერიულ-კავკასიურ ენებში.
თანდებუდიანი ბრუნვები ქართულში;
თანდებუდიანი ბრუნვები მთის იბერიულ-კავკასიურ ენებში.

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ.
134-162

ავტორები კრებულიდან ИКЯ-ки, თინა შარაშენიძე, ორფუძიანობის ერთი
ტიპის შესახებ სვანურ სახელთა ბრუნებაში, „ქართველურ ენათა
სტრუქტურის საკითხები“, II, 1961. ს. ჯანაშია, სვანურ-ადიღურის
(ჩერქეზული) ენობრივი შეხვედრები, „შრომები“, III, 1959.

არნ. ჩიქობავა, ი. ცერცვაძე, ხუნძური ენა, თბ., 1962
სემინარი № 9 (2სთ.)

10.

ლექცია № 10 (2სთ)

ზმნის კატეგორიისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში
უღვლილების ტიპები იბერიულ-კავკასიურ ენებში.

- ა) პიროვანი უღვლილება: სუბიექტური და სუბიექტურ-ობიექტური;
- ბ) კლასებისა და პირების გაურჩევლობა ლეზგიურისა და ადიღურის
ზმნაში.

- გ) უღვლილების ტიპების ისტორიული ურთიერთობა;
- დ) პიროვანი უღვლილების ისტორიის ზოგი საკითხი იბერიულ-კავკასიურ
ენებში.

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ.
162-178

არნ. ჩიქობავა, Основные типы спряжения глаголов и их истор.
взаимоотношения в ибер.-кавказ. языках. М., 1960.
ნოდ. ანდლულაძე, კლასოვანი და პიროვანი უღვლილების ისტორიის ზოგი
საკითხი იბერიულ-კავკასიურ ენებში, 1968,

სემინარი № 10 (2სთ.)

<p>11.</p>	<p>ლექცია № 11 (2სთ)</p> <p>ა) სინტაგმა (შესიტყვება) და მისი ძირითადი ტიპი: ატრიბუტული და პრედიკატული.</p> <p>ბ) ატრიბუტული კომპლექსების კომპონენტთა თანმიმდევრობის საკითხი იბერიულ-კავკასიურ ენებში.</p> <p>გ) პრედიკატულ სინტაგმათა ძირითადი ტიპები იბერიულ-კავკასიურ ენებში.</p> <p>დ) პრედიკატული სინტაგმები და შესაბამისი ზმნები.</p> <p>ლიტერატურა:</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 185-197</p> <p>სემინარი № 11 (2სთ.)</p>	
<p>12.</p>	<p>ლექცია № 12 (2სთ)</p> <p>ერგატიული კონსტრუქციის კომპონენტები, გარდამავალი ზმნის თავისებურების სხვადასხვაგვარი ინტერპრეტაცია ზოგადად.</p> <p>პ. უსლარი გარდამავალი ზმნის პასიურობის შესახებ (ნახურსა და დაღესტნურ ენებში).</p> <p>ლიტერატურა:</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 197-201</p> <p>სემინარი № 12 (2სთ.)</p>	
<p>13.</p>	<p>ლექცია № 13 (2სთ)</p> <p>პ. შუხარდტი გარდამავალი ზმნის პასიურობის შესახებ იბერიულ-კავკასიურ ენებში.</p> <p>ნიკო მარი გარდამავალი ზმნის პასიურობის შესახებ ქართულში.</p> <p>აღფ. ტრომბეტი გარდამავალი ზმნის პასიურობის შესახებ.</p> <p>ად. დირი გარდამავალი ზმნის შესახებ.</p> <p>პ. უსლარი გარდამავალი ზმნის პასიურობის შესახებ ნახურსა და დაღესტნურ ენებში</p> <p>ლიტერატურა:</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 208-241; 218; 242.</p> <p>სემინარი № 13 (2სთ.)</p>	

14.	<p style="text-align: center;">ლექცია № 14 (2სთ)</p> <p style="text-align: center;">გარდამავალი ზმნა და გვარის კატეგორია, გარდამავალი ზმნის ერგატიული კონსტრუქცია გვართა დაპირისპირების პირობებში</p> <p style="text-align: center;">ობიექტი, სუბიექტი და უგვარებო გარდამავალი ზმნა ერგატიულ კონსტრუქციაში</p> <p style="text-align: center;">ივანე მეშჩანინოვი ერგატიული კონსტრუქციის შესახებ</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 244-247; 226-232</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში, I, 1948;</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ჭანური ენის გრამატიკული ანალიზი, 1936.</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა კავკასიის ენებში: ამ კონსტრუქციის სტაბილური და ლაბილური ვარიენტები, ენიმკის მოამბე, ტ. XII, 1942</p> <p style="text-align: center;">სემინარი № 14 (2სთ.)</p>	
15.	<p style="text-align: center;">ლექცია № 15 (2სთ)</p> <p style="text-align: center;">ზოგადი დასკვნა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ორი ძირითადი საკითხის შესახებ</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 257-305</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p style="text-align: center;">სემინარი № 15 (2სთ.)</p>	
სავალდებულო ლიტერატურა:		
<p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, სალექციო ჩანაწერები (სპეციალური სალექციო კურსი).</p> <p>ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა. 1937, შესავალი</p> <p>გ. როგავა, ქართველურ ენათა ისტორიული ფონეტიკის საკითხები, 1962.</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ჭანურ-მეგრული ქართული შედარებითი ლექსიკონი, თბ., 1938.</p> <p>ილ ცერცვაძე, ხუნძური ენის ანწუხური დიალექტი, იკე, II, 1948.</p> <p>„დადესტნურ ენათა ისტორიულ-შედრებითი ლექსიკა“, 1971 (ს. ჰასანოვა, კ.</p>		

ობრაგიმოვი, ფ. მაჰომედოვა, უ. მეილანოვა, ბ. თალიბოვი – პროფ. ჰ. მურკელინსკის რედაქციით).

არნ. ჩიქობავა, სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში, თბ., 1942.

ნოდ. ანდლულაძე, კლასოვანი და პიროვანი უღვლილების ისტორიის ზოგი საკითხი იბერიულ-კავკასიურ ენებში, 1968,

არნ. ჩიქობავა, Основные типы спряжения глаголов и их истор. взаимоотношения в ибер.-кавказ. языках. М., 1960.

მ. ქურდიანი, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საფუძვლები თბ., 2007

მ. ჩუხუა იბერიულ-ინქერიულ ენათა შედარებითი გრამატიკა თბ., 2008

<p>დამატებითი ლიტერატურა:</p>	<p>Иберийско-кавказские языки _ seriaSi «Языки народов СССР». т. IV. М.</p> <p>К. Ломтатидзе, Абхаз. яз., М. Кумахов, Убых. яз., М. Кумахов, Адыг. яз., А. Шагиров, Кабард. яз., З. Абдуллаев, Дарг. яз., Г. Мурколинский, Лак. яз., У. Майланова, Лезг. яз., Б. Ханмогамедов, Табасаран. яз., А. Магомедов, Агульский яз., Т. Гудава, Ботлих. яз., Т. Гудава, Годобер. яз., З. Магомедбекова, Карат. яз., З. Магомедбекова, Чамал. яз., З. Магомедбекова, Ахвах. яз., И. Церцвадзе, Анд. яз., Т. Гудава, Багвал. яз., Т. Гудава, Тинд. яз., Е. Бокарев, Г. Мадиева, Бежит. яз., Е. Бокарев, Хварм. яз., Б. Галибов, Цах. яз., Ш. Саадиев, Крыз. яз., Ю. Дешериев, Будух. яз., С. Хайдаков, Арч. яз., Е. Джейранишвили, Уд. яз., Ю. Дешериев, Хиналуг. яз., Ю. Дешериев, Чечен. яз., Р. Долакова, Ингуш. яз., Ю. Дешериев, Бацб. яз. _ krebulSi «Иберийско-кавказские языки» Языки народов ССР.</p> <p>У. Мейланова. Об отраж. катег. грамм. классов в дагест. языках, Уч. зап. Инст. Ист., Яз. и Лит. Имени Г. Цадаса, XIII, 1964.</p>	
<p>შეფასება</p>	<p>სტუდენტის ცოდნა შეფასდება ზეპირი და წერიტი გამოცდით. კურსის განმავლობაში ჩატარდება ორი კოლოკიუმი (თითოეული 20 ქულა), სტუდენტის ცოდნის საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება შემდეგი კრიტერიუმები</p>	
	<p>ლექციებზე დასწრება</p>	<p>5%</p>

	სემინარი	15%
	კოლოკვიმები	20%+
	გამოცდა – ზეპირი, წერითი	20%
		40%
სწავლის შედეგები	აღნიშნული კურსის გავლის შემდეგ სტუდენტი კარგად გაერკვევა იბერიულ-კავკასიურ ენათა სისტემა-სტრუქტურის პრობლემურ საკითხებში, შემზადებულია ამ ენათა მეცნიერული კვლევისათვის.	

ს ი ლ ა ბ უ ს ი

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

სასწავლო კურსის დასახელება	ქართული ენის გრამატიკა (მოკლე კურსი)
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	სასწავლო კურსი განკუთვნილია ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის. სავალდებულო
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	სასწავლო კურსი წაიკითხება ერთი სემესტრის განმავლობაში
ECTS	საგანი 5-კრედიტიანია: საკონტაქტო –90 სთ დამოუკიდებელი – 35 სთ
ლექტორი	ლეილა გეგუჩაძე, ასოც. პროფესორი ტელ.: 899178775; 30.04.85
სასწავლო კურსი მიზანი	კურსი მიზნად ისახავს ქართული ენის სისტემისა და სტრუქტურის უმნიშვნელოვანესი საკითხების სწავლებას. სტუდენტები შეისწავლიან ძირითად ფონეტიკურ პროცესებს, მორფოლოგიისა და სინტაქსის საკვანძო საკითხებს. საგანგებო ყურადღება მიექცევა სახელისა და ზმნის ძირითადი კატეგორიების გააზრებულ შესწავლას, იმ სპეციფიკურ ვითარებას,

	რომელიც არსებობს ქართულში წინადადების სინტაქსურ მექანიზმთან დაკავშირებით (სუბორდინაცია-კოორდინაციის საკითხები). კურსის მიზანია, სტუდენტს გაუღრმავოს აზროვნებისა და ანალიზის ჩვევები, გამოუმუშაოს კრიტიკული დამოკიდებულება როგორც ტრადიციით დამკვიდრებული, ისე – ახლებური მიდგომების მიმართ.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები	სტუდენტს გავლილი უნდა ჰქონდეს ენათმეცნიერების შესწავლის კურსი.
სასწავლო კურსის ფორმატი	კურსის შესწავლის პროცესში გამოყენებული იქნება სწავლების სხვადასხვა ფორმა: ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა, კოლოკვიუმები...
სასწავლო კურსის შინაარსი	
№1 ლექცია 2 სთ.	ქართული ენა – ქართველი ერის ერთიანი საერთო ენა. ქართული ენის ადგილი მსოფლიოს ენათა შორის. ქართული სალიტერატურო ენის განვითარების საფეხურები (პერიოდიზაცია). ქართული დამწერლობის წარმოშობა და ანბანის განვითარების საფეხურები. ქართული დამწერლობის წარმოშობა და ანბანის განვითარების საფეხურები. უძველესი წარწერები და წერილობითი ძეგლები. ქართული ენის კურსის შინაარსი, სასწავლო კურსში შემავალი ენათმეცნიერების დარგები: ფონეტიკის, მორფოლოგიის, სინტაქსისა და ლექსიკოლოგიის საკითხები. ლიტერატურა: ვ. თოფურია, ქართული ენა და მართლწერის ზოგიერთი საკითხი, გვ. 14-27; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწილი პირველი, გვ. 3-14; 18-26.
სემინარი 2 სთ პრაქტიკული მეცადინეობა 2 სთ	
№ 2 ლექცია 2 სთ	თანამედროვე ქართული ენის ფონეტიკური შედგენილობა. ხმოვნები, თანხმოვნები. ძირითადი ფონეტიკური პროცესები ქართულში. ლიტერატურა: ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1973, გვ. 7-30; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. I, გვ. 40-43.
სემინარი 2 სთ პრაქტიკული მეცადინეობა 2 სთ	
№ 3 ლექცია 2 სთ	სიტყვა მორფოლოგიური თვალსაზრისით: ფორმაცვალებადი და ფორმაუცვლელი. სიტყვის შედგენილობა: ძირი, ფუძე, მორფემა (აფიქსები). აფიქსთა

	<p>კლასიფიკაცია.</p> <p>მეტყველების ნაწილები: არსებითი სახელი, ზედსართავი სახელი, რიცხვითი სახელი, ნაცვალსახელი. სახელთა ბრუნების ტიპები, თავისებურებანი. თანდებულიანი და ნაწილაკიანი ბრუნვები.</p> <p>ლიტერატურა: ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1973, გვ 33-44; 69-72; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. მეორე, გვ. 23-29; 71-74.</p>
<p>სემინარი 2 სთ</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა 2 სთ</p>	
№ 4 ლექცია 2 სთ	<p>მსაზღვრელ-საზღვრული: რაობა, სახეები, ბრუნება, თავისებურებანი. სახელთა წარმოქმნა. წარმოქმნილ სახელთა ჯგუფები ფორმისა და შინაარსის მიხედვით. თხზვა. კომპოზიციები ფორმისა და აგებულების მიხედვით. მართლწერის საკითხები.</p> <p>ლიტერატურა: ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, გვ 8-94; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. მეორე, გვ. 77-91.</p>
<p>სემინარი 2 სთ</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა 2 სთ</p>	
№ 5 ლექცია 2 სთ	<p>ზმნა: პირიანობა და ვალენტობა. სუბიექტურ და ობიექტურ პირთა ნიშნები მხოლობითსა და მრავლობითში. ინვერსია. “თავისთავადი ინვერსიული ზმნები” ქართულში.</p> <p>ლიტერატურა: ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, გვ 185; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. მესამე, გვ. 3-29.</p>
<p>სემინარი 2 სთ</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა 2 სთ</p>	
№ 6 ლექცია 2 სთ	<p>ღრო – აბსოლუტური და რელატიური. კილო – რაობა, სახეები. ზმნისწინი და მისი ფუნქციები. ზმნისწინები ძველი სახით ახალ ქართულში. გეზის, ორიენტაციის, ასპექტის კატეგორიები.</p> <p>ლიტერატურა: ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, გვ 198-209; 238-249; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. მესამე, გვ. 29-44.</p>
<p>სემინარი 2 სთ</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა 2 სთ</p>	
№ 7 ლექცია 2 სთ	<p>გარდამავლობა და მისი მახასიათებლები. გარდამავლობა და გვარი. კონვერსიის საკითხი. ვნებითი გვარი. დინამიკა და სტატისტიკა. ვნებითის ნიშნები. მედიოაქტივი და მედიოპასივი.</p>

	<p>ლიტერატურა: ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, გვ 323-333; 339-346; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. მესამე. გვ. 85-103.</p>
<p>სემინარი 2 სთ პრაქტიკული მეცადინეობა 2 სთ</p>	
№ 8 ლექცია 2 სთ	<p>ქცევა: რაობა, სახეები, ნიშნები. ქცევა გარდამავალ და გარდაუვალ ზმნებში. კონტაქტი: რაობა, სახეები. შუა-ლობითი კონტაქტის წარმოება. მართლწერის საკითხები.</p> <p>ლიტერატურა: ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, გვ 323-333; 339-340; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. მესამე. გვ. 85-103.</p>
<p>სემინარი 2 სთ პრაქტიკული მეცადინეობა 2 სთ</p>	
№ 9 ლექცია 2 სთ	<p>სერიები და მწკრივები: წარმოება, ფუნქციები. ზმნის თემა, თემის ნიშნები; მწკრივის ფუძე. ძირი. ერთ-, ორ- და სამგალენტიან ზმნათა უღლება. უღლების ტიპები. დეფექტური ზმნები. მართლწერის საკითხები.</p> <p>ლიტერატურა: ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, გვ 215-225; 500-520; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. მესამე. გვ. 44-69; 103-190.</p>
№10 ლექცია 2 სთ.	<p>სახელზმნა: საწყისი, მიმდებარეობა – რაობა, წარმოება. უდეტრები (ზმნიზედა, თანდებული, ნაწილაკი, კავშირი, შორისდებული)</p> <p>ლიტერატურა: ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, გვ. 557-564; 567-581; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. მეოთხე, გვ. 3-30; 32-68.</p>
<p>სემინარი 2 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა, 2 სთ. კოლოქვიუმი 2 სთ.</p>	
№11 ლექცია 2 სთ	<p>სინტაქსის საგანი, მიზანი. სინტაქსური წყვილი (სინტაგმა). სინტაქსური ურთიერთობის სახეები: შეთანხმება, მართვა (ცალმხრივი, საურთიერთო, შუა-ლობითი). სუბორდინაცია და კოორდინაცია. კოორდინატები (დიდი, მცირე, უმცირესი – ძვ. ქართულში); მირთვა.</p> <p>ლიტერატურა: ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბ., თბ., 1977. გვ. 8-29; ა. ჩიქობავა, მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში, თბ., 1968, გვ. 210-224; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწილი</p>

	მეხუთე, გვ. 3-25.
სემინარი 2 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა, 2 სთ.	
№12 ლექცია 2 სთ	<p>წინადადება: რაობა, სახეები (მოდალობისა და აგებულების მიხედვით). მარტივი წინადადება. წინადადების წევრები ფუნქციის (დანიშნულების) თვალსაზრისით. წინადადების მთავარი წევრები: შემასმენელი (მარტივი, შედგენილი); ქვემდებარე, დამატება-ობიექტები. მათი სინტაქსური ურთიერთობა გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნით გადმოცემულ შემასმენელთან.</p> <p>ლიტერატურა: ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, გვ. 49-84; ა. ჩიქობავა, მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში, გვ. 224-227; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწილი მეექვსე, გვ. 3-64.</p>
სემინარი პრაქტიკული მეცადინეობა, 2 სთ.	
№13 ლექცია 2 სთ	<p>წინადადების არამთავარი წევრები: უბრალო დამატება, განსაზღვრება (ატრიბუტული და სუბსტანტიური), გარემოებანი (ადგილის, დროის, ვითარების, მიზეზის, მიზნის). არამთავარ წევრთა სინტაქსური ურთიერთობა სინტაგმის წევრთან.</p> <p>ლიტერატურა: ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, გვ. 64-150; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწილი მეექვსე, გვ. 29048.</p>
სემინარი 2 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა, 2 სთ.	
№14 ლექცია 2 სთ.	<p>შერწყმული წინადადება. ერთგვარი წევრის რაობა. შეერთების საშუალებანი. შერწყმული წინადადების ტიპები. განმაზოგადებელი სიტყვა შერწყმულ წინადადებაში. მართლწერის საკითხები.</p> <p>სიტყვათა რიგის საკითხი ქართულში. განკერძოებული სიტყვები და გამოთქმები. მართლწერის საკითხები.</p> <p>ლიტერატურა: ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, გვ. 222-227; 229-255; 213-222; 256-279; 281-300; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწილი მეშვიდე, გვ. 3-50; 51-78.</p>
სემინარი 2 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა, 2 სთ.	
№15 ლექცია 2სთ.	<p>რთული წინადადება: რაობა, სახეები. თანწყობა (პარატაქსი) და ქვეწყობა (ჰიპოტაქსი). კომპონენტთა</p>

	<p style="text-align: center;">შეერთების საშუალებანი.</p> <p>რთული თანწყობილი წინადადება. კომპონენტთა აზრობრივი მიმართება. რთული ქვეწყობილი წინადადება. ჰიპოტაქსურ კონსტრუქციათა სახეები. ამოცნობის საშუალებანი. რთულის მარტივით შენაცვლების წესები.</p> <p>რთული სინტაქსური კონსტრუქციები: თანადა-ქვემდებარება და თანამიმდევრული დაქვემდებარება. პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი. პუნქტუაციის საკითხები.</p> <p>ლიტერატურა: ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, გვ. 301-303; 306-309; 311-332; 338-395; 400-413; 418-431; 440-447; ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწილი მეშვიდე; გვ. 78-87; 88-139; 143-160; 163-179; 180-196.</p>	
<p>სემინარი 2 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა, 2 სთ. კოლოკვიუმი 2 სთ.</p>		
<p>კრედიტების მინიჭების წინაპირობა</p>	<p>კონკრეტული სასწავლო კურსის გავლის შემთხვევაში სტუდენტის მაქსიმალური შეფასებაა 100 ქულა. კრედიტის მინიჭების წინაპირობაა სტუდენტის მიერ 100-დან 51 ქულის დაგროვება. 41-დან 50 ქულამდე დაგროვების შემთხვევაში სტუდენტს ეძლევა საბოლოო გამოცდაზე კიდევ ერთხელ გასვლის საშუალება კურსის გავლის გარეშე. 40 ქულაზე ნაკლების დაგროვების შემთხვევაში სტუდენტმა უნდა გაიმეოროს კურსი. გამოცდაზე 21 ქულაზე ნაკლების მიღების შემთხვევაში სტუდენტი ითვლება ჩაჭრილად.</p>	
<p>შეფასება</p> <p>კრიტერიუმთა ხვედრითი წილი</p>	<p>საშუალოდ შემოწმების მიზნით ჩატარდება საკონტროლო წერები და კოლოკვიუმები. საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება როგორც ლექციებზე დასწრება, ასევე სტუდენტის აქტიურობა სემინარებსა და პრაქტიკულ მეცადინეობებზე. შეფასებაზე მნიშვნელოვანი გავლენა იქნება შუალედური შემოწმებისა და კოლოკვიუმების შედეგებს.</p> <p style="text-align: center;">ლექციებზე დასწრება – 10%</p> <p style="text-align: center;">სემინარებსა და პრაქტიკულ მეცადინეობებზე აქტიურობა – 20%</p> <p style="text-align: center;">შუალედური შემოწმება, კოლოკვიუმები – 30% (15+15)</p> <p style="text-align: center;">გამოცდა – 40%</p> <p style="text-align: center;">საბოლოო შეფასება – 100%</p>	

<p>გამოცდაზე დაშვების წინაპირობა</p>	<p>ლექციებზე დასწრების, სემინარებსა და პრაქტიკულ მეცადინეობებზე აქტიურობის, შუალედური შემოწმების, კოლოკვიუმის შედეგების გათვალისწინებით სტუდენტს უნდა ჰქონდეს არანაკლებ 11 ქულისა</p>
<p>ძირითადი ლიტერატურა</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1979. 2. ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბ., 1977. 3. ა. ჩიქობავა, მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში, თბ., 1968.
<p>დამატებითი ლიტერატურა</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ა. ჩიქობავა, ქართული ენის ზოგადი დახასიათება, ქეგლ, I ტ. 1950; იხ. ასევე. გამომც. „ქართული ენა“, თბ., 1998. 2. ვ. თოფურია, ქართული ენა, განაკვეთები I,II,III-IV, თბ., 2000. 3. ა. დავითიანი, ქართულ ენის სინტაქსი, თბ., 1973. 4. ლ. გეგუჩაძე, ქართული ენა, ნაწ. I (1997 წ.), ნაწ. II (1999 წ.), ნაწ. III (2001 წ.), ნაწ. IV (2003 წ.), ნაწ. V (2005 წ.), ნაწ. VI (2007 წ.), ნაწ. VII (2009 წ.). 5. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბ., 1986.
<p>სწავლის შედეგი</p>	<p>კურსის გავლის შემდეგ სტუდენტი კარგად უნდა ერკვეოდეს ქართული ენის გრამატიკის საკვანძო საკითხებში, უნდა შეძლოს სიტყვათა როგორც მორფოლოგიური, ასევე წინადადების წევრების სინტაქსურ ურთიერთობათა ანალიზი, რაც დაეხმარება მას სხვა ენების გააზრებულად შესწავლასა და, საერთოდ, პროფესიის ღრმად დაუფლებაში</p>

სილაბუსი

2009-2010 სასწ. წელი

სასწავლო კურსის

**კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი
დასახელება**

სასწავლო კურსის

კოდი

სასწავლო კურსის
სტატუსი

სავალდებულო საგანი, გათვალისწინებულია
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე
ბაკალავრიატის სტუდენტებისთვის.

ECTS

კრედიტების რაოდენობა – 5.

საკონტაქტო საათების რაოდენობა – 45 სთ.

(30 სთ. – ლექცია. 15 სთ. – სემინარი).

დანარჩენი გათვალისწინებულია სტუდენტის
დამოუკიდებელი მუშაობისათვის.

ლექტორი

ხეთისო მამისიმედიშვილი, თსუ ასოცირებული
პროფესორი, ტელეფონი: 78-01-50 (ბინა).

მობილური 8(99) 21-41-34.

ელ. ფოსტა: khvtiso2@yahoo.com.

სასწავლო კურსის

მიზანი

კურსი მიზნად ისახავს, ერთი მხრივ, მიაწოდოს
სტუდენტს თეორიული ცოდნა ფოლკლორის,
როგორც სიტყვიერი შემოქმედების განსაკუთრე-
ბული ფორმის შესახებ, მისი არსებითი,
ლიტერატურისგან განსხვავებული ნიშნებისა და
ფუნქციების ანალიზის მეშვეობით, მეორე მხრივ,
გააცნოს კავკასიის ხალხთა ფოლკლორის
ჟანრობრივი შემადგენლობა (კონკრეტული
ტექსტების მიხედვით).

სასწავლო კურსის

აუცილებელია ზოგადი განათლება.
შესწავლის წინაპირობა

სასწავლო კურსის ფორმატი

2 ლექცია, 1 სემინარი, შუალედური

შემოწმებები, საბოლოო გამოცდა. ყოველი

ლექციის მასალა განიხილება სემინარულ

მეცადინეობებზე.

გამოცდაზე დაშვების
წინაპირობა

გამოცდაზე გასვლამდე სტუდენტს
დაგროვილი უნდა ჰქონდეს არანაკლებ 11 ქ.

შეფასება

ლექციებზე დასწრება–10%.

სემინარი–20%.

კოლოკვიუმი–15%+15%.

გამოცდა–40%.

საბოლოო შეფასება–100%.

სასწავლო კურსის შინაარსი

1. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

ზოგადი ცნობები კავკასიისა და კავკასიის ხალხების შესახებ. კავკასიის ეთნიკური და ნგვისტური რუკა. ტერმინი *ფოლკლორი (folk-lore)*; განმარტება; ვინ არის *ფოლკ* (ხალხი) და რა არის *ლორ* (ცოდნა).

ლიტერატურა: ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 3-7. ხ. მამისიმედიშვილი., I ლექცია, ლექციების კურსი „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში“, ელექტრონული ვერსია.

2. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

დკლორული შემოქმედების არსებითი ნიშნები და თავისებურებანი: ა) ზეპირი შემოქმედება და რი გავრცელება, ბ) ვარიანტულობა, ტექსტის ცვალებადობა დროსა და სივრცეში (მიზეზები), ე) იმპრობა; ავტორობის საკითხი, დ) კოლექტიურობა: ხალხური შემოქმედების ტიპი, ე) ტრადიცია ნოვაცია, ვ) სინკრეტიზმი, ზ) ყოფითობა (ფოლკლორის ადგილი და ფუნქცია ხალხის ყოფაში). ფოლკლორი და ლიტერატურა: საერთო და განსხვავება. **ლიტერატურა:** ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 7-13. ხ. მამისიმედიშვილი., II ლექცია, ლექციების კურსი „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში“, გვ. 7-14;

3. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

კავკასიის ხალხთა ფოლკლორის უანრული სისტემა და თავისებურება. კავკასიის ხალხთა ფოლკლორის საგანი.

ლიტერატურა: ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 15-20. ხ. მამისიმედიშვილი., II ლექცია, ლექციების კურსი „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში“, ელექტრონული ვერსია, გვ. 13-15;

4. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

ფლოგია. მითოლოგიები. ძირითადი მითოლოგიური მოტივები და სიუჟეტები კავკასიის ხალხთა პირსიტყვიერებაში. მითური ხალხები კავკასიის ხალხთა ზეპირ ტექსტებში: აწანები აფხაზურ რსში; ბიცენტები ოსურ ნართებში. წარღვის მითოსი და რიწის ტბის თქმულება. კოსმოგონიური ივი კავკასიის ხალხთა მითოსში (ვაჰაგანის დაბადება, გველეშაპთან ბრძოლა). ღვთაებები. მითის განმარტება მ. ელიადესა და ზ. კიკნაძის მიხედვით.

ერატურა: ზ. კიკნაძე, ლექციების კურსი „შედარებით მითოლოგიაში“, ელექტრონული ვერსია, გვ. 1-15. ხ. სისიმედიშვილი., ლექციების კურსი „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში“, კონსპექტი, გვ. 15-26. **ტექსტები:** ულიდან „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი“, გამომც. „კავკასიური სახლი“, თბ., 2008. გვ. 697. გვ.217. 218-219.

5. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

ი: ზოგადი მიმოხილვა, დეფინიციები. ეპოსის ტიპები. ესქატოლოგიური ეპოსი – ჯადოსნური ზღაპარი. მისი სტრუქტურა და საზრისი. ჯადოსნური ზღაპრის დასაწყისი და სასრული ფორმულები; ჯადოსნური ზღაპრის სტრუქტურა; ჯადოსნური ზღაპრის პერსონაჟები ნქციების მიხედვით; რით იმარჯვებს ზღაპრის გმირი? ჯადოსნური ზღაპრის დრო და სივრცე; ჯადოსნური ზღაპრის მთავარი გმირის ვინაობა. ზღაპრის სპეციფიკა კავკასიის ხალხთა ვოლკლორში. სიუჟეტები კავკასიის ხალხთა ზღაპრებში. ეროვნული და ინტერნაციონალური ზღაპრებში.

ტერატურა: ზ. კიკნაძე, ქართული ხალხური ეპოსი, თბ., 2001. გვ. 7-10. ხ. მამისიმედიშვილი., ლექციების ი „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში“, კონსპექტი, გვ. 26-34. ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ., 2006. ვ. 34-44. ხ. ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 227-267. А. И. Алиева., Поэтика и стиль волшебных сказок адыгских народов, М. 1986.

6. ლექცია 2 სთ. სტუდენტთა ცოდნის შუალედური შემოწმება (წერა). 1 სთ.

ართების ეპოსის გავრცელება. ციკლები და ვერსიები. ნართების ეპოსის გენეზისი. ნართების საზოგადოება. მათი საქმიანობა.

ლიტერატურა: ხ. მამისიმედიშვილი., ლექციების კურსი „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში“, სპექტი, გვ. 34-42. **ტექსტები:** ამბავი ნართებისა (აფხაზური ხალხური ეპოსი), თარგმანი გიორგი ქანიძისა და ჯემალ აჯიაშვილის, თბ., 2007. ნართები, ოსურიდან თარგმნა მერი ცხოვრებოვამ, ვალი, 1988. **დამხმარე ლიტერატურა:** Нарты, Кабардинский эпос, 2 изд. М. 1957. Ж. Дюмезиль., Осетинский эпос и мифология, М., 1976. У. Б. Далгат., Героический эпос чеченцев и ингушей, М. 1972. ს. ზუხბა., აფხაზური ისტიყვიერება, თბ., 1988. ნ. ანთელავა., აფხაზური ენციკლოპედია (მითები, რიტუალები, სიმბოლოები), თბ., 2006.

7. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

ი ნართების ეპოსის პერსონაჟები. რიტუალური გადასვლები: დაბადების, წრობის, ბრძოლებისა არდაცვალების ეპიზოდები. ვარხაგი და მისი ვაჟები; ურუზმაგი და სათანა; სოსლანი; სირდონი; ცი და ბათრაძი; სოსლანის მოგზაურობა საიქიოში; სოსლანის მზიური ნიშნები; სკვითების წეს-ჩვეულებები და ნართები.

ერატურა: ვ. აბავეი, ოსთა ნართული ეპოსი, წინასიტყვაობა წიგნისა „ნართები“, ცხინვალი, 1988. გვ. 5-35. **ექსტი:** ნართები, ოსურიდან თარგმნა მერი ცხოვრებოვამ, ცხინვალი, 1988. **დამხმარე ლიტერატურა:** Ж. Дюмезиль., Осетинский эпос и мифология, М., 1976. გვ. 19-34

8. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

აზური ნართების ეპოსი. სტრუქტურა. ძირითადი ეპიზოდების ანალიზი. პერსონაჟები: სათანე-ქაშა, სასრიყვა, კუნი, ცვიცვი, ქეთუანი, მზეთუნახავი გუნდა, ასნი ძმანი ნართები, ნართები და ირგები, აირგების ასული, ალხუზი, ელდიზ შარუანი, ხუაჟვარფისი, ნარჯხიოუ. რიტუალური გადასვლები. ლაშქრობები. ცივილიზაციის საწყისების შემოტანა აფხაზური ნართების ეპოსის მიხედვით. ქალის როლი ნართების საზოგადოებაში.

იტერატურა: ს. ზუხბა., აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, (ქართულ ენაზე თარგმნეს თ. გვანცელაძემ და ა. ბულმა, თბ., 1988. გვ. 301-331. **ტექსტი:** ამბავი ნართებისა (აფხაზური ხალხური ეპოსი), თარგმანი გიორგი ბაქანიძისა და ჯემალ აჯიაშვილის, თბ., 2007. **დამხმარე ლიტერატურა:** ნ. ანთელავა., აფხაზური ენციკლოპედია (მითები, რიტუალები, სიმბოლოები), თბ., 2006.

ქცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ტრაგიკული ეპოსი – „ამირანიანი“. ძირითადი ეპიზოდების ანალიზი; ამირანის ეპოსის საზრისი.

იტერატურა: ზ. კიკნაძე., ქართული ფოლკლორი, თბ. 2006. გვ. 50-59. **ტექსტი:** მ. ჩიქოვანი, მიჯაჭვული ამირანი, თსუ, 1947; **დამხმარე ლიტერატურა:** ზ. კიკნაძე., ქართული ხალხური ეპოსი, 2001, გვ. 11-55;

10. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

ერთან მებრძოლი გმირები კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში. ჰუბრისი. მიჯაჭვის მოტივები და იჯაჭვული გმირები: ამირანი, არამხუტუ, აფხაზური აბრსკილი, ნართი ნასირენ-ჟაჩე აღიდეურ ლკლორში, ფჰარმათი ჩეჩნურ თქმულებაში. ღმერთთან მებრძოლი ბათრაძი და მისი სიკვდილი; ის ტრაგედია დავით სასუნცის ეპოსში. ამირანის როგორც ეპიკური გმირის მიმართება კავკასიის ხალხთა ფოლკლორის ღმერთთან მებრძოლ გმირებთან. მსგავსება, განსხვავება.

რატურა: ზ. კიკნაძე., ქართული ხალხური ეპოსი, 2001, გვ. 38-44. ხ. მამისიმედიშვილი., ნართების ჰუბრისი, ლექტრონული ვერსია. **ტექსტები:** კრებულიდან „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი“, გამომც. „კავკასიური ღი“, თბ., 2008. გვ. 223-228. გვ. 397-402. დავით სასუნცის ეპოსი, თბ., 1939. Нарты, Адыгейский народный эпос, "Наука", М.1974. გვ. 273-274.

11. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

ოსავლური დასთანები. ქოროდლის აზერბაიჯანული ეპოსი. გავრცელება. ქოროდლის ეპოსის იები. სტრუქტურა. შედგენილობა. მიმართება ისტორიასთან. ქოროდლის ეპოსი და საქართველო. **ტერატურა:** ლ. ჩლაიძე, კავკასიური ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 203-216. **ტექსტი:** აზერბაიჯანული ეპოსი, ქოროდლი, I, II, თარგმნა ზ. მედულაშვილმა, თბ., 2003.

12. ლექცია 2 სთ. სტუდენტთა ცოდნის შუალედური შემოწმება (წერა). 2 სთ.

კასიის ხალხთა შრომის ლექს-სიმღერები. შრომა – ადამიანის ფუნდამენტური მოთხოვნილება.

შრომა და რიტმი. არქანჯელო ლამბერტი კოლხური ნადის შესახებ. მიწათმოქმედებასთან დაკავშირებული ლექს-სიმღერები. გუთანი, ხარი და გუთნისდედა კავკასიის ხალხთა შრომის სიმღერებში. პირველი ხნულის გავლებასთან დაკავშირებული სიმღერები (ადიღური სიმღერა თხაგალეჟი). სომხური „ჰოროველ“ და ქართული „ოროველა“. თესვის ოსური სიმღერა „ხორკილა“. მკაში სამღერი ტექსტები. ქართული მთიბლურები. ნაბდის მთელავთა სიმღერა (ოსური „ონაი“).

ერატურა: ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ. 2006. გვ. 101-114); ლ. ჩლაიძე, კავკასიური ფოლკლორი, 2006. გვ. 29-39. **ტექსტები:** კრებულიდან „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი“, გამომც. „კავკასიური სახლი“, თბ., 2008. გვ. 142-143. 205. 421. გვ. 710-711. 752. 756-758.

13. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

ქორიული მოვლენების ასახვა კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში. ბალადები. ჩეჩნური „ილლი“. ქორიულ მოვლენათა უკუფენა-ასახვა ხალხურ პოეზიასა და თქმულებებში. შამილი კავკასიელ ხალხთა ფოლკლორში. მუჰაჯირობის თემა ხალხურ ტექსტებში. სახალხო გმირები. კავკასიის ხალხთა საისტორიო ზეპირსიტყვიერების თავისებურებანი.

ერატურა: ლ. ჩლაიძე, კავკასიური ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 98-123. ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში“, კონსპექტი, **ტექსტები:** კრებულიდან „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი“, გამომც. „კავკასიური სახლი“, თბ., 2008. გვ. 343-344. 372. 436-438. 447-454. 659. 957. 991-993.

მარე ლიტერატურა: ხ. მამისიმედიშვილი, ვაინახები და ქართველი მთიელები, თბ., 1997. მ. ხანგოშვილი, ვაინახების საგმირო ეპოსი, თბ., 2005.

14. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

ასიის ხალხების საგმირო ფოლკლორი. თემა, სიუჟეტი, სტრუქტურა. გმირის იდეალი. კაი ყმის აე. ბალადის ტიპის საგმირონი. რჩეული ტექსტები: სიმღერა ქვრივის ვაჟიშვილსა და ქართველ უკზე (ჩეჩნური ტექსტი), „სალუმან ბლაჟბა“, „ამბავი მამაცი მანჩასი – ფშეკიანის შვილისა და მშვენიერი მადინასი (აფხაზური ტექსტი). „მამაცი ბეკბულათი“, „მურთუზა ალი და მესედუ“ (დარგუული ტექსტი). ხოჩბარი (ხუნძური საგმირო ლეგენდა); მიმართება ქართულ ხალხურ ბალადებთან.

ერატურა: ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში“, კონსპექტი, ზ. კიკნაძე ქართული ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 114-122. **ტექსტები:** კრებულიდან „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი“, გამომც. „კავკასიური სახლი“, თბ., 2008. გვ. 206-211. 318-321. 368. 440-446. 455. კავკასიური ხალხური პოეზია, თბ., 1959. გვ. 72-77. 115-135.

15. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ.

კავკასიის ხალხების სამგლოვიარო ფოლკლორი. აფხაზური, ლეზგიური და ჩეჩნური ხმით ნატირლები. მიმართება თუშ-ფშაჟ-ხევსურულ ხმით ნატირლებთან. პანკისელი ქისტების სამგლოვიარო ტექსტები და რიტუალები.

ერატურა: ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ. 2006. გვ. 134-145; ხ. მამისიმედიშვილი, ქისტური ხმით ლელები და სამგლოვიარო რიტუალები, „ამირანი“, კავკასიოლოგიის საერთაშორისო სამეცნიერო-კვლევითი ორგანოებრივი ინსტიტუტის მოამბე, ტომი XIX, მონრეალი-თბილისი, 2008. გვ. 30-45. ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორში“, კონსპექტი. **ტექსტები:** კრებულიდან „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი“, გამომც. „კავკასიური სახლი“, თბ., 2008. გვ. 203-204. 374. 546-547. 714. 769-770.

სწავლის შედეგი:

I ცოდნა და გაცნობიერება

1. ზეპირსიტყვიერების სპეციფიკის ცოდნა.
2. კავკასიის ხალხთა ფოლკლორის ჟანრული სისტემის გაცნობიერება.
3. კავკასიის ხალხების მნიშვნელოვანი ზეპირსიტყვიერი ტექსტების ცოდნა.

II პრაქტიკული უნარები

1. ხალხური ტექსტების პროფესიული ანალიზის უნარი.

კავკასიის ხალხების ყოფასთან მათი ფოლკლორული შემოქმედების დაკავშირების უნარი. კულტურული

ურთიერთობების დამყარებისა და ამ ურთიერთობების ანალიზის უნარი.

III ტრანსფერული უნარები

1. ფოლკლორული შემოქმედების შესწავლის საფუძველზე კავკასიის ხალხების მსოფლმხედველობის გაცნობიერება, ეთნიკური და კულტურული პროცესების ანალიზი.
2. კავკასიის ხალხებში სოციალური და პოლიტიკური პროცესების ანალიზი.

სილაბუსი

2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება	აფხაზური ენა 1
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის მიმართულების ბაკალავრიატისათვის (სავალდებულო)
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS	5 კრედიტი, (125სთ.) 2 ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა, ლექცია – 30სთ. სემინარი – 30სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა – 30სთ.

	სულ საკონტაქტო – 90სთ. დამოუკიდებელი მუშაობა – 35სთ.
ლექტორი	ნანა მაჭავარიანი , ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თსუ ენების შემსწავლელი ცენტრის მასწავლებელი. ტელ: 36-27-24 (ბინა), 899-20-88-24 (მობ.) nanamach@rambler.ru
სასწავლო კურსის მიზანი	შეასწავლოს კავკასიურ ენათა სპეციალობის მე-2 მოდულის სტუდენტებს აფხაზური ენის ძირითადი ფონოლოგიურ-ფონეტიკური მოვლენები, რაც დაეხმარება სტუდენტებს ახლომონათესავე ნაზური და დაღესტნური ენების ფონოლოგიურ-ფონეტიკური მოვლენების გაღრმავებულად შესწავლაში.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები	სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებული ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება. შესწავლილი უნდა ჰქონდეს „ენათმეცნიერების შესავალი“, „შესავალი კავკასიოლოგიაში“.
სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.
სასწავლო კურსის შინაარსი	ლექცია №1 (2სთ.) ზოგადი ცნობები აფხაზური ენის შესწავლის შესახებ. შესავალი. ლიტ.: 1, 18-19; 4, 7-24; 6,7-11. (იხ. გვ. 4) სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული №1 (2სთ.)
	ლექცია №2 (2სთ.) აფხაზური ენის შესწავლის ისტორია ლიტ.: 1,20-21; 4,25-64; 6,11-22. (იხ. გვ. 4) სემინარი №2 (2სთ.)

	<p>პრაქტიკული №2 (2სთ.)</p> <hr/> <p>ლექცია №3 (2სთ.) აფხაზური ენის შესწავლა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ლიტ.: 1, 23-24; 4, 65-98; 6,22-26. (იხ. გვ. 4) სემინარი №3 (2სთ.) პრაქტიკული №3 (2სთ.)</p> <hr/> <p>ლექცია №4 (2სთ.) ზოგადი ცნობები აფხაზური დამწერლობის შესახებ. ლიტ.: 1,57-63; 6, 31-41. (იხ. გვ. 4) სემინარი №4 (2სთ.) პრაქტიკული №4 (2სთ.)</p> <hr/> <p>ლექცია №5 (2სთ.) აფხაზური ენის ფონოლოგიური სისტემა ლიტ.: 1, 25; 6, 42-46. (იხ. გვ. 4) სემინარი №5 (2სთ.) პრაქტიკული №5 (2სთ.)</p> <hr/> <p>ლექცია №6 (2სთ.) აფხაზური ენის ხმოვანთა სისტემა ლიტ.: 1, 25-27; 6, 48-51. (იხ. გვ. 4) სემინარი №6 (2სთ.) პრაქტიკული №6 (2სთ.)</p> <hr/> <p>№7 კოლოკვიუმი № 1</p> <hr/> <p>ლექცია №8 (2სთ.) აფხაზური ენის თანხმოვანთა სისტემა ლიტ.: 1, 28-33; 6, 52-56. (იხ. გვ. 4) სემინარი №8 (2სთ.)</p>
--	---

	<p>პრაქტიკული №8 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №9 (2სთ.) აფხაზური ენისათვის დამახასიათებელი ფონეტიკური პროცესები. ასიმილაცია, პროგრესული და რეგრესული ლიტ.: 1, 34 - 35 და 77-78; 6, 63-65, 57- 62. (იხ. გვ.4) სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული №9 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №10 (2სთ.) დისიმილაცია, პროგრესული და რეგრესული ლიტ.: 1, 36; 6, 65-66. (იხ. გვ. 4) სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული №10 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №11 (2სთ.) მეტათეზისი. ლიტ.: 1, 36; 6, 66-71. (იხ. გვ. 4) სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული №11 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №12 (2სთ.) ლექცია რელექცია ლიტ.: 36; 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-74. (იხ. გვ გვ.4გვ. 4) სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული №12 (2სთ.) ლიტ.:</p>	

კო № №13 კოლოკვიუმი № 2
კო №

ლექცია №14 (2სთ.)
ძირთა სტრუქტურა, მარცვალი და
მახვილი
ლიტ.: 1, 33, 34; 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-74.
(იხ. გვ. 4)
სემინარი №14 (2სთ.)
პრაქტი პრაქტიკული №14 (2სთ.)

ლექცია №15(2სთ.)
მარცვალი და მახვილი
ლიტ.: 1, 38; 6, 71-73.; (იხ. გვ. 4)
სემინარი №15 (2სთ.)
პრაქტი პრაქტიკული №15 (2სთ.)

შეფასება

შეფასების ფორმებია:
კოლოკვიუმი (სემესტრში 2-ჯერ),
აქტიურობა სემინარზე,

გამოცდა.

დასწრება – 0-5 ქ. (5%)

კოლოკვიუმი – 20-20 ქ. (40%)

აქტიურობა სემინარზე – 0-15 ქ. (15%)

გამოცდა 0-40 ქ. (40%)

საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)

<p>საკლდებულო ლიტერატურა</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. თ. გვანცელაძე, აფხაზური და ქართული ენების შემსწავლელთათვის, ტ. I. თბილისი, 2003. 2. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური ენის ტაპანთური დიალექტი (ტექსტებითურთ), თბილისი, 1944. 3. ქ. ლომთათიძე, აშხარული დიალექტი და მისი ადგილი სხვა აფხაზურ-აბაზურ დიალექტთა შორის (ტექსტებითურთ), თბილისი, 1954. 4. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური და აბაზური ენების ისტორიულ-შედარებითი ანალიზი I, თბილისი, 1975. 5. ქ. ლომთათიძე, ლოკალურ პრევერბთა ძირითადი სახეობანი და მათი გაფორმება აფხაზურსა და აბაზურში, თბილისი, 1981. 6. Грамматика Абхазского языка, Фонетика и морфология. Сухуми, 1968. 	
<p>სწავლის შედეგი</p>	<p>სტუდენტს ეცოდინება აფხაზური ენის ძირითადი ფონეტიკური და ფონოლოგიური თავისებურებანი, რაც ხელს შეუწყობს მას ნახური და დაღესტნური ენების ძირითადი ფონეტიკური სტრუქტურისა და ფონოლოგიური თავისებურებების ისტორიის გაღრმავებულ შესწავლაში. დაეხმარება ლინგვისტური კვლევის უნარ-ჩვევების გამოძეშვაში.</p>	

სილაბუსი

2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება	აფხაზური ენა 2
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის მიმართულების ბაკალავრიატისათვის (სავალდებულო)
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS	<p style="text-align: center;">5 კრედიტი, (125სთ.)</p> <p style="text-align: center;">2 ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა,</p> <p style="text-align: center;">ლექცია – 30სთ.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი – 30სთ.</p> <p style="text-align: center;">პრაქტიკული მეცადინეობა – 30სთ.</p> <p style="text-align: center;">სულ საკონტაქტო – 90სთ.</p> <p style="text-align: center;">დამოუკიდებელი მუშაობა – 35სთ.</p>
ლექტორი	<p style="text-align: center;">ნანა მაჭავარიანი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თსუ ენების შემსწავლელი ცენტრის მასწავლებელი. ტელ: 36-27-24 (ბინა), 899-20-88-24 (მობ.) www.nanamachrambler.ru</p>

<p>სასწავლო კურსის მიზანი</p>	<p>შეასწავლოს კავკასიურ ენათა სპეციალობის მე-2 მოდულის სტუდენტებს აფხაზური ენის მორფოლოგია, რაც დაეხმარება სტუდენტებს ახლომონათესავე ნახური და დაღესტნური ენების მორფოლოგიის გაღრმავებულად შესწავლაში.</p>
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებული ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება. შესწავლილი უნდა ჰქონდეს „ენათმეცნიერების შესავალი“, „შესავალი კავკასიოლოგიაში“, აფხაზური 1.</p>
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი</p>	<p>ლექცია და სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.</p>
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი</p>	<p>ლექცია №1 მორფოლოგია. ნაცვალსახელები (პიროვან-კლასოვანი ნაცვალსახელი). ლიტ.: 1, 57-63; 6,31-41. (იხ. გვ. 4) სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული №1 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №2 არსებითი სახელი. (გრამატიკული კლასის კატეგორია). ლიტ.: 1,36-40; 6,31-41. (იხ. გვ. 4) სემინარი №2 (2სთ.) პრაქტიკული №2 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №3 არსებითი სახელი. (კუთვნილების კატეგორია). ლიტ.: 1, 42-43; 6, 22-26. (იხ. გვ. 4) სემინარი №3 (2სთ.)</p>

პრაქტიკული №3(2სთ.).

ლექცია №4

სიტყვათწარმოებითი კატეგორიები.

ლიტ.: 1,44-48; 6, 31-41. (იხ. გვ. 4)ლექცია
სემინარი №4 (2სთ.)

პრაქტიკული №4 (2სთ.)

ლექცია №5

ზედსართავი სახელი. ვითარებითი და
მიმართებითი ზედსართავი სახელები

ლიტ.: 1, 48-51 6, 42-46, 48-51 (იხ. გვ.
4)

სემინარი №5 (2სთ.)

პრაქტიკული №5 (2სთ.)

ლექცია №6

რიცხვითი სახელი. 1. რაოდენობითი
რიცხვითი სახელი.

ლიტ.: 1, 51-53; 6, 52-56. (იხ. გვ. 4)

სემინარი №6 (2სთ.)

პრაქტიკული №6 (2სთ.)

№7 კოლოკვიუმი №1

ლექცია №8

რიცხვითი სახელი. 1. რიგობითი
რიცხვითი სახელი.

ლიტ.: 1, 53-55; 6, 57-62. (იხ. გვ. 4)

სემინარი №8 (2სთ.)

პრაქტიკული №8 (2სთ.)

	<p>ლექცია №9 რიცხვითი სახელის სპეციფიკური კატეგორიები ლიტ.: 55-57; 6, 63-65. (იხ. გვ. 4) სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული №9 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №10 კუთვნილებითი ნაცვალსახელის შინაარსის გამოხატვა. ლიტ.: 1, 57-60; 6, 65-66. (იხ. გვ. 4) სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული №10 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №11 კითხვითი ნაცვალსახელის შინაარსის გამოხატვა. ლიტ.: 1, 61-63; 6, 66-71. (იხ. გვ. 4). სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული №11 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №12 განსაზღვრებითი და განუსაზღვრელობითი ნაცვალნაცვალსახელები. ლიტ.: ლიტ.: 1, 62-63; 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-74. (იხ. გვ. 4) სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული №12 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია № 13 კოლოკვიუმი №2 13.სუბ</p>	

	<p>13. მას ლექცია №14</p> <p>მასდარი. გრამატიკული კლასის კატეგორია ლიტ.: 1, 64-65; 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-74. (იხ. გვ. 4)</p> <p>სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული №14 (2სთ.)</p> <p>დარი.</p>	
	<p>ლექცია №15</p> <p>ზმნა. სტატიკური ზმნა. დინამიკური ზმნა. ლიტ.: 1, 65-67; 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-74. (იხ. გვ. 4)</p> <p>სემინარი №15 (2სთ.) პრაქტიკული №15 (2სთ.)</p>	
<p>შეფასება</p>	<p>შეფასების ფორმებია:</p> <p>კოლოკვიუმი (სემესტრში 2-ჯერ), აქტიურობა სემინარზე გამოცდა დასწრება – 0-5 ქ. (5%) კოლოკვიუმი – 20-20 ქ. (40%) აქტიურობა სემინარზე – 0-15 ქ. (15%) გამოცდა 0-40 ქ. (40%) საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)</p>	
<p>საკვლდებულო ლიტერატურა</p>	<p>1. თ. გვანცელაძე, აფხაზური და ქართული ენების შემსწავლელთათვის, ტ. I. თბილისი, 2003.</p> <p>2. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური ენის ტაპანთური დიალექტი (ტექსტებითურთ), თბილისი, 1944.</p> <p>3. ქ. ლომთათიძე, აშხარული დიალექტი და მისი ადგილი სხვა აფხაზურ-აბაზურ დიალექტთა შორის (ტექსტებითურთ),</p>	

	<p>თბილისი, 1954.</p> <p>4. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური და აბაზური ენების ისტორიულ-შედარებითი ანალიზი I, თბილისი, 1975.</p> <p>5. ქ. ლომთათიძე, ლოკალურ პრევერბთა ძირითადი სახეობანი და მათი გაფორმება აფხაზურსა და აბაზურში, თბილისი, 1981.</p> <p>6. Грамматика Абхазского языка, Фонетика и морфология. Сухуми, 1968.</p>
სწავლის შედეგი	<p>სტუდენტს ეცოდინება აფხაზური ენის მორფოლოგია. სახელებისა და ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები, რაც ხელს შეუწყობს მას ნახური და დაღესტნური ენების მორფოლოგიური სტრუქტურისა და ძირითადი მორფოლოგიური თავისებურებების ისტორიის გაღრმავებულ შესწავლაში. დაეხმარება ლინგვისტური კვლევის უნარ-ჩვევების გამოძეგვაში.</p>

**სილაბუსი
2009-2010**

სასწავლო კურსის დასახელება	აფხაზური ენა 3
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის მიმართულების ბაკალავრიატისათვის (სავალდებულო)
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი

<p>ECTS</p>	<p>5 კრედიტი, (125სთ.) 2 ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა, ლექცია – 30სთ. სემინარი – 30სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა – 30სთ. სულ საკონტაქტო – 90სთ. დამოუკიდებელი მუშაობა – 35სთ.</p>	
<p>ლექტორი</p>	<p>ნანა მაჭავარიანი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თსუ ენების შემსწავლელი ცენტრის მასწავლებელი. ტელ: 36-27-24 (ბინა), 899-20-88-24 (მობ.) www.nanamachrambler.ru</p>	
<p>სასწავლო კურსის მიზანი</p>	<p>შეასწავლოს კავკასიურ ენათა სპეციალობის მე-2 მოდულის სტუდენტებს აფხაზური ენის მორფოლოგია, რაც დაეხმარება სტუდენტებს ახლომონათესავე ნახური და დაღესტნური ენების მორფოლოგიის გადრმავებულად შესწავლაში.</p>	
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებული ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება. შესწავლილი უნდა ჰქონდეს „ენათმეცნიერების შესავალი“, „შესავალი კავკასიოლოგიაში“, აფხაზური 1, აფხაზური2.</p>	
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი</p>	<p>ლექცია და სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა</p>	
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი</p>	<p>ლექცია №1 პირის კლასისა და რიცხვის გამოხატვა ზმნაში. ლიტ.: 1, 67-70; 6,31-41. (იხ. გვ. 4)</p>	

	<p>სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული №1 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №2 ზმნის გარდამავლობა-გარდაუვალობა ლიტ.: 1,70-72; 6,31-41. (იხ. გვ. 4) სემინარი №2 (2სთ.) პრაქტიკული №2 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №3 გარდამავლობის ნიშნები ლიტ.: 1, 74-75; 6,22-26. (იხ. გვ. 4) სემინარი №3 (2სთ.) პრაქტიკული №3 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №4 ინვერსია. ლიტ.: 1,75-77; 6, 31-41. (იხ. გვ. 4) სემინარი №4 (2სთ.) პრაქტიკული №4 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №5 კაუზატივი ლიტ.: 1, 98; 6, 42-46. (იხ. გვ. 4) სემინარი №5 (2სთ.) პრაქტიკული №5 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №6 ქცევა. საობიექტო ქცევა. სასუბიექტო ქცევა. ლიტ.: 1, 98-99; 6, 48-56. (იხ. გვ. 4) სემინარი №6 (2სთ.) პრაქტიკული №6 (2სთ.)</p>	

	<p>№7 კოლოკვიუმი №1</p> <p>ლექცია №8 პოტენციალისი. ლიტ.: 1, 100, 76; 6, 57-62. (იხ. გვ. 4) სემინარი №8 (2სთ.) პრაქტიკული №8 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №9 უნებურობა. ლიტ.: 100; 6, 63-65. (იხ. გვ. 4) სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული №9 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №10 საურთიერთო კატეგორია. დამოუკიდებელი მუშაობა 2სთ. ლიტ.: 1, 100-101; 6, 65-66. (იხ. გვ. 4) სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული №10 (2სთ.)</p> <p>ლექცია №11 ინსტრუმენტალისი. ლიტ.: 1, 101; 6, 66-71. (იხ. გვ. 4) სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული №11 (2სთ.)</p> <p>ლექცია №12 ზმნურ ფუძეთა აგებულება : ლიტ.: 1, 103; 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-74. (იხ. გვ. 4) სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული №12 (2სთ.)</p> <p>პპ</p>	

	<p>№13 კოლოკვიუმი №2</p> <p>ლიტ.:</p>	
	<p>ლექცია №14</p> <p>ფუძე-წინდებულები. ძირ-სუფიქსები. ლიტ.: 1, 102-103; 6, 71-74. 1, 38; 6, 73-74.</p> <p>(იხ. გვ. 4)</p> <p>სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული №14 (2სთ.)</p> <p>ლექცია №15</p> <p>ზმნის ფინიტურობა-ინფინიტურობა ლიტ.: 1, 77-78; 6, 71-78. 1, 38; 6, 73-74.</p> <p>(იხ. გვ. 4)</p> <p>სემინარი №15 (2სთ.) პრაქტიკული №15 (2სთ.)</p> <p>.</p>	
<p>შეფასება</p>	<p>შეფასების ფორმებია: კოლოკვიუმი (სემესტრში 2-ჯერ), აქტიურობა სემინარზე გამოცდა დასწრება – 0-5 ქ. (5%) კოლოკვიუმი – 20-20 ქ. (40%) აქტიურობა სემინარზე – 0-15 ქ. (15%) გამოცდა 0-40 ქ. (40%)</p>	

	საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)
საკვლევებელი ლიტერატურა	<p>1. თ. გვანცელაძე, აფხაზური და ქართული ენების შემსწავლელთათვის, ტ. I. თბილისი, 2003.</p> <p>2. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური ენის ტაპანთური დიალექტი (ტექსტებითურთ), თბილისი, 1944.</p> <p>3. ქ. ლომთათიძე, აშხარული დიალექტი და მისი ადგილი სხვა აფხაზურ-აბაზურ დიალექტთა შორის (ტექსტებითურთ), თბილისი, 1954.</p> <p>4. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური და აბაზური ენების ისტორიულ-შედარებითი ანალიზი I, თბილისი, 1975.</p> <p>5. ქ. ლომთათიძე, ლოკალურ პრევერბთა ძირითადი სახეობანი და მათი გაფორმება აფხაზურსა და აბაზურში, თბილისი, 1981.</p> <p>6. Грамматика Абхазского языка, Фонетика и морфология. Сухуми, 1968.</p>
სწავლის შედეგი	<p>სტუდენტს ეცოდინება აფხაზური ენის მორფოლოგია. სახელებისა და ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები, რაც ხელს შეუწყობს მას ნახური და დაღესტნური ენების ძირითადი მორფოლოგიური სტრუქტურისა და თავისებურებების ისტორიის გაღრმავებულ შესწავლაში. დაეხმარება ლინგვისტური კვლევის უნარ-ჩვევების გამოიმუშავებაში.</p>

სილაბუსი

2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება	აფხაზური ენა 4
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის მიმართულების ბაკალავრიატისათვის (სავალდებულო)
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS	5 კრედიტი, (125სთ.) 2 ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა, ლექცია – 30სთ. სემინარი – 30სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა – 30სთ. სულ საკონტაქტო – 90სთ. დამოუკიდებელი მუშაობა – 35სთ.
ლექტორი	ნანა მაჭავარიანი , ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თსუ ენების შემსწავლელი ცენტრის მასწავლებელი. ტელ: 36-27-24 (ბინა), 899-20-88-24 (მობ.) www.nanamachrambler.ru
სასწავლო კურსის მიზანი	შეასწავლოს კავკასიურ ენათა სპეციალობის მე-2 მოდულის სტუდენტებს აფხაზური ენის მორფოლოგია, რაც დაეხმარება სტუდენტებს ახლომონათესავე ნახური და დაღესტნური ენების მორფოლოგიის გაღრმავებულად შესწავლაში.

<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებული ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება. შესწავლილი უნდა ჰქონდეს „ენათმეცნიერების შესავალი“, „შესავალი კავკასიოლოგიაში“, აფხაზური 1., აფხაზური 2., აფხაზური 3.</p>	
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი</p>	<p>ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.</p>	
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი</p>	<p>ლექცია №1 დრო-კილოთა სისტემა. ლიტ.: 1, 86-87; 6,31-41. (იხ. გვ. 4) სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული №1 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №2 სტატისტიკური ზმნის ნაკვთთა წარმოება. ლიტ.: 1,88; 6,31-41. (იხ. გვ. 4) სემინარი №2 (2სთ.) პრაქტიკული №2 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №3 მიმართებით პრეფიქსიანი ინფინიტური წარმოება ლიტ.: 1, 79-85; 6,22-26. (იხ. გვ. 4) სემინარი №3 (2სთ.) პრაქტიკული №3 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №4 დინამიკური ზმნის ნაკვთები: აწმყო, მყოფადი I, მყოფადი II, ნამყო უსრული, ნამყო განუსაზღვრელი. დამოუკიდებელი მუშაობა-2სთ ლიტ.: 1,87-92; 6, 31-41. (იხ. გვ. 4) სემინარი №4 (2სთ.) პრაქტიკული №4 (2სთ.)</p>	

ლექცია №5

დინამიკური ზმნის ნაკვთები: ნამყო
სრული - აორისტი, ნამყო უკვეობითი,
ნამყო წინარე წარსული, კატეგორიული
მყოფადი, თურმეობითი I, თურმეობითი II.
ლიტ.: 1, 87-92; 6, 42-46. (იხ. გვ. 4)

სემინარი №5 (2სთ.)

პრაქტიკული №5 (2სთ.)

ლექცია №6

კილოს კატეგორია: თხრობითი,
ბრძანებითი, კონიუქტივი, პირობითი,
მიზან- პირობითი, კავშირებითი I,
კავშირებითი II, ნატვრითი, მოჩვენებითი.
ლიტ.: 1, 92-94; 6, 48-56. (იხ. გვ. 4)

სემინარი №6 (2სთ.)

პრაქტიკული №6 (2სთ.)

№7 კოლოკვიუმი №1

ლექცია №8

აბსოლუტივი.

ლიტ.: 1, 104, 76; 6, 57-62. (იხ. გვ. 4)

სემინარი №8 (2სთ.)

პრაქტიკული №8 (2სთ.)

ლექცია №9

კითხვითი ფორმა.

ლიტ.: 94-96; 6, 63-65. (იხ. გვ. 4)

სემინარი №9 (2სთ.)

პრაქტიკული №9 (2სთ.)

	<p>ლექცია №10 ზმნის უარყოფითი ფორმები. ლიტ.: 1, 96-97; 6, 65-66. (იხ. გვ. 4) სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული №10 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №11 მიმღეობა. ლიტ.: 1, 104-105; 6, 66-71. (იხ. გვ. 4) სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული №11 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №12 ზმნისართი. თანდებული, კავშირი, ნაწილაკი. 1, 105-106; 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-7474. - 77(იხ. გვ. 4) სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული №12 (2სთ.)</p> <p>ლიტ.:</p>	
	<p>ლექცია №13 კოლოკვიუმი №2</p>	
	<p>ლექცია №14 სინტაქსის საკითხები. ლიტ.: 1, 116-123; 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-74. (იხ. გვ. 4) სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული №14 (2სთ.)</p>	

	<p>ლექცია №15</p> <p>წინადადების მთავარ წევრთა განლაგება. ლიტ.: 1, 72-73; 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-74. (იხ. გვ. 4)</p> <p>სემინარი №15 (2სთ.)</p> <p>პრაქტიკული №15 (2სთ.)</p>	
<p>შეფასება</p>	<p>შეფასების ფორმები:</p> <p>კოლოკვიუმი (სემესტრში 2-ჯერ), აქტიურობა სემინარზე, გამოცდა დასწრება – 0-5 ქ. (5%) კოლოკვიუმი – 20-20 ქ. (40%) აქტიურობა სემინარზე – 0-15 ქ. (15%) გამოცდა 0-40 ქ. (40%) საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)</p>	
<p>სავალდებულო ლიტერატურა</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. თ. გვანცელაძე, აფხაზური და ქართული ენების შემსწავლელთათვის, ტ. I. თბილისი, 2003. 2. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური ენის ტაპანთური დიალექტი (ტექსტებითურთ), თბილისი, 1944. 3. ქ. ლომთათიძე, აშხარული დიალექტი და მისი ადგილი სხვა აფხაზურ-აბაზურ დიალექტთა შორის (ტექსტებითურთ), თბილისი, 1954. 4. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური და აბაზური ენების ისტორიულ-შედარებითი ანალიზი I, თბილისი, 1975. 5. ქ. ლომთათიძე, ლოკალურ პრევერბთა ძირითადი სახეობანი და მათი გაფორმება აფხაზურსა და აბაზურში, თბილისი, 1981. 6. Грамматика Абхазского языка, 	

	Фонетика и морфология. Сухуми, 1968.
სწავლის შედეგი	სტუდენტს ეცოდინება აფხაზური ენის მორფოლოგია, ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური თავისებურებანი და სინტაქსის ზოგადი საკითხები, რაც ხელს შეუწყობს მას ნახური და დაღესტნური ენების მორფოლოგიურ და სინტაქსურ თავისებურებათა ისტორიის გაღრმავებულ შესწავლაში. დაეხმარება ლინგვისტური კვლევის უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში.

**სილაბუსი
2009-2010**

სასწავლო კურსის დასახელება	აფხაზური ენა 5
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის მიმართულების ბაკალავრიატისათვის (სავალდებულო)
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS	5 კრედიტი, (125სთ.) 2 ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა, ლექცია – 30სთ. სემინარი – 30სთ.

	<p>პრაქტიკული მეცადინეობა – 30სთ. სულ საკონტაქტო – 90სთ. დამოუკიდებელი მუშაობა – 35სთ.</p>
<p>ლექტორი</p>	<p>ნანა მაჭავარიანი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თსუ ენების შემსწავლელი ცენტრის მასწავლებელი. ტელ: 36-27-24 (ბინა), 899-20-88-24 (მობ.) www.nanamachrambler.ru</p>
<p>სასწავლო კურსის მიზანი</p>	<p>შეასწავლოს კავკასიურ ენათა სპეციალობის მე-2 მოდულის სტუდენტებს აფხაზური ენის ფონოლოგია, მორფოლოგია და სინტაქსი ტექსტის ლინგვისტური ანალიზის ფონზე, რაც დაეხმარება სტუდენტებს ახლომონათესავე ნახური და დაღესტნური ენების ფონოლოგიის, მორფოლოგიისა და სინტაქსის გაღრმავებულად შესწავლაში.</p>
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებული ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება. შესწავლილი უნდა ჰქონდეს „ენათმეცნიერების შესავალი“, „შესავალი კავკასიოლოგიაში“, აფხაზური 1, აფხაზური 2, აფხაზური 3, აფხაზური 4.</p>
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი</p>	<p>ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.</p>
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი</p>	<p>ლექცია №1 სინტაქსური ურთიერთობის სახეები ლიტ.: 1, 1186-121; 6,31-41. (იხ. გვ. 4) სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული №1 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №2 სიტყვათა რიგი წინადადებაში ლიტ.: 1,121-123; 6,31-41. (იხ. გვ. 4)</p>

სემინარი №2 (2სთ.)
პრაქტიკული №2 (2სთ.)

ლექცია №3
ტექსტი 1, ლინგვისტური ანალიზი,
ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი, 1, 79-85; 6,22-
26. (იხ. გვ. 4)
სემინარი №3 (2სთ.)
პრაქტიკული №3 (2სთ.)

ლექცია №4
ტექსტი 2, ლინგვისტური ანალიზი
ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი.6, 31-41. (იხ. გვ.
4)
სემინარი №4 (2სთ.)
პრაქტიკული №4 (2სთ.)

ლექცია №5
5. ტექსტი 3, ლინგვისტური ანალიზი,
ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი, 6, 42-46. (იხ. გვ.
4)
სემინარი №5 (2სთ.)
პრაქტიკული №5 (2სთ.)

ლექცია №6
ტექსტი 4, ლინგვისტური ანალიზი,
ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი.6, 48-51. (იხ. გვ.
4)
სემინარი №6 (2სთ.)
პრაქტიკული №6 (2სთ.)

№7 კოლოკვიუმი №1

	<p>ლექცია №8 ტექსტი 5, ტექსტი 6, ლინგვისტური ანალიზი, ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი, 6, 52-56. (იხ. გვ. 4) სემინარი №8 (2სთ.) პრაქტიკული №8 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №9 ტექსტი 7, ლინგვისტური ანალიზი, ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი, 6, 63-65. (იხ. გვ. 4) სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული №9 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №10 ტექსტი 7, ლინგვისტური ანალიზი, ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი, 6, 65-66. (იხ. გვ. 4) სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული №10 (2სთ.)</p> <p>ლექცია №11 ტექსტი 8, ლინგვისტური ანალიზი, ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი, 6, 66-71. (იხ. გვ. 4) სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული №11 (2სთ.)</p>	

	<p>ლექცია №12 ტექსტი 9, ლინგვისტური ანალიზი, ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი, 6, 71-73. 1, 38; 6, 73- (იხ. გვ. 4) სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული №12 (2სთ.)</p>	
	<p>№13. კოლოკვიუმი №2</p>	
	<p>ლექცია №14 ტექსტი 10, ტექსტი 11, ლინგვისტური ანალიზი, ლინგვისტური ანალიზი, ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი, 6, 71-74. 1, 38; (იხ. გვ. 4) სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული №14 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №15 ტექსტი 11, ლინგვისტური ანალიზი, ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი, 6, 71-73. 1, 38; 6, 73-74. (იხ. გვ. 4) სემინარი №15 (2სთ.) პრაქტიკული №15 (2სთ.)</p>	
<p>შეფასება</p>	<p>შეფასების ფორმებია: კოლოკვიუმი (სემესტრში 2-ჯერ) აქტიურობა სემინარზე გამოცდა დასწრება – 0-5 ქ. (5%)</p>	

	<p>კოლოკვიუმი – 0-40 ქ. (40%) აქტიურობა სემინარზე –0-15 ქ. (15%) გამოცდა 0-40 ქ. (40%) საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)</p>	
<p>სავალდებულო ლიტერატურა</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. თ. გვანცელაძე, აფხაზური და ქართული ენების შემსწავლელთათვის, ტ. I. თბილისი, 2003. 2. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური ენის ტაპანთური დიალექტი (ტექსტებითურთ), თბილისი, 1944. 3. ქ. ლომთათიძე, აშხარული დიალექტი და მისი ადგილი სხვა აფხაზურ-აბაზურ დიალექტთა შორის (ტექსტებითურთ), თბილისი, 1954. 4. ქ. ლომთათიძე, აფხაზური და აბაზური ენების ისტორიულ-შედარებითი ანალიზი I, თბილისი, 1975. 5. ქ. ლომთათიძე, ლოკალურ პრევერბთა ძირითადი სახეობანი და მათი გაფორმება აფხაზურსა და აბაზურში, თბილისი, 1981. 6. Грамматика Абхазского языка, Фонетика и морфология. Сухуми, 1968. 	
<p>სწავლის შედეგი</p>	<p>სტუდენტს ეცოდინება აფხაზური ენის ფონოლოგიის, მორფოლოგიისა და სინტაქსის ზოგადი საკითხები, შეეძლება ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, რაც ხელს შეუწყობს მას ნახური და დაღესტნური ენების ძირითადი ფონოლოგიური, მორფოლოგიური და სინტაქსური სტრუქტურისა და თავისებურებების გადრმავებულ შესწავლაში. დაეხმარება ლინგვისტური კვლევის უნარ-ჩვევების გამოძეშევაში.</p>	

ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010 სასწავლო წელი

სასწავლო კურსის დასახელება:	აფხაზური ფოლკლორი (მოკლე კურსი)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარული ფაკულტეტის სტუდენტებისათვის (ბაკალავრიატი), სავალდებულო
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	ერთი სემესტრი
ECTS	კრედიტების რაოდენობა – 5; საკონტაქტო საათები – 45 (30 სთ სალექციო, 15 სთ. სემინარული). დანარჩენი გათვალისწინებულია სტუდენტის დამოუკიდებელი მუშაობისათვის.
ლექტორი:	ტრისტან მახაური. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ფილოლოგიური მიმართულება. ტელ: 76-17-02 (სახლი); 895 15 22 61
სასწავლო კურსის მიზანი:	კურსის მიზანია სტუდენტებს გააცნოს მოძვე აფხაზი ხალხის მდიდარი ზეპირსიტყვიერი შემოქმედება. ყურადღება გაამახვილოს იმ საერთო სიუჟეტებსა და მოტივებზე, რომლებიც ფართოდაა გავრცელებული აფხაზურ, ქართულ და კავკასიის რეგიონში მცხოვრები სხვა ხალხების ფოლკლორში.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობა:	სასწავლო კურსის ათვისებისათვის სასურველია სტუდენტს მოსმენილი ჰქონდეს „ქართული ფოლკლორი“.
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია – 30 საათი, სემინარი – 15 საათი

სასწავლო კურსის შინაარსი

I ლექცია (2 საათი) – აფხაზური ფოლკლორის შეკრების, გამოცემისა და მეცნიერული კვლევის საკითხები. აფხაზური ზეპირსიტყვიერების ნიმუშები XIX საუკუნის რუსულ და ქართულ პერიოდიკაში („СМОНИК“, „Кавказ“, „აკაკის კრებული“, „მოამბე“, „მწყემსი“, „ჯეჯილი“, „კვალი“). აფხაზური ფოლკლორისტიკა XX საუკუნეში.

ლიტერატურა: 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 25-38.

2. ეთერ არჯევანიძე, ანოტირებული ბიბლიოგრაფია „CMOMPIK“-ში გამოქვეყნებული ქართული ხალხური სიტყვიერების მასალისა (მიმოხილულია აფხაზური ზეპირსიტყვიერების ნიმუშებიც), თბ., 1971.
3. აფხაზური ფოლკლორი, „კავკასიური სახლის“ გამოცემა, თბ., 2003, გვ. 3-8.

II ლექცია (2 საათი) – აფხაზური ფოლკლორის ჟანრობრივი დახასიათება. შრომის სიმღერები.

- ლიტერატურა:** 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 74-80.
2. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 18-19.

III ლექცია (2 საათი) – საწესჩვეულებო პოეზია, სამონადირეო სიმღერები.

- ლიტერატურა:** 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 80-87.
2. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 15-16.

IV ლექცია (2 საათი) – საოჯახო-საწესო პოეზია. საქორწილო სიმღერები. ბავშვის დაბადებასთან დაკავშირებული წეს-ჩვეულებები, აკენის სიმღერები (იავნანა).

- ლიტერატურა:** 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 96-100.
2. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 25-27.

V ლექცია (2 საათი) – გლოვისა და დაკრძალვის წესები აფხაზეთში. ხმით ნატირალი ლექსები.

- ლიტერატურა:** 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 108-117.
2. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 17-18.

VI ლექცია (2 საათი) – მაგიური პოეზია. შელოცვების სტრუქტურა. მოქმედები და შესრულების დრო.

- ლიტერატურა:** 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 117-126.
2. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 28-30.

VII ლექცია (2 საათი) – მცირე ჟანრები აფხაზურ ფოლკლორში.

- ლიტერატურა:** 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 126-143.
2. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 104.

VIII ლექცია (2 საათი) – მითოლოგიური გადმოცემები. სამყაროს შექმნის მითოსი. ეტიოლოგიური მითები. აწანების მითი

- ლიტერატურა:** 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 146-165.
2. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 33-38.

IX ლექცია (2 საათი) – ზღაპარი. ზღაპართა კლასიფიკაცია. ზღაპრები ცხოველების შესახებ.

ლიტერატურა: 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 218-230.
2. ირმის შვილი, აფხაზური ზღაპრები, თქმულებები, იგაგები
შეკრებილი და დამუშავებული ხ. ბლაჟუბას მიერ, თბ., 1966, გვ. 65-75.

X ლექცია (2 საათი) – ჯადოსნური ზღაპარი. ჯადოსნური ზღაპრის სტრუქტურა და პოეტიკა.

ლიტერატურა: 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 230-264.
2. ირმის შვილი, აფხაზური ზღაპრები, თქმულებები, იგაგები
შეკრებილი და დამუშავებული ხ. ბლაჟუბას მიერ, თბ., 1966, გვ. 7-18.
3. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 55-77.
4. ვლადიმერ პროპი, ზღაპრის მორფოლოგია, თბ., 1984.

XI ლექცია (2 საათი) – საყოფაცხოვრებო ანუ ნოველისტური ზღაპარი.

ლიტერატურა: 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 264-275.
2. ირმის შვილი, აფხაზური ზღაპრები, თქმულებები, იგაგები
შეკრებილი და დამუშავებული ხ. ბლაჟუბას მიერ, თბ., 1966, გვ. 127-128.
3. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 83-102.

XII ლექცია (2 საათი) – ნართების ეპოსი. მიმართება კავკასიის სხვა ხალხებში გავრცელებულ ნართულ თქმულებებთან.

ლიტერატურა: 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 282-284.
2. ამბავი ნართებისა, თბ., 2007 (II გამოცემის წინასიტყვაობა და ტექსტები).
3. ნართები, ცხინვალი, 1988 (ვასილ აბაევის შესავალი წერილი).

XIII ლექცია (2 საათი) – ნართი პერსონაჟები: სათანეი-გვაშა, მზეთუნახავი გუნდა, აწანების ასული ზილხა, სასრიყვა, ქეთუანი, ცვიცვი, აინარ-მჭედელი.

ლიტერატურა: 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 291-325.
2. ამბავი ნართებისა, თბ., 2007 (ტექსტები).

XIV ლექცია (2 საათი) – აბრსკილის თქმულება. დმერთთან მეგრძოლი სხვა გმირები კავკასიის ფოლკლორში.

ლიტერატურა: 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 343-361.
2. აფხაზური ფოლკლორი, გვ. 40-46.
3. მიხეილ ჩიქოვანი, მიჯაჭვული ამირანი, თბ., 1947.
4. ზურაბ კიკნაძე, ქართული ხალხური ეპოსი, თბ., 2001, გვ. 38-44.
5. აბრსკილი, ორენოვანი (ქართულ-აფხაზური) გამოცემა, ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ინსტიტუტი, თბ., 2001.

XV ლექცია (2 საათი) – ისტორიული ზეპირსიტყვიერი ნაწარმოებები. მუჰაჯირობის ამსახველი „ტანჯვის სიმღერები“ და გადმოცემები.

ლიტერატურა: 1. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988. გვ. 361-404.

შენიშვნა: I კოლოქვიუმი ჩატარდება VI ლექციის, ხოლო II კოლოქვიუმი ჩატარდება XII ლექციის შემდეგ.

შეფასება: დასწრება – 10 ქულა

კოლოქვიუმში მონაწილეობა – 30 ქულა (15 X 2)

პრეზენტაცია სემინარზე – 20 ქულა

გამოცდა – 40 ქულა

საბოლოო შეფასება – 100 ქულა

სავალდებულო ლიტერატურა:

1. ამბავი ნართებისა, თბ., 2007.
2. აფხაზური ფოლკლორი, თბ., 2003.
3. აბრსკილი, ორენოვანი (ქართულ-აფხაზური) გამოცემა, თბ., 2001
4. სერგეი ზუხბა, აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988.
5. ირმის შვილი, აფხაზური ზღაპრები, თქმულებები, იგაგები შეკრებილი და დამუშავებული ხ. ბლაჟუბას მიერ, თბ., 1966.
6. ზურაბ კიკნაძე, ქართული ხალხური ეპოსი, თბ., 2001.
7. მიხეილ ჩიქოვანი, მიჯაჭვული ამირანი, თბ., 1947.

დამატებითი ლიტერატურა:

1. ბ. აგრბა, აფხაზური პოეზია და ხალხური სიტყვიერება, თბ., 1970 (რუსულ ენაზე).
2. ნუგზარ ანთელავა. აფხაზური მირთები, რიტუალები, სიმბოლოები, თბ., 2006.
3. აფხაზური ზღაპრები, სოხუმი, 1935 (რუსულ ენაზე).
4. შ. სალაყაია, აფხაზური ნართების ეპოსი, თბ., 1976 (რუსულ ენაზე).

სწავლის შედეგი: კურსის მოსმენით მიღებული ცოდნა სტუდენტს დაეხმარება სამეცნიერო-პედაგოგიური და ფართო საზოგადოებრივი საქმიანობისთვის.

ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010 სასწავლო წელი

სასწავლო კურსის დასახელება:	აფხაზური ლიტერატურის ისტორია
სასწავლო კურსის სტატუსი:	საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის აფხაზოლოგიის სამაგისტრო პროგრამის სტუდენტებისათვის (მაგისტრატურა), სავალდებულო.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	ერთი სემესტრი
ECTS	კრედიტების რაოდენობა – 5; საკონტაქტო საათები – 45 (15 სთ სალექციო, 30 სთ. სემინარული). დანარჩენი გათვალისწინებულია მაგისტრანტის დამოუკიდებელი მუშაობისათვის.
ლექტორი:	ტრისტან მახაური. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ფილოლოგიური მიმართულება. ტელ: 76-17-02 (სახლი); მობ: 895 15 22 61.
სასწავლო კურსის მიზანი:	კურსის მიზანია მაგისტრანტებს საფუძვლიანად შეასწავლოს მოძვე აფხაზი ხალხის ლიტერატურული მემკვიდრეობა მთავარი ყურადღება დაუთმოს ქართულ-აფხაზურ კულტურულ-ლიტერატურულ ურთიერთობებს.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობა:	სასწავლო კურსის მოსმენისათვის სასურველია მაგისტრანტს მოსმენილი ჰქონდეს ქართული მწერლობის ისტორია და ლიტერატურის თეორიის საფუძვლები.
სასწავლო კურსის ფორმატი:	1 ლექცია + 2 სემინარი + 2 დამოუკიდებელი მუშაობისთვის

სასწავლო კურსის შინაარსი

I ლექცია (1 საათი) – აფხაზური დამწერლობის სათავეებთან. აფხაზური ანბანის შექმნის ცდები რუსეთის საიმპერატორო გეოგრაფიული საზოგადოების მიერ.

პეტრე უსლარისეული აფხაზური ანბანი. 1892 წელს დიმიტრი გულიასა და კონსტანტინე მაჭავარიანის ერთობლივი ძალისხმევით შექმნილი აფხაზური ანბანის პრაქტიკული მნიშვნელობა. პირველი აფხაზური წიგნები და პერიოდული გამოცემები.

ლიტერატურა: 1. ხ. ბლაჟუბა, დამწერლობის ისტორიიდან აფხაზეთში, თბ., 1967 (რუსულ ენაზე).

2. oTar WurRulia, narkvevebi qarTul-afxazuri kulturul-literaturuli urTierTobis istoriidan, wigni 1, soxumi, 1974, გვ. 255-257.

3. გიორგი გუბლია, დიმიტრი გულია, თბ., 1974, გვ. 5-7.

II ლექცია (1 საათი) – დიმიტრი გულია – აფხაზური ლიტერატურის ფუძემდებელი. ქართული და რუსული ლიტერატურის გაცდენა დიმიტრი გულიას შემოქმედებითი მრწამსის ჩამოყალიბებაზე. პირველი ნაბიჯები მწერლობაში.

ლიტერატურა: 1. დიმიტრი გულია, ლექსები, პოემები, მოთხრობები, რომანი, პიესა, თბ., 1985.

2. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბ., 1978, გვ. 8-24.

3. გიორგი გუბლია, დიმიტრი გულია, თბ., 1974, გვ. 7-8.

III ლექცია (1 საათი) – დიმიტრი გულიას ლირიკა. პატრიოტიზმი და ხალხთა მეგობრობის თემატიკა. მითოლოგიურ თქმულებებზე შექმნილი ლექსები.

მუაჰაჯირობის ამსახველი ეპიკური ქმნილებანი: „სიმღერა აფხაზეთზე“, „ჩემი კერა“.

ლიტერატურა: 1. დიმიტრი გულია, ლექსები, პოემები, მოთხრობები, რომანი, პიესა, თბ., 1985. გვ. 133-150, 153-312.

2. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), გვ. 12-24.

3. გიორგი გუბლია, დიმიტრი გულია, თბ., 1974, გვ. 15-58.

IV ლექცია (1 საათი) – დიმიტრი გულიას ბელეტრისტიკა. აფხაზური ადათ-წესების ასახვა დიმიტრი გულიას პროზაულ ნაწარმოებებში.

ლიტერატურა: 1. დიმიტრი გულია, თხზულებანი, თბ., 1985.

2. გიორგი გუბლია, დიმიტრი გულია, თბ., 1974, გვ. 75-84.

V ლექცია (1 საათი) – XX საუკუნის 30-იანი წლების აფხაზეთის სოფლები და კოლექტივიზაციის თემა აფხაზურ პროზაში (ს. ჭანბა, ი. პაპასქირი, ძ. დარსალია).

ლიტერატურა: 1. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბ., 1978, გვ. 84-114, 144-151, 176-192.

VI ლექცია (1 საათი) – ადამიანობის პრობლემა ძამ დარსალიას მოთხრობაში „ძველო

ქურქო, ნუ გამედიდურდი“..

ლიტერატურა: 1. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბ., 1978, გვ. 151-156.

VII ლექცია (1 საათი) – II მსოფლიო ომის თემა აფხაზურ მწერლობაში და ომში დაღუპული აფხაზი პოეტები.

ლიტერატურა: 1. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბ., 1978, გვ. 12-13, 141-143, 210-219, 227-231.

VIII ლექცია (1 საათი) – ხალხური სიუჟეტები და მწერლის ჩანაფიქრი მიხეილ ლაკერბაის ნოველებში. აკაკი წერეთლის „გამზრდელი“ და მიხეილ ლაკერბაის „არგუნ სეიდი“.

ლიტერატურა: 1. მიხეილ ლაკერბაი, ალამისის სიმღერა, თბ., 1965.

2. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბ., 1978, გვ. 124-143.

3. ოთარ ჭურღულია, ნარკვევები ქართულ-აფხაზური კულტურულ-ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან, წიგნი 2, სოსუმბი, 1974, გვ. 157-167.

IX ლექცია (2 საათი) – ბაგრატ შინკუბას შემოქმედება. რომანი „უკანასკნელი უბიხი“.

ლიტერატურა: 1. ბაგრატ შინკუბა, უკანასკნელი უბიხი, თბ., 1987.

2. ბაგრატ შინკუბა. რჩეული, თბ., 1980.

X ლექცია (2 საათი) – ივანე თარბას შემოქმედება. საქართველოსა და ქართველი პოეტებისადმი მიძღვნილი ლექსები.

ლიტერატურა: 1. ივანე თარბა, რჩეული ლექსები და პოემები, თბ., 1981.

2. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბ., 1978, გვ. 261-298.

3. ოთარ ჭურღულია, ნარკვევები ქართულ-აფხაზური კულტურულ-ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან, წიგნი 2, სოსუმბი, 1974, გვ. 180-191.

XI ლექცია (2 საათი) – ჰუმანიზმის პრობლემა ალექსი გოგუას მოთხრობებში.

ლიტერატურა: 1. . ალექსი გოგუა, აგერ ა, შვიდი მთის იქეთ, თბ., 1977.

2. ალექსი გოგუა, მოსახვევი, თბ., 1988.

3. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბ., 1978, გვ. 352-367.

XII ლექცია (2 საათი) – თვალსაჩინო აფხაზი პროზაიკოსები (ჭიჭიკო ჯონუა, ნელი თარბა, ალექსი ჯებნია, შოთა ჭკადუა, შალოდია აჯინჯალი.

ლიტერატურა: 1. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბ., 1978, გვ. 419-426.

XIII ლექცია (2 საათი) – ჯუმა ახუბას მოთხრობები. ზოგადსაკაცობრიო იდეალები, მოთხრობების სიმბოლურ-ალეგორიული ხასიათი.

ლიტერატურა: 1. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბ., 1978, გვ. 430-438.
2. ჯუმა ასუბა. ბზოუ, თბ., 2006.

XIV ლექცია (2 საათი) – ქართულ-აფხაზური ლიტერატურული ურთიერთობები.
ორმხრივი შემოქმედებითი კავშირები. მთარგმნელობითი საქმიანობა. აფხაზური ლიტერატურის დღეები თბილისში. ბიჭვინთის შემოქმედებითი სემინარები.

ლიტერატურა: 1. ოთარ ჭურღულია, ნარკვევები ქართულ-აფხაზური კულტურულ-ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან, წიგნი 1, სოხუმი, 1974, წიგნი 2, 1983.
2. რევაზ კვერენჩილაძე, საქართველოს მწერალთა კავშირი 1917-1982, თბ., 1983, გვ. 166, 253, 325-326.
3. თბილისში გამოცემული აფხაზი მწერლების თხზულებათა კრებულები.

XV ლექცია (2 საათი) – აფხაზეთისადმი მიძღვნილი ქართველ მწერალთა ნაწარმოებები და საქართველო აფხაზ მწერალთა შემოქმედებაში.

ლიტერატურა: 1. ქართველ და აფხაზ მწერალთა კრებულები (აკაკი წერეთელი, გიორგი შარვაშიძე, ლეო ქიაჩელი, კონსტანტინე გამსახურდია, გალაკტიონ ტაბიძე, გიორგი ლეონიძე, კარლო კალაძე, იოსებ ნონეშვილი, არჩილ სულაკაური, შოთა ნიშნიანიძე, გურამ ოდიშარია, გენო და რენე კალანდიები; დიმიტრი გულია, მიხეილ ლაკერბაი, ბაგრატ შინკუბა, ივანე თარბა.....).

შენიშვნა: I კოლოქვიუმი ჩატარდება VI ლექციის, ხოლო II კოლოქვიუმი ჩატარდება XII ლექციის შემდეგ.

შეფასება: დასწრება – 5 ქულა (5%)

კოლოქვიუმში მონაწილეობა – 40 ქულა (20 X 2 40%)

პრეზენტაცია სემინარზე – 15 ქულა (15%)

გამოცდა – 40 ქულა (40%)

საბოლოო შეფასება – 100 ქულა (100%)

სავალდებულო ლიტერატურა:

8. აფხაზური ლიტერატურა (ქრესტომათია), თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა. თბ., 1978.
9. აფხაზური პროზის ანთოლოგია, თბ., 1957.
10. ოთარ ჭურღულია, ნარკვევები ქართულ-აფხაზური კულტურულ-ლიტერატურული ურთიერთობის ისტორიიდან, წიგნი 1, 1974; წიგნი მე-2, სოხუმი, 1983.

11. გიორგი გუბლია, დიმიტრი გულია, თბ., 1974
12. ხუხუტი ბლაჟევა. დამწერლობის ისტორიიდან აფხაზეთში, თბ,მ 1967
13. აფხაზ მწერალთა პროზაული და პოეტური კრებულები
14. აფხაზური პროზის ანთოლოგია თბ., 1957

დამატებითი ლიტერატურა:

1. გურამ გვერდწითელი, ახალი ჰორიზონტი თუ ძველი? თბ., 1976.
2. რუსლან ქაპბა, მიხეილ ლაკერბაი, თბ., 1984.
3. გერონტი ქიქოძე, ეტიუდები და პორტრეტები, თბ., 1958.

სწავლის შედეგი: კურსის მოსმენით მიღებული ცოდნა მაგისტრანტს გამოადგება სამეცნიერო და პედაგოგიური საქმიანობისათვის. იგი ხელს შეუწყობს ქართულ-აფხაზური კულტურულ-ლიტერატურული და ყოფითი ურთიერთობების აღდგენასა და გაუმჯობესებას, ქართველთა და აფხაზთა მშვიდობიან თანაცხოვრებას.

სილაბუსი

2009-10 წლის გაზაფხულის სემესტრი

სასწავლო კურსის დასახელება	აფხაზი ხალხის ეთნოლოგია
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	კურსი განკუთვნილია თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ბაკალავრიატის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის სტუდენტთათვის. სავალდებულო საგანი
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS	კრედიტების რაოდენობა – 5 კრედიტი – 125 სთ. 2 ლექცია – 30 სთ. 2 სემინარი – 30 სთ. დამოუკიდებ. მუშაობა – 65 სთ.
ლექტორი	სალომე ბახია-ოქრუაშვილი, ივ. ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის მთავარი მეცნიერ თანამშრომელი; ტელ.: 32-21-85 (ბ); 855-10-21-85 (მობ.)
სასწავლო კურსის მიზანი	აფხაზთა ტრადიციული ეთნოლოგიის საკითხების დაწყებითი სწავლების დონეზე ცოდნა უზრუნველყოფს სტუდენტების საჭირო მისაღებ განათლებას ბაკალავრიატში. წყაროების, ისტორიოგრაფიის, XVIII-XX საუკუნეების ისტორიულ-ეთნოლოგიური აღწერილობების, ქართულ-აფხაზური ურთიერთობების განხილვას, აფხაზების ეთნიკური ისტორიის კვლევის თვალსაზრისით, ეთნიკური ხასიათის

	<p>ეტიკეტის და კულტურის სხვა პრობლემების შესწავლა, საფუძველს ჩაუყრის სტუდენტების აზროვნებას აფხაზთა ყოფა-ცხოვრების შესახებ, რაც პრაქტიკულ მნიშვნელობას შესძენს ე. წ. ეთნიკური კონფლიქტების დარეგულირებას. აფხაზურ ენასთან ერთად ქართველებისა და აფხაზების ისტორიის ძირითადი საკითხები, ეთნოლოგიის საგნის გაცნობა მომავალში სტუდენტების ქართულ-აფხაზური ურთიერთობების რეგულირებას შეუწყობს ხელს. ამავდროს, ქართულ სახელმწიფოებრივ სისტემაში აფხაზების ინტეგრირებასაც გაუწევს დახმარებას.</p>	
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>წინაპირობების გარეშე</p>	
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი</p>	<p>ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი</p>	
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი</p>	<p>1. აფხაზეთის გეოგრაფიული აღწერილობა-მდებარეობა, ბუნებრივი რესურსები, მოსახლეობა.</p> <p>ლიტ.: ვახუშტი ბაგრატიონი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა. აღწერა ეგრისის ქუეყანისა, ანუ აფხაზეთისა, ანუ იმერეთისა. ცხოვრება ეგრისისა, აფხაზეთისა, ანუ იმერეთისა. ქართლის ცხოვრება, IV, თბ., 1973; ლ. მარუაშვილი, საქართველოს ფიზიკური გეოგრაფია, ნაწ. I-II, თბ., 1969, 1970 წწ. საქართველოს გეოგრაფია, ნაწ. II, თბ., 2003. 1 ლექცია, 2 სთ. 1 სემინარი, 2სთ.</p> <p>2. ეთნოგრაფიული მასალების შეკრებისა და გამოყენების სპეციფიკა და მნიშვნელობა აფხაზების ეთნიკური (იდენტობის) ცნობიერების ჩამოყალიბებაში.</p> <p>ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი. 2 ლექცია, 2 სთ. 2 სემინარი, 2სთ.</p> <p>3. აფხაზეთის ისტორიული განვითარების ზოგადი მონაცემები. აფხაზების განსახლების არეალი ისტორიის სხვადასხვა ეპოქაში. ქართული ფეოდალური მონარქიის დაცემა და ოდიშის სამთავროს წარმოქმნა.</p> <p>ლიტ.: საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, თბ., 1976; ნ. ბერძენიშვილი, საქართველოს ისტორიის საკითხები, ტ. VIII, თბ., 1990; მ. ინაძე, ძველი კოლხეთის ისტორიის საკითხები, თბ., 2009; ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, თბ., 2007; სამეგრელო, კოლხეთი, ოდიში. თბილისი-ზუგდიდი, 1999; თ. ბერაძე, ოდიშის პოლიტიკური გეოგრაფიიდან, საქართველოს ისტორიული გეოგრაფიის კრებული, III, 1967; თ. ბერაძე, თანამედროვე აფხაზეთი. საქართველოს შუა საუკუნეების ისტორიის საკითხები, VIII, თბ., 2005 და სხვ.</p>	

3 ლექცია, 2 სთ.
3 სემინარი, 2სთ.

4. წყაროები და ისტორიოგრაფია. ისტორიულ-ეთნოლოგიური აღწერილობები XVIII-XX საუკუნეებში.

ლიტ.: გეორგიკა. I, თბ., 1961 (ფლავიუს არიანე, თეოდორე კვირელი); გეორგიკა. II, თბ., 1965 (პროკოპი კესარიელი); გეორგიკა. III, თბ., 1966 (ი. ზონარა); ნ. კეჭაღმაძე, ფლავიუს არიანე. მოგზაურობა შავი ზღვის გარშემო, თბ., 1961; თ. ყაუხჩიშვილი. ბერძენი მწერლების ცნობები საქართველოს შესახებ, თბ., 1969; თ. ყაუხჩიშვილი, ბერძენი მწერლების ცნობები საქართველოს შესახებ, V, საქართველოს ისტორიის უცხოური წყაროები, XV, თბ., 1983; ნ. ლომოური კლავდიოს ფტოლემეაოსი. „გეოგრაფიული სახელმძღვანელო“. ცნობები საქართველოს შესახებ. მასალები საქართველოსა და კავკასიის „მოგზაურობის წიგნი“, I-II ტ., თბ., 1971, 1973 წწ.: არქანჯელო ლამბერტის „სამეგრელოს აღწერა“, თბ., 1991; დ. მუსხელიშვილი. აფსილთა ეთნიკური კუთვნილების საკითხისათვის, „არტანუჯი“, №10, თბ., 2000; ამბავი ნართებისა, თბ., 1980.

ლექციის ჩანაწერი – XVIII-XIX სს. აღწერილობების შესახებ.
4 ლექცია, 2 სთ.
4 სემინარი, 2სთ.

5. აფხაზების ანთროპოლოგიური ისტორია.

ლიტ.: აფხაზების ანთროპოლოგიური ისტორია, თბ., 2008.
5 ლექცია, 2 სთ.
5 სემინარი, 2სთ.

6. აფხაზების ეთნოგენეზის საკითხი ქართულ და აფხაზურ ისტორიოგრაფიაში. აფხაზური ნართული ეპოსი, ეთნოგენეტური და გენეალოგიური თქმულებები, მათი მნიშვნელობა აფხაზების ეთნიკური ისტორიის კვლევაში.

ლიტ.: ს. ბახია-ოქრუაშვილი, აფხაზთა ეთნიკური ისტორიის საკითხები ნართის ეპოსში. „ანალები“, №2, თბ., 2001; ს. ბახია-ოქრუაშვილი. აფხაზთა ეთნოგენეზის საკითხისათვის „კლიო“, №7, თბ., 2000; ს. ბახია-ოქრუაშვილი. ეთნოგენეზის საკითხები აფხაზურ ეთნოგენეტურ და გენეალოგიურ თქმულებებში. მასალები საქართველოს ეთნოგრაფიისთვის. თბ., 2004
6 ლექცია, 2 სთ.
6 სემინარი, 2სთ.

7. ეთნონიმი „აფხაზის“ ისტორიისათვის, მისი ძველი და თანამედროვე მნიშვნელობა. აფხაზთა თვითსახელი „აფსუა“.

ლიტ.: საქართველოსა და ქართველების აღმნიშვნელი უცხოური და ქართული ტერმინოლოგია. თბ., 1993 (გ. ჯაფარიძე, ე. ცაგარეიშვილი,

კ. ტაბატაძე, ც. აბულაძე, გ. პაიჭაძე, ო. კახაძე, ე. ოსიძე, თ. გვანცველაძე, თ. გამყრელიძე); ნ. ლომოური, „როგორ გავიგოთ ეთნონიმი „ფხაზი“. გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“, 1989 წ., №14, 7 აპრილი; ჯ. გამახარია. ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ისტორიიდან. თბ., 1991; სალომე ბახია-ოქრუაშვილი. ეთნონიმ „აფხაზის“ წარმომავლობის ისტორიისათვის. ჟურნ. აღმოსავლეთი და კავკასია, №6, თბ., 2008.

7 ლექცია, 2 სთ.

7 სემინარი, 2 სთ.

კოლოკვიუმი №1

8. აფხაზეთის ძველი მოსახლეობა და ძველი აფხაზეთის ეთნო-პოლიტიკური ვითარება.

ლიტ.: საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, თბ., 1976; ნ. ბერძენიშვილი. საქართველოს ისტორიის საკითხები, ტ. VIII, თბ., 1990; მ. ინაძე; ძველი კოლხეთის ისტორიის საკითხები, თბ., 2009; ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, თბ., 2007.

8 ლექცია, 2 სთ.

8 სემინარი, 2 სთ.

9. აფხაზური ყოფისათვის დამახასიათებელი ტრადიციული წეს-ჩვეულებები მათი ადგილი აფხაზების ყოფა-ცხოვრებაში. ჩრდილო კავკასიის პარალელები.

ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი.

9 ლექცია, 2 სთ.

9 სემინარი, 2 სთ.

10. აფხაზური ეთნიკური ურთიერთობის ხასიათი და ეტიკეტი. ეთნიკური ქცევის სტერეოტიპები (ეთნოფსიქოლოგიური ასპექტები, ქცევის წესების მარეგულირებელი ისტორიული ფორმები. კომუნიკაციის საშუალებები). ჩრდილო კავკასიური პარალელები.

ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი.

10 ლექცია, 2 სთ.

10 სემინარი, 2 სთ.

11. აფხაზური ტრადიციული ტანსაცმელი, თავსაბურავი, ფეხსაცმელი, აბჯარი, მოსართავეები და სხვ.

ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი.

11 ლექცია, 2 სთ.

11 სემინარი, 2 სთ.

12. აფხაზური ხალხური სამზარეულო და ქართულ-აფხაზური ურთიერთობის შედეგები.

ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი.

12 ლექცია, 2 სთ.
12 სემინარი, 2 სთ.

13. სტუმარმასპინძლობასთან დაკავშირებული წეს-ჩვეულებანი.

ლიტ.: ლექციის ჩანაწერი.

13 ლექცია, 2 სთ.
13 სემინარი, 2 სთ.

14. აფხაზური ტერმინოლოგია; ტოპონიმია და ანთროპონიმია.

ლიტ.: თ. გვანცელაძე. ენობრივი მონაცემები და მათი მნიშვნელობა აფხაზეთის ეთნიკური ისტორიის კვლევისათვის. აფხაზეთის ისტორიის პრობლემები. თბ., 1998; თ. გვანცელაძე. ქართველური ქრისტიანული ტერმინების აფხაზურ ენაში შესახებ დროის საკითხისათვის. "არტანუჯი", №10, თბ., 2000; თ. გვანცელაძე. ქართველური სუბსტრატული ტოპონიმები აფხაზეთში. "არტანუჯი", №10, თბ., 2000; პ. ცხადაია. ტოპონიმური ვითარება სამურზაყანოში. "არტანუჯი", №10, თბ., 2000; ს. ბახია-ოქრუაშვილი. აფხაზეთის ტოპონიმია და ანთროპონიმია. I. ტოპონიმური ძიებანი, "ანალები", №2, 2004; მისივე: აფხაზეთის ტოპონიმია და ანთროპონიმია. II. ჰიდრონიმული წარმოშობის ტერმინები. მასალები საქართველოს ეთნოგრაფიისთვის, XXV, თბ., 2005; მისივე: აფხაზეთის ტოპონიმია და ანთროპონიმია. III. პოლისონიმები. კეკ., თბ., 2005

14.ლექცია, 2 სთ.
14.სემინარი, 2 სთ.

15. აფხაზების ტრადიციული რწმენა-წარმოდგენები

ლიტ.: Ш.Д. Инал-ипа. Абхазы. Сухуми, 1965; С.Т. Званба. этнографические этюды. Сухуми, 1956; Н. Джанашиа. Статьи по этнографии Абхазии. Сухуми, 1960; ს. ბახია-ოქრუაშვილი. აფხაზთა ეთნოგენეზის საკითხისათვის (საგვარო სალოცავები) "კლიო", №7, თბ., 2000

15.ლექცია, 2 სთ.
15. სემინარი, 2 სთ.

კოლოკვიუმი 2

შეფასება

შეფასების ფორმები: კოლოკვიუმი, პრეზენტაცია სემინარებზე და საბოლოო შეფასება.

სტუდენტების მუშაობა შეფარდება შემდეგი სისტემით:
დასწრება – 0-5 (5%)

2 კოლოკვიუმი – 0-20X2=40 ქულა (40%)

პრეზენტაცია სემინარებზე: 0.15 ქულა (15%)

საბოლოო გამოცდა: 0.40 ქულა (40%)

საბოლოო შეფასება: 0.100 ქულა (100%)

სავალდებულო
ლიტერატურა

ვახუშტი ბაგრატიონი. აღწერა სამეფოსა საქართველოსა... ცხოვრება ვერისისა, აფხაზეთისა, ანუ იმერეთისა. ქართლის ცხოვრება IV, თბ., 1973; საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, თბ., 1976; 6.

	ბერძენიშვილი. საქართველოს ისტორიის საკითხები, ტ. VIII, თბ., 1990; ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, თბ., 2007; სამეგრელო, კოლხეთი, ოდიში. თბილისი-ზუგდიდი, 1999; თ. ბერაძე. თანამედროვე აფხაზეთი. საქართველოს შუა საუკუნეების ისტორიის საკითხები. VIII, თბ., 2005; ამბავი ნართებისა, თბ., 1980; ს. ზუხბა. აფხაზური ზეპირსიტყვიერება, თბ., 1988; ნ. ანთელავა. აფხაზური მითები, რიტუალები, სიმბოლოები. ენციკლოპედია. თბ., 2006; ს. ბახია-ქორუაშვილი, ეთნონიმ „აფხაზის“ წარმომავლობის ისტორიისათვის. ჟურნალი აღმოსავლეთი და კავკასია, №6, თბ., 2008.
დამატებითი ლიტერატურა	3. В. Анчабадзе. Очерк этнической истории абхазского народа. Сухуми, 1976; Инал-ипа Ш. Д., Абхазы. Сухуми, 1965; Ш. Д. Инал-ипа. Очерки об абхазском этикете. Сухуми, 1984; Дж. Гамахария, Б. Гогия. Абхазия – историческая область Грузии, Тб., 1997.
სწავლის შედეგი	კურსის წარმატებით შეწავლის შემთხვევაში სტუდენტი ბაკალავრიატში აფხაზების ისტორიულ-ეთნოლოგიური საწყისი კურსით მიღებულ ცოდნას გაიდრმავეებს მაგისტრატურაში. ისტორიულ-ეთნიკურ საკითხებში გარკვევა მომავალში ეთნოლოგიის ძირითადი მიმართულების უკეთ აღქმაში დაეხმარება, რაც საბოლოოდ სტუდენტში ლიბერალურ-ჰუმანური შეხედულების განვითარებას შეუწყობს ხელს.

**სილაბუსი
2009-2010**

<i>სასწავლო კურსის დასახელება</i>	ადიდური (ჩერქეზული) ენა 1
<i>სასწავლო კურსის კოდი</i>	
<i>სასწავლო კურსის სტატუსი</i>	კურსი განკუთვნილია ივ. ჯავახიშვილის სა. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბაკალავრიატის კავკასიურ ენათა სპეციალბის მე-2 მოდულისათვის, სავალდებულო.
<i>სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა</i>	1 სემესტრი (სავალდებულო)
<i>ECTS</i>	5 კრედიტი, კვირაში ლექცია 2, სემინარი 2, 15 X 4 = 60
<i>ლექტორი</i>	თამარ უჯუხუ თსუ ენების ცენტრის მასწავლებელი ტელ. 25-02-21; 855-67-17-14; ელ.ფოსტა:

beroshvili@hotmail.com

სასწავლო კურსის მიზანი

შეასწავლოს კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის მე-2 მოდულის სტუდენტებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა აფხაზურ-ადიღურ ჯგუფში შემავალი ადიღური (ჩერქეზული) ენის ძირითადი ფონოლოგიურ-ფონეტიკური მოვლენები, რაც დაეხმარება სტუდენტებს სხვა იბერიულ-კავკასიურ ენათა ფონოლოგიურ-ფონეტიკური მოვლენების გადრმავებულად შესწავლაში.

სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები

სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებული ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება.

სასწავლო კურსის ფორმატი

ლექცია და სემინარი, კოლოკვიუმი

სასწავლო კურსის შინაარსი

ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.
1. ზოგადი ცნობები ადიღური (ჩერქეზული) ენის შესწავლის ისტორიისათვის.
ლიტ: 1, 6-11; 4, 7-21; (იხ. გვ. 4)

ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.
2. ზოგადი ცნობები ადიღური (ჩერქეზული) ენის დამწერლობის შესახებ.
ლიტ: 1, 11-17; (იხ. გვ. 4)

ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.
3. ადიღური ენა და მისი დიალექტები.
ლიტ: 1, 5-6; (იხ. გვ. 4)

ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.
4. ადიღური (ჩერქეზული) ენის ხმოვანთა სისტემა, დიფთონგები, მახვილი.
ლიტ: 1, 21-28; 2, 32-66; 3, 5-28; 5, 35-37; 4, 39-89; (იხ. გვ. 4)

ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.
5. ადიღური (ჩერქეზული) ენის თანხმოვანთა სისტემა (ზოგადად).
ლიტ: 1, 28-46; 2, 66-85; 3, 28-45; 4, 107-223;

	(იხ. გვ. 4)
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 6. ხშულები, სპირანტები და სონორები. ლიტ: 1, 28-43; 2, 216-119; 5, 17-34; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 7. თანხმომავანთკომპლექსები. ლიტ: 1, 43-46; 5, 54-57; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 8. ადიღური (ჩერქეზული) ენის ფონეტიკური პროცესები. ხმოვანთა ფონეტიკური ცვლილებანი. ლიტ: 1, 47-52; 5, 96-98; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 9. ხმოვანთა ცვლილებანი მახვილის გადაადგილების შედეგად, ხმოვანთა რედუქცია და ასიმილაცია ლიტ: 1, 47-52; 5, 37-38; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 10. თანხმომავანთა ფონეტიკური ცვლილებანი. სპირანტიზაცია, დელაბიალიზაცია, დისიმილაცია. ლიტ: 1, 52-55; 5, 42-49; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 11. თანხმომავანთა ფონეტიკური ცვლილებანი. თანხმომავანთა პალატალიზაცია და აფრიკატიზაცია, ლიტ: 1, 52-55; 5, 42-49; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 12. არსებითი სახელის ზოგადი დახასიათება და სახელის ფუძეები. ლიტ: 1, 59-61; 4, 10-11; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 13. არსებით სახელთა ბრუნება. ლიტ: 1, 61-64; 3, 44-47; 4, 14-30; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 14. ბრუნვათა ფუნქციები, ბრუნვის ნიშანთა წარმოშობის საკითხი. ლიტ: 1, 65-67; 3, 45-49; (იხ. გვ. 4)</p>
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.

	<p>15. კუთვნილების კატეგორია, არსებითი სახელის განსაზღვრული და განუსაზღვრელი ფორმები. ლიტ: 1, 68-71; 2, 123-125; 4, 10-11, 38-40; (იხ. გვ. 4)</p>
შეფასება	<p>შეფასების ფორმებია: კოლოკიუმი (სემესტრში 2-ჯერ), აქტივობა სემინარზე და საბოლოო გამოცდა დასწრება – 0-5 ქ. (5%) კოლოკიუმი – 0-40 ქ. (40%) აქტივობა სემინარზე – 0-15 ქ. (15%) გამოცდა – 0-40 ქ. (40%) საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)</p>
	<p>1. Г.В. Рогова, З.И. Керашева, “Грамматика адыгейского языка”, Краснодар-Майкоп, 1966 г. 2. ვ. შენგელია, “ქართველურ და ჩერქეზულ ენობრივ სისტემათა ისტორიის ზოგი საკითხი“, თბილისი 2006 3. Н. Т. Гишев, «Сравнительный анализ адыгских языков», Майкоп, 2003 г. 4. М. А. Кумахов, «Сравнительно-историческая фонетика адыгских (черкесских) языков», Москва 1981 г. 5. Б. Х. Балкаров «Фонетика адыгских языков», Нальчик 1970г. 6. Кумахова З., Особенности абадзехского диалекта, “Ученые записки КБГПИ”, вып. 2, Нальчик, 1958 г. 7. Тхаркахо Ю., Особенности чемгуйского диалекта адыгейского языка. М., 1965 г. 8. З.И. Керашев, Н.А. Панеш, “Адыгейский язык”, Майкоп, 1996 г. 9. З.У. Блягоз, А.Н. Блягоз, “Изучаем адыгейский язык”, Майкоп, 1997 г. 10. Ашхамаф Д. Грамматика адыгейского языка, часть I, II, Майкоп, 1956 г.</p>
სწავლის შედეგი	<p>სტუდენტს ეცოდინება ადიღური (ჩერქეზული) ენის ფონოლოგიური და ფონეტიკური თავისებურებანი, ენის სტრუქტურის გაანალიზება, რაც ხელს შეუწყობს მას სხვა იბერიულ-კავკასიური ენების ძირითადი ფონოლოგიური თავისებურებების,</p>

ფონეტიკური სტრუქტურისა და ისტორიის გადრმავებულად შესწავლაში. დაეხმარება კვლევის უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში.

სილაბუსი
2009-2010

<i>სასწავლო კურსის დასახელება</i>	ადიღეური (ჩერქეზული) ენა 2
<i>სასწავლო კურსის კოდი</i>	
<i>სასწავლო კურსის სტატუსი</i>	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.
<i>სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა</i>	1 სემესტრი (სავალდებულო)
<i>ECTS</i>	5 კრედიტი, კვირაში ლექცია 2, სემინარი 2, $15 \times 4 = 60$
<i>ლექტორი</i>	თამარ უჯუხუ თსუ ენების ცენტრის მასწავლებელი ტელ. 25-02-21; 855-67-17-14; ელ.ფოსტა: beroshvili@hotmail.com
<i>სასწავლო კურსის მიზანი</i>	შეასწავლოს კავკასიურ ენათა სპეციალობის მე-2 მოდულის სტუდენტებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა აფხაზურ-ადიღურ ჯგუფში

	შემავალი ადიღური (ჩერქეზული) ენის მორფოლოგიის საკითხები, რაც დაეხმარება სტუდენტებს სხვა იბერიულ-კავკასიური ენების მორფოლოგიის ძირითადი საკითხების გაღრმავებულად შესწავლაში
<i>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</i>	სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებულ ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება.
<i>სასწავლო კურსის ფორმატი</i>	ლექცია და სემინარი, კოლოკიუმი

სასწავლო კურსის შინაარსი	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 1. ზედსართავი სახელის ზოგადი დახასიათება. ვითარებითი და მიმართებითი ზედსართავი სახელი. ლიტ: 1, 61-77; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 2. ზედსართავ სახელთა ბრუნება. ლიტ: 1, 61-67, 2, 50-57, (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 3. ზედსართავ სახელთა სიტყვათწარმოება. ლიტ: 2, 57-60; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 4. რიცხვითი სახელის ზოგადი დახასიათება. რაოდენობითი რიცხვითი სახელი. ლიტ: 1, 77-79; 2, 60-65; 3, 107-114; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 5. ჯერობითი, წილობითი და მიახლოებითი რიცხვითი სახელები. ლიტ: 1, 79-80, 3, 114-118; 2, 60-65, (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 6. რიგობითი, მაცალკეებელი, და განუსაზღვრელი რიცხვითი სახელები. ლიტ: 1, 80-82; 2, 60-65; 3, 118-120; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.

	7. რიცხვით სახელთა ბრუნება. ლიტ: 1, 82-84, 2, 60-65; 3, 107-120; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 8. ნაცვალსახელთა ზოგადი დახასიათება, პირის ნაცვალსახელები. ლიტ: 1, 84-87; 3, 81-83; 2, 65-66; 7, 141-146; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 9. ჩვენებითი და უკუქცევითი ნაცვალსახელები. ლიტ: 1, 85-88; 2, 66-67, 70-71; 3, 93-95; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 10. კუთვნილებითი და კითხვითი ნაცვალსახელები. ლიტ: 1, 88-90; 2, 69-71; 3, 90-93; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 11. განსაზღვრებითი, განუსაზღვრელი ნაცვალსახელები. ნაცვალსახელთა ცვლილები. ლიტ: 1, 90-91; 2, 71-72; 3, 97-99; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 12. თანდებული და წინდებული, ლიტ: 1, 90-91; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 13. სინტაქსური და მორფოლოგიური თავისებურებანი. ლიტ: 1, 91-92; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 14. ძირითადი თანდებულები ლიტ: 1, 92-93; 3, 293-295; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 15. სახელები ტანდებულის ფუნქციით. ლიტ: 1, 93-94; 3, 293-295; (იხ. გვ. 4)
შეფასება	შეფასების ფორმებია: კოლოკიუმი (სემესტრში 2-ჯერ), აქტივობა სემინარზე და საბოლოო გამოცდა დასწრება – 0-5 ქ. (5%)

	<p>კოლოკვიუმი – 0-40 ქ. (40%) აქტივობა სემინარზე – 0-15 ქ. (15%) გამოცდა – 0-40 ქ. (40%) საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)</p>
საკვლდებულო ლიტერატურა	<p>8. Г.В. Рогава, З.И. Керашева, “Грамматика адыгейского языка”, Краснодар-Майкоп, 1966 г. 9. Н. Т. Гишев, «Сравнительный анализ адыгских языков», Майкоп, 2003 г. 10. М. А. Кумахов, «Сравнительно-историческая грамматика фдыгских (черкесских) языков», Москва 1989 г 4. З.И. Керашев, Н.А. Панеш, “Адыгейский язык”, Майкоп, 1996 г. 5. З.У. Блягоз, А.Н. Блягоз, “Изучаем адыгейский язык”, Майкоп, 1997 г. 6. Ашхамаф Д. Грамматика адыгейского языка, часть I, II, Майкоп, 1956 г. 7. ვ. შენგელია, “ქართველურ და ჩერქეზულ ენობრივ სისტემათა ისტორიის ზოგი საკითხი“, თბილისი 2006</p>
სწავლის შედეგი	<p>სტუდენტს ეცოდინება ადიღური (ჩერქეზული) ენის მორფოლოგიის თავისებურებანი, ენის სტრუქტურის გაანალიზება, რაც ხელს შეუწყობს მას სხვა იბერიულ-კავკასიური ენების მორფოლოგიის თავისებურებების, გაღრმავებულად შესწავლაში. დაეხმარება კვლევის უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში.</p>

სილაბუსი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება	ადიღური (ჩერქეზული) ენა 3
----------------------------	---------------------------

სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი (სავალდებულო)
ECTS	5 კრედიტი, კვირაში ლექცია 2, სემინარი 2, 15 X 4 = 60
ლექტორი	თამარ უჯუხუ თსუ ენების ცენტრის მასწავლებელი ტელ. 25-02-21; 855-67-17-14; ელ.ფოსტა: beroshvili@hotmail.com
სასწავლო კურსის მიზანი	შეასწავლოს კავკასიურ ენათა სპეციალობის მე-2 მოდულის სტუდენტებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა აფხაზურ-ადიღურ ჯგუფში შემავალი ადიღური (ჩერქეზული) ენის მორფოლოგიის საკითხები, რაც დაეხმარება სტუდენტებს სხვა იბერიულ-კავკასიური ენების მორფოლოგიის ძირითადი საკითხების გადარმავებულად შესწავლაში.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები	სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებულ ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება.
სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია და სემინარი, კოლოკვიუმი
სასწავლო კურსის შინაარსი	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 1. ზმნის ზოგადი დახასიათება, გარდაუვალი და გარდამავალი ზმნები. ზმნის გარდამავლობა – გარდაუვალობის სინტაქსური და მორფოლოგიური ნიშანი. ლიტ: 1, 95-97; 2, 72-76; (იხ. გვ. 4-5)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 2. ინვერსიული ზმნები, ლაბილური კონსტრუქციის ზმნები, ზმნის

	<p>გარდამავლობის ცვლილება. ლიტ: 1, 98-100; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 3. დინამიკური და სტატიკური ზმნები. ლიტ: 1, 101-110; 2, 76-78; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 4. ზმნის ფინიტური და ინფინიტური წარმოება, ზმნის ინფინიტური წარმოების უარყოფითი ფორმები. ლიტ: 1, 110-112; 2, 78-81; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 5. ზმნისწინი. მარტივი ზმნისწინები. მიმართულების და ადგილის ზმნისწინები. ლიტ: 1, 112-132; 3, 229-237; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 6. რთული ზმნისწინები, ადგილობითი ზმნისწინი, ზმნისწინი და თანდებული. ლიტ: 1, 132-135; 3, 229-237; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 7. რიცხვისა და პირის კატეგორია. ნომინატივისა და ერგატივის რიგის პირის აფიქსები. ლიტ: 1, 135-166; 2, 86-90; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 8. ინვერსიული ზმნები. ლიტ: 1, 167-170; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 9. დრო და კილო (ზოგადი დახასიათება). ლიტ: 1, 170-257; 2, 91-99; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 10.კაუზატივის კატეგორია (ზოგადი დახასიათება), კაუზატივის ორმაგი წარმოება. ლიტ: 1, 257-260; 2, 100; (იხ. გვ. 4-5)</p>

	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 11. ვერსია. სუბიექტური და ობიექტური ვერსია. ლიტ: 1, 261-265; 2, 101-102; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 12. კავშირებითობის კატეგორია. კავშირებითობის კატეგორია და ზმნის პოლიპერსონალიზმი. ლიტ: 1, 269-270; 2, 102-103; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 13. ნაცვალგების კატეგორია. ნაცვალგების ფორმები სახელებში. ლიტ: 1, 271-277; 2, 104; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 14. ერთობლიობის კატეგორია. ლიტ: 1, 277-279; 2, 103-104; (იხ. გვ. 4-5)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 15. პოტენციალისი და უნებურობის კატეგორია. ლიტ: 1, 279-282; 2, 105-107; (იხ. გვ. 4-5)</p>
შეფასება	<p>შეფასების ფორმებია: კოლოკვიუმი (სემესტრში 2-ჯერ), აქტივობა სემინარზე და საბოლოო გამოცდა დასწრება – 0-5 ქ. (5%) კოლოკვიუმი – 0-40 ქ. (40%) აქტივობა სემინარზე – 0-15 ქ. (15%) გამოცდა – 0-40 ქ. (40%) საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)</p>
სავალდებულო ლიტერატურა	<p>11. Г.В. Рогова, З.И. Керашева, “Грамматика адыгейского языка”, Краснодар-Майкоп, 1966 г. 12. Н. Т. Гишев, «Сравнительный анализ</p>

	<p>ადიგских языков», Майкоп, 2003 г.</p> <p>13. М. А. Кумахов, «Сравнительно-историческая грамматика адыгских (черкесских) языков», Москва 1989 г</p> <p>14. К.В. Ломтатидзе, Категория версии в кавказских и абхазско-адыгских языках. Ежегодник иберийско-кавказского языкознания. т. III, Тбилиси, 1976 г.а</p> <p>15. Г.В. Рогова, “Динамические и статические глаголы в адыгских языках”, ИКЯ, т. VIII, Тбилиси, 1956 г.</p> <p>8. А.Х. Шарданов, “Категория потенциализа (возможности) в адыгских языках”, Тбилиси, 1955 г.</p> <p>9. З.И. Керашев, Н.А. Панеш, “Адыгейский язык”, Майкоп, 1996 г.</p> <p>10. З.У. Блягоз, А.Н. Блягоз, “Изучаем адыгейский язык”, Майкоп, 1997 г.</p> <p>11. Ашхамаф Д. Грамматика адыгейского языка, часть I, II, Майкоп, 1956 г.</p> <p>12. Кумахов М., Морфология адыгских языков, Нальчик, 1964г.</p>	
<p><i>სწავლის შედეგი</i></p>	<p>სტუდენტს ეცოდინება ადიღური (ჩერქეზული) ენის მორფოლოგიის თავისებურებანი, ენის სტრუქტურის გაანალიზება, რაც ხელს შეუწყობს მას სხვა იბერიულ-კავკასიური ენების მორფოლოგიის თავისებურებების, გადრმავებულად შესწავლაში. დაეხმარება კვლევის უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში.</p>	

სილაბუსი
2009-2010

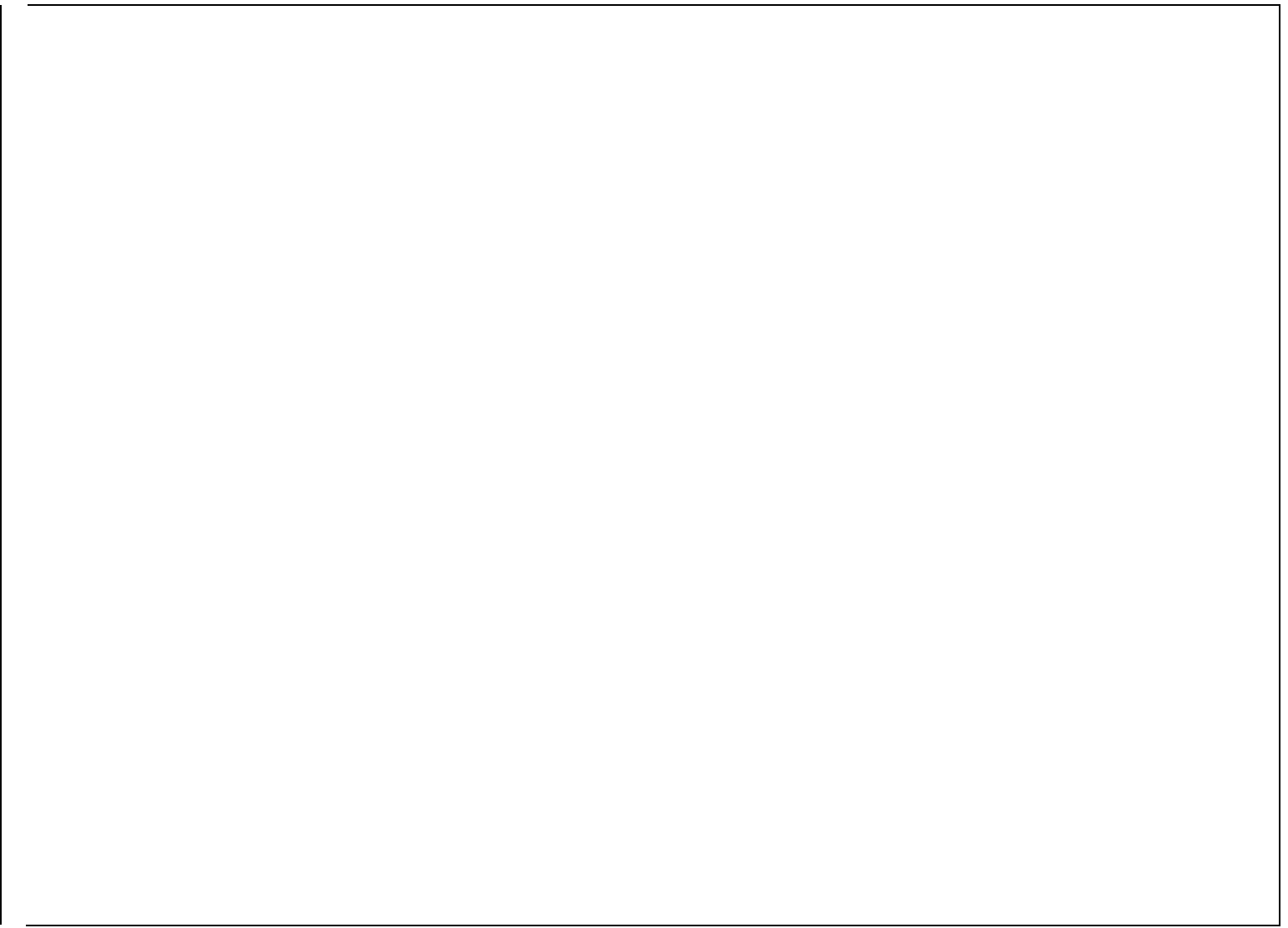
<p><i>სასწავლო კურსის დასახელება</i></p>	<p>ადიღური (ჩერქეზული) ენა 4</p>
<p><i>სასწავლო კურსის კოდი</i></p>	

სასწავლო კურსის სტატუსი	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი (სავალდებულო)
ECTS	5 კრედიტი, კვირაში ლექცია 2, სემინარი 2, $15 \times 4 = 60$
ლექტორი	თამარ უჯუხუ თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის უფროსი სპეციალისტი ტელ. 25-02-21; 855-67-17-14; ელ.ფოსტა: beroshvili@hotmail.com
სასწავლო კურსის მიზანი	შეასწავლოს კავკასიურ ენათა სპეციალობის მე-2 მოდულის სტუდენტებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა აფხაზურ-ადიღურ ჯგუფში შემავალი ადიღური (ჩერქეზული) ენის მორფოლოგია და სინტაქსის საკითხები, რაც დაეხმარება სტუდენტებს სხვა იბერიულ-კავკასიური ენების მორფოლოგიისა და სინტაქსის გადრმავებულად შესწავლაში.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები	სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებულ ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება.
სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია და სემინარი, კოლოკვიუმი
სასწავლო კურსის შინაარსი	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 1. რთული ზმნები. ლიტ: 1, 282-295; 2, 115-119; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 2. ზმნური ნაწილაკები. ლიტ: 1, 297-313; 2, 126-127; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 3. მიმღეობა. მიმღეობის სამი ტიპი ადიღურ ენაში, სუბიექტური და ობიექტური მიმღეობა.

	ლიტ: 1, 314-327; 3, 254-269; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 4. ზმნის მასდარული ფორმები. ლიტ: 1, 328-332; 2, 83-85; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 5. ზმნიზედა. ლიტ: 1, 332-336; 2, 119-121; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 6. კავშირი, მარტივი და შედგენილი კავშირი. ნაწილაკი. ლიტ: 1, 336-340; 2, 123-126; 3, 293-297; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 7. სინტაქსი. მარტივი წინდადება. ლიტ: 1, 343-35 (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 8. წინადადების ტიპები. ლიტ: 350-356; 2, 134; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 9. შემასმენელი. მარტივი შემასმენელი. ლიტ: 1, 357-360; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 10. რთული შემასმენელი. ლიტ: 1, 360-367; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 11. სინტაქსური კონსტრუქციები. ინდეფინიტიური, ნომინატიური, ერგატიული, ინვერსიული კონსტრუქციები. ლიტ: 1, 369-371; 2, 135-147; 3, 332-340; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2ს 12. სინტაქსური კავშირის საშუალებანი. ლიტ: 1, 371-376; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 13. განსაზღვრება. ლიტ: 1, 376-381; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ 14. გარემოება. ადგილისა და დროის გარემოებები. ლიტ: 1, 381-385; (იხ. გვ. 4)

	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 15. გარემოება. ვითარების გარემოება. ლიტ: 1, 385-388; (იხ. გვ. 4)</p>
შეფასება	<p>შეფასების ფორმებია: კოლოკვიუმი (სემესტრში 2-ჯერ), აქტივობა სემინარზე და საბოლოო გამოცდა დასწრება – 0-5 ქ. (5%) კოლოკვიუმი – 0-40 ქ. (40%) აქტივობა სემინარზე – 0-15 ქ. (15%) გამოცდა – 0-40 ქ. (40%) საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)</p>
სავალდებულო ლიტერატურა	<ol style="list-style-type: none"> 1. Г.В. Рогова, З.И. Керашева, “Грамматика адыгейского языка”, Краснодар-Майкоп, 1966 г. 2. Н. Т. Гишев, «Сравнительный анализ адыгских языков», Майкоп, 2003 г. 3. М. А. Кумахов, «Сравнительно-историческая грамматика фдыгских (черкесских) языков», Москва 1989 г
სწავლის შედეგი	<p>სტუდენტს ეცოდინება ადიღური (ჩერქეზული) ენის მორფოლოგია და სინტაქსის ზოგი საკითხი, ამ ენის სტრუქტურის გაანალიზება, რაც ხელს შეუწყობს მას სხვა იბერიულ-კავკასიური ენების მორფოლოგიისა და სინტაქსის თავისებურებების გადრმავებულად შესწავლაში. დაეხმარება კვლევის უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში.</p>

სილაბუსი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება	ადიღური (ჩერქეზული) ენა 5
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი (სავალდებულო)
ECTS	5 კრედიტი, კვირაში ლექცია 2, სემინარი 2, 15 X 4 = 60
ლექტორი	თამარ უჯუხუ თსუ ენების ცენტრის მასწავლებელი ტელ. 25-02-21; 855-67-17-14; ელ.ფოსტა: beroshvili@hotmail.com
სასწავლო კურსის მიზანი	შეასწავლოს კავკასიურ ენათა სპეციალობის მე-2 მოდულის სტუდენტებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა აფხაზურ-ადიღურ ჯგუფში შემავალი ადიღური (ჩერქეზული) ენის სინტაქსის საკითხები და ლექსიკა, მოახდინოს ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, რაც დაეხმარება სტუდენტებს სხვა იბერიულ-კავკასიური ენების ანალოგიური საკითხების გადრმავებულად შესწავლაში.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები	სტუდენტმა უნდა იცოდეს სასკოლო პროგრამით გათვალისწინებულ ძირითად ლინგვისტურ ტერმინთა მნიშვნელობა და შეეძლოს მათი სწორად გამოყენება.
სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია და სემინარი, კოლოკვიუმი
სასწავლო კურსის შინაარსი	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 1. მიმართვა. ლიტ: 1, 388-391; (იხ. გვ. 4)
	ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 2. ჩართული სიტყვა და

	<p>სიტყვათშეთანხმება. ლიტ: 1, 391-395; 3, 299-309; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 3. პირდაპირი და ირიბი თქმა ლიტ: 1, 395-402; 2, 158-161; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 4. წინადადების ერთგვაროვანი წევრები. ლიტ: 1, 402-408; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 5. ინფინიტური კონსტრუქცია. ლიტ: 1, 408-433; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 6. რთული წინადადება. ლიტ: 1, 433-438; 2, 174-192; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 7. უკავშირო რთული წინადადება. ლიტ: 1, 438-450; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 8. ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, ლექციის აუდიოჩანაწერი. ლიტ: 2, 68; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 9. ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, ლექციის აუდიოჩანაწერი. ლიტ: 2, 71; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 10. ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, ლექციის აუდიოჩანაწერი. ლიტ: 2, 82; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ. 11. ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, ლექციის აუდიოჩანაწერი. ლიტ: 3, 6;</p>

	(იხ. გვ. 4)
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.</p> <p>12. ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, ლექციის აუდიოჩანაწერი.</p> <p>ლიტ: 3, 54; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.</p> <p>13. ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, ლექციის აუდიოჩანაწერი.</p> <p>ლიტ: 3, 81; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.</p> <p>14. ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, ლექციის აუდიოჩანაწერი.</p> <p>ლიტ: 3, 112; (იხ. გვ. 4)</p>
	<p>ლექცია 2 სთ., სემინარი 2სთ.</p> <p>15. ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, ლექციის აუდიოჩანაწერი.</p> <p>ლიტ: 3, 112-115; (იხ. გვ. 4)</p>
შეფასება	<p>შეფასების ფორმებია: კოლოკიუმი (სემესტრში 2-ჯერ), აქტივობა სემინარზე და საბოლოო გამოცდა</p> <p>დასწრება – 0-5 ქ. (5%)</p> <p>კოლოკიუმი – 0-40 ქ. (40%)</p> <p>აქტივობა სემინარზე – 0-15 ქ. (15%)</p> <p>გამოცდა – 0-40 ქ. (40%)</p> <p>საბოლოო შეფასება – 0-100 ქ. (100%)</p>
სავალდებულო ლიტერატურა	<ol style="list-style-type: none"> 1. Г.В. Рогова, З.И. Керашева, “Грамматика адыгейского языка”, Краснодар-Майкоп, 1966 г. 2. Н. Т. Гишев, «Сравнительный анализ адыгских языков», Майкоп, 2003 г. 3. М. А. Кумахов, «Сравнительно-историческая грамматика адыгских (черкесских) языков», Москва 1989 4. Тамбий, Дж. «Сиадыгабз», Мыекъуапэ, 1999 5. Къуекъо, Н. «Адыгэ хабз», Мыекъуапэ, 2007 г.

	6. 3 И Керашева Н А Панеш «Адыгейский язык», Майкоп 1996 г.
<i>სწავლის შედეგი</i>	სტუდენტს ეცოდინება ადიღური (ჩერქეზული ენის) სინტაქსის ზოგადი საკითხები, შეეძლება ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი აუდიოდისკებითა და სხვა ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით, ამ ენის სტრუქტურის გაანალიზება, რაც ხელს შეუწყობს მას სხვა იბერიულ-კავკასიური ენების მორფოლოგიური თავისებურებების, მორფოლოგიური სტრუქტურისა და სინტაქსის ისტორიის გაღრმავებულად შესწავლაში. დაეხმარება კვლევის უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში.

ივ.

ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ს ი ლ ა ბ უ ს ი

2 0 0 9 - 2 0 1 0

სასწავლო კურსის დასახელება:	ჩენური ენა 1
სასწავლო კურსის სტატუსი:	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის, (სავალდებულო).
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	1 სემესტრი.
ჩთშ	5 კრედიტი, (125სთ) (2 ლექცია + 2 სემინარი და 2 პრაქტიკული მეცადინეობა). ლექცია 30სთ. სემინარი 30სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა 30სთ. სულ საკონტაქტო 90სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 35სთ.
ლექტორი:	როსტომ ფარეულიძე , ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, თსუ ენების ცენტრის მასწავლებელი ტელ: 898 46 40 15

<p>სასწავლო კურსის მიზანი:</p>	<p>შემოთავაზებული სასწავლო პროგრამა საშუალებას მოგვცემს სტუდენტებმა შეისწავლონ ჩენური ენის ფონეტიკა და მორფოლოგია და სინტაქსის ელემენტები. გაერკვევიან სასაუბრო ჩენურ ენაში და შეძლებენ ადაპტირებული ტექსტის ანალიზს.</p>
<p>სასწავლო კურსის წინაპირობები:</p>	<p>კავკასოლოგიის მიმართულებების სტუდენტებს შესწავლილი უნდა ჰქონდეთ: ენათმეცნიერების შესავალი, კავკასოლოგიის შესავალი, სხვა სპეციალობის სტუდენტთათვის წინაპირობის გარეშე.</p>
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი:</p>	<p>ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი</p>
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი:</p>	
<p>1.</p>	<p>№1 ლექც. 2სთ.</p> <p>1. ჩენური ენის ადგილი მონათესავე ენათა შორის. მოკლე ცნობები ჩენთა და ჩენური ენის შესახებ.</p> <p>ლიტ.: დეშერიევი, 1963 (გვ. 83-87); არსახანოვი, 1969 (გვ. 5-16); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>2. ჩენური ენის დიალექტები. სამწიგნობრო ენის ისტორია.</p> <p>ლიტ.: დეშერიევი, 1963 (გვ. 83-100); არსახანოვი, 1969 (მონოგრაფია); მალსაგოვი, 1998 (გვ. 116-140); ჭენთიევა, 1958 (3-86); აღიროევი და სხვ., 1998 (გვ. 27-42); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>№1 სემინ. 2სთ. №1 პრაქტ. მეც. 2სთ.</p>
<p>2.</p>	<p>№2 ლექც. 2სთ.</p> <p>3. ფონეტიკა-ფონოლოგია: ხმოვანთა სისტემა, დიფთონგები, ტრიფთონგების საკითხი; ქართული ენის ხმოვანთაგან განსხვავებული (სპეციფიკური) ხმოვნები; ნაზალური ხმოვნების საკითხი.</p> <p>ლიტ.: დეშერიევი, 1960 (გვ. 42-84); თიმაევი და სხვ., 1998 (გვ. 64-74); იმნაიშვილი, 1977 (21-31); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>4. თანხმოვანთა სისტემა. ქართული ენის თანხმოვანთაგან განსხვავებული თანხმოვნები. თანხმოვანთა კომპლექსები.</p>

	<p>ლიტ.: იმნაიშვილი, 1977 (237-247); ჭრელაშვილი, 2006 (გვ. 50-63); დეშერიევი, 1960 (გვ. 13-41); ლექციის ჩანაწერები. №2 სემინ. 2სთ. №2 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>
3.	<p>№3 ლექც. 2სთ.</p> <p>5. ფონეტიკური პროცესები: ასიმილაცია, დისიმილაცია, პალატალიზაცია, გემინაცია, სუბსტიტუცია...</p> <p>ლიტ.: იმნაიშვილი, 1962 (გვ. 237-250); 1977 (გვ. 36-44; 81-94); თიმაევი და სხვ., 1998 (გვ. 52-66; 75-148); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>6. ჩეხური ენის ლექსიკური შედგენილობა. საკუთარი და ნასესხები სიტყვები. არქაიზმები, ნეოლოგიზმები, ანტონიმები, კალკები...</p> <p>ლიტ.: მაციევი, 1973 (გვ. 7-116); ოვხადოვი და სხვ., 1998 (88-105); ლექციის ჩანაწერები. №3 სემინ. 2სთ. №3 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>
4.	<p>№4 ლექც. 2სთ.</p> <p>7. ჩეხური ონომასტიკური ლექსიკა. ანთროპონიმები (საკუთარი და ნასესხები, ძველი და ახალი...), ტოპონიმები (ზოგადად).</p> <p>ლიტ.: დეშერიევი, 1963 (გვ. 51-61); მაციევი, 1973 (გვ. 116-128); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>8. სიტყვათა მორფოლოგიური აგებულება (სტრუქტურა). ფონემა და მორფემა; ძირი, ფუძე, აფიქსი.</p> <p>ლიტ.: ჩოქაევი, 1968 (გვ. 53-73); ლექციის ჩანაწერები. №4 სემინ. 2სთ. №4 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>
5.	<p>№5 ლექც. 2სთ.</p> <p>9. მორფოლოგია. მეტყველების ნაწილები (ზოგადი); ფორმაცვალებადი და ფორმაუცვლელი სიტყვები; არსებითი სახელი; ჯგუფები შინაარსის მიხედვით; ბრუნვები და ბრუნების პროცესი; არსებით სახელთა მრავლობითი რიცხვის წარმოება.</p> <p>ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (5-36); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>10. გრამატიკული კლასების კატეგორია. კლასის ნიშნები; არსებით სახელთა განაწილება გრ. კლასების მიხედვით. კლასთა რაოდენობა.</p> <p>ლიტ.: თიმაევი, 1983 (მონოგრაფია); მაგომედოვი, 1975 (გვ.10-73); ლექციის ჩანაწერები.</p>

	<p style="text-align: center;">№5 სემინ. 2სთ. №5 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>
<p>6.</p>	<p style="text-align: center;">№6 ლექც. 2სთ.</p> <p>11. ზედსართავი სახელი (ზოგადი); ზედსართავ სახელთა (დამოკიდებული და დამოუკიდებელი ფორმები); ზედსართავ სახელთა ბრუნება; ხარისხები.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 36-58); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>12. რიცხვითი სახელები (ზოგადი); რიცხვით სახელთა ჯგუფები; რიცხვით სახელთა ბრუნება.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 58-83); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">კოლოკვიუმი - 1 საათი. №6 სემინ. 2სთ. №6 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>
<p>7.</p>	<p style="text-align: center;">№7 ლექც. 2სთ.</p> <p>13. ნაცვალსახელი (ზოგადი); პირისა და ჩვენებითი ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება; ორფუძიანი ბრუნების პრინციპი.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 83-94); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>14. კითხვითი, კუთვნილებითი, უკუქცევითი... ნაცვალსახელები. დამოკიდებული და დამოუკიდებელი ნაცვალსახელების ბრუნების თავისებურებანი.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 94-144); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">№7 სემინ. 2სთ. №7 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>
<p>8.</p>	<p style="text-align: center;">№8 ლექც. 2სთ.</p> <p>15. ზმნა; ინფინიტივი; მარტივი კლასნიშნიანი და უკლასნიშნიანო ზმნები; ზმნის სტრუქტურული მოდელები (ფონემატური სტრუქტურა).</p> <p style="text-align: center;">ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 192-195; 198-201); დეშერიევი, 1963 (გვ. 465-485); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>16. რთული ზმნები. რთულ ზმნათა წარმოების პრინციპები (ორ და სამკომპონენტიანი ზმნები). პრევერბთა სისტემა.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ.: ჩოქაევი, 1968 (გვ. 157-198); 1970 (გვ.122-142); დეშერიევი, 1963 (გვ. 465-485); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">№8 სემინ. 2სთ. №8 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>

9.	<p style="text-align: center;">№9 ლექც. 2სთ.</p> <p>17. უღლება. უღლება და გარდამავლობა; უღლება და გრ. კლასის ნიშნები; კლასოვანი უღლება.</p> <p>ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 167-173); მაგომედოვი, 1975 (გვ. 54-87); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>18. დროთა სისტემა (აწმყო, მყოფადი, ნამყო უწყვეტელი, ნამყო უახლესი...); დროთა დაყოფა სერიებად; უღლების ტიპები.</p> <p>ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 154-173); დეშერიევი, 1963 (გვ. 465-485); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">№9 სემინ. 2სთ. №9 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>	
10.	<p style="text-align: center;">№10 ლექც. 2სთ.</p> <p>19. ნაზმნარი სახელები: მასდარი; -მ ფორმანტიანი ნაზმნარი სახელები; მიმღეობა; მიმღეობის დროთა ფურმები. დამოკიდებული და დამოუკიდებელი მიმღეობის ბრუნების საკითხები; აბსოლუტივი.</p> <p>ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 190-192; 218-225); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>20. ზმნის საგარემოებო ფორმები; კითხვითი, ბრძანებითი და უარყოფითი ფორმები.</p> <p>ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 225-237); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">№10 სემინ. 2სთ. №10 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>	
11.	<p style="text-align: center;">№11 ლექც. 2სთ.</p> <p>21. თავისებური ზმნები; ორფუძიანი უღლება; საწარმოებელი ფუძის უქონელი (დეფექტური) ზმნები.</p> <p>ლიტ.: ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>22. ზმნური კატეგორიები (ზოგადი); გრამატიკული კლასი - ზმნისა და სახელის საზიარო კატეგორია (ზოგადი); ასპექტის კატეგორია.</p> <p>ლიტ.: მაციევი, 1973 (გვ. 68-73); იაკოვლევი, 1960 (გვ. 205-212); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">№11 სემინ. 2სთ. №11 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>	

<p>12.</p>	<p style="text-align: center;">№12 ლექც. 2სთ.</p> <p>23. გრამატიკული რიცხვის კატეგორია; კაუზატივის კატეგორია; კილოს კატეგორია; პოტენციალისის კატეგორია; ზმნური სიტყვაწარმოება (ზოგადი).</p> <p>ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 187-188; 174-177; 201-204); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>24. ზმნისართი (ზოგადი); ზმნისართი ფორმისა და შინაარსის მიხედვით; პირველადი ზმნისართები; სახელი ზმნისართის ფუნქციით.</p> <p>ლიტ.: ხამიდოვა, 1984 (გვ. 5-70); იაკოვლევი, 1960 (გვ. 144-148); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">კოლოკვიუმი - 1 საათი.</p> <p style="text-align: center;">№12 სემინ. 2სთ. №12 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>	
<p>13.</p>	<p style="text-align: center;">№13 ლექც. 2სთ.</p> <p>25. თანდებული (ზოგადი); თანდებულისა და პრევერბის ურთიერთმიმართება; პირველადი თანდებულები; მეორეული თანდებულები.</p> <p>ლიტ.: დეშერიევი, 1963 (გვ. 487-489); იაკოვლევი, 1960 (გვ. 148-151); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>26. კავშირი (ზოგადი); კავშირთა სახეები; მარტივი და რთული კავშირები; საკუთარი და ნასესხები კავშირები.</p> <p>ლიტ.: დეშერიევი, 1963 (გვ. 489); იაკოვლევი, 1960 (გვ. 151); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">№11 სემინ. 2სთ. №11 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>	
<p>14.</p>	<p style="text-align: center;">№14 ლექც. 2სთ.</p> <p>27. ნაწილაკი (ზოგადი); ნაწილაკთა ჯგუფები; შორისდებული (ზოგადი); შორისდებულთა ჯგუფები სინაარსის მიხედვით.</p> <p>ლიტ.: იაკოვლევი, 1960 (გვ. 151-152); დეშერიევი, 1963 (გვ. 489-498); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>28. სინტაქსი; წინადადება შინაარსის მიხედვით (თხრობითი, კითხვითი, ბრძანებითი...); წინადადების წევრები.</p> <p>ლიტ.: იაკოვლევი, 1940; ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">№14 სემინ. 2სთ. №14 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>	

15.	<p style="text-align: center;">№15 ლექც. 2სთ.</p> <p>29. სინტაქსური ურთიერთობა წინადადების წევრთა შორის: შეთანხმება, მართვა, მირთვა.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ.: იაკოვლევი, 1940 (გვ. 9-29); ლექციის ჩანაწერები.</p> <p>30. წინადადება აგებულების მიხედვით: მარტივი, შერწყმული, რთული; რთული სინტაქსური კონსტრუქციები.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ.: ლექციის ჩანაწერები.</p> <p style="text-align: center;">№15 სემინ. 2სთ. №15 პრაქტ. მეც. 2სთ</p>
სავალდებულო ლიტერატურა:	
<p>დეშერიევი, 1960; 1963 იაკოვლევი, 1960 აღირიევი და სხვ., 1998 მაციევი, 1973 ფარეულიძე 2008</p>	
დამატებითი ლიტერატურა:	<p>აღირიევი, 1978 - И. Ю. Алироев, Нахские языки и культура. Грозный.</p> <p>აღირიევი და სხვ. 1998 - И. Ю. Алироев и др., Введение в нахское языкознание. Глава I. Нахская группа языков. Грозный.</p> <p>არსახანოვი, 1965 - И. Арсаханов, Хинцалера нохчийн мотт. Грозный (თანმედროვე ჩეჩნური ენა. ჩეჩნურ ენაზე).</p> <p>არსახანოვი, 1969 - И. Арсаханов, Чеченская диалектология. Грозный.</p> <p>დეშერიევი, 1960 - Ю. Д. Дешериев, Современный чеченский лит. язык. Фонетика. Грозный.</p> <p>დეშერიევი, 1963 - Ю. Д. Дешериев, Сравнительно-историческая грамматика нахских языков. Грозный.</p> <p>დეშერიევი, 1967 - Ю. Д. Дешериев, Нахские языки. сб. Языки народов СССР. т. 4. М.</p> <p>ვაგაპოვა, 1987 - Т. Вагапова, Собирательные числительные в чеченском языке. Грозный.</p> <p>თიმაევი, 1971 - А. Д. Тимаев, Хинцалера нохчийн мотт. Грозный (თანამედროვე ჩეჩნური ენა. ჩეჩნურ ენაზე).</p> <p>თიმაევი, 1983 - А. Д. Тимаев, Категория грам. классов в нахских языках. Ростов-на-Дону.</p> <p>თიმაევი, 1998 - А. Д. Тимаев и др., Введение в нахское языкознание. Глава I I. Звуковая система нахских языков. Грозный.</p> <p>იაკოვლევი, 1940 - Н. Ф. Яковлев, Синтаксис совр. чеченского языка. Грозный.</p>

იაკოვლევი, 1960 - Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского языка. Грозный.

იმნაიშვილი, 1953 - დ. იმნაიშვილი, დროული მიმდევრობის ფორმანტთა გენეზისისათვის ქისტურ ენებში. იკე, V., თბ.

იმნაიშვილი, 1962 - დ. იმნაიშვილი, ხმოვანთა ასიმილაციის ზოგი სახე ნახური ჯგუფის ენებში. იკე, XIII, თბ.

იმნაიშვილი, 1966 - დ. იმნაიშვილი, ჩახნური ენის ჭებერლოური კილოს ზოგი თავისებურება. იკე, XV, თბ.

იმნაიშვილი, 1970 - დ. იმნაიშვილი, ჩახნური ენის შაროული კილოს ზოგი თავისებურება. იკე, XVII, თბ.

იმნაიშვილი, 1977 - Д. С. Имнайшвили, Историко-сравнительный анализ фонетики нахских языков. Тб.

მაგომედოვი, 1974 - А. Г. Магомедов, Система гласных чечено-ингушского языка, Грозный.

მაგომედოვი, 1975 - А. Г. Магомедов, Категория грамм. класса и категория лица в глаголе чеченского языка. Грозный.

მალსაგოვი, 1998 - Д. Д. Малсагов, Избранное. Нальчик.

მაციევი, 1973 - А. Г. Мациев, Очерки лексики современного чеченского языка. Грозный.

ოვხადოვი, 1998 - М. Р. Овхадов и др. , Введение в нахское языкознание. Глава I I I . Лексика. Грозный.

ოზდოევა, 1976 - Ф.Г. Оздоева, Историческая характеристика служебных слов в нахских языках. Грозный.

სალამოვა, 1992 - Р. А. Саламова, Нохчийн меттан фонетика. Грозный (ჩეხნური ენის ფონეტიკა. ჩეხნურ ენაზე).

სანიკიძე, 1986 - ლ. სანიკიძე, გრამატიკულ პირთა გარჩევის ერთი შემთხვევა და ბრძანებითი კილო ნახური ჯგუფის ენებში. იკეV, XIII, თბ.

უსლარი, 1888 - П.К. Услар, Чеченский язык. Тб.

ფარეულიძე, 2008 ფარეულიძე, ჩეხნური ზმნა თბ.

ჩენტიევა, 1958 - М. Д. Чентиева, История чечено-ингушской письменности. Грозный.

ჩოქაევი, 1968 - К. З. Чокаев, Морфология чеченского языка. Часть I. Грозный.

ჩოქაევი, 1970 - К. З. Чокаев, Морфология чеченского языка. Часть I I. Грозный.

ჭრელაშვილი, 2006 - კ. ჭრელაშვილი, ნახური ენების თანხმოვანთა სისტემის პარადიგმატული და დისტრიბუციული ანალიზი. თბ.

ხამიდოვა, 1984 - З. Х. Хамидова, Категория наречия в вайнахских языках. Грозный, 1984.

ხამიდოვა, 1990 - З. Х. Хамидова, Самоучитель чеченского языка. Грозный, 1990.

შეფასება	ლექციაზე დასწრება	5%
	სემინარში მონაწილეობა	15%
	კოლოკვიუმში მონაწილეობა და მისი საბოლოო	20% + 20%

	შედგები	
	საბოლოო გამოცდა – (წერითი)	40%
	სულ	100%
სწავლის შედეგები	სტუდენტი დაეუფლება: ჩენური ენის ბგერათა სისტემას, სპეციფიკური ბგერების წარმოთქმას; გაერკვევა ჩენური ენის მორფოლოგიისა სინტაქსის სტრუქტურაში; შეძლებს მარტივი ტექსტის ჩაწერასა და ანალიზს და, აგრეთვე, მარტივი წინადადების შედგენას საკომუნიკაციო თვალსაზრისით.	

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება:	ჩენური ენა 2 (2/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ECTS	5 კრედიტი, საკონტაქტო-90 სთ., ლექცია 30სთ., სემინარი 30სთ., პრაქტიკული მეც. 30 სთ. დამოუკიდებელი 35 სთ. სულ 125სთ.
ლექტორი:	ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, როსტომ ფარეულიძე ტელ.: 898 46 40 15
სასწავლო კურსის მიზანი:	ჩენური ენის სისტემისა და სტრუქტურის შესწავლა, მეცნიერული კვლევისა და ენის პრაქტიკული ათვისებისათვის მომზადება.
სასწავლო კურსის წინაპირობები:	ზოგადი და იბერიულ-კავკასიურ ენათა საენათმეცნიერო განათლების გარკვეული დონე; სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ენათმეცნიერების შესავალი, შესავალი კავკასიოლოგიაში

სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.
სასწავლო კურსის შინაარსი:	
1.	<p style="text-align: center;">ლექცია №1 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ჩეხნური ენის ფონემატური სისტემის ზოგადი აღწერილობა</p> <p style="text-align: center;">Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.-13</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული №1 (2სთ.)</p>
2.	<p style="text-align: center;">ლექცია №2 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ჩეხნური ენის ვოკალიზმი: მარტივი და გრძელი მონოფთონგები.</p> <p style="text-align: center;">Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ 43-75</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №2 (2სთ.) პრაქტიკული №2 (2სთ.)</p>
3.	<p style="text-align: center;">ლექცია №3 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ჩეხნური ენის ვოკალიზმი:მარტივი და გრძელი დიფთონგები, ტრიფთონგების საკითხი.</p> <p style="text-align: center;">Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.77-85</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №3 (2სთ.) პრაქტიკული №3 (2სთ.)</p>
4.	<p style="text-align: center;">ლექცია №4 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ჩეხნური ენის ვოკალიზმი უმლაუტიანი ხმოვნები, ხმოვანთა ნაზალიზაციის საკითხი.</p> <p style="text-align: center;">Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.43-75</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №4 (2სთ.) პრაქტიკული №4 (2სთ.)</p>
5.	<p style="text-align: center;">ლექცია №5 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ფონეტიკური მოვლენები ხმოვანთა სისტემაში.</p>

	<p>А.Тимаев, Хиннцалера нохчийн мотт. Гр. , 1975 გვ.50-65</p> <p>სემინარი №5 (2სთ.) პრაქტიკული №5 (2სთ.)</p>
6.	<p>კოლოკვიუმი №1</p>
7.	<p>ლექცია №6 (2სთ.)</p> <p>თანხმოვანთა სისტემა. ზოგადი აღწერა გემინატების საკითხი.</p> <p>Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.13-17</p> <p>სემინარი №6 (2სთ.) პრაქტიკული №6 (2სთ.)</p>
8.	<p>ლექცია №7 (2სთ.)</p> <p>ხშულთა სისტემა</p> <p>Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.17-23</p> <p>სემინარი №7 (2სთ.) პრაქტიკული №7 (2სთ.)</p>
9.	<p>ლექცია №8 (2სთ.)</p> <p>სპირანტთა სისტემა</p> <p>Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.23-27</p> <p>სემინარი №8 (2სთ.) პრაქტიკული №8 (2სთ.)</p>
10.	<p>ლექცია №9 (2სთ.)</p> <p>აფრიკატთა სისტემა, სონორების საკითხი.</p> <p>Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.30-40</p> <p>სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული №9 (2სთ.)</p>
11.	<p>ლექცია №10 (2სთ.)</p> <p>თანხმოვანთა კომპლექსები</p> <p>Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.84-89</p> <p>სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული №10 (2სთ.)</p>
12.	<p>ლექცია №11 (2სთ.)</p> <p>მარცვალი, მარცვლის სტრუქტურა</p>

	<p>Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.91-97</p> <p>სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული №11 (2სთ.)</p>
13.	<p>კოლოკვიუმი №2</p>
14.	<p>ლექცია №12 (2სთ.)</p> <p>მახვილი</p> <p>Ю.Д. Дешериев, современный чеченский лит. язык. г. I.Фонетика. Гр., 1960. გვ.100-108</p> <p>სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული №12 (2სთ.)</p>
15.	<p>ლექცია №13 (2სთ.)</p> <p>ჩეჩნური ენის ფონემატური სტრუქტურისა და ისტორიის საკითხები.</p> <p>სალექციო კურსის ჩანაწერი</p> <p>სემინარი №13 (2სთ.) პრაქტიკული №13 (2სთ.)</p>
შეფასება:	<p>შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკვიუმი, გამოცდა დასწრება – 5%</p> <p>სემინარი – 15%</p> <p>კოლოკვიუმი – 20-20%</p> <p>გამოცდა – 40%</p> <p>საბოლოო შეფასება –100%</p>
სწავლის შედეგი:	<p>კურსის მოსმენის შედეგად სტუდენტი გამოიმუშავებს საკვლევე მასალის მოპოვებისა და ანალიზის უნარ-ჩვევებს, გაიდრმავეებს ჩეჩნური ენის სისტემისა და სტრუქტურის თეორიულ და პრაქტიკულ ცოდნას განსაკუთრებით, ფონემატური სისტემისა და სტრუქტურის შესახებ.</p>

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი

2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება:	ჩენური ენა (3/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ECTS	5 კრედიტი, 125 სთ.(2ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა) ლექცია 30სთ., სემინარი 30სთ., საკონტაქტო-90 სთ., პრაქტიკული მეც. 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 35სთ.
ლექტორი:	ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, როსტომ ფარეულიძე ტელ.: 898 46 40 15
სასწავლო კურსის მიზანი:	სასწავლო პროგრამა საშუალებას მისცემს სტუდენტს გააგრძელოს ჩენური ენის მეცნიერული კვლევები და პრაქტიკული ათვისება.
სასწავლო კურსის წინაპირობა:	სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ჩენური ენა 1 და ჩენური ენა 2.
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.

სასწავლო კურსის შინაარსი:

	ლექცია №1 (2სთ.) მეტყველების ნაწილები. ფორმაცვალებადი და ფორმაუცვლელი სიტყვები დამოუკიდებელი და დამხმარე სიტყვები. თანამედროვე ჩენური ენის ლექსიკა (ლექსიკის აქტიური და პასიური ფონდი, არქაიზმები, ნეოლოგიზმები, საკუთრივ ჩენური და ნასესხები სიტყვები) А.Г. Мациев, Очерки лексикологии современного чеченского языка Гр. (გვ.1973 53-84)
	სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №1 (2სთ.)
	ლექცია №2 (2სთ.) არსებით სახელთა კლასიფიკაცია გრამატიკული კლასების მიხედვით. გრამატიკული კლასების რაოდენობა მხ. და მრ. რიცხვში. გაქვავებული

გრამატიკული კლასის ნიშნები არსებით სახელებში.
Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 გვ. 5-8;
А.Д. Тимаев, Х|инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 93-97)

სემინარი №2 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №2 (2სთ.)

ლექცია №3 (2სთ.)

ბრუნვათა სისტემა და ბრუნვათა ფუნქციები ჩეჩნურში
Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 19-23); (31-34)
А. Д. Тимаев, Х|инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 103-107)

სემინარი №3 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №3 (2სთ.)

ლექცია №4 (2სთ.)

თანდებულებიანი (ორ და ორზე მეტ თანდებულებიანი) ბრუნვები
Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 23-24); (31-34)
А. Д. Тимаев, Х|инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 107-109)

სემინარი №4 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №4 (2სთ.)

ლექცია №5 (2სთ.)

არსებით სახელთა ბრუნების პროცესი. საკუთარ სახელთა ბრუნება
А. Д. Тимаев, Х|инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 110-114)

სემინარი №5 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №5 (2სთ.)

ლექცია №6 (2სთ.)

არსებით სახელთა ბრუნების პროცესი. საზოგადო სახელთა ბრუნება. ბრუნების ტიპების შესახებ ჩეჩნურში.

Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 40-52);
А. Д. Тимаев, Х|инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 114-117)

სემინარი №6 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №6 (2სთ.)

კოლოკვიუმი №1

ლექცია №7 (2სთ.)

არსებით სახელთა ბრუნების თავისებურებანი-უწესო ბრუნება.
გასუბსტანტივებულ ზედსართავ სახელთა ბრუნება

Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 34-36);
А. Д. Тимаев, Х|инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 118-121)

სემინარი №7 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №7 (2სთ.)

ლექცია №8 (2სთ.)

მრავლობითი რიცხვის წარმოება არსებით სახელებში.
არსებით სახელთა ბრუნება მრ.რიცხვში. ჩანართი ელემენტები.
Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 12-19);

სემინარი №8 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №8 (2სთ.)

ლექცია №9 (2სთ.)

არსებით სახელთა სუფიქსური წარმოება. არსებით სახელთა მაწარმოებელი
სუფიქსების ფუნქციები.
К. Ф. З. Чокаев, Морфология чеченского языка. Словообразование частей Речи. г. II
Гр., 1976 (გვ. 13-31)

სემინარი №9 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №9 (2სთ.)

ლექცია №10 (2სთ.)

ვითარებითი და მიმართებითი ზედსართავი სახელები. ზედსართავ სახელთა
დამოკიდებული და დამოუკიდებელი ფორმები. ზედსართავი (დამოკიდებული)
სახელის ბრუნება არსებით სახელთან.

Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 36-40);
А. Д. Тимаев, Х | инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 122-126)

სემინარი №10 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №10 (2სთ.)

ლექცია №11 (2სთ.)

დამოუკიდებელი ზედსართავი სახელის წარმოება და ბრუნება. ზედსართავი
სახელის ხარისხის ფორმები

Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 40-52; 55-58)
А. Д. Тимаев, Х | инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 126-130)

სემინარი №11 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №11 (2სთ.)

ლექცია №12 (2სთ.)

ზედსართავ სახელთა წარმოება.
К. Ф. З. Чокаев, Морфология чеченского языка. Словообразование частей Речи. г. II
Гр., 1976 (გვ. 68-104)

	<p>სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №12 (2სთ.)</p>
	<p>კოლოკიუმი №2</p>
	<p>ლექცია №13 (2სთ.)</p> <p>რიცხვითი სახელი, რიცხვით სახელთა ჯგუფები მარტივ და რთულ რაოდენობით რიცხვით სახელთა სტრუქტურა და ბრუნება (ცალკე და არს. სახელთან)</p> <p>Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 58-76) А. Д. Тимаев, Х инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 131-140)</p> <p>სემინარი №13 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №13 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №14 (2სთ.)</p> <p>რიგობითი რიცხვითი სახელების წარმოება და ბრუნება. ჯერობითი რიცხვითი სახელის წარმოება.</p> <p>Н. Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 76-83) А. Д. Тимаев, Х инцалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 135-140)</p> <p>სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №14 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №15 (2სთ.) რიცხვით სახელთა წარმოება</p> <p>К. Ф. З. Чокаев, Морфология чеченского языка. Словообразование частей Речи. г. П Гр., 1976 (გვ. 104-112)</p> <p>სემინარი №15 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №15 (2სთ.)</p>
შეფასება:	<p>შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკიუმი, გამოცდა დასწრება – 5% სემინარი – 15% კოლოკიუმი – 20-20% გამოცდა – 40% საბოლოო შეფასება – 100%</p>
სწავლის შედეგი:	<p>კურსის მოსმენის შედეგად სტუდენტი გამოიმუშავებს საკვლევე მასალის მოპოვებისა და ანალიზის უნარ-ჩვევებს, გაიდრმავეებს ჩეჩნური ენის სისტემისა და სტრუქტურის თეორიულ და პრაქტიკულ ცოდნას განსაკუთრებით, ფონემატური სისტემისა და სტრუქტურის შესახებ.</p>

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება:	ჩეხური ენა 4 (4/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ECTS	5 კრედიტი, 125 სთ.(2ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა) ლექცია 30სთ., სემინარი 30სთ., პრაქტიკული მეც. 30 სთ. საკონტაქტო-90 სთ., დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია35სთ.
ლექტორი:	ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, როსტომ ფარეულიძე ტელ.: 898 46 40 15
სასწავლო კურსის მიზანი:	სასწავლო პროგრამა საშუალებას მისცემს სტუდენტს გააგრძელოს ჩეხური ენის მეცნიერული კვლევა და პრაქტიკული ათვისება.
სასწავლო კურსის წინაპირობა:	სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ჩეხური ენა 1-3
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.
სასწავლო კურსის შინაარსი:	
	<p align="center">ლექცია №1 (2სთ.)</p> <p align="center">ნაცვალსახელთა ჯგუფები. პირის ნაცვალსახელები. კუთვნილებითი ნაცვალსახელები. პირისა და კუთვნილებით ნაცვალსახელთა ბრუნება. Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 83-94;)</p> <p align="center">სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №1 (2სთ.)</p>

	<p>ლექცია №2 (2სთ.)</p> <p>უაუქცევითი ნაცვალსახელები. უაუქცევით ნაცვალსახელთა ბრუნება. უაუქცევით-კუთვნილებითი ნაცვალსახელები.</p> <p>Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 94-113;) სემინარი №2 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №2 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №3 (2სთ.)</p> <p>ჩვენებითი ნაცვალსახელები, ჩვენებით ნაცვალსახელთა ბრუნება Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 113-121;)</p> <p>სემინარი №3 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №3 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №4 (2სთ.)</p> <p>განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები. განსაზღვრებით ნაცვალსახელთა ბრუნება. Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 121-132;)</p> <p>სემინარი №4 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №4 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №5 (2სთ.)</p> <p>კითხვითი ნაცვალსახელები. კითხვით ნაცვალსახელთა ბრუნება, განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები, კითხვით და განუსაზღვრელობით ნაცვალსახელთა ბრუნება. Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 133-144;)</p> <p>სემინარი №5 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №5 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №6 (2სთ.)</p> <p>ზმნა. ინფინიტივი და მასდარი. მარტივი კლასნიშნიანი და უკლასნიშნო ზმნები. მარტივი ხმოვანფუძიანი ზმნები. რ. ფარეულიძე, ჩეჩნური ზმნა, თბ. 2008 (გვ.11-47). სემინარი №6 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №6 (2სთ.)</p>	
	<p>კოლოკვიუმი №1</p>	
	<p>ლექცია №7 (2სთ.)</p> <p>რთული ზმნები. ზმნისწინთა სისტემა</p> <p>რ. ფარეულიძე ჩეჩნური ზმნა, თბ. 2008 (გვ.47-66). სემინარი №7 (2სთ.)</p>	

	<p>პრაქტიკული მეცადინეობა №7 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №8 (2სთ.)</p> <p>უღლება. გარდამავლობა. დროთა სისტემა. უღლების ტიპები. რ. ფარეულიძე ჩენური ზმნა, თბ. 2008 (გვ.47-125). სემინარი №8 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №8 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №9 (2სთ.)</p> <p>ნაზმნარი სახელები. საგარემოებო, კითხვითი და უარყოფითი ფორმები. თავისებური ზმნები რ. ფარეულიძე ჩენური ზმნა, თბ. 2008 (გვ.126-155). სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №9 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №10 (2სთ.)</p> <p>ზმნური კატეგორიები. გრამატიკული კლასის კატეგორია. რ. ფარეულიძე ჩენური ზმნა, თბ. 2008 (გვ.156-176). სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №10 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №11 (2სთ.)</p> <p>არსებით სახელთა განაწილება გრამატიკული კლასების მიხედვით. რ. ფარეულიძე ჩენური ზმნა, თბ. 2008 (გვ.177-195). სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №11 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №12 (2სთ.)</p> <p>ასპექტის კატეგორია. უასპექტო და ასპექტიანი ზმნები რ. ფარეულიძე ჩენური ზმნა, თბ. 2008 (გვ.196-212). სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №12 (2სთ.)</p>
	<p>კოლოკვიუმი №2</p>
	<p>ლექცია №13 (2სთ.)</p>

	<p>გრამატიკული რიცხვის კატეგორია. კაუზატივის კატეგორია. რ. ფარეულიძე ჩეჩნური ზმნა, თბ. 2008 (გვ.212-229).</p> <p>სემინარი №13 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №13 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №14 (2სთ.)</p> <p>კილოს კატეგორია, პოტენციალისის კატეგორია რ. ფარეულიძე ჩეჩნური ზმნა, თბ. 2008 (გვ.229-242).</p> <p>სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №14 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №15 (2სთ.)</p> <p>კლასოვანი, პიროვანი და კლასოვან-პიროვანი უღლებების საკითხები იბერიულ-კავკასიურ ენებში (ქართულ და ნახურ ენათა მასალაზე).</p> <p>სემინარი №15 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №15 (2სთ.)</p>
შეფასება:	<p>შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკიუმი, გამოცდა დასწრება – 5% სემინარი – 15% კოლოკიუმი – 20-20% გამოცდა – 40% საბოლოო შეფასება –100%</p>
სწავლის შედეგი:	<p>კურსის მოსმენის შედეგად სტუდენტი გამოიმუშავებს საკვლევე მასალის მოპოვებისა და ანალიზის უნარ-ჩვევებს, გაიდრმავეებს ჩეჩნური ენის სისტემისა და სტრუქტურის თეორიულ და პრაქტიკულ ცოდნას განსაკუთრებით, ფონემატური სისტემისა და სტრუქტურის შესახებ.</p>

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება:	ჩეხური ენა 5 (5/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ECTS	5 კრედიტი, 125 სთ.(2ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა) ლექცია 30სთ., სემინარი 30სთ., პრაქტიკული მეც. 30 სთ. საკონტაქტო-90 სთ., დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია35სთ.
ლექტორი:	ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, როსტომ ფარეულიძე ტელ.: 898 46 40 15
სასწავლო კურსის მიზანი:	სასწავლო პროგრამა საშუალებას მისცემს სტუდენტს გააგრძელოს ჩეხური ენის მეცნიერული კვლევა და პრაქტიკული ათვისება.
სასწავლო კურსის წინაპირობა:	სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ჩეხური ენა 1_4
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.
სასწავლო კურსის შინაარსი:	
	<p>ლექცია №1 (2სთ.) ზმნისართი. ადგილისა და დროის ზმნისართები Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 144-147;)</p> <p>სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №1 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №2 (2სთ.) ვითარებისა და კითხვითი ზმნისართები Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 148-149;) სემინარი №2 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №2 (2სთ.)</p>

	<p>ლექცია №3 (2სთ.)</p> <p>თანდებულები Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 148-151;)</p> <p>სემინარი №3 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №3 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №4 (2სთ.)</p> <p>კავშირი Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 151;)</p> <p>სემინარი №4 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №4 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №5 (2სთ.)</p> <p>ნაწილაკები Н.Ф. Яковлев, Морфология чеченского. языка. Гр.1960 (გვ. 151-152;) Ошаев Х. Д.Очаебщая отречения в чеч. и инг. языках. Известия Чечениял, т.1. Гр., 1959</p> <p>სემინარი №5 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №5 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №6 (2სთ.)</p> <p>შორისდებული А.Д. Тимаев, Х инчалера нохчийн мотт, Гр. 1971 (გვ. 197-198) Ф. Г. оздеова, О междометиях в вайнахских языках. Известия ЧИНИИИЯЛ, т.5, вып. 2. Языкознание. Гр., 1964.</p> <p>სემინარი №6 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №6 (2სთ.)</p>
	<p>კოლოკვიუმი №1</p>
	<p>ლექცია №7 (2სთ.)</p> <p>წინადადება შინაარსის მიხედვით (თხრობითი, კითხვითი, ძახილის, ბრძანებითი) Н.Ф. Яковлев, Синтаксис чеченского литературного языка. Гр.1940 (გვ. 24-29;)</p> <p>სემინარი №7 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №7 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №8 (2სთ.)</p> <p>წინადადების სტრუქტურა ჩეჩნურში. წინადადების წევრები. Н.Ф. Яковлев, Синтаксис чеченского литературного языка. Гр.1940 (გვ. 34-51;)</p> <p>სემინარი №8 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №8 (2სთ.)</p>

	<p>ლექცია №9 (2სთ.)</p> <p>სინტაქსური ურთიერთდამოკიდებულების სახეები წინადადების წევრებს შორის (სინტაგმის საკითხები).</p> <p>Н.Ф. Яковлев, Синтаксис чеченского литературного языка. Гр.1940 (გვ. 51- 54;)</p> <p>სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №9 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №10 (2სთ.)</p> <p>სინტაქსური კონსტრუქციები. ერგატიული კონსტრუქცია</p> <p>Н.Ф. Яковлев, Синтаксис чеченского литературного языка. Гр.1940 (გვ. 57- 63;)</p> <p>სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №10 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №11 (2სთ.)</p> <p>დატიური კონსტრუქცია. დატიური კონსტრუქცია და გარდამავლობის საკითხი. ლოკატიური კონსტრუქცია.</p> <p>Н.Ф. Яковлев, Синтаксис чеченского литературного языка. Гр.1940 (გვ. 63-67;)</p> <p>სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №11 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №12 (2სთ.)</p> <p>პარატაქსის საკითხი ჩენურში</p> <p>Н.Ф. Яковлев, Синтаксис чеченского литературного языка. Гр.1940 (გვ. 170-175;)</p> <p>სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №12 (2სთ.)</p>	
	<p>კოლოკვიუმი №2</p>	
	<p>ლექცია №13 (2სთ.)</p> <p>როული ქვეწიქობილი წინადადების თავისებურებანი.</p> <p>Н.Ф. Яковлев, Синтаксис чеченского литературного языка. Гр.1940 (გვ. 175-183;)</p> <p>სემინარი №13 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №13 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №14 (2სთ.)</p> <p>დამოკიდებული წინადადების სახეები</p>	

	<p>Н.Ф. Яковлев, Синиаксис чеченского литературного языка. Гр.1940 (გვ. 183-226;)</p> <p>სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №14 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №15 (2სთ.) ონომასტიკის საკითხები: ანთროპონიმები. ტოპონიმები. სემინარი №15 (2სთ.) Н. Бибулатов. Чеченские имена. Гр., 1991 А. Сулейманов, Топонимия Чечено-Ингушетии. т.І, Гр.1979. პრაქტიკული მეცადინეობა №15 (2სთ.)</p>
შეფასება:	<p>შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკიუმი, გამოცდა დასწრება – 5% სემინარი – 15% კოლოკიუმი – 20-20% გამოცდა – 40% საბოლოო შეფასება –100%</p>
სწავლის შედეგი:	<p>კურსის მოსმენის შედეგად სტუდენტი გამოიმუშავებს საკვლევ მიზანს მოპოვებისა და ანალიზის უნარ-ჩვევებს, გაიღრმავებს ჩვენური ენის სისტემისა და სტრუქტურის თეორიულ და პრაქტიკულ ცოდნას განსაკუთრებით, ფონემატური სისტემისა და სტრუქტურის შესახებ.</p>

ს ი ლ ა ბ უ ს ი
(2009-2010 სასწავლო წელი)

სასწავლო კურსის დასახელება	ხუნძური ენა 1 (1/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი (სავალდებულო)
ECTS	სასწავლო კურსის კრედიტების რაოდენობა – სულ 5 კრედიტი(2სთ) (2 ლექცია+ 2 სემინარი +2 პრაქტიკული მეცადინეობა) ლექცია, 30 სთ. სემინარი 30 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა 30 სთ. სულ საკონტაქტო 90 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისთვის 35სთ.
ლექტორი	რევაზ აბაშია, კავკასიურ ენათა სპეციალობის ასისტენტ-პროფესორი. ტელ. 895 7017 74; e-mail abashia@mail.ru ; revaz_abashia@yahoo.com
სასწავლო კურსის მიზანი	ხუნძური ენის სასწავლო კურსის მიზანია ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ენის, დაღესტნურ ენათაგან ყველაზე მეტად გავრცელებული (მათ შორის – სა

	<p>ქართველოსა და აზერბაიჯანში) სალიტერატურო ენის – ხუნძური ენის (аварский язык, avarian language, ხუნძურად – მაჭარულ მაწა) – ფონეტიკური სისტემის, გრამატიკული სტრუქტურისა და ლექსიკური ფონდის ძირითად ჯგუფთა და საკითხთა თეორიულ-პრაქტიკული სწავლება.</p> <p>ხუნძური ენის შესწავლის ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანაა ენის სისტემა-სტრუქტურის აღწერითი (სინქრონიული) ანალიზისა და ამ სისტემა-სტრუქტურის ისტორიის (დიაქრონიული) კვლევისას მიღებული შედეგების გათვალისწინებით ასწავლოს სტუდენტებს ენის კვლევა-შესწავლის მიმართულებით დამოუკიდებელი მეცნიერული მუშაობის გზები ისე, რომ თითოეულ მათგანს შეეძლოს საკუთარი დაკვირვების ჩატარება ენის ისტორია-სტრუქტურის მისთვის საინტერესო საკითხზე და სათანადო დასკვნების გამოტანა.</p>	
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>კავკასიოლოგიის მიმართულების სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს კავკასიოლოგიის შესავალი და ენათმეცნიერების შესავალი, სხვა სპეციალობის სტუდენტთათვის ეს წინაპირობა არ არის სავალდებულო.</p>	
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი</p>	<p>ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი</p>	

სასწავლო კურსის შინაარსი

2009-2010

№I	№1 ლექცია 2 სთ.	ლიტერატურა
1.	<p>№1 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ხუნძური ენის სწავლების მიზნები და ამოცანები ხუნძური ენა, როგორც იბერიულ-კავკასიურ ენათა დაღესტნური ჯგუფის წევრი.</p> <p>ხუნძური ენის მეცნიერული შესწავლის ისტორიიდან. ხუნძური ენის სწავლების თანამედროვე მდგომარეობა.</p> <p>ხუნძური ენისათვის ხმარებული სხვადასხვა დამწერლობა და ანბანი. ამჟამად მოქმედი ხუნძური ანბანი. ქართული ანბანით შესრულებული ხუნძური და ქართულ-ხუნძური წარწერების ისტორია.</p> <p>№ 1 სემინარი 2 სთ. № 1 პრაქტ.მეც. 2 სთ.</p>	<p>Языки народов СССР. т. 4. Иб.-Кавк. языки, Москва, 1967.</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 1965, გვ. 5-14.</p> <p>ხუნძ. ენა, გვ. 16-21 არნ. ჩიქობავა, ქართულ-ხუნძური წარწერა XIV ს. დაღესტნიდან: აკად. მოამბე, I, №4, თბ., 1940. ტ. გუდავა, ორი წარწერა</p>

		დადესტინიდან: მასალები საქ. და კავკ. ისტ.-დან, №30, თბ., 1950.
2.	<p>№2 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ხმოვანთა სისტემის ზოგადი დახასიათება ხუნძურში. თანხმოვანთა სისტემის ზოგადი დახასიათება ხუნძურში. ხუნძური ენისა და ქართული ენის თანხმოვანთა სისტემის შედარებით-შეპირისპირებითი დახასიათება. ფარინგალური სპირანტები ხუნძურში. პალატალური სპირანტი.</p> <p>№ 2 სემინარი 2 სთ. № 2 პრაქტ.მეც. 2 სთ.</p>	ხუნძ. ენა, გვ. 22-28.
3.	<p>№3 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ხუნძური ენის მორფოლოგიური კატეგორიების შესახებ ზოგადად. გრამატიკული კლასები და მათი რაოდენობა ხუნძურში. გრამატ. კლასისა და სქესის გარჩევისათვის ხუნძურში. გრამატიკული კლასის ნიშნები, ამ ნიშნების მარკირების პრინციპი სახელთა სხვადასხვა ჯგუფებში, ზმნასა და ზმნიზედაში. გრამატიკული კლასის ნიშნების ისტორიისათვის ხუნძურში.</p> <p>№ 3 სემინარი 2 სთ. № 3 პრაქტ.მეც. 2 სთ.</p>	არნ. ჩიქობავა, იკე-ს შესავალი, 1979, გვ. 75-86. ხუნძური ენა, გვ. 83-96.

4.	<p>№4 ლექცია 2 სთ.</p> <p>არსებით სახელთა ზოგადი დახასიათება. არსებით სახელთა ბრუნება ხუნძურში. ბრუნების ტიპები ერგატივის ნიშნის მიხედვით.</p> <p>მრავლობითი რიცხვის ნიშნები ხუნძურში. მრავლ. რიცხვი ნაცვალსახელებსა და ზედსართავ სახელებში.</p> <p>ორფუძიანი ბრუნება ხუნძურში. ერგატივის წარმოების თავისებურებები ხუნძურში.</p> <p>№ 4 სემინარი 2 სთ. № 4 პრაქტ.მეც. 2 სთ.</p>	ხუნძური ენა, გვ. 96-149.
5.	<p>№5 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ადგილობითი (ლოკატიური) ბრუნვები ხუნძურში. ადგილობით ბრუნვათა სერიები (წყებები), ადგილობრივ ბრუნვათა ნიშნები და მათი ისტორია ხუნძურში. ძირითად და ადგილობით ბრუნვათა შედარებითი ანალიზი.</p> <p>№ 5 სემინარი 2 სთ. № 5 პრაქტ.მეც. 2 სთ.</p>	ხუნძური ენა, გვ. 149-179.
6.	<p>№6 ლექცია 2 სთ.</p> <p>არსებით სახელთა კლას-ნიშნიანი წარმოება. ზედსართავი სახელის წარმოება ხუნძურში. ზედსართავის ხარისხების გამოსატვა.</p> <p>ზედსართავი სახელის ბრუნება ხუნძურში. რიცხვითი სახელები ხუნძურში. რაოდენობითი რიცხვითი სახელები. თვლის სისტემა. კრებითი, რიგობითი და წილობითი რიცხვითი სახელები.</p> <p>№6 კოლოკვიუმი №1 №6 პრაქტ.მეც .2 სთ</p>	ხუნძური ენა, გვ. 182-208.
7.	<p>№7 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ნაცვალსახელთა ზოგადი დახასიათება ხუნძურში. პირის ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში. კითხვითი ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში. უკუქცევითი ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში.</p>	არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე ხუნძური ენა, თბ., 1962, გვ. 208-220.

	<p>ჩვენებითი ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში.</p> <p>№7 სემინარი 2 სთ.</p> <p>№7 პრაქტ.მეც 2 სთ</p>	
8.	<p>№8 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ნაცვალსახელთა ბრუნების თავისებურებანი სალიტერატურო ენასა და დიალექტებში.</p> <p>კუთვნილებითი ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში.</p> <p>№8 სემინარი 2 სთ.</p> <p>№8 პრაქტ.მეც 2 სთ</p>	<p>ხუნძური ენა, გვ. 220-231.</p>
9.	<p>№9 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ზმნის კატეგორიების ზოგადი დახასიათება ხუნძურში.</p> <p>უღვლილების კატეგორია და ზმნის უღვლილება გრამატიკული კლასების მიხედვით.</p> <p>№9 სემინარი 2 სთ.</p> <p>№9 პრაქტ.მეც 2 სთ</p>	<p>ხუნძური ენა, გვ. 231-233.</p>
10.	<p>№10 ლექცია 2 სთ.</p> <p>კლასნიშნიანი და უკლასნიშნო ზმნები ხუნძურში.</p> <p>ზმნის უღვლილება მრავლობით რიცხვში.</p> <p>სუბიექტური და ობიექტური უღვლილება ხუნძურში.</p> <p>№10 სემინარი 2 სთ.</p> <p>№10 პრაქტ.მეც 2 სთ</p>	<p>ხუნძური ენა, გვ. 235-241.</p>
11.	<p>№11 ლექცია 2 სთ.</p> <p>გარდამავლობის საკითხი ხუნძურში. გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნები.</p> <p>გარდამავლობისა და გვარის კატეგორიის ურთიერთმიმართებისათვის ხუნძურში.</p> <p>გარდამავალი ზმნების წარმოება ხუნძურში.</p> <p>№11 სემინარი 2 სთ.</p> <p>№11 პრაქტ.მეც 2 სთ</p>	<p>ხუნძური ენა, გვ. 241-247.</p>

<p>12.</p>	<p>№12 ლექცია 2 სთ.</p> <p>საუღვლებელი ზმნის ფუძე და საუღვლებელი ერთეულები ხუნძურში.</p> <p>ზმნის საწარმოებელი ფორმანტები და მათი აგებულება.</p> <p>№12 კოლოკვიუმი №2</p> <p>№12 პრაქტ.მეც .2 სთ</p>	<p>ხუნძური ენა, გვ. 247-251.</p>
<p>13.</p>	<p>№13 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ინფინიტივის წარმოება ხუნძურში დრო და კილო ხუნძური ენის ზმნებში. აწმყო ზოგადის, ნამყო ზოგადის და მყოფადის დროთა წარმოება. ზმნის ძირითად ფორმათა სქემები ხუნძურში.</p> <p>№13 სემინარი 2 სთ.</p> <p>№13 პრაქტ.მეც .2 სთ</p>	<p>ხუნძური ენა, გვ. 251-273.</p>
<p>14.</p>	<p>№14 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ზმნის ძირითად ფორმათა წარმოების თავისებურებები ხუნძური ენის დიალექტებში.</p> <p>ზმნის ძირითად ფორმათა წარმოება ხუნძური ენის ახლომონათესავე დაღესტნურ ენებში.</p> <p>№14 სემინარი 2 სთ.</p> <p>№14 პრაქტ.მეც .2 სთ</p>	<p>ხუნძური ენა, გვ. 274-294.</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერ.-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979. გვ.75-80.</p>
<p>15.</p>	<p>№15 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ძირითადი სინტაქსური მოვლენები ხუნძურ ენაში მარტივი და რთული წინადადების საკითხი ხუნძურ ენაში.</p> <p>№15 სემინარი 2 სთ.</p> <p>№15 პრაქტ.მეც. 2 სთ</p>	<p>ხუნძური ენა, გვ. 366-371.</p>

<p style="text-align: center;">შეფასება</p> <p style="text-align: center;">საგადასვლელი ლიტერატურა:</p>	<p style="text-align: center;"> ლექციაზე დასწრება 10% კოლოქვიუმში მონაწილეობა 15% - 15% სემინარებში მონაწილეობა 20% საბოლოო გამოცდა 40% სულ 100% </p> <p> 1. არნოლდ ჩიქობავა, ილია ცერცვაძე – ხუნძური ენა, სახელმძღვანელო კურსი, თსუ გამომცემლობა, 1962 წ. </p> <p> 2. ივანე ჯავახიშვილი – ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, ტფილისი, 1937 წ. </p> <p> 3. არნ. ჩიქობავა – იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბილისი, 1979 წ. </p> <p> 4. Жирков Л. И. – Аварско-русский словарь, Москва, 1936 г.; </p> <p> 5. Мадиева Г. И. – Морфология аварского литературного языка, Махачкала, 1981г.; </p> <p> 6. Алексеев М. Е., Атаев Б. М. – Аварский язык, Москва, 1997 г. </p> <p> 7. <i>Алексеев М. Е., Атаев Б. М. – Аварский язык, Москва, 1997 г.</i> </p> <p> 8. Микаилов Ш. И. , Саидов М.С.- Русско-аварский словарь, Махачкала 1954 г. </p>	
---	---	--

დამატებითი
ლიტერატურა:

1. გუდავა ტ., მიცემითი ბრუნვის შესახებ ხუნძურში. იკე, XII, თბ., 1961.
2. გუდავა ტ., ორი წარწერა – ქართული და ქართულ-ხუნძური – დაღესტნიდან. მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, ნაკვ. 30, თბ., 1954.
3. გუდავა ტ., ფარინგალურ თანხმოვანთა საკითხისათვის ხუნძურ-ანდიურ ენებში. იკე, IX-X, თბ., 1958.
4. გუდავა ტ. ხუნძური ჭუჭუ „ქალი“ სიტყვის შედგენილობისათვის. იკე, VI, 1954.
5. კიკვიძე ბ., ორფუძიანი ბრუნება ხუნძურში. იკე, XII, თბ., 1961.
6. ჩიქობავა არნ., გრამატიკული კლასების ისტორიისათვის ხუნძურში, ენიმკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937.
7. ჩიქობავა არნ., ერგატივის წარმოქმნის ისტორიისათვის ხუნძურში, იკე, II, თბ., 1948.
8. ჩიქობავა არნ., ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემისათვის კავკასიურ ენებში, ენიმკის მოამბე, XII, თბ., 1948.
9. ჩიქობავა არნ., ინფინიტივის დიალექტური ვარიაციები ხუნძურში (ავარულში). ენიმკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937.
10. ჩიქობავა არნ., მეორე გრამატიკული კლასის გენეზისისათვის მთის კავკასიურ ენებში. საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. III, №4, თბ., 1942.
11. ჩიქობავა არნ., ნაცვალსახელთა ბრუნება ხუნძურში. ენიმკის მოამბე, XII, თბ., 1942.
12. ჩიქობავა არნ., პოლიპერსონალიზმის საკითხისათვის ხუნძურში, ენიმკის მოამბე, X, თბ., 1941.
13. ჩიქობავა არნ., საანგარიშო მოხსენება ხუნძური (ავარულული) ენის ჭარულ კილოზე მუშაობისა ზაქათალაში, ენიმკის მოამბე, IV(3), ტფილისი, 1939.
14. ჩიქობავა არნ., ქართულ-ხუნძური წარწერა XIV საუკუნისა დაღესტნიდან. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. I, №4, თბ., 1940.
15. ცერცვაძე ილ., ადგილობით ბრუნვის საწარმოებელი ფუძის საკითხისათვის ხუნძურში, იკე, VII, თბ., 1955.
16. ცერცვაძე ილ., გრამატიკული კლას-ნიშნის მიცემითი ბრუნვა ხუნძური ენის ანწუხურ კილოში. თსუ შრომები, XXVII, თბ., 1946.
17. ცერცვაძე ილ., დაშორებითი ბრუნვის სუფიქსთა გენეზისისათვის ხუნძურ ენაში. ენათმ. ინსტ. და ხელნაწერთა ინსტიტუტის სამეცნ. სესიის თეზისები, თბ., 1961.
18. ცერცვაძე ილ., ერთი ლატერალური თანხმოვანი და მისი შესატყვისი რეფლექსები დაღესტნის ხუნძურ-ანდიურ-დიდოური ჯგუფის ენებში. აკად. მოამბე XXIII, 5, თბ., 1959.
19. ცერცვაძე ილ., ერთი სუფიქსის გენეზისისათვის ხუნძურში. მეცნ. აკადემიის მოამბე, XXIII, 5, თბ., 1959.
20. ცერცვაძე ილ., კითხვით ნაცვალსახელთა ფუძეები ხუნძურში, იკე, IV, თბ., 1953.
21. ცერცვაძე ილ., ლატერალურ თანხმოვანთა რეფლექსების შესახებ ჭარულ დიალექტში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნიერო სესიის თეზისები. თბ., 1958.
22. ცერცვაძე ილ., მახვილი და ფუძეში ხმოვნის ამოღება ხუნძურში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1960.
23. ცერცვაძე ილ., შენიშვნები ხუნძური ენის ფონეტიკიდან. იკე, XI, თბ., 1959.
24. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ანწუხური დიალექტი, იკე, ტ. II, თბ., 1948.

25. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ჭარული კილოს თავისებურებანი. ენათმ. ინსტ. IV სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1948.
26. ჯაფარიძე ზ., ზმნის ძირითად ფორმათა წარმოების საკითხისათვის ხუნძურ ენაში. მეცნ. აკად. მოამბე, XXII, №5, თბ., 1959.
27. ჯაფარიძე ზ., ფუძის წარმოების ზოგი თავისებურება „არქაული ტიპით“ ბრუნებისას ხუნძურში. მეცნ. აკად. სამეცნ. კონფ. თეზისები, თბ., 1959.
28. ჯაფარიძე ზ., შენიშვნები ხუნძური დიალექტოლოგიიდან. აკად. მოამბე, ტ. XVIII, №6, თბ., 1957.
29. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა რეფლექსებისათვის დაღესტნურ ენებში. II. სამეცნიერო-ლიტერატურული ჟურნალი „ენის სახლი“, №1(9), თბ., 2004.
30. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა და აფრიკატთა სისტემის შედგენილობისათვის დაღესტნურ და ქართველურ ენებში: თსუ კავკასიურ ენათა კათედრის საიუბილეო სამეცნიერო კრებული „კავკასიოლოგიური კრებული“, თბ., 2004.
31. აბაშია რ., „სისინა-სიბილანტური“ და „შიშინა-სიბილანტური“ დაღესტნური ენები: ენათმეცნ. ინსტ.-ისა და თსუ ფილოლ. ფაკ-ის სამეცნ. სესიის – „არნ. ჩიქობავას საკითხავები. XVI“- მასალები, თბ., 2005.
32. აბაშია რ., სიბილანტურ ფონემათა სუბსტიტუციისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში: ჟურნალი „ენის სახლი“, 2005.
33. აბაშია რ., ხუნძური ენის სიბილანტური ფონემატური სისტემა და დაღესტნურ ენათა შედარებითი ფონეტიკის ზოგიერთი საკითხი: ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 64-ე სამეცნიერო სესიის მასალები, თბ., 2005.
34. Абашия Р. Д., К историй этноним обозначающих аварцев. IX межд. колоквиум европейского общества кавказоведов тезиси, М., 1998.
35. Алексеев М. Е., Морфология аварско-андигйских языков, М., 1980.
36. Атаев Б. М., Самоучитель аварского языка, Мах., 2000.
37. Бокарев Е. А., Смычно-гортанные аффрикаты прадагественского языка; Вопросы языкознания, т. VII, №4, Москва, 1958.
38. Бокарев П.А., Сравнительная лексика дагестанских языков, М., 1973.
39. Гигинеишвили Б. К., Сравнительная фонетика дагестанских языков, Тб., 1977.
40. ГудаваТ. Е., Сравнительной анализ глагольных основ в аварском и андийских языках. Мах., 1959.
41. Жирков Л. И., грамматика аварского языка, М., 1924.
42. Магомедбекова З. М., О двух суффиксах словообразования в каратинском и аварском языках. ИКЯ, XI, თბ., 1959.
43. Магомедбекова З. М., Об одной серии местных падежей в аварском языке. ИКЯ, VIII, თბ., 1956.
44. Мадиева Г. И., Авар маці. Тіоцебесеб бутіа. махі, 1959.
45. Марр Н. Я., Непочатый источник истории Кавказского Мира. ИАН, VII, №5. Петроград, 1917.
46. Микаилов Ш. И., Очерки аварской диалектологии М. Л., 1959.
47. Микаилов Ш. И., Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.
48. Микаилов Ш. И., Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.
49. Чикобава А. С., Из истории образования эргативного падежа в аварском языке. Языки Дагестана. I Мах., 1948.
50. Сайдов М. С. Авар мац/алгул грамматика, Мах/ачкъала, 1958с.

<p style="text-align: center;">სხვა სასწავლო მასალა:</p> <hr/> <p style="text-align: center;">სწავლის შედეგი</p>	<p>51. Языки народов СССР. т. Иберийско-кавказские языки, Москва, 1967г.</p> <p>52. Güldenstädt J. A., Reisen durch Russland und im Caucasishen Gebürge, II St. – Peterburg, 1791.</p> <p>53. Lewy E., Versuch einer charakteristik des Awarischen mit Exkursen zur sprachtheorie. Berlin, 1953.</p> <p>54. Scharaschidze G., La langwe Awarie. Paris, 1980.</p> <p>55. Schiefner A., Verzush über das Awarische. Memoires de L'Academie imperiale des sciences de St. – Petersburg, VII. seria, t. V, №8. St. – Petersburg, 1862.</p> <p>56. Troubetzkoy N., Studien aus dem Gebiete der vergleichenden Lautlehze der nord-Kaukasishen Sprachen. Caucasia, fasc. 3. Leipzig, 1926.</p> <hr/> <p style="text-align: center;">-</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ხუნძური ენის სასწავლო კურსის მასწავლებლის მიერ დადესტანში (ხუნძური ენის გავრცელების რეგიონში) და სხვაგან მრავალჯგზის მივლინებისას მოპოვებული მასალა (ტექსტები, ლექსიკა და სხვა); 2. დადესტნისა და კავკასიის ფიზიკური, ადმინისტრაციული, ისტორიულ-ეთნოგრაფიული, ლინგვისტური რუკები და ატლასები; 3. ვებ-გვერდები და სხვა სახის ელექტრონული მონაცემები ხუნძური ენის შესახებ, აუდიო ჩანაწერები, ექსპერიმენტული ფონეტიკის ლაბორატორიების ჩანაწერები; 4. ხუნძური ენის სასწავლო კურსის მასწავლებლის მიერ შედგენილი სალექციო მასალების კონსპექტი. <hr/> <p style="text-align: center;">-</p> <p>ხუნძური ენის სასწავლო კურსის გაგლის შემდეგ ბაკალავრიატის კურსდამთავრებული მიიღებს საფუძვლიან ცოდნას ხუნძური ენის გრამატიკული წყობისა და სტრუქტურის, ფონეტიკის, მორფოლოგიის, სინტაქსის, ლექსიკის ძირითადი საკითხების შესახებ.</p> <p>ყოველივე ამის შემდეგ ბაკალავრიატის კურსდამთავრებულს შეეძლება, გარკვეული წვლილი შეიტანოს ხუნძური მწერლობისა და ფოლკლორის ნიმუშების თარგმნაში და, ზოგადად, ქართველი და დადესტნელი ხალხების კულტურულ, სამეცნიერო და სამწერლო კონტაქტებსა და მუგობრულ ურთიერთობებში.</p>
--	--

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება:	ხუნძური ენა 2 (2/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ECTS	5 კრედიტი, 125 სთ.(2ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა) ლექცია 30სთ., სემინარი 30სთ., საკონტაქტო-90 სთ., პრაქტიკული მეც. 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია35სთ.
ლექტორი:	რევაზ აბაშია, კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ასისტენტ-პროფესორი. ტელ. 895 7017 74; e-mail abashia@mail.ru ; revaz_abashia@yahoo.com
სასწავლო კურსის მიზანი:	ხუნძური ენის სასწავლო კურსის მიზანია ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ენის, დაღესტნურ ენათაგან ყველაზე მეტად გავრცელებული (მათ შორის – საქართველოსა და აზერბაიჯანში) სალიტერატურო ენის – ხუნძური ენის (аварский язык, avarian language, ხუნძურად – მაჭარულ მაწა) – ფონეტიკური სისტემის, გრამატიკული სტრუქტურისა და ლექსიკური ფონდის ძირითად ჯგუფთა და საკითხთა თეორიულ-პრაქტიკული სწავლება. ხუნძური ენის შესწავლის ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანაა ენის სისტემა-სტრუქტურის აღწერითი (სინქრონიული) ანალიზისა და ამ სისტემა-სტრუქტურის ისტორიის (დიაქრონიული) კვლევისას მიღებული შედეგების გათვალისწინებით ასწავლოს სტუდენტებს ენის კვლევა-შესწავლის მიმართულებით დამოუკიდებელი მეცნიერული მუშაობის გზები ისე, რომ თითოეულ მათგანს შეეძლოს საკუთარი დაკვირვების ჩატარება ენის ისტორია-სტრუქტურის მისთვის საინტერესო
სასწავლო კურსის წინაპირობა:	კავკასიოლოგიის მიმართულების სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს კავკასიოლოგიის შესავალი და ენათმეცნიერების შესავალი და ხუნძური 1
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.
სასწავლო კურსის შინაარსი:	
	ლექცია №1 (2სთ.)

	<p>ხუნძური ენის სწავლების მიზნები და ამოცანები ხუნძური ენა, როგორც იბერიულ-კავკასიურ ენათა დაღესტნური ჯგუფის წევრი. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო, თბ., 1962., გვ 1-14;</i> <i>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 1965, გვ. 5-14.</i></p> <p><i>Языки народов СССР. т. 4. Иб.-Кавк. языки, Москва, 1967.</i> სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №1 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №2 (2სთ.) ხუნძური ენის გავრცელების არე. ხუნძური, როგორც სალიტერატურო და სატომთაშორისო ენა. ხუნძური ენის დიექტები <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო, თბ., 1962., გვ 1-14;</i> <i>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 1965, გვ. 5-14.</i></p> <p><i>Языки народов СССР. т. 4. Иб.-Кавк. языки, Москва, 1967.</i> სემინარი №2 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №2 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №3 (2სთ.) ხუნძური ენის მეცნიერული შესწავლის ისტორიიდან. ხუნძური ენის სწავლების თანამედროვე მდგომარეობა. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 1-14;</i> <i>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 1965, გვ. 5-14.</i></p> <p><i>Языки народов СССР. т. 4. Иб.-Кавк. языки, Москва, 1967.</i> სემინარი №3 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №3 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №4 (2სთ.) ხუნძური ენისათვის ხმარებული სხვადასხვა დამწერლობა და ანბანი. ამჟამად მოქმედი ხუნძური ანბანი. ქართული ანბანით შესრულებული ხუნძური და ქართულ-ხუნძური წარწერების ისტორია. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 16-21;</i> <i>არნ. ჩიქობავა, ქართულ-ხუნძური წარწერა XIV ს. დაღესტნიდან: აკად. მოამბე, I, №4, თბ., 1940.</i> <i>ტ. გულავა, ორი წარწერა დაღესტნიდან: მასალები საქ. და კავკ. ისტ.-დან, №30, თბ., 1950.</i></p> <p>სემინარი №4 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №4 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №5 (2სთ.) ქართული ანბანით შესრულებული ხუნძური და ქართულ-ხუნძური წარწერების ისტორია. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 16-</i></p>	

	<p style="text-align: center;">21;</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ქართულ-ხუნძური წარწერა XIV ს. დაღესტნიდან: აკად. მოამბე, I, №4, თბ., 1940.</p> <p>ტ. გუდავა, ორი წარწერა დაღესტნიდან: მასალები საქ. და კავკ. ისტ.-დან, №30, თბ., 1950.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №5 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №5 (2სთ.)</p>	
	<p style="text-align: center;">ლექცია №6 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ხმოვანთა სისტემის ზოგადი დახასიათება ხუნძურში.</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 16-21;</p> <p style="text-align: center;">კოლოკვიუმი №1 პრაქტიკული მეცადინეობა №6 (2სთ.)</p>	
	<p style="text-align: center;">ლექცია №7 (2სთ.)</p> <p>პალატალიზაცია-უმლაუტიზაცია, ნაზალიზაცია, ფართო და ვიწრო ხმოვნები, ხმოვანთა ასიმილაცია დიფთონგები</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 22-28;</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №7 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">პრაქტიკული მეცადინეობა №7 (2სთ.)</p>	
	<p style="text-align: center;">ლექცია №8 (2სთ.)</p> <p>თანხმოვანთა სისტემის ზოგადი დახასიათება ხუნძურში. ხუნძური ენისა და ქართული ენის თანხმოვანთა სისტემის შედარებით-შეპირისპირებითი დახასიათება.</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 37-68;</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №8 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №8 (2სთ.)</p>	
	<p style="text-align: center;">ლექცია №9 (2სთ.)</p> <p>ფარინგალური სპირანტები ხუნძურში. პალატარული სპირანტები.</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 37-68;</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №9 (2სთ.)</p>	
	<p style="text-align: center;">ლექცია №10 (2სთ.)</p> <p>სონანტთა სისტემა. ლარინგალური თანხმოვნები</p> <p>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 37-</p>	

	<p>68; სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №10 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №11 (2სთ.) აბრუპტივები და აფრიკატები ხუნძურში <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 37-68;</i> სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №11 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №12 (2სთ.) ლატერალური თანხმონები ხუნძურში <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 37-68;</i> კოლოკიუმი №2 პრაქტიკული მეცადინეობა №12 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №13 (2სთ.) გემინირებული (რესპ. მაგარი, ინტენსიური) თანხმონები ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 37-68;</i> სემინარი №13 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №13 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №14 (2სთ.) სისინა და შიშინა სიბილანტები ხუნძურში და მის დიალექტებში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 68-75;</i> <i>არნ. ჩიქობავა, იკე-ს შესავალი, 1979, გვ. 75-86.</i> სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №14 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №15 (2სთ.) სპირანტიზაცია, აბრუპტივიზაცია დეზაბრუპტივიზაცია, მეტათეზისი, ლაბიალიზაცია ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 68-75;</i> <i>არნ. ჩიქობავა, იკე-ს შესავალი, 1979, გვ. 75-86.</i> სემინარი №15 (2სთ.)</p>

<p>შეფასება:</p>	<p>შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკიუმი, გამოცდა დასწრება – 10% სემინარი – 20% კოლოკიუმი – 15-15% გამოცდა – 40% საბოლოო შეფასება –100%</p>
<p>სწავლის შედეგი:</p>	<p>კურსის მოსმენა ხელს შეუწყობს სტუდენტის უნარ-ჩვევების გამომუშავებას, საკვლევი მასალის მოპოვებისა და ანალიზის მიმართულებით. ამასთანავე სტუდენტი ხუნძური ენის ზოგადი კურსის (ხუნძური 1), მოსმენის შედეგად მიღებულ ცოდნას გაიდრმავეებს და გაერკვევა ენის ფონემატური სისტემისა და სტრუქტურის კონკრეტულ საკითხებში.</p>
<p>სავალდებულო ლიტერატურა:</p> <p>დამატებითი ლიტერატურა:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. არნოლდ ჩიქობავა, ილია ცერცვაძე – ხუნძური ენა, სახელმძღვანელო კურსი, თსუ გამომცემლობა, 1962 წ. 2. ივანე ჯავახიშვილი – ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, ტფილისი, 1937წ. 3. არნ. ჩიქობავა – იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბილისი, 1979 წ. 4. Жирков Л. И. – Аварско-русский словарь, Москва, 1936 г.; 5. Мадиева Г. И. – Морфология аварского литературного языка, Махачкала, 1981г.; 6. Алексеев М. Е., Атаев Б. М. – Аварский язык, Масква, 1997 г. 7. Алексеев М. Е., Атаев Б. М. – Аварский язык, Масква, 1997 г. 8. Микаилов Ш. И. , Саидов М.С.- Русско-аварский словарь, Махачкала 1954 г. <ol style="list-style-type: none"> 1. გუდავა ტ., მიცემითი ბრუნვის შესახებ ხუნძურში. იკე, XII. თბ., 1961. 2. გუდავა ტ., ორი წარწერა – ქართული და ქართულ-ხუნძური – დაღესტნიდან.. მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, ნაკვ. 30, თბ., 1954. 3. გუდავა ტ., ფარინგალურ თანხმოვანთა საკითხისათვის ხუნძურ-ანდიურ ენებში. იკე, IX-X, თბ., 1958. 4. გუდავა ტ. ხუნძური ჭაუჭუ „ქალი“ სიტყვის შედგენილობისათვის. იკე, VI, 1954. 5. კიკვიძე ბ., ორფუძიანი ბრუნება ხუნძურში. იკე, XII, თბ., 1961. 6. ჩიქობავა არნ., გრამატიკული კლასების ისტორიისათვის ხუნძურში, ენიმკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937. 7. ჩიქობავა არნ., ერგატივის წარმოქმნის ისტორიისათვის

ხუნძურში, იკე, II, თბ., 1948.

8. ჩიქობავა არნ., ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემისათვის კავკასიურ ენებში, ენიმკის მოამბე, XII, თბ., 1948.
9. ჩიქობავა არნ., ინფინიტივის დიალექტური ვარიაციები ხუნძურში (ავარულში). ენიმკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937.
10. ჩიქობავა არნ., მეორე გრამატიკული კლასის გენეზისისათვის მთის კავკასიურ ენებში. საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. III, №4, თბ., 1942.
11. ჩიქობავა არნ., ნაცვალსახელთა ბრუნება ხუნძურში. ენიმკის მოამბე, XII, თბ., 1942.
12. ჩიქობავა არნ., პოლიპერსონალიზმის საკითხისათვის ხუნძურში, ენიმკის მოამბე, X, თბ., 1941.
13. ჩიქობავა არნ., საანგარიშო მოხსენება ხუნძური (ავარული) ენის ჭარულ კილოზე მუშაობისა ზაქათალაში, ენიმკის მოამბე, IV(3), ტფილისი, 1939.
14. ჩიქობავა არნ., ქართულ-ხუნძური წარწერა XIV საუკუნისა დაღესტნიდან. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. I, №4, თბ., 1940.
15. ცერცვაძე ილ., ადგილობით ბრუნვის საწარმოებელი ფუნქციის საკითხისათვის ხუნძურში, იკე, VII, თბ., 1955.
16. ცერცვაძე ილ., გრამატიკული კლას-ნიშნის მიცემითი ბრუნვა ხუნძური ენის ანწუხურ კილოში. თსუ შრომები, XXVII, თბ., 1946.
17. ცერცვაძე ილ., დაშორებითი ბრუნვის სუფიქსთა გენეზისისათვის ხუნძურ ენაში. ენათმ. ინსტ. და ხელნაწერთა ინსტიტუტის სამეცნ. სესიის თეზისები, თბ., 1961.
18. ცერცვაძე ილ., ერთი ლატერალური თანხმოვანი და მისი შესატყვისი რეფლექსები დაღესტნის ხუნძურ-ანდიურ-დიდორი ჯგუფის ენებში. აკად. მოამბე XXIII, 5, თბ., 1959.
19. ცერცვაძე ილ., ერთი სუფიქსის გენეზისისათვის ხუნძურში. მეცნ. აკადემიის მოამბე, XXIII, 5, თბ., 1959.
20. ცერცვაძე ილ., კითხვით ნაცვალსახელთა ფუძეები ხუნძურში, იკე, IV, თბ., 1953.
21. ცერცვაძე ილ., ლატერალურ თანხმოვანთა რეფლექსების შესახებ ჭარულ დიალექტში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნიერო სესიის თეზისები. თბ., 1958.
22. ცერცვაძე ილ., მახვილი და ფუძეში ხმოვნის ამოღება ხუნძურში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1960.
23. ცერცვაძე ილ., შენიშვნები ხუნძური ენის ფონეტიკიდან. იკე, XI, თბ., 1959.
24. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ანწუხური დიალექტი, იკე, ტ. II, თბ., 1948.
25. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ჭარული კილოს თავისებურებანი. ენათმ. ინსტ. IV სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1948.

26. ჯაფარიძე ზ., ზმნის ძირითად ფორმათა წარმოების საკითხისათვის ხუნძურ ენაში. მეცნ. აკად. მოამბე, XXII, №5, თბ., 1959.
27. ჯაფარიძე ზ., ფუძის წარმოების ზოგი თავისებურება „არქაული ტიპით“ ბრუნებისას ხუნძურში. მეცნ. აკად. სამეცნ. კონფ. თეზისები, თბ., 1959.
28. ჯაფარიძე ზ., შენიშვნები ხუნძური დიალექტოლოგიიდან. აკად. მოამბე, ტ. XVIII, №6, თბ., 1957.
29. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა რეფლექსებისათვის დადგენილ ენებში. II. სამეცნიერო-ლიტერატურული ჟურნალი „ენის სახლი“, №1(9), თბ., 2004.
30. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა და აფრიკატთა სისტემის შედგენილობისათვის დადგენილ და ქართულურ ენებში: თსუ კავკასიურ ენათა კათედრის საიუბილეო სამეცნიერო კრებული „კავკასიოლოგიური კრებული“, თბ., 2004.
31. აბაშია რ., „სისინა-სიბილანტური“ და „შიშინა-სიბილანტური“ დადგენილ ენები: ენათმეცნ. ინსტ.-ისა და თსუ ფილოლ. ფაკ-ის სამეცნ. სესიის – „არნ. ჩიქობავას საკითხავები. XVI“- მასალები, თბ., 2005.
32. აბაშია რ., სიბილანტურ ფონემათა სუბსტიტუციისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში: ჟურნალი „ენის სახლი“, 2005.
33. აბაშია რ., ხუნძური ენის სიბილანტური ფონემატური სისტემა და დადგენილ ენათა შედარებითი ფონეტიკის ზოგიერთი საკითხი: ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 64-ე სამეცნიერო სესიის მასალები, თბ., 2005.
34. Абашия Р. Д., К истории этноним обозначаящих аварцев. IX между. коллоквиум европейского общества кавказоведов тезиси, М., 1998.
35. Алексеев М. Е., Морфология аварско-андигйских языков, М., 1980.
36. Атаев Б. М., Самоучитель аварского языка, Мах., 2000.
37. Бокарев Е. А., Смычно-гортанные аффрикаты прадагественского языка; Вопросы языкознания, т. VII, №4, Москва, 1958.
38. Бокарев П.А., Сравнительная лексика дагестанских языков, М., 1973.
39. Гигинешвили Б. К., Сравнительная фонетика дагестанских языков, Тб., 1977.
40. Гудава Т. Е., Сравнительной анализ глагольных основ в аварском и андийских языках. Мах., 1959.
41. Жирков Л. И., грамматика аварского языка, М., 1924.
42. Магомедбекова З. М., О двух суффиксах словообразования в каратинском и аварском языках. ИКЯ, XI, თბ., 1959.
43. Магомедбекова З. М., Об одной серии местных падежей в аварском языке. ИКЯ, VIII, თბ., 1956.
44. Мадиева Г. И., Авар маці. Тіоцебесებ ბუთია. მაჩი, 1959.
45. Март Н. Я., Непочатый источник истории Кавказского Мира. ИАН, VII, №5. Петроград, 1917.
46. Микаилов Ш. И., Очерки аварской диалектологии М. Л., 1959.

47. *Микаилов Ш. И., Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.*

48. *Микаилов Ш. И., Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.*

49. *Чикобава А. С., Из истории образования эргативного падежа в аварском языке. Языки Дагестана. I Мах., 1948.*

50. *Сайдов М. С. Авар мац/алъул грамматика, Мах/ачкъала, 1958с.*

51. *Языки народов СССР. т. Иберийско-кавказские языки, Москва, 1967г.*

52. *Güldenstädt J. A., Reisen durch Russland und im Caucasishen Gebürge, II St. – Peterburg, 1791.*

53. *Lewy E., Versuch einer charakteristik des Awarischen mit Exkursen zur sprachtheorie. Berlin, 1953.*

54. *Scharaschidze G., La langwe Awarie. Paris, 1980.*

55. *Schiefner A., Verzush über das Awarische. Memoires de L'Academie imperiale des sciences de St. – Petersburg, VII. seria, t. V, №8. St. – Petersburg, 1862.*

56. *Troubetzkoy N., Studien aus dem Gebiete der vergleichenden Lautlehze der nord-Kaukasishen Sprachen. Caucasica, fasc. 3. Leipzig, 1926.*

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება:	სუნძური ენა 3 (3/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ECTS	5 კრედიტი, 125 სთ.(2ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა) ლექცია 30სთ., სემინარი 30სთ., საკონტაქტო-90 სთ.,

	პრაქტიკული მეც. 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 35 სთ.
ლექტორი:	რევაზ აბაშია, კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ასისტენტ-პროფესორი. ტელ. 895 7017 74; e-mail abashia@mail.ru ; revaz_abashia@yahoo.com
სასწავლო კურსის მიზანი:	ხუნძური ენის სასწავლო კურსის მიზანია ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ენის, დაღესტნურ ენათაგან ყველაზე მეტად გავრცელებული (მათ შორის – საქართველოსა და აზერბაიჯანში) სალიტერატურო ენის – ხუნძური ენის (аварский язык, avarian language, ხუნძურად – მაჰარულ მაწ) – ფონეტიკური სისტემის, გრამატიკული სტრუქტურისა და ლექსიკური ფონდის ძირითად ჯგუფთა და საკითხთა თეორიულ-პრაქტიკული სწავლება. ხუნძური ენის შესწავლის ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანაა ენის სისტემა-სტრუქტურის აღწერითი (სინქრონიული) ანალიზისა და ამ სისტემა-სტრუქტურის ისტორიის (დიაქრონიული) კვლევისას მიღებული შედეგების გათვალისწინებით ასწავლოს სტუდენტებს ენის კვლევა-შესწავლის მიმართულელებით დამოუკიდებელი მეცნიერული მუშაობის გზები ისე, რომ თითოეულ მათგანს შეეძლოს საკუთარი დაკვირვების ჩატარება ენის ისტორია-სტრუქტურის მისთვის საინტერესო
სასწავლო კურსის წინაპირობა:	კავკასიოლოგიის მიმართულების სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს კავკასიოლოგიის შესავალი და ენათმეცნიერების შესავალი და ხუნძური 1
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.

სასწავლო კურსის შინაარსი:

	<p align="center">ლექცია №1 (2სთ.)</p> <p>ხუნძური ენის მორფოლოგიური კატეგორიების შესახებ ზოგადად. გრამატიკული კლასები და მათი რაოდენობა ხუნძურში. გრამატიკული კლასისა და სქესის გარჩევისათვის ხუნძურში.</p> <p><i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო, თბ., 1962., გვ 83--96; სემინარი №1 (2სთ.)</i></p> <p align="center">პრაქტიკული მეცადინეობა №1 (2სთ.)</p>
	<p align="center">ლექცია №2 (2სთ.)</p> <p>გრამატიკული კლასის ნიშნები, ამ ნიშნების მარკირების პრინციპი სახელთა სხვადასხვა ჯგუფებში, ზმნასა და ზმნიზედაში.</p> <p><i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო, თბ., 1962., გვ 83-96; სემინარი №2 (2სთ.)</i></p> <p align="center">პრაქტიკული მეცადინეობა №2 (2სთ.)</p>

ლექცია №3 (2სთ.)

გრამატიკული კლასის ნიშნების ისტორიისათვის ხუნძურში.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ 83-96;
სემინარი №3 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №3 (2სთ.)

ლექცია №4 (2სთ.)

არსებით სახელთა ზოგადი დახასიათება. არსებით სახელთა ბრუნება ხუნძურში.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 96-106;
სემინარი №4 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №4 (2სთ.)

ლექცია №5 (2სთ.)

ბრუნების ტიპები ერგატივის ნიშნის მიხედვით.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 96-106;
სემინარი №5 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №5 (2სთ.)

ლექცია №6 (2სთ.)

მრავლობითი რიცხვის ნიშნები ხუნძურში. მრავლობითი რიცხვი ნაცვალსახელებსა და ზედსართავ სახელებში.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 96-106;
კოლოკვიუმი №1
პრაქტიკული მეცადინეობა №6 (2სთ.)

ლექცია №7 (2სთ.)

ორფუძიანი ბრუნება ხუნძურში.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 106-149
სემინარი №7 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №7 (2სთ.)

ლექცია №8 (2სთ.)

ერგატივის წარმოების თავისებურებები.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 106-149
სემინარი №8 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №8 (2სთ.)

ლექცია №9 (2სთ.)

ჩანართი და დამაკავშირებელი ხმოვნები ბრუნების პროცესში. ფლექსია და ბრუნება.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 106-149
სემინარი №9 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №9 (2სთ.)

	<p>ლექცია №10 (2სთ.) თანხმოვანთა ცვლა ბრუნების პროცესში. გვარ-სახელთა ბრუნება ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 106-149</i></p> <p>სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №10 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №11 (2სთ.)</p> <p>არსებით სახელთა ბრუნების თავისებურებები ხუნძური ენის დიალექტებში. ისტორიული ურთიერთობა დიალექტებისა სალიტერატურო ენასთან და დიალექტებისა დიალექტებთან (სინქრონიულ-დიაქრონიული დახასიათება). <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 106-149</i></p> <p>სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №11 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №12 (2სთ.)</p> <p>ადგილობითი (ლოკალური) ბრუნვები ხუნძურში. ადგილობითი ბრუნვათა სერიები (წყებები, ადგილობრივ ბრუნვათა ნიშნები და მათი ისტორია ხუნძურში). <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 149-165</i></p> <p>კოლოკვიუმი №2</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა №12 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №13 (2სთ.)</p> <p>ძირითად და ადგილობით ბრუნვათა შედარებითი ანალიზი. ადგილობითი ბრუნვის ნიშნები გეოგრაფიულ სახელებში (ტოპონიმებში). <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 149-165</i></p> <p>სემინარი №13 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №13 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №14 (2სთ.)</p> <p>არსებით სახელთა წარმოება. კომპოზიტების წარმოება ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 167-179</i></p> <p>სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №14 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №15 (2სთ.)</p> <p>პირის, იარაღის დანიშნულების აღმნიშვნელ და აბსტრაქტულ სახელთა წარმოება ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 167-179</i></p> <p>სემინარი №15 (2სთ.)</p>	

პრაქტიკული მეცადინეობა №15 (2სთ.)

<p>შეფასება:</p>	<p>შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკიუმი, გამოცდა დასწრება – 10% სემინარი – 20% კოლოკიუმი – 15-15% გამოცდა – 40% საბოლოო შეფასება – 100%</p>
<p>სწავლის შედეგი:</p>	<p>კურსის მოსმენა ხელს შეუწყობს სტუდენტის უნარ-ჩვევების გამომუშავებას, საკვლევო მასალის მოპოვებისა და ანალიზის მიმართულებით. ამასთანავე სტუდენტი ხუნძური ენის ზოგადი კურსის (ხუნძური 1) და ხუნძური 2-ის მოსმენის შედეგად მიღებულ ცოდნას გაიდრმავეს და გაერკვევა ენის მორფოლოგიური კატეგორიებისა და სტრუქტურის კონკრეტულ საკითხებში.</p>
<p>სავალდებულო ლიტერატურა:</p> <p>დამატებითი ლიტერატურა:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. არნოლდ ჩიქობავა, ილია ცერცვაძე – ხუნძური ენა, სახელმძღვანელო კურსი, თსუ გამომცემლობა, 1962 წ. 2. ივანე ჯავახიშვილი – ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, ტფილისი, 1937წ. 3. არნ. ჩიქობავა – იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბილისი, 1979 წ. 4. Жирков Л. И. – Аварско-русский словарь, Москва, 1936 г.; 5. Мадиева Г. И. – Морфология аварского литературного языка, Махачкала, 1981г.; 6. Алексеев М. Е., Атаев Б. М. – Аварский язык, Масква, 1997 г. 7. Алексеев М. Е., Атаев Б. М. – Аварский язык, Масква, 1997 г. 8. Микаилов Ш. И. , Саидов М.С.- Русско-аварский словарь, Махачкала 1954 г. <ol style="list-style-type: none"> 1. გუდავა ტ., მიცემითი ბრუნვის შესახებ ხუნძურში. იკე, XII, თბ., 1961. 2. გუდავა ტ., ორი წარწერა – ქართული და ქართულ-ხუნძური – დაღესტნიდან.. მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, ნაკვ. 30, თბ., 1954. 3. გუდავა ტ., ფარინგალურ თანხმოვანთა საკითხისათვის ხუნძურ-ანდიურ ენებში. იკე, IX-X, თბ., 1958. 4. გუდავა ტ. ხუნძური ჭუჭუ „ქალი“ სიტყვის შედგენილობისათვის. იკე, VI, 1954. 5. კიკვიძე ბ., ორფუძიანი ბრუნება ხუნძურში. იკე, XII, თბ., 1961. 6. ჩიქობავა არნ., გრამატიკული კლასების ისტორიისათვის ხუნძურში, ენიშკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937.

7. ჩიქობავა არნ., ერვატივის წარმოქმნის ისტორიისათვის ხუნძურში, იკე, II, თბ., 1948.
8. ჩიქობავა არნ., ერვატიული კონსრტუქციის პრობლემისათვის კავკასიურ ენებში, ენიმკის მოამბე, XII, თბ., 1948.
9. ჩიქობავა არნ., ინფინიტივის დიალექტური ვარიაციები ხუნძურში (ავარულში). ენიმკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937.
10. ჩიქობავა არნ., მეორე გრამატიკული კლასის გენეზისისათვის მთის კავკასიურ ენებში. საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. III, №4, თბ., 1942.
11. ჩიქობავა არნ., ნაცვალსახელთა ბრუნება ხუნძურში. ენიმკის მოამბე, XII, თბ., 1942.
12. ჩიქობავა არნ., პოლიპერსონალიზმის საკითხისათვის ხუნძურში, ენიმკის მოამბე, X, თბ., 1941.
13. ჩიქობავა არნ., საანგარიშო მოხსენება ხუნძური (ავარული) ენის ჭარულ კილოზე მუშაობისა ზაქათალაში, ენიმკის მოამბე, IV(3), ტფილისი, 1939.
14. ჩიქობავა არნ., ქართულ-ხუნძური წარწერა XIV საუკუნისა დაღესტნიდან. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. I, №4, თბ., 1940.
15. ცერცვაძე ილ., ადგილობით ბრუნვის საწარმოებელი ფუძის საკითხისათვის ხუნძურში, იკე, VII, თბ., 1955.
16. ცერცვაძე ილ., გრამატიკული კლას-ნიშნის მიცემითი ბრუნვა ხუნძური ენის ანწუხურ კილოში. თსუ შრომები, XXVII, თბ., 1946.
17. ცერცვაძე ილ., დაშორებითი ბრუნვის სუფიქსთა გენეზისისათვის ხუნძურ ენაში. ენათმ. ინსტ. და ხელნაწერთა ინსტიტუტის სამეცნ. სესიის თეზისები, თბ., 1961.
18. ცერცვაძე ილ., ერთი ლატერალური თანხმოვანი და მისი შესატყვისი რეფლექსები დაღესტნის ხუნძურ-ანდიურ-დილოური ჯგუფის ენებში. აკად. მოამბე XXIII, 5, თბ., 1959.
19. ცერცვაძე ილ., ერთი სუფიქსის გენეზისისათვის ხუნძურში. მეცნ. აკადემიის მოამბე, XXIII, 5, თბ., 1959.
20. ცერცვაძე ილ., კითხვით ნაცვალსახელთა ფუძეები ხუნძურში, იკე, IV, თბ., 1953.
21. ცერცვაძე ილ., ლატერალურ თანხმოვანთა რეფლექსების შესახებ ჭარულ დიალექტში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნიერო სესიის თეზისები. თბ., 1958.
22. ცერცვაძე ილ., მახვილი და ფუძეში ხმოვნის ამოღება ხუნძურში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1960.
23. ცერცვაძე ილ., შენიშვნები ხუნძური ენის ფონეტიკიდან. იკე, XI, თბ., 1959.
24. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ანწუხური დიალექტი, იკე, ტ. II, თბ., 1948.
25. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ჭარული კილოს თავისებუ თავისებურებანი. ენათმ. ინსტ. IV სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1948.
26. ჯაფარიძე ზ., ზმნის ძირითად ფორმათა წარმოების საკითხისათვის ხუნძურ ენაში. მეცნ. აკად. მოამბე, XXII, №5,

თბ., 1959.

27. ჯაფარიძე ზ., ფუძის წარმოების ზოგი თავისებურება „არ-ქაული ტიპით“ ბრუნებისას ხუნძურში. მეცნ. აკად. სა-მეცნ. კონფ. თეზისები, თბ., 1959.
28. ჯაფარიძე ზ., შენიშვნები ხუნძური დიალექტოლოგიიდან. აკად. მოამბე, ტ. XVIII, №6, თბ., 1957.
29. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა რეფლექსებისათვის დაღესტნურ ენებში. II. სამეცნიერო-ლიტერატურული ჟურნალი „ენის სახლი“, №1(9), თბ., 2004.
30. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა და აფრიკატთა სისტემის შედგენილობისათვის დაღესტნურ და ქართველურ ენებში: თსუ კავკასიურ ენათა კათედრის საიუბილეო სამეცნიერო კრებული „კავკასიოლოგიური კრებული“, თბ., 2004.
31. აბაშია რ., „სისინა-სიბილანტური“ და „შიშინა-სიბილანტური“ დაღესტნური ენები: ენათმეცნ. ინსტ.-ისა და თსუ ფილოლ. ფაკ-ის სამეცნ. სესიის – „არნ. ჩიქობავას საკითხავები. XVI“- მასალები, თბ., 2005.
32. აბაშია რ., სიბილანტურ ფონემათა სუბსტიტუციისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში: ჟურნალი „ენის სახლი“, 2005.
33. აბაშია რ., ხუნძური ენის სიბილანტური ფონემატური სისტემა და დაღესტნურ ენათა შედარებითი ფონეტიკის ზოვიერთი საკითხი: ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 64-ე სამეცნიერო სესიის მასალები, თბ., 2005.
34. Абашия Р. Д., К истории этноним обозначаящих аварцев. IX между. колоквиум европейского общества кавказоведов тезиси, М., 1998.
35. Алексеев М. Е., Морфология аварско-андигйских языков, М., 1980.
36. Атаев Б. М., Самоучитель аварского языка, Мах., 2000.
37. Бокарев Е. А., Смычно-гортанные аффрикаты прадагественского языка; Вопросы языкознания, т. VII, №4, Москва, 1958.
38. Бокарев П.А., Сравнительная лексика дагестанских языков, М., 1973.
39. Гигинеишвили Б. К., Сравнительная фонетика дагестанских языков, Тб., 1977.
40. ГудаваТ. Е., Сравнительной анализ глагольных основ в аварском и андийских языках. Мах., 1959.
41. Жирков Л. И., грамматика аварского языка, М., 1924.
42. Магомедбекова З. М., О двух суффиксах словообразования в каратинском и аварском языках. ИКЯ, XI, თბ., 1959.
43. Магомедбекова З. М., Об одной серии местных падежей в аварском языке. ИКЯ, VIII, თბ., 1956.
44. Мадиева Г. И., Авар мацї. Тїоцѣбесѣб бутїа. махї, 1959.
45. Марр Н. Я., Непочатый источник истории Кавказского Мира. ИАН, VII, №5. Петроград, 1917.
46. Микаилов Ш. И., Очерки аварской диалектологии М. Л., 1959.
47. Микаилов Ш. И., Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.
48. Микаилов Ш. И., Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.

	49. Чикобава А. С., <i>Из истории образования эргативного падежа в аварском языке. Языки Дагестана. I Мах., 1948.</i> 50. Сайдов М. С. <i>Авар мац/алъул грамматика, Мах/ачкъала, 1958с.</i> 51. <i>Языки народов СССР. т. Иберийско-кавказские языки, Москва, 1967г.</i> 52. <i>Güldenstädt J. A., Reisen durch Russland und im Caucasishen Gebürge, II St. – Peterburg, 1791.</i> 53. <i>Lewy E., Versuch einer charakteristik des Awarischen mit Exkursen zur sprachtheorie. Berlin, 1953.</i> 54. <i>Scharaschidze G., La langwe Awarie. Paris, 1980.</i> 55. <i>Schiefner A., Verzush über das Awarische. Memoires de L'Academie imperiale des sciences de St. – Petersburg, VII. seria, t. V, №8. St. – Petersburg, 1862.</i> 56. <i>Troubetzkoy N., Studien aus dem Gebiete der vergleichenden Lautlehze der nord-Kaukasishen Sprachen. Caucasica, fasc. 3. Leipzig, 1926.</i>

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება:	ხუნძური ენა 4 (4/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ECTS	5 კრედიტი, 125 სთ.(2ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა) ლექცია 30სთ., სემინარი 30სთ., საკონტაქტო-90 სთ., პრაქტიკული მეც. 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია35სთ.
ლექტორი:	რევაზ აბაშია, კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ასისტენტ-პროფესორი. ტელ. 895 7017 74; e-mail abashia@mail.ru ; revaz_abashia@yahoo.com
სასწავლო კურსის მიზანი:	ხუნძური ენის სასწავლო კურსის მიზანია ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ენის, დაღესტნურ ენათაგან ყველაზე მეტად გავრცელებული (მათ შორის – სა ქართველოსა და აზერბაიჯანში) სალიტერატურო ენის – ხუნძური ენის (аварский язык, avarian language, ხუნძურად – მაჰარულ მაწ) – ფონეტიკური სისტემის, გრამატიკული სტრუქტურისა და ლექსიკური ფონდის ძირითად ჯგუფთა და საკითხთა თეორიულ-პრაქტიკული სწავლება. ხუნძური ენის შესწავლის ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანაა ენის სისტემა-სტრუქტურის აღწერითი (სინქრონიული) ანალიზისა და ამ სისტემა-სტრუქტურის ისტორიის (დიაქრონიული) კვლევისას მიღებული შედეგების გათვალისწინებით ასწავლოს სტუდენტებს ენის კვლევა-შესწავლის მიმართულებით დამოუკიდებელი მეცნიერული მუშაობის გზები ისე, რომ თითოეულ მათგანს შეეძლოს საკუთარი დაკვირვების ჩატარება ენის ისტორია-სტრუქტურის მისთვის საინტერესო
სასწავლო კურსის წინაპირობა:	კავკასიოლოგიის მიმართულების სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს კავკასიოლოგიის შესავალი და ენათმეცნიერების შესავალი და ხუნძური 1
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.

სასწავლო კურსის შინაარსი:

ლექცია №1 (2სთ.)

არსებით სახელთა კლას-ნიშნების წარმოება. გასუბსტანტივებული მასდარის წარმოება
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო, თბ., 1962., გვ 182-193;

სემინარი №1 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №1 (2სთ.)

ლექცია №2 (2სთ.)

ზედსართავი სახელის წარმოება ხუნძურში. ზედსართავის სუფიქსები. როული, ფუძეგაორკეცებული ზედსართავები.
ზედსართავის ხარისხების გამოსატვა.

არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო, თბ., 1962., გვ. 182-193;

სემინარი №2 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №2 (2სთ.)

ლექცია №3 (2სთ.)

ზედსართავი სახელის ბრუნება ხუნძურში.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 193-208;

სემინარი №3 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №3 (2სთ.)

ლექცია №4 (2სთ.)

რიცხვითი სახელები ხუნძურში. რაოდენობითი რიცხვითი სახელები. თვლის სისტემა ხუნძურში.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 193-208;

სემინარი №4 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №4 (2სთ.)

ლექცია №5 (2სთ.)

კრებითი, რიგობითი და წილობითი რიცხვითი სახელები.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 193-208;

სემინარი №5 (2სთ.)
პრაქტიკული მეცადინეობა №5 (2სთ.)

ლექცია №6 (2სთ.)

ფუძე-გაორკეცებული რიცხვითი სახელები ხუნძურში.
არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 193-208;

	<p>კოლოკიუმი №1 პრაქტიკული მეცადინეობა №6 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №7 (2სთ.)</p> <p>ნაცვალსახელთა ზოგადი დახასიათება ხუნძურში. არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 208</p> <p>სემინარი №7 (2სთ.)</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა №7 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №8 (2სთ.)</p> <p>პირის ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში. არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 208-220</p> <p>სემინარი №8 (2სთ.)</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა №8 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №9 (2სთ.)</p> <p>კითხვითი ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 208-220</p> <p>სემინარი №9 (2სთ.)</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა №9 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №10 (2სთ.)</p> <p>უკუქცევითი ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 208-220</p> <p>სემინარი №10 (2სთ.)</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა №10 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №11 (2სთ.)</p> <p>ჩვენებითი ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში. არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 208-220</p> <p>სემინარი №11 (2სთ.)</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა №11 (2სთ.)</p>
	<p>ლექცია №12 (2სთ.)</p> <p>ნაცვალსახელთა ბრუნების თავისებურებანი სალიტერატურო ენასა და დიალექტებში არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ.</p>

	<p style="text-align: center;">220-227 კოლოკვიუმი №2</p> <p style="text-align: center;">პრაქტიკული მეცადინეობა №12 (2სთ.)</p>
	<p style="text-align: center;">ლექცია №13 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">კუთვნილებითი ნაცვალსახელები და მათი ბრუნება ხუნძურში.</p> <p style="text-align: center;"><i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 220-227</i></p> <p style="text-align: center;">სემინარი №13 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №13 (2სთ.)</p>
	<p style="text-align: center;">ლექცია №14 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ნაწილაკიანი ნაცვალსახელები ხუნძურში.</p> <p style="text-align: center;"><i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 220-227</i></p> <p style="text-align: center;">სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №14 (2სთ.)</p>
	<p style="text-align: center;">ლექცია №15 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">მსახდვრელ-სახდვრულის ბრუნება (ერთად და ცალკე) ხუნძურში.</p> <p style="text-align: center;"><i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 220-227</i></p> <p style="text-align: center;">სემინარი №15 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №15 (2სთ.)</p>
<p>შეფასება:</p>	<p style="text-align: center;">შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკვიუმი, გამოცდა დასწრება – 10% სემინარი – 20% კოლოკვიუმი – 15-15% გამოცდა – 40% საბოლოო შეფასება – 100%</p>
<p>სწავლის შედეგი:</p>	<p>კურსის მოსმენა ხელს შეუწყობს სტუდენტის უნარ-ჩვევების გამომუშავებას, საკვლევი მასალის მოპოვებისა და ანალიზის მიმართულებით. ამასთანავე სტუდენტი ხუნძური ენის ზოგადი კურსის (ხუნძური 1), ხუნძური 2-ის და ხუნძური 3-ის მოსმენის შედეგად მიღებულ ცოდნას გაიდრმავეებს და გაერკვევა ენის მორფოლოგიური კატეგორიებისა და სტრუქტურის კონკრეტულ საკითხებში.</p>
<p>საავალდებულო ლიტერატურა:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. არნოლდ ჩიქობავა, ილია ცერცვაძე – ხუნძური ენა, სახელმძღვანელო კურსი, თსუ გამომცემლობა, 1962 წ. 2. ივანე ჯავახიშვილი – ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, ტფილისი, 1937წ. 3. არნ. ჩიქობავა – იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების

დამატებითი
ლიტერატურა:

- შესავალი, თბილისი, 1979 წ.
5. Жирков Л. И. – Аварско-русский словарь, Москва, 1936 г.;
7. Мадиева Г. И. – Морфология аварского литературного языка, Махачкала, 1981г.;
9. Алексеев М. Е., Атаев Б. М. – Аварский язык, Масква, 1997 г.
1. გუდავა ტ., მიცემითი ბრუნვის შესახებ ხუნძურში. იკე, XII. თბ., 1961.
 2. გუდავა ტ., ორი წარწერა – ქართული და ქართულ-ხუნძური – დაღესტნიდან.. მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, ნაკვ. 30, თბ., 1954.
 3. გუდავა ტ., ფარინგალურ თანხმოვანთა საკითხისათვის ხუნძურ-ანდიურ ენებში. იკე, IX-X, თბ., 1958.
 4. გუდავა ტ. ხუნძური ჭაუუუ „ქალი“ სიტყვის შედგენილობისათვის. იკე, VI, 1954.
 5. კიკვიძე ბ., ორფუძიანი ბრუნება ხუნძურში. იკე, XII, თბ., 1961.
 6. ჩიქობავა არნ., გრამატიკული კლასების ისტორიისათვის ხუნძურში, ენიმკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937.
 7. ჩიქობავა არნ., ერგატივის წარმოქმნის ისტორიისათვის ხუნძურში, იკე, II, თბ., 1948.
 8. ჩიქობავა არნ., ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემისათვის კავკასიურ ენებში, ენიმკის მოამბე, XII. თბ., 1948.
 9. ჩიქობავა არნ., ინფინიტივის დიალექტური ვარიაციები ხუნძურში (ავარულში). ენიმკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937.
 10. ჩიქობავა არნ., მეორე გრამატიკული კლასის გენეზისისათვის მთის კავკასიურ ენებში. საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. III, №4, თბ., 1942.
 11. ჩიქობავა არნ., ნაცვალსახელთა ბრუნება ხუნძურში. ენიმკის მოამბე, XII, თბ., 1942.
 12. ჩიქობავა არნ., პოლიპერსონალიზმის საკითხისათვის ხუნძურში, ენიმკის მოამბე, X, თბ., 1941.
 13. ჩიქობავა არნ., საანგარიშო მოხსენება ხუნძური (ავარული) ენის ჭარულ კილოზე მუშაობისა ზაქათალაში, ენიმკის მოამბე, IV(3), ტფილისი, 1939.
 14. ჩიქობავა არნ., ქართულ-ხუნძური წარწერა XIV საუკუნისა დაღესტნიდან. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. I, №4, თბ., 1940.
 15. ცერცვაძე ილ., ადგილობით ბრუნვის საწარმოებელი ფუძის საკითხისათვის ხუნძურში, იკე, VII, თბ., 1955.
 16. ცერცვაძე ილ., გრამატიკული კლას-ნიშნის მიცემითი ბრუნვა ხუნძური ენის ანწუხურ კილოში. თსუ შრომები, XXVII, თბ., 1946.
 17. ცერცვაძე ილ., დაშორებითი ბრუნვის სუფიქსთა გენეზისისათვის ხუნძურ ენაში. ენათმ. ინსტ. და ხელნაწერთა ინსტიტუტის სამეცნ. სესიის თეზისები, თბ., 1961.

18. ცერცვაძე ილ., ერთი ლატერალური თანხმოვანი და მისი შესატყვისი რეფლექსები დაღესტნის ხუნძურ-ანდიურ-დიდოური ჯგუფის ენებში. აკად. მოამბე XXIII, 5, თბ., 1959.
19. ცერცვაძე ილ., ერთი სუფიქსის გენეზისისათვის ხუნძურში. მეცნ. აკადემიის მოამბე, XXIII, 5, თბ., 1959.
20. ცერცვაძე ილ., კითხვით ნაცვალსახელთა ფუძეები ხუნძურში, იკე, IV, თბ., 1953.
21. ცერცვაძე ილ., ლატერალურ თანხმოვანთა რეფლექსების შესახებ ჭარულ დიალექტში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნიერო სესიის თეზისები. თბ., 1958.
22. ცერცვაძე ილ., მახვილი და ფუძეში ხმოვნის ამოღება ხუნძურში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1960.
23. ცერცვაძე ილ., შენიშვნები ხუნძური ენის ფონეტიკიდან. იკე, XI, თბ., 1959.
24. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ანწუხური დიალექტი, იკე, ტ. II, თბ., 1948.
25. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ჭარული კილოს თავისებუ თავისებურებანი. ენათმ. ინსტ. IV სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1948.
26. ჯაფარიძე ზ., ზმნის ძირითად ფორმათა წარმოების საკითხისათვის ხუნძურ ენაში. მეცნ. აკად. მოამბე, XXII, №5, თბ., 1959.
27. ჯაფარიძე ზ., ფუძის წარმოების ზოგი თავისებურება „არქაული ტიპით“ ბრუნებისას ხუნძურში. მეცნ. აკად. სამეცნ. კონფ. თეზისები, თბ., 1959.
28. ჯაფარიძე ზ., შენიშვნები ხუნძური დიალექტოლოგიიდან. აკად. მოამბე, ტ. XVIII, №6, თბ., 1957.
29. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა რეფლექსებისათვის დაღესტნურ ენებში. II. სამეცნიერო-ლიტერატურული ჟურნალი „ენის სახლი“, №1(9), თბ., 2004.
30. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა და აფრიკატთა სისტემის შედგენილობისათვის დაღესტნურ და ქართულურ ენებში: თსუ კავკასიურ ენათა კათედრის საიუბილეო სამეცნიერო კრებული „კავკასიოლოგიური კრებული“, თბ., 2004.
31. აბაშია რ., „სისინა-სიბილანტური“ და „შიშინა-სიბილანტური“ დაღესტნური ენები: ენათმეცნ. ინსტ.-ისა და თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნ. სესიის – „არნ. ჩიქობავას საკითხავები. XVI“- მასალები, თბ., 2005.
32. აბაშია რ., სიბილანტურ ფონემათა სუბსტიტუციისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში: ჟურნალი „ენის სახლი“, 2005.
33. აბაშია რ., ხუნძური ენის სიბილანტური ფონემატური სისტემა და დაღესტნურ ენათა შედარებითი ფონეტიკის ზოგიერთი საკითხი: ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 64-ე სამეცნიერო სესიის მასალები, თბ., 2005.
34. Абашия Р. Д., К истории этноним обозначаящих аварцев. IX

- межд. колоквиум европейского общества кавказоведов тезиси, М., 1998.*
35. Алексеев М. Е., *Морфология аварско-андигйских языков, М., 1980.*
36. Атаев Б. М., *Самоучитель аварского языка, Мах., 2000.*
37. Бокарев Е. А., *Смычно-гортанные аффрикаты прадагественского языка; Вопросы языкознания, т. VII, №4, Москва, 1958.*
38. Бокарев П.А., *Сравнительная лексика дагестанских языков, М., 1973.*
39. Гигинеишвили Б. К., *Сравнительная фонетика дагестанских языков, Тб., 1977.*
40. ГудаваТ. Е., *Сравнительной анализ глагольных основ в аварском и андийских языках. Мах., 1959.*
41. Жирков Л. И., *грамматика аварского языка, М., 1924.*
42. Магомедбекова З. М., *О двух суффиксах словообразования в каратинском и аварском языках. ИКЯ, XI, тд., 1959.*
43. Магомедбекова З. М., *Об одной серии местных падежей в аварском языке. ИКЯ, VIII, тд., 1956.*
44. Мадиева Г. И., *Авар мацї. Тїоцебесеб бутїа. махї, 1959.*
45. Марр Н. Я., *Непечатый источник истории Кавказского Мира. ИАН, VII, №5. Петроград, 1917.*
46. Микаилов Ш. И., *Очерки аварской диалектологии М. Л., 1959.*
47. Микаилов Ш. И., *Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.*
48. Микаилов Ш. И., *Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.*
49. Чикобава А. С., *Из истории образования эргативного падежа в аварском языке. Языки Дагестана. I Мах., 1948.*
50. Сайдов М. С. *Авар мац/алул грамматика, Мах/ачкъала, 1958с.*
51. *Языки народов СССР. т. Иберийско-кавказские языки, Москва, 1967г.*
52. *Güldenstädt J. A., Reisen durch Russland und im Caucasischen Gebürge, II St. – Peterburg, 1791.*
53. *Lewy E., Versuch einer charakteristik des Awarischen mit Exkursen zur sprachtheorie. Berlin, 1953.*
54. *Scharaschidze G., La langwe Awarie. Paris, 1980.*
55. *Schiefner A., Verzush über das Awarische. Memoires de L'Academie imperiale des sciences de St. – Petersburg, VII. seria, t. V, №8. St. – Petersburg, 1862.*
56. *Troubetzkoy N., Studien aus dem Gebiete der vergleichenden Lautlehze der nord-Kaukasisschen Sprachen. Caucasia, fasc. 3. Leipzig, 1926.*

სასწავლო კურსის დასახელება:	ხუნძური ენა 5 (5/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	კურსი განკუთვნილია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ECTS	5 კრედიტი, 125 სთ.(2ლექცია, 2 სემინარი, 2 პრაქტიკული მეცადინეობა) ლექცია 30სთ., სემინარი 30სთ., საკონტაქტო-90 სთ., პრაქტიკული მეც. 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია35სთ.
ლექტორი:	რევაზ აბაშია, კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ასისტენტ-პროფესორი. ტელ. 895 7017 74; e-mail abashia@mail.ru ; revaz_abashia@yahoo.com
სასწავლო კურსის მიზანი:	ხუნძური ენის სასწავლო კურსის მიზანია ერთ-ერთი იბერიულ-კავკასიური ენის, დაღესტნურ ენათაგან ყველაზე მეტად გავრცელებული (მათ შორის – საქართველოსა და აზერბაიჯანში) სალიტერატურო ენის – ხუნძური ენის (аварский язык, avarian language, ხუნძურად – მაჭარულ მაწ) – ფონეტიკური სისტემის, გრამატიკული სტრუქტურისა და ლექსიკური ფონდის ძირითად ჯგუფთა და საკითხთა თეორიულ-პრაქტიკული სწავლება. ხუნძური ენის შესწავლის ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანაა ენის სისტემა-სტრუქტურის აღწერითი (სინქრონიული) ანალიზისა და ამ სისტემა-სტრუქტურის ისტორიის (დიაქრონიული) კვლევისას მიღებული შედეგების გათვალისწინებით ასწავლოს სტუდენტებს ენის კვლევა-შესწავლის მიმართულებით დამოუკიდებელი მეცნიერული მუშაობის გზები ისე, რომ თითოეულ მათგანს შეეძლოს საკუთარი დაკვირვების ჩატარება ენის ისტორია-სტრუქტურის მისთვის საინტერესო
სასწავლო კურსის წინაპირობა:	კავკასიოლოგიის მიმართულების სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს კავკასიოლოგიის შესავალი და ენათმეცნიერების შესავალი და ხუნძური 1
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.
სასწავლო კურსის შინაარსი:	
	ლექცია №1 (2სთ.)

	<p>ზმნის კატეგორიების ზოგადი დახასიათება ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო, თბ., 1962., გვ 231-232;</i> სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №1 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №2 (2სთ.) <ul style="list-style-type: none"> უღვლილებების კატეგორია და ზმნის უღვლილება გრამატიკული კლასების მიხედვით. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო, თბ., 1962., გვ. 232-233;</i> სემინარი №2 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №2 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №3 (2სთ.) კლასნიშნის და უკლასნიშნო ზმნები ხუნძურში <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 235-238;</i> სემინარი №3 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №3 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №4 (2სთ.) სუბიექტური და ობიექტური უღვლილება ხუნძურში <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 238-241;</i> სემინარი №4 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №4 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №5 (2სთ.) გარდამავლობის საკითხი ხუნძურში, გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნები. გარდამავლობისა და გვარის კატეგორიის ურთიერთმიმართებისათვის ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 241-245;</i> სემინარი №5 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №5 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №6 (2სთ.) საუღვლებელი ზმნის ფუძე და საუღვლებელი ერთეულები ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 247-249;</i> კოლოკვიუმი №1 პრაქტიკული მეცადინეობა №6 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №7 (2სთ.)</p>	

	<p>ინფინიტივის წარმოება ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 251-253</i> სემინარი №7 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №7 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №8 (2სთ.) დრო და კილო ხუნძური ენის ზმნებში. აწმყო ზოგადის, ნამყო ზოგადის და მყოფადის დროთა წარმოება. ზმნის ძირითად ფორმათა სქემები ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 253-273</i> სემინარი №8 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №8 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №9 (2სთ.) ზმნის ძირითად ფორმათა წარმოების თავისებურებები ხუნძური ენის დიალექტებში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 274-291</i> სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №9 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №10 (2სთ.) აწმყოსაგან ნაწარმოები ფორმები ხუნძურში, მყოფადისაგან ნაწარმოები ფორმები ხუნძურში, ნამყოსაგან ნაწარმოები ფორმები ხუნძურში, <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 291-292</i> სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №10 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №11 (2სთ.) მასდარის წარმოება ხუნძურში. მიმდებობის წარმოება ხუნძურში. ზმნის მასდარ-ინფინიტივისა და მიმდებობის ძირითად და ნაწარმოებ ფორმათა საერთო სქემა. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 302-314</i> სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №11 (2სთ.)</p>	
	<p>ლექცია №12 (2სთ.) ზმნის უარყოფითი ფორმები ხუნძურში, მეშველი ზმნები ხუნძურში, აღწერითი ფორმები ხუნძურში, კაუზატივის წარმოება ხუნძურში. ნაწილაკები და მათი ჯგუფები ხუნძურში. <i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ.</i></p>	

	<p style="text-align: center;"><i>314-363,</i> კოლოკვიუმი №2</p> <p style="text-align: center;">პრაქტიკული მეცადინეობა №12 (2სთ.)</p>
	<p style="text-align: center;">ლექცია №13 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ძირითადი სინტაქსური მოვლენები ხუნძურში. მარტივი და რთული წინადადებების საკითხი ხუნძურში. სინტაგმატიკის საკითხები ხუნძურში.</p> <p style="text-align: center;"><i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 366-371</i></p> <p style="text-align: center;">სემინარი №13 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №13 (2სთ.)</p>
	<p style="text-align: center;">ლექცია №14 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ხუნძური დიალექტური ტექსტების მონაცემების ანალიზი.</p> <p style="text-align: center;"><i>არნ. ჩიქობავა, ილ. ცერცვაძე, ხუნძური ენა (სახელმძღვანელო), თბ., 1962., გვ. 371-415</i></p> <p style="text-align: center;">სემინარი №14 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №14 (2სთ.)</p>
	<p style="text-align: center;">ლექცია №15 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">სალიტერატურო ხუნძური ენის ლექსიკის ძირითადი საკითხები. Жирков Л. И. – Аварско-русский словарь, Москва, 1936 г.; Микаилов Ш. И. , Саидов М.С. _Русско-аварский словарь, Махачкала 1954 г.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №15 (2სთ.) პრაქტიკული მეცადინეობა №15 (2სთ.)</p>
<p style="text-align: center;">შეფასება:</p>	<p style="text-align: center;">შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკვიუმი, გამოცდა დასწრება – 10% სემინარი – 20% კოლოკვიუმი – 15-15% გამოცდა – 40% საბოლოო შეფასება –100%</p>
<p style="text-align: center;">სწავლის შედეგი:</p>	<p>კურსის მოსმენა ხელს შეუწყობს სტუდენტის უნარ-ჩვევების გამომუშავებას, საკვლევი მასალის მოპოვებისა და ანალიზის მიმართულებით. ამასთანავე სტუდენტი ხუნძური ენის ზოგადი კურსის (ხუნძური 1), ხუნძური 2-ის და ხუნძური 3-ის მოსმენის შედეგად მიღებულ ცოდნას გაიღრმავებს და გაერკვევა ენის მორფოლოგიური კატეგორიებისა და სტრუქტურის კონკრეტულ საკითხებში.</p>
<p style="text-align: center;">საგადადებულო ლიტერატურა:</p>	<p>1. არნოლდ ჩიქობავა, ილია ცერცვაძე – ხუნძური ენა, სახელმძღვანელო კურსი, თსუ გამომცემლობა, 1962 წ. 2. ივანე ჯავახიშვილი – ქართული და კავკასიური ენების</p>

**დამატებითი
ლიტერატურა:**

თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, ტფილისი, 1937წ.

3. არნ. ჩიქობავა – იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბილისი, 1979 წ.
4. Жирков Л. И. – Аварско-русский словарь, Москва, 1936 г.;
5. Мадиева Г. И. – Морфология аварского литературного языка, Махачкала, 1981г.;
6. Алексеев М. Е., Атаев Б. М. – Аварский язык, Масква, 1997 г.
7. Микаилов Ш. И. , Саидов М.С.- Русско-аварский словарь, Махачкала 1954 г.

1. გუდავა ტ., მიცემითი ბრუნვის შესახებ ხუნძურში. იკე, XII. თბ., 1961.
2. გუდავა ტ., ორი წარწერა – ქართული და ქართულ-ხუნძური – დაღესტნიდან.. მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, ნაკვ. 30, თბ., 1954.
3. გუდავა ტ., ფარინგალურ თანხმოვანთა საკითხისათვის ხუნძურ-ანდიურ ენებში. იკე, IX-X, თბ., 1958.
4. გუდავა ტ. ხუნძური ჭუქუ „ქალი“ სიტყვის შედგენილობისათვის. იკე, VI, 1954.
5. კიკვიძე ბ., ორფუძიანი ბრუნება ხუნძურში. იკე, XII, თბ., 1961.
6. ჩიქობავა არნ., გრამატიკული კლასების ისტორიისათვის ხუნძურში, ენიმკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937.
7. ჩიქობავა არნ., ერგატივის წარმოქმნის ისტორიისათვის ხუნძურში, იკე, II, თბ., 1948.
8. ჩიქობავა არნ., ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემისათვის კავკასიურ ენებში, ენიმკის მოამბე, XII. თბ., 1948.
9. ჩიქობავა არნ., ინფინიტივის დიალექტური ვარიაციები ხუნძურში (ავარულში). ენიმკის მოამბე, I, ტფილისი, 1937.
10. ჩიქობავა არნ., მეორე გრამატიკული კლასის გენეზისისათვის მთის კავკასიურ ენებში. საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. III, №4, თბ., 1942.
11. ჩიქობავა არნ., ნაცვალსახელთა ბრუნება ხუნძურში. ენიმკის მოამბე, XII, თბ., 1942.
12. ჩიქობავა არნ., პოლიპერსონალიზმის საკითხისათვის ხუნძურში, ენიმკის მოამბე, X, თბ., 1941.
13. ჩიქობავა არნ., საანგარიშო მოხსენება ხუნძური (ავარული) ენის ჭარულ კილოზე მუშაობისა ზაქათალაში, ენიმკის მოამბე, IV(3), ტფილისი, 1939.
14. ჩიქობავა არნ., ქართულ-ხუნძური წარწერა XIV საუკუნისა დაღესტნიდან. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. I, №4, თბ., 1940.
15. ცერცვაძე ილ., ადგილობით ბრუნვის საწარმოებელი ფუძის საკითხისათვის ხუნძურში, იკე, VII, თბ., 1955.
16. ცერცვაძე ილ., გრამატიკული კლას-ნიშნის მიცემითი

ბრუნვა ხუნძური ენის ანწუხური კილოში. თსუ შრომები, XXVII, თბ., 1946.

17. ცერცვაძე ილ., დაშორებით ბრუნვის სუფიქსთა გენეზისისათვის ხუნძურ ენაში. ენათმ. ინსტ. და ხელნაწერთა ინსტიტუტის სამეცნ. სესიის თეზისები, თბ., 1961.
18. ცერცვაძე ილ., ერთი ლატერალური თანხმოვანი და მისი შესატყვისი რეფლექსები დაღესტნის ხუნძურ-ანდიურ-დიდლოური ჯგუფის ენებში. აკად. მოამბე XXIII, 5, თბ., 1959.
19. ცერცვაძე ილ., ერთი სუფიქსის გენეზისისათვის ხუნძურში. მეცნ. აკადემიის მოამბე, XXIII, 5, თბ., 1959.
20. ცერცვაძე ილ., კითხვით ნაცვალსახელთა ფუძეები ხუნძურში, იკე, IV, თბ., 1953.
21. ცერცვაძე ილ., ლატერალურ თანხმოვანთა რეფლექსების შესახებ ჭარულ დიალექტში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნიერო სესიის თეზისები. თბ., 1958.
22. ცერცვაძე ილ., მახვილი და ფუძეში ხმოვნის ამოღება ხუნძურში. თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1960.
23. ცერცვაძე ილ., შენიშვნები ხუნძური ენის ფონეტიკიდან. იკე, XI, თბ., 1959.
24. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ანწუხური დიალექტი, იკე, ტ. II, თბ., 1948.
25. ცერცვაძე ილ., ხუნძური ენის ჭარული კილოს თავისებურ თავისებურებანი. ენათმ. ინსტ. IV სამეცნ. სესიის თეზისები. თბ., 1948.
26. ჯაფარიძე ზ., ზმნის ძირითად ფორმათა წარმოების საკითხისათვის ხუნძურ ენაში. მეცნ. აკად. მოამბე, XXII, №5, თბ., 1959.
27. ჯაფარიძე ზ., ფუძის წარმოების ზოგი თავისებურება „არქაული ტიპით“ ბრუნებისას ხუნძურში. მეცნ. აკად. სამეცნ. კონფ. თეზისები, თბ., 1959.
28. ჯაფარიძე ზ., შენიშვნები ხუნძური დიალექტოლოგიიდან. აკად. მოამბე, ტ. XVIII, №6, თბ., 1957.
29. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა რეფლექსებისათვის დაღესტნურ ენებში. II. სამეცნიერო-ლიტერატურული ჟურნალი „ენის სახლი“, №1(9), თბ., 2004.
30. აბაშია რ., სიბილანტურ სპირანტთა და აფრიკატთა სისტემის შედგენილობისათვის დაღესტნურ და ქართველურ ენებში: თსუ კავკასიურ ენათა კათედრის საიუბილეო სამეცნიერო კრებული „კავკასიოლოგიური კრებული“, თბ., 2004.
31. აბაშია რ., „სისინა-სიბილანტური“ და „შიშინა-სიბილანტური“ დაღესტნური ენები: ენათმეცნ. ინსტ.-ისა და თსუ ფილოლ. ფაკ.-ის სამეცნ. სესიის – „არნ. ჩიქობავას საკითხავები. XVI“- მასალები, თბ., 2005.
32. აბაშია რ., სიბილანტურ ფონემათა სუბსტიტუციისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში: ჟურნალი „ენის სახლი“, 2005.

33. აბაშია რ., ხუნძური ენის სიბოღანტური ფონემატური სისტემა და დავლესტნურ ენათა შედარებითი ფონეტიკის ზოგიერთი საკითხი: ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 64-ე სამეცნიერო სესიის მასალები, თბ., 2005.
34. Абашия Р. Д., К истории этноним обозначаящих аварцев. IX между. колоквиум европейского общества кавказоведов тезиси, М., 1998.
35. Алексеев М. Е., Морфология аварско-андигйских языков, М., 1980.
36. Атаев Б. М., Самоучитель аварского языка, Мах., 2000.
37. Бокарев Е. А., Смычно-гортанные аффрикаты прадагественского языка; Вопросы языкознания, т. VII, №4, Москва, 1958.
38. Бокарев П.А., Сравнительная лексика дагестанских языков, М., 1973.
39. Гигинешвили Б. К., Сравнительная фонетика дагестанских языков, Тб., 1977.
40. ГудаваТ. Е., Сравнительной анализ глагольных основ в аварском и андийских языках. Мах., 1959.
41. Жирков Л. И., грамматика аварского языка, М., 1924.
42. Магомедбекова З. М., О двух суффиксах словообразования в каратинском и аварском языках. ИКЯ, XI, თბ., 1959.
43. Магомедбекова З. М., Об одной серии местных падежей в аварском языке. ИКЯ, VIII, თბ., 1956.
44. Мадиева Г. И., Авар мацї. Тїоцебесеб бїтїа. махї, 1959.
45. Март Н. Я., Непечатый источник истории Кавказского Мира. ИАН, VII, №5. Петроград, 1917.
46. Микаилов Ш. И., Очерки аварской диалектологии М. Л., 1959.
47. Микаилов Ш. И., Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.
48. Микаилов Ш. И., Сравнительно-историческая морфология аварских диалектов. Мах., 1967.
49. Чикобава А. С., Из истории образования эргативного падежа в аварском языке. Языки Дагестана. I Мах., 1948.
50. Сайдов М. С. Авар мац/алъул грамматика, Мах/ачкъала, 1958с.
51. Языки народов СССР. т. Иберийско-кавказские языки, Москва, 1967г.
52. Güldenstädt J. A., Reisen durch Russland und im Caucasishen Gebürge, II St. – Peterburg, 1791.
53. Lewy E., Versuch einer charakteristik des Awarischen mit Exkursen zur sprachtheorie. Berlin, 1953.
54. Scharaschidze G., La langwe Awarie. Paris, 1980.
55. Schiefner A., Verzush über das Awarische. Memoires de L’Academie imperiale des sciences de St. – Petersburg, VII. seria, t. V, №8. St. – Petersburg, 1862.
56. Troubetzkoy N., Studien aus dem Gebiete der vergleichenden Lautlehze der nord-Kaukasishen Sprachen. Caucasia, fasc. 3. Leipzig, 1926.

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი

სასწავლო კურსის დასახელება:	თაბასარანული ენა 1/15
სასწავლო კურსის სტატუსი:	საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარული ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის მიმართულების ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ჩთშ	5 კრედიტი, საკონტაქტო – 90 სთ., დამოუკიდებელი მუშაობა, სულ 125 სთ.
ლექტორი:	ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ცირა ბარამიძე. ტელ.: 38 49 35; 895 26 41 10.
სასწავლო კურსის მიზანი:	თაბასარანული ენის სისტემა-სტრუქტურის შესწავლა, მეცნიერული კვლევისა და ენის პრაქტიკული ათვისებისათვის მომზადება.
სასწავლო კურსის წინაპირობები:	ზოგადი და იბერიულ-კავკასიურ ენათა საენათმეცნიერო განათლების გარკვეული დონე; სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ერთი ენა მაინც (აფხაზური, ადიღური) აფხაზურ-ადიღურ ენათაგან და ერთი ენა ნახურ-დაღესტნურ ენათაგან (ხუნძური, ჩეჩნური).
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა, დისკუსიადებატები.
სასწავლო კურსის შინაარსი:	
I ნაწილი	

შესავალი	
1.	ლექცია №1 (1სთ) თაბასარანული ენის ადგილი ლეზგიურ ენათა ქვეჯგუფში.
2.	ლექცია №2 (1 სთ) თაბასარანი და თაბასარანელები ისტორიულ წყაროებსა და ლიტერატურაში. სემინარი №1 (2 სთ)
3.	ლექცია №3 (1 სთ) თაბასარანული ენის შესწავლის ისტორია (მონოგრაფიები და შრომები ამ ენის შესახებ).
4.	ლექცია №4 (1 სთ) დიალექტები და დიალექტთა სხვაობის ლინგვისტური პრინციპები. სემინარი №2 (2 სთ)
II ნაწილი ფონეტიკა	
5.	ლექცია №5 (1 სთ) ა) თაბასარანული ენის ფონეტიკური სისტემის დახასიათება. ბ) ვოკალიზმი.
6.	ლექცია №6 (1 სთ) გრძელი და მოკლე ხმოვნები. მახვილი. სემინარი №3 (2 სთ)
7.	ლექცია №7 (1 სთ) ჰიატუსი. ჰარმონია. დიფთონგები.
8.	ლექცია №8 (1 სთ) ასიმილაცია. სემინარი №4 (2 სთ)
9.	ლექცია №9 (1 სთ) კონსონანტიზმი თაბასარანულში.
10.	ლექცია №10 (1 სთ) გემინატები. დიალექტური სხვაობები გემინატების მიხედვით. სემინარი №5 (2 სთ);

11.	<p>ლექცია №11 (1 სთ) ფარინგალიზებული ბგერები.</p>
12.	<p>ლექცია №12 (1 სთ) ლაბიალიზებული ბგერები. განსხვავება დიალექტების მიხედვით. სემინარი №6 (2 სთ)</p>
13.	<p>ლექცია №13 (1 სთ) დენტალაბიალიზებული ბგერები.</p>
14.	<p>ლექცია №14 (1 სთ) განსხვავება და მსგავსება დენტალაბიალიზაციის მიხედვით თაბასარანულსა და აფხაზურში. სემინარი №7 (2 სთ)</p>
15.	<p>ლექცია №15 (1 სთ) ფონეტიკური ცვლილებები: რედუქცია, მორეული გემინაცია, ასიმილაცია, მეტათეზისი.</p>
16.	<p>ლექცია №16 (1 სთ) აფრიკატიზაცია, ფონეტიკური ცვლა დ რ ე ჟ სემინარი №8 (2 სთ)</p>
17.	<p>ლექცია №17 (1 სთ) ბგერათშესატყვისობანი თაბასარანული ენის თქმების მიხედვით.</p>
18.	<p>ლექცია №18 (1 სთ) ბგერათშესატყვისობანი მონათესავე ენებთან. სემინარი №9 (2 სთ)</p>
<p>III ნაწილი მორფოლოგია</p>	
19.	<p>ლექცია №19 (1 სთ) სახელური და ზმნური კატეგორიები თაბასარანულში.</p>
20.	<p>ლექცია №20 (1 სთ) გრამატიკული კლასის კატეგორია ზოგადად და ლეზგიურ ენებში. გრამატიკული კლასის კატეგორია თაბასარანულში. სემინარი №10 (2 სთ)</p>

21.	<p>ლექცია №21 (1 სთ)</p> <p>გრამატიკული კლასი რიცხვით სახელებში. ზედსართავეებში, სუბსტანტივებში.</p>
22.	<p>ლექცია №22 (1 სთ)</p> <p>გრამატიკული კლასი ზმნებში. ზმნურ ძირებში კლასის ნიშნების განთავსების ფონომორფოლოგიური საფუძვლები.</p> <p>სემინარი №11 (2 სთ)</p>
23.	<p>ლექცია №23 (1 სთ)</p> <p>გრამატიკული კლასი დიალექტების მიხედვით.</p>
24.	<p>ლექცია №24 (1 სთ)</p> <p>გრამატიკული კლასის გაქრობის ტენდენციის მიზეზები.</p> <p>სემინარი №12 (2 სთ)</p>
25.	<p>ლექცია №25 (1 სთ)</p> <p>არსებითი სახელები. მრავლობითის წარმოება.</p>
26.	<p>ლექცია №26 (1 სთ)</p> <p>ბრუნება. ორფუძიანობის პრინციპი თაბასარანულში.</p> <p>სემინარი №13 (2 სთ)</p>
27.	<p>ლექცია №27 (1 სთ)</p> <p>ერგატივის ბრუნვის ნიშანთა განთავსების ფონოტაქტიკური შეზღუდვები.</p>
28.	<p>ლექცია №28 (1 სთ)</p> <p>დიალექტური სხვაობები ბრუნების მიხედვით.</p> <p>სემინარი №14 (2 სთ)</p>
29.	<p>ლექცია №29 (1 სთ)</p> <p>ბრუნვის ნიშნები და კლასის ნიშნები, ისტორიული მიმართება.</p>
30.	<p>ლექცია №30 (1 სთ)</p> <p>ადგილობრივი (ლოკატიური) ბრუნვები.</p> <p>სემინარი №15 (2 სთ)</p>
31.	<p>ლექცია №31 (1 სთ)</p> <p>ლოკატიური ბრუნვების არაძირითადი ფუნქციები; ლოკატივი მოქმედების იარაღის აღმნიშვნელად, თანაობის აღსანიშნავად.</p>

32.	<p>ლექცია №32 (1 სთ)</p> <p>ლოკატივი გასწვრივობის აღსანიშნავად, შეხებისა და სხვადასხვა ფუნქციის გადმოსაცემად.</p> <p>სემინარი №16 (2 სთ)</p>
33.	<p>ლექცია №33 (1 სთ)</p> <p>სიტყვათწარმოება (ძირეული და ნასესხები).</p>
34.	<p>ლექცია №34 (1 სთ)</p> <p>ზედსართავი სახელი.</p> <p>სემინარი №17 (2 სთ)</p>
35.	<p>ლექცია №35 (1 სთ)</p> <p>რიცხვითი სახელი, ათობითი და ოცობითი სისტემები.</p>
36.	<p>ლექცია №36 (1 სთ)</p> <p>ნაცვალსახელი. ბრუნების თავისებურებანი. ჯგუფები.</p> <p>სემინარი №18 (2 სთ)</p>
37.	<p>ლექცია №37 (1 სთ)</p> <p>ზმნა. ზმნური კატეგორიები თაბასარანულში.</p>
38.	<p>ლექცია №38 (1 სთ)</p> <p>ასპექტი.</p> <p>სემინარი №19 (2 სთ)</p>
39.	<p>ლექცია №39 (1 სთ)</p> <p>უღვლილების ტიპები. სხვაობა დიალექტებში.</p>
40.	<p>ლექცია №40 (1 სთ)</p> <p>სუბიექტური უღვლილება, ობიექტურ-სუბიექტური უღვლილება.</p> <p>სემინარი №20 (2 სთ)</p>
41.	<p>ლექცია №41 (1 სთ)</p> <p>პრევერბები. პრევერბთა და ლოკატიური ბრუნვის ნიშანთა მიმართებისათვის თაბასარანულში.</p>
42.	<p>ლექცია №42 (1 სთ)</p> <p>მასდარი. მყოფობის აღმნიშვნელი ზმნები. უარყოფითი და კითხვითი ფორმები.</p> <p>სემინარი №21 (2 სთ)</p>

43.	ლექცია №43 (1 სთ) დრო-კილოთა წარმოება. აორისტი. აბსოლუტივი.
44.	ლექცია №44 (1 სთ) აწმყო, მყოფადი და სხვა დროები. უარყოფითი ფორმები. სემინარი №22 (2 სთ)
45.	ლექცია №45 (1 სთ) კაუზატივი.
46.	ლექცია №46 (1 სთ) მიმღეობები. უარყოფითი ფორმები მიმღეობებში. სემინარი №23 (2 სთ)
47.	ლექცია №47 (1 სთ) ზმნიზედა (სახეობები).
48.	ლექცია №48 (1 სთ) კავშირი, ნაწილაკი, შორისდებული. სემინარი №24 (2 სთ)
49.	ლექცია №49 (1 სთ) სინტაქსური კავშირები (სახელი+სახელი, სახელი+ზმნა). სიტყვათა რიგი.
50.	ლექცია №50 ირიბი ნათქვამი. სინტაქსური კონსტრუქციები. სემინარი №25 (2 სთ)
შენიშვნა:	ყოველ მეორე ლექციაზე სტუდენტი შეისწავლის მცირე მოცულობის ტექსტს.
თვალსაჩინოება	მასალის ათვისების გაადვილების მიზნით ლექციები და სემინარები ჩატარდება თვალსაჩინო მასალის – სქემების გამოყენებით.
შეფასების	გამოცდაზე გასვლამდე სტუდენტს დაგროვილი უნდა ჰქონდეს

წინაპირობა	11 ქულა	
შეფასება	ლექციებზე დასწრება	5%
	მონაწილეობა დისკუსია-დებატებში	20%
	კოლოქვიუმები	20%
	საშინაო დავალებები	15%
	გამოცდა – ზეპირი	40%
	საბოლოო შეფასება	100%

სავალდებულო ლიტერატურა:

1. А. Магомедов. Табасаранский язык. Тб., 1965.
2. სპეციალური სალექციო კურსის ჩანაწერები.

დამატებითი ლიტერატურა:

1. П. Услар. Табасаранский язык, 1979.
2. А. Дирр. Грамматический очерк табасаранского языка, СМОМПК, XXXV, Тифлис, 1905.
3. Л. Жирков. Табасаранский язык. М.-Л., 1948.
4. К. Bouda. Beitrage zur kaukasischen und sibirischen Sprachwissenschaft, 3. Das Tabassaransische, Leipzig, 1939.
5. ც. ბარამიძე. თაბასარანული ენის ფონემატური სტრუქტურა და მორფონოლოგიის საკითხები (სადოქტორო დისერტაცია), 2002.

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება:	თაბასარანული ენა 2 (2/5)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.

ECTS	5 კრედიტი, საკონტაქტო-90 სთ., ლექცია 30სთ., სემინარი 30სთ., პრაქტიკული მეც. 30 სთ. დამოუკიდებელი 35 სთ. სულ 125სთ.
ლექტორი:	ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ცირა ბარამიძე. ტელ.: 38 49 35; 895 26 41 10 E-mail: tsirabaramidze@yahoo.com
სასწავლო კურსის მიზანი:	თაბასარანული ენის სისტემა-სტრუქტურის შესწავლა, მეცნიერული კვლევისა და ენის პრაქტიკული ათვისებისათვის მომზადება.
სასწავლო კურსის წინაპირობები:	ზოგადი და იბერიულ-კავკასიურ ენათა საენათმეცნიერო განათლების გარკვეული დონე; სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ენათმეცნიერების შესავალი, შესავალი კავკასიოლოგიაში
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკული მეცადინეობა.

სასწავლო კურსის შინაარსი:

1.	<p align="center">ლექცია №1 (2სთ.)</p> <p align="center">თაბასარანული ენის ფონემატური სისტემის ზოგადი აღწერილობა. А. Магомедов. Табасаранский язык., Тб. 1965 გვ. 27-56;</p> <p align="center">სემინარი №1 (2სთ.) პრაქტიკული №1 (2სთ.)</p>
2.	<p align="center">ლექცია №2 (2სთ.)</p> <p align="center">თაბასარანული ენის ფონემატური სისტემა, ვიწრო ლაბიალური ხმოვანი ჟ, გრძელი ხმოვნები, მოკლე ხმოვნები А. Магомедов. Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ. 27-32; М. Алексеев, С. Шихалиева, Табасаранский язык, Москва, 2003, გვ. 28-29</p> <p align="center">სემინარი №2 (2სთ.) პრაქტიკული №2 (2სთ.)</p>
3.	<p align="center">ლექცია №3 (2სთ.)</p> <p align="center">მახვილი. მახვილით გამოწვეული რედუქცია. მახვილ ზედსართავ სახელებში, ზმნის უარყოფით ფორმებში, აბსოლუტივებში, მახვილის გრამატიკული მნიშვნელობა. А. Магомедов. Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ.33-41 М. Алексеев, С. Шихалиева, Табасаранский язык, Москва, 2003, გვ.30-31</p> <p align="center">სემინარი №3 (2სთ.) პრაქტიკული №3 (2სთ.)</p>
4.	<p align="center">ლექცია №4 (2სთ.)</p>

ხმოვანთა ჰარმონია, დიფთონგები.
А. Магомедов. Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ.41-44
М. Алексеев, С. Шихалиева, Табасаранский язык, Москва, 2003, გვ.32.

სემინარი №4 (2სთ.)
პრაქტიკული №4 (2სთ.)

5.

ლექცია №5 (2სთ.)

თანხმოვანთა სისტემა. ზოგადი აღწერა. გემინანტები.

А. Магомедов. Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ.45-49
М. Алексеев, С. Шихалиева, Табасаранский язык, Москва, 2003, გვ.32.

სემინარი №5 (2სთ.)
პრაქტიკული №5 (2სთ.)

6.

კოლოკვიუმი №1

7.

ლექცია №6 (2სთ.)

ფარინგალიზაცია

А. Магомедов. Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ.49-51

სალექციო კურსის ჩანაწერი

სემინარი №6 (2სთ.)
პრაქტიკული №6 (2სთ.)

8.

ლექცია №7 (2სთ.)

ლაბიალიზაცია

А. Магомедов. Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ.51-53

სალექციო კურსის ჩანაწერი.

სემინარი №7 (2სთ.)
პრაქტიკული №7 (2სთ.)

9.

ლექცია №8 (2სთ.)

დენტალაბიალიზაცია

А. Магомедов., Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ. 53-56

სალექციო კურსის ჩანაწერი.

	<p>სემინარი №8 (2სთ.) პრაქტიკული №8 (2სთ.)</p>
10.	<p>ლექცია №9 (2სთ.)</p> <p>ფონეტიკური ცვლილებები. ხმოვანთა რედუქცია. სიტყვის საწყისი მარცვლის დაკარგვა. ხშულის გემინაციით შეცვლა. ასიმილაცია, სონორთა ასიმილაცია. A. Магомедов., Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ. 56-59</p> <p>სალექციო კურსის ჩანაწერი</p> <p>სემინარი №9 (2სთ.) პრაქტიკული №9 (2სთ.)</p>
11.	<p>ლექცია №10 (2სთ.) ტივაქის თქმის ასიმილაციური მეტათეზისი ფონეტიკური პროცესი → → d r j აფრიკატიზაცია სამხრულ დიალექტში A. Магомедов., Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ. 61-64.</p> <p>სალექციო კურსის ჩანაწერი</p> <p>სემინარი №10 (2სთ.) პრაქტიკული №10 (2სთ.)</p>
12.	<p>ლექცია №11 (2სთ.) → b w-ში სამხრულ დიალექტში; ბგერათშესატყვისობები თაბასარანული ენის თქმების მიხედვით A. Магомедов., Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ. 64-72.</p> <p>სალექციო კურსის ჩანაწერი</p> <p>სემინარი №11 (2სთ.) პრაქტიკული №11 (2სთ.)</p>
13.	<p>კოლოკვიუმი №2</p>
14.	<p>ლექცია №12 (2სთ.)</p> <p>სისინათა და შიშინათა დენტალაბიალიზაცია. პარალელები აფხაზურ დენტალაბიალიზაციასთან A. Магомедов., Табасаранский язык., Тб. 1965. გვ. 72-78.</p> <p>სალექციო კურსის ჩანაწერი</p> <p>სემინარი №12 (2სთ.) პრაქტიკული №12 (2სთ.)</p>

15.	<p style="text-align: center;">ლექცია №13 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">თაბასარანული ენის ფონემატური სტრუქტურისა და მორფონოლოგიის საკითხები.</p> <p style="text-align: center;">თაბასარანული ენის ვოკალიზმი და კონსონანტიზმი ლეზგიურ ენათა ქვეჯგუფში.</p> <p style="text-align: center;">სალექციო კურსის ჩანაწერი.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №13 (2სთ.) პრაქტიკული №13 (2სთ.)</p>
შეფასება:	<p style="text-align: center;">შეფასების ფორმები: სემინარი, კოლოკიუმი, გამოცდა დასწრება – 5%</p> <p style="text-align: center;">სემინარი – 15%</p> <p style="text-align: center;">კოლოკიუმი – 20-20%</p> <p style="text-align: center;">გამოცდა – 40%</p> <p style="text-align: center;">საბოლოო შეფასება –100%</p>
სწავლის შედეგი:	<p>კურსის მოსმენის შედეგად სტუდენტი გამოიმუშავებს საკვლევი მასალის მოპოვებისა და ანალიზის უნარ-ჩვევებს, გაიდრმავებს თაბასარანული ენის სისტემისა და სტრუქტურის თეორიულ და პრაქტიკულ ცოდნას განსაკუთრებით, ფონემატური სისტემისა და სტრუქტურის შესახებ.</p>

ს ი ლ ა ბ უ ს ი
(2009-2010 სასწავლო წელი)

სასწავლო კურსის დასახელება	უდიური ენა 1 (1/5)
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი (სავალდებულო)
ECTS	<p style="text-align: center;">სასწავლო კურსის კრედიტების რაოდენობა 5 კრედიტი – (125 სთ.) საკონტაქტო – 90 სთ. ლექცია 30 სთ. სემინარები 30 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა – 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 35 სთ.</p>

<p>ლექტორი</p>	<p>ნინო რუხაძე თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის უფროსი სპეციალისტი e-mail: niniko_rukhadze@yahoo.com ტელ.: 32-70-21; 899 32-70-21</p>	
<p>სასწავლო კურსის მიზანი</p>	<p>კურსი ითვალისწინებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა დაღესტნური ჯგუფის, ლეზგიურ ქვეჯგუფში შემავალი უდიური ენის ფონეტიკის, მორფოლოგიის, ძირითადი ლექსიკური ფონდისა და სინტაქსის საკვანძო საკითხების, ზოგადი სტრუქტურის შესწავლას.</p>	
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>შემოთავაზებული კურსის ასათვისებლად სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს შემდეგი საგნები: 1) ენათმეცნიერების შესავალი; 2) შესავალი კავკასიოლოგიაში, არაჰუმანიტარული სპეციალობის სტუდენტებისათვის საგანი შეისწავლება წინაპირობის გარეშე.</p>	
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი</p>	<p>ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი</p>	
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი</p>	<p>№1 ლექცია - 2 სთ.</p> <p>1) უდიური ენა – დაღესტნურ ენათა – ლეზგიური ქვეჯგუფის ენა. დემოგრაფიული, გეოგრაფიული, ეთნოგრაფიული ცნობები. უდიური ენის ალბანური(პერული) წარმომავლობის საკითხი. ალბანური „ლექციონარი“ ლ ი ტ ე რ ა ტ უ რ ა: ვვ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971, გვ. 6. ვლ.ფანჩელიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ., გვ. 3-5. ზ.ალექსიძე, კავკასიის ალბანეთის დამწერლობა, ენა და მწერლობა, თბ., 2003 წ. გვ. 126. უდიური – როგორც ამჟამად უმწერლო ენა, უდიურ ბგერათა ტრანსლიტერაციისათვის გამოყენებული ანბანები (ლათინური, რუსული, ქართული) უდიურ ბგერათა ტრანსკრიფცია. ვვ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 5-27.</p> <p>№1 სემინარი - 2 სთ. №1 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p>№2 ლექცია 2 სთ. - ცნობები უდიური ენის შესწავლის ისტორიიდან (ა.შიფნერი, ა.დირი, ნ.ტრუბეცკოი, კ.ბოულა, რ.დაფონი, ივ.ჯავახიშვილი). არნ.ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 1965 წ., გვ. 168,274 ვვ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971, გვ. 6-8 უდიური ენის გაგრძელების არე (დიალექტოლოგიური თავისებურებანი, დიალექტად დაყოფის საფუძვლები) ლ ი ტ ე რ ა ტ უ რ ა: ვვ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, 1971 წ. ვლ.ფანჩელიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ.</p> <p>№2 სემინარი - 2 სთ. №2 პრაქტიკული - 2 სთ.</p>	

№3 ლექცია 2 სთ. - უდიური ენის ბგერითი შედგენილობა, ხმოვნები, მარტივი პალატალიზებული, ფარინგალიზებული. თანხმოვნები: ხშულები, აფრიკატები. სამეულები. ინტენსიურ თანხმოვანთა გადმონაშთები. ისტორიულად ორი სახეობის „წ“ უდიურში უდიურ ბგერათა ტრანსკრიფცია.

ლიტერატურა:

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, გვ.10-14; 1971 წ.
ევგ.ჯეირანიშვილი, ფარინგალიზებული ხმოვნები წახურულ-რეთულურსა და უდიურში, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნ. ტ.XI, 1959 წ.

ილ.ცერცვაძე, მეხუთე ლატერალური თანხმოვნის შესატყვისობისათვის უდიურ ენაში, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ.XIV, 1964 წ.

ფონეტიკური პროცესები (ასიმილაცია, დისიმილაცია, გემინაცია, ხმოვანთა და თანხმოვანთა პალატალიზაცია, სპირანტიზაცია, ყრუ-ფშვინვიერ აფრიკატთა აბრუბტივიზაციის შემთხვევები. მახვილი, თანხმოვანთა კომპლექსები.

ლიტერატურა:

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 14-19
ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 35-44

№3 სემინარი - 2 სთ.
№3 პრაქტიკული - 2 სთ.

№4 ლექცია 2 სთ. - მეტყველების ნაწილები. სახელი, სემანტიკურ ჯგუფები, ატრიბუტული (მსაზღვრული) სახელი, რიცხვითი სახელები, ზმნა, საგარემოებო სიტყვები, თანდებულები, ნაწილაკები, შორისდებულები.

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.

უდიური ენის ზოგადი სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური დახასიათება

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 22
ივ.ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937 წ. წ., გვ. 133-257

№4 სემინარი - 2 სთ.
№4 პრაქტიკული - 2 სთ.

№5 ლექცია 2 სთ. - არსებითი სახელი. არსებით სახელთა ფონემურ/მორფემული შედგენილობა. სახელთა სილაბური სტრუქტურა. მარტივი ფუძეები, მათი მოდელეები, წარმოებული ფუძეები. კომპოზიტთა ტიპები.

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 22-32
არსებით სახელთა ბრუნება. ძირითადი ბრუნვები და მათი წარმოებულები. ერთმარცვლიან სახელთა ბრუნების თავისებურებანი, ერგატივისა, ინსტრუმენტალისისა და ნათესაობითი ბრუნვების ფორმალური დამთხვევის ზოგი შემთხვევა.

ლიტერატურა:

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 50-52
ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ., გვ. 46-60

ტ.სიხარულიძე, არსებით სახელთა ბრუნება უდიურში, თბ., 2005 წ.

№5 სემინარი - 2 სთ.
№5 პრაქტიკული - 2 სთ.

№6 ლექცია 2 სთ. - თანდებუდიანი ბრუნვები და მათი წარმოების ხასიათი, საყრდენად გამოყენებული ფორმები, მაწარმოებლები. ძირითად და თანდებუდიან ბრუნვათა ფუნქციები.

ლიტერატურა:

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 52-53
მრავლობითი რიცხვი – როგორც მხოლოდ სახელის მორფოლოგიური კატეგორია უდიურში. მრ. რიცხვის ნიშნები: მარტივი და რთული სუფიქსები. სახელთა ბრუნვა მრ. რიცხვში. მრ.რიცხვის სუფიქსთა ფონეტიკური ცვლილებები „ირიბ“ ბრუნვებში არქაულობა ნიჯურ დიალექტში ამ მხრივ.

ლიტერატურა:

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 50-52
ევგ.ჯეირანიშვილი, Pluralia tantum-ის შემთხვევები უდიურ ენაში იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. II, 1948 წ.
ტ. სისხარულიძე, არსებით სახელთა ბრუნვა უდიურში, თბ., 2005 წ.

№6 სემინარი - 2 სთ.
№6 პრაქტიკული - 2 სთ.
კოლოკვიუმი №1

№7 ლექცია 2 სთ. - პირის ნაცვალსახელი, უკუქცევითი ნაცვალსახელი, კითხვის ნაცვალსახელი, მითითებითი ნაცვალსახელი, კუთვნილებითი ნაცვალსახელი, სხვა ნაცვალსახელები უდიურში. ამ ნაცვალსახელთა აგებულება და ფორმათა ცვლის ხასიათი
ლექსიკა – ნათესაური ურთიერთობის გამომხატველი სიტყვები და გამოთქმები.

(ე.წ., გვ. 194-195)

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 37-43
ვლ.ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, 1971, გვ. 81-102
ზედსართავი სახელი. ზედსართავ სახელთა ფუძის აგებულება ბრუნვა, ბრუნვის ანალიტიკური ტიპი გასუბსტანტივებული ზედსართავი სახელებისა. ზედსართავის ადვერბიალიზაცია. უდნობითობის აღნიშვნა ზოგ ზედსართავ სახელში, შედარებითი და აღმატებითი ხარისხის აღნიშვნის ლექსიკური ხერხები.
ლექსიკა – რელიგიურ ცნებათა და საყოფაცხოვრებო წეს-ჩვეულებათა გამომხატველი სიტყვები (ე.წ., გვ. 196-197).
ლიტერატურა: ვლ. ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ., გვ. 103-106

№7 სემინარი - 2 სთ.
№7 პრაქტიკული - 2 სთ.

№8 ლექცია 2 სთ. - რიცხვითი სახელი – რაოდენობითი, რიგობითი, წილადი. სხვა რიცხვით სახელთა წარმოება – წარმოქმნისა და კომპოზიციის ხერხები. თვლის შერეული სისტემა

ლექსიკა – გუნება-განყოფილების და გართობა თამაშის გამომხატველი სიტყვები და გამოთქმები. (ე.წ., გვ. 197-198).

ლიტერატურა: ვეგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 32-36

სიტყვათწარმოქმნის სერსები: აფვიქსაცია/კომპოზიცია ფორმაუცვლელ მსაზღვრულ სიტყვათა გასუბსტანტივება. ლექსიკა – შინაურ და გარეულ ცხოველთა სახელები (ე.ჯ. გვ. 200-201).

ლიტერატურა: ვეგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 25-32

№8 სემინარი - 2 სთ.
№8 პრაქტიკული - 2 სთ.

№9 ლექცია 2 სთ. - უდიური ლექსიკონის ძირითადი ფენები – ოდინდელი ლექსიკა. ნასესხები ლექსიკა. ნასესხებ სიტყვებში მომხდარი ფონეტიკური ცვლილებები. სინონიმები, ომონიმები, ანტონიმები, იდიომები, მონოსემური და პოლისემური სიტყვები.
ლიტერატურა: ვეგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., Ворошим Гукасян, Удинско-азербайджанско-русский словарь, Баку, 1974 г. (დანართი უდიური ენის მოკლე გრამატ. მიმოხილვა) ზმნა, ზმნის ფუძე ძირის ფონემური შედგენილობა. „მარტივი“ და რთული აგებულების ზმნები. „მარტივი“ ზმნათა მორფემული შედგენილობა.

ლექსიკა – შინაურ და გარეულ ფრინველთა სახელები. ამასთან დაკავშირებული სხვა სიტყვები (და გამოთქმები) (ე.ჯ. გვ. 201-203).

ლიტერატურა: ვეგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 72-79

№9 სემინარი - 2 სთ.
№9 პრაქტიკული - 2 სთ.

№10 ლექცია 2 სთ. - ზმნის მორფოლოგიური კატეგორიები – პირი, დრო, კილო პირის ნიშანთა წარმოშობა. პირის ნიშანი გარდაუვალ და გარადამავალ ზმნაში. აღქმა-მგრძობელობის გამომხატველ ზმნაში, „ქონება“, ყოლა“ ზმნაში.

ლიტერატურა: ვლ.ფანჩიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 131-150
ვეგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 32-36
ლიტერატურა: ვეგ.ჯეირანიშვილი, დრო/კილოთა ერთი ფორმის საკითხი უდიურში. საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. XXIII, 1962, გვ. 18-29

უდიური ზმნის მონოპერსონალიზმი, დრო-კილოთა ფორმები, უარყოფითი ფორმები ზმნის უღვლილებაში.
ლექსიკა – ბუნების მოვლენათა გამომხატველი სიტყვები ატმოსფერულ მოვლენათა გამომხატველი სიტყვები და გამოთქმები. (ე.ჯ., გვ. 203-207)

ლიტერატურა: ვეგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 88-101

№10 სემინარი - 2 სთ.
№10 პრაქტიკული - 2 სთ.

№11 ლექცია 2 სთ. - ასპექტის კატეგორიების გადმონაშთი უდიურში (ექსტრემპოლარულ ზმნათა საკითხი) გვარის კატეგორიის ჩანასახები;

ლექსიკა – წელიწადის დროთა, თვეთა და დღეთა სახელები
საოჯახო ნივთები.

(ე.წ. გვ. 211–214)

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 97

ბ.გიგინეიშვილი, ასპექტის შესახებ უდიურ ენაში, იკე, ტ. IX, 1959
წ., გვ. 361–382

პრევერბთა ჩანასახები. სტატისტიკური ზმნები უდიურში, მათი
წარმოების პრინციპი.; ზმნის უარყოფითი და კითხვითი
„ფორმები“, მეშველი ზმნები „ბუ“ და „ბაქსუნ“.

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 100–101

ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ., გვ.
186–189

№11 სემინარი - 2 სთ.

№11 პრაქტიკული - 2 სთ.

№12 ლექცია 2 სთ. - სახელზმნა, სახელზმნური ფორმები:
ინფინიტივი, ინფინიტივ მასდარი, სუპინიუმი, მიმღეობა.
სახელზმნურ ფორმათა წარმოების პრინციპი და სხვაობა
დიალექტებში.

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 103–111

ვლ.ფანჩვიძე, ინფინიტივის ფორმათა წარმოება და მნიშვნელობა
უდიურენაში I, საქბ.მეცნ.აკად. მოამბე, ტ. III, თბ., 8, 1942 წ.

ვლ.ფანჩვიძე, აბსოლუტივის ფორმები, მათი წარმოება და
ფუნქციები უდიურ ენაში, თსუ შრომები XXX–XXXI, B 1947 წ.

ვლ. ფანჩვიძე, მიმღეობის წარმოება და ფუნქციები უდიურ ენაში,
იკე, ტ. II, 1948 წ.

კლას-კატეგორიის გაქვავებულ პრეფიქსთა საკითხი. თავიკიდური
უფუნქციო ელემენტები უდიურ სახელში, ზმნასა და
სახელზმნაში. ფუძე-ძირთან შეზრდილ სადეტერმინაციო
სუფიქსთა საკითხი.

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 32–36

არნ.ჩიქობავა, გრამატიკული კლას-კატეგორია და ბრუნვის
ნიშანთა გენეზისის საკითხი ქართულში, „საქ.მეცნ.აკად.მოამბე,

ტ. VII, № 1–2, 1946 წ. ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი,
გრამატიკული კლასის გაქვავებული ნიშნები უდიურ ზმნებსა და

„ნაზმნარ სახელებში“ იკე, ტ. VIII; 1956

№12 სემინარი - 2 სთ.

№12 პრაქტიკული - 2 სთ.

კოლოკვიუმი №2

№13 ლექცია 2 სთ. - ზმნისართი, მარტივი, წარმოებული,
რთული ადვილის, დროის, ვითარების, კითხვის, მიზან-მიზეზის
ზმნისართი. ზმნისართის აგებულების თავისებურებანი ნიჯურ
დიალექტში.

ლექსიკა – საგარემომოვლ სიტყვები. ამ ცნებებთან

დაკავშირებული სხვა სიტყვები; იდიომები (ე.წ. გვ. 261–268)

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 114–120

თანდებულებები – შერწყმული (ბრუნვიან ფორმებთან სუფიქსადქვეულნი და შერწყმული, ცალკე ხმარებული, ზმნიზედა თანდებულის ფუნქციით ნაწილაკები – უარყოფის, კითხვის, კავშირის, გამომხატველი სიტყვები. მაკავშირებელი სიტყვები – ოდინდელი, ნასესხები.

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 121–125

ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 228–234

№13 სემინარი - 2 სთ.
 №13 პრაქტიკული - 2 სთ.

№14 ლექცია 2 სთ. - სინტაგმები (სიტყვადკომპლექსები) ატრიბუტული, პრედიკატული; წინადადება, შინაარსისა და აგებულების მიხედვით. რთული წინადადება – როგორც ახალი (მეორეული) სინტაქსური წარმონაქმნი უდიურში.

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 131–133

წინადადების წევრები – ქვემდებარე – მისი ადგილი წინადადებაში. ფორმები: ნომინატიური, გენეტიკური, დატიური, ერგატიული კონსტრუქციები. ამ მხრივ დიალექტებში გამოვლენილი ზოგი თავისებურება.

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 125–131

ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიურ ერგატივის სტრუქტურა და ფუნქციები, (საკანდ.დისერტ.ავტორეფერატი, თბ., 1943 წ.)

№14 სემინარი - 2 სთ.
 №14 პრაქტიკული - 2 სთ.

№15 ლექცია 2 სთ. - შემასმენელი – გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნის პირიანი ფორმა შემასმენლად. დამატება პირდაპირი და ირიბი.

ლექსიკა – საოჯახო ნივთები, ხელსაქმე, სამკაული (ე.ჯ., გვ. 214–216)

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 126–128

ვლ.ფანჩვიძე, უდიური გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 241

განსაზღვრება, გამოთქმისა და წინადადების წევრთა მართვა–შეთანხმების საკითხები.

ლექსიკა – თვისება–რაგვარობის და სადურობის აღმნიშვნელი სიტყვები (ე.ჯ., გვ. 216–224)

ლიტერატურა: ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 129–131

ვლ.ფანჩვიძე, ნაზმნარ სახელთა მიერ სახელთა მართვა უდიურ ენაში, იკე.ტ. XII, 1960 წ.

№15 სემინარი - 2 სთ.
 №15 პრაქტიკული - 2 სთ.

სავალდებულო
 ლიტერატურა

1. ვვგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971
2. ვლ.ფანჩვიძე – უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ.
3. არნ.ჩიქობავა, იბერიულ–კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 1965 წ.

4. არნ.ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979 წ.
5. ივ.ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937 წ.
6. ტ.სიხარულიძე, არსებით სახელთა ბრუნება უდიურში, თბ., 2005 წ.
7. ზ.ალექსიძე, კავკასიის ალბანეთის დამწერლობა, ენა და მწერლობა, თბ., 2003 წ.
8. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიურში ზოგი ფონეტიკური მოვლენის გრამატიზაციის საკითხი, თსუ შრომები, თბ., 1971
9. ევგ.ჯეირანიშვილი, გრამატიკული კლასის გაქვავებული ნიშნები უდიურ ზმნებსა და „ნაზმნარ სახელებში“, იკე, VIII, თბ., 1956 წ
10. ევგ.ჯეირანიშვილი, Pluralia tantum-ის შემთხვევები უდიურ ენაში იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. II, 1948 წ.
11. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდური თუ უდიური? კრებული „ორიონი“, თბ., 1967 წ.
12. ევგ.ჯეირანიშვილი, ფარინგალიზებული ხმოვნები წახურულ რუთულურსა და უდიურ ენებში, იკე XI, თბ., 1959 წ.
13. ევგ.ჯეირანიშვილი, ლაბიალიზებული თანხმოვნები და მათი ცვლის ზოგი სხვაობა წახურ-მუხადურსა (რუთულურსა) და თვისტომ ენებში, იკე, ტ. XV, 1967
14. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდური ერგატივის სტრუქტურა და ფუნქციები (ავტორეფერატი) თსუ, 1943 წ.
15. ევგ.ჯეირანიშვილი, დრო/კილოთა ერთი ფორმის საკითხი უდურში, საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. XXIII, 1962, გვ. 18-29
16. ვლ. ფანჩვიძე, უდიური ენა და მისი კილოები, ენიმკისს მოამბე, II, თბ., 1937 წ.
17. ვლ. ფანჩვიძე, ინფინიტივის ფორმათა წარმოება და მნიშვნელობა უდურ ენაში, I, საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. III, № 8, 1942 წ.
18. ვლ. ფანჩვიძე, აბსოლუტივის ფორმები, მათი წარმოება და მნიშვნელობა უდურ ენაში, თსუ შრომები, XXX-XXXI, B, 1947 წ.
19. ვლ. ფანჩვიძე, მიმდებობის წარმოება და ფუნქციები უდურ ენაში, იკე, ტ. II, 1948 წ.
20. ევგ.ჯეირანიშვილი, გრამატიკული კლასის გაქვავებული ნიშნები უდურ ზმნებსა და „ნაზმნარ სახელებში“, იკე, ტ. VIII, 1956 წ.
21. ილ. ცერცვაძე, მესუთე ლიტერატურ თანხმოვნის შესატყვისობისათვის უდურ ენაში, იკე, ტ. XIV, 1964 წ.
22. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ზმნის ტემპონალურ-მოდალურ ფორმათა წარმოების ზოგი საკითხი, „მაცნე“, ტ. I, 1968 წ.
23. А. Дирр, Грамматика удинского языка, Сб. МАМПК, вып. XXXIII от 1У, Тб., 1904 г.
24. Панчвидзе В., Джеиранишвили Е. Языки кадров СССР, 1У т. Иберийского-кавказские языки, Удийский язык, 1967 г. стр.712
25. Гукасян В.Л., Ниджский диалект удинского языка, АКД, 1965 г.
26. Гукасян В.Л. Удинско-азербайджанско-русский словарь, Баку, 1974 г.

27. Климов Г.А.Алексеев М.Е. Щчерки морфологии иберийско-кавказских языков, М., 1980 г.
28. Удинский сборник, Грамматика, лексика, история языка, М., 2008.
29. Aliece G. Haris, Focus in udi, by Howard L.Aronson, Chicago linguistic Society, 1996 .

ტექსტები, ლექსიკონები

1. უდიური ტექსტები და ლექსიკონი, თარგმნილი გერმანულიდან ერთვის ა.შიფნერის გამოკვლევას (იხ. დამატ.ლიტ.)
2. უდიური ზღაპარი „რუსტამი“, დაბეჭდ.კრებულში Сборник материалов для описания местностей и племен Кавказа, Тифлис, 1988/1У ტომი
3. უდიური ტექსტი, თარგმნილი რუსულად – ერთვის ა.დირის გრამატიკას. (იხ. ზემოთ სავალდ.ლიტ.)
4. ტექსტები, თავისებურ ფორმათა და გამოთქმათა განმარტებითურთ, უდიურ-ქართული და ქართულ/უდიური მოკლე თემატურ/ბუღლობრივი ლექსიკონები – ერთვის ევგ.ჯეირანიშვილის უდიურ ენას (თბ., 1971 წ.)

დამატებითი ლიტერატურა

1. არნ.ჩიქობავა, გრამატიკული კლას-კატეგორია და ბრუნვის ნიშანთა გენეზისის საკითხი ქართულში, მეცნ.აკად. მოამბე, ტ. VII, № 1-2, 1946 წ.
2. ა.შანიძე – კავკასიის ალბანელთა ენა და დამწერლობა, საქ.მეცნ.აკად. მოამბე, № 1, 1960 წ. (რუს.ენ)
3. ვლ.ფანჩვიძე, უდიური ენის დიალექტთა ურთიერთობის საკითხისათვის, ნაწ. I, საქ.მეცნ.აკად. მოამბე, ტ. I, № 9, 1940 წ.
4. მორფოლოგიური შეხვედრებისათვის უდიური ენისა ქართულ-ქართველურ ენებთან, იკვ. ტ. I, 1946 წ.
5. ევგ.ჯეირანიშვილი, ზოგი საერთო ფუძე წახურ-რუთულურ უდიურსა და სხვა იბერიულ-კავკასიურ ენებში, იკვ. ტ. IX-X; 1958 წ.
6. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიურში ზოგი ფონეტიკურ მოვლენათა გრამატიზაციის საკითხი, თსუ შრომები, თბ., 1971 წ.
7. გ.თოფურია, კლასოვანი უღვლილებიდან პიროვან: უღვლილებაზე გადასვლის ერთ-ერთი გზის შესახებ იბერიულ-კავკასიურ ენებში, იკვ. ტ. XIII, 1962 წ., 55-65
8. გ.როგავა, კლასიანი უღვლილების პირიან უღვლილებაზე გადასვლისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში საქ.მეცნ.აკად.მოამბე, ტ. XIV, № 7, 1953 წ.
9. ტ. სიხარულიძე, –É შემცველ სახელურ ფუძეთა ისტორიისათვის უდიურში, საქ.მეცნ.აკად.მოამბე, IV, თბ., 1988 წ.
10. ნ.რუხაძე, ნაცვალსახელურ წარმოშობის ზმნისართები უდიურში, თსუ საქმეცნ. სესია, 2000 წ
11. Карбелашвили Д.П., К фонетике удинского языка (звукфвой состав), «Языки мира» М., 1935 г. т. III-1У
12. Тревер К., Удины источники и новые материалы, Сборник статей, Краснодар. 1999 г.
13. Чикобава А.С., Щцб эргативном падеже «Косвенном» и прином в иберийско-кавказских языках: в книге «Падежная

	<p>система и падежный состав в кавказских языках» Махасркала, 1987 г.</p> <p>14. Sohifner A., Versuch über die Sprashe der Uden, St/Peterberg. 1863</p> <p>15. Schulze W., Die Spzache der Uden in Nord-Azerbdidzan. Wiesbaden, 1982.</p> <p>16. N.Troubetzkoy, Yangbe Caucasigues septertrionales. "Yes langues du Monde", Paris, 1924 [Yangues]</p> <p>ამ სასწავლო კურსის ათვისებისას საჭიროა ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი სავალდებულო ლიტერატურის გაცნობა, რომლის მოძიება შეიძლება საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში (კავკასიისმცოდნეობის განყ.) თსუ ბიბლიოთეკაში.</p>
შეფასება	<p>სტუდენტის ცოდნა შეფასდება ზეპირი და წერიტი გამოცდით. კურსის განმავლობაში ჩატარდება 2 კოლოკვიუმი (თითო 20 ქულა) სტუდენტის ცოდნის საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება შემდეგი კრიტერიუმები:</p> <p>ლექციაზე დასწრება – 5%</p> <p>სემინარში მონაწილეობა – 15%</p> <p>კოლოკვიუმში მონაწილეობა და მისი საბოლოო შედეგები – 20% + 20%</p> <p>საბოლოო გამოცდა – (წერიტი) – 40%</p>
სწავლის შედეგი	<p>ამ სასწავლო კურსის შესწავლის შემდეგ სტუდენტი შეძლებს უდიური ენის ლინგვისტური მასალის ინტენსიფიკაციას, ამ ენის სტრუქტურის გაანალიზებას, რისი ცოდნაც მნიშვნელოვანია ქართველური და მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა ნათესაური ურთიერთობის კვლევისას.</p>

ს ი ლ ა ბ უ ს ი
(2009-2010 სასწავლო წელი)

სასწავლო კურსის დასახელება	უდიური ენა – 2(2/5)
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი (სავალდებულო)
ECTS	<p>სასწავლო კურსის კრედიტების რაოდენობა 5 კრედიტი – (125 სთ.) საკონტაქტო – 90 სთ. ლექცია 30 სთ. სემინარები 30 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა – 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 35 სთ.</p>

<p>ლექტორი</p>	<p>ნინო რუხაძე თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის უფროსი სპეციალისტი e-mail: niniko_rukhadze@yahoo.com ტელ.: 32-70-21; 899 32-70-21</p>
<p>სასწავლო კურსის მიზანი</p>	<p>კურსი ითვალისწინებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა დაღესტნური ჯგუფის, ლეზგიურ ქვეჯგუფში შემავალი უდიური ენის ფონეტიკის, მორფოლოგიის, ძირითადი ლექსიკური ფონდისა და სინტაქსის საკვანძო საკითხების, ზოგადი სტრუქტურის შესწავლას.</p>
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>შემოთავაზებული კურსის ასათვისებლად სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს შემდეგი საგნები: 1) ენათმეცნიერების შესავალი; 2) შესავალი კავკასიოლოგიაში, არაჰუმანიტარული სპეციალობის სტუდენტებისათვის საგანი შეისწავლება წინაპირობის გარეშე.</p>
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი</p>	<p>ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი</p>
	<p>№1 ლექცია - 2 სთ.</p> <p>1) უდიური ენა – დაღესტნურ ენათა – ლეზგიური ქვეჯგუფის ენა. დემოგრაფიული, გეოგრაფიული, ეთნოგრაფიული ცნობები. უდიური ენის ალბანური(პერული) წარმომავლობის საკითხი. ალბანური „ლექციონარი“</p> <p>ლიტერატურა: ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971, გვ. 6. ვლ.ფანჩიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ., გვ. 3-5.</p> <p>№1 სემინარი - 2 სთ. №1 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p>№2 ლექცია 2 სთ. - ცნობები უდიური ენის შესწავლის ისტორიიდან (ა.შიფნერი, ა.დირი, ნ.ტრუბეცკოი, კ.ბოულა, რ.დაფონი, ივ.ჯავახიშვილი). არნ.ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 168,274</p> <p>№2 სემინარი - 2 სთ. №2 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p>№3 ლექცია 2 სთ. - უდიური ენის ბგერითი შედგენილობა, ხმოვნები, მარტივი პალატალიზებული, ფარინგალიზებული. თანხმოვნები: ხშულები, აფრიკატები. სამეულები. ინტენსიურ თანხმოვანთა გადმონაშთები. ისტორიულად ორი სახეობის „წ“ უდიურში უდიურ ბგერათა ტრანსკრიფცია – ზოგადი მიმოხილვა.</p> <p>ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, გვ.10-14; 1971 წ.</p> <p>№3 სემინარი - 2 სთ. №3 პრაქტიკული - 2 სთ.</p>

№4 ლექცია 2 სთ. - უდიური ენის ზოგადი სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური დახასიათება
ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 22
ევ.ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937 წ. წ., გვ. 133-257

№4 სემინარი - 2 სთ.
№4 პრაქტიკული - 2 სთ.

№5 ლექცია - 2 სთ
ხმოვანთა სისტემა უდიურში: მარტივი, უძლავიანი „მაგარშემართვიანი ველარიზებული-ფარინგალიზებული“ ხმოვნები.

ლიტერატურა:
ევგ.ჯეირანიშვილი, ფარინგალიზებული ხმოვნები წახურულ-რუთულურსა და უდიურში, იკე, ტ. XI, 1959წ.
ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 17-22

№5 სემინარი - 2 სთ.
№5 პრაქტიკული - 2 სთ

№6 ლექცია - 2 სთ
რთული (დიფთონგისებრი) ხმოვნები, გრძელ ხმოვანთა საკითხისათვის, დიფთონგი, ნახევარხმოვნები.

ლიტერატურა:
ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 11-13
ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 22-25

№6 სემინარი - 2 სთ.
№6 პრაქტიკული - 2 სთ

№7 ლექცია - 2 სთ
თანხმოვანტა სისტემა უდიურში (ზოგადი დახასიათება)

ლიტერატურა:
ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 13-14
ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 26-27
გ. ახვლედიანი: ზოგადი ფონეტიკის საფუძვლები, თბ., 1999, გვ. 80-94

№7 სემინარი - 2 სთ.
№7 პრაქტიკული - 2 სთ
კოლოკიუმი №1

№8 ლექცია - 2 სთ
მარტივი, პალატალიზებული, ფარინგალიზებული თანხმოვნები, ე.წ. „მაგარი“ თანხმოვნები

ლიტერატურა:
ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 12-14
ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 26-27

№8 სემინარი - 2 სთ.
№8 პრაქტიკული - 2 სთ

№9 ლექცია – 2 სთ
ხმულები, აფრიკატები, სამეულები. ინტენსიურ თანხმოვანთა
გადმონაშთები.

ლიტერატურა:
ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 12-14
ვლ.ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 28-29
(აუდიომასალა – ლექტორის ჩანაწერი)

№9 სემინარი - 2 სთ.
№9 პრაქტიკული - 2 სთ

№10 ლექცია – 2 სთ
ნახევრად-აბრუბტივთა („მეოთხე რიგის“ ხმულთა)
საკითხისათვის უდიურში.

ლიტერატურა:
ვლ.ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 30-31
Р. Шор, К вопросу о консонантизме яфетических языков с
Кавказа. Культура и письменность Востока, т. V, 1937 г.

№10 სემინარი - 2 სთ.
№10 პრაქტიკული - 2 სთ

№11 ლექცია – 2 სთ
რბილ ხმოვანთა საკითხისათვის, უდიურ თანხმოვანთა
ცხრილი.

ლიტერატურა:
ვლ.ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 31-32
ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 13

№11 სემინარი - 2 სთ.
№11 პრაქტიკული - 2 სთ

№12 ლექცია – 2 სთ
თანხმოვანთა კომპლექსებისათვის, ისტორიულად 2 სახეობის
უდიურში

ლიტერატურა:
ვლ.ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 33-34

№13 სემინარი - 2 სთ.
№13 პრაქტიკული - 2 სთ
კოლოკვიუმი №2

№13 ლექცია – 2 სთ
ფონეტიკური პროცესები პოზიტიურ-კომბინაციური, სპონტა-
ნური, ნიჯური დიალექტი ფონეტიკურად.

ლიტერატურა:
ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 14-20
ვლ.ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 34-40

№13 სემინარი - 2 სთ.
№13 პრაქტიკული - 2 სთ

№14 ლექცია – 2 სთ

	<p>რედუქცია, ასიმილაცია, გემინაცია, კონტამინაცია, მეტათეზისი, გამჟღერება.</p> <p>ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 14-20 ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 34-40</p> <p>№14 სემინარი - 2 სთ. №14 პრაქტიკული - 2 სთ №15 ლექცია - 2 სთ</p> <p>გამჟღერება, ბგერათმოკვეც, ბგერათმოვარდნა, პატალიზაცია, სუბსტიტუცია, სპირანტიზაცია, დიფთონგიზაცია</p> <p>ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 14-20 ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 34-40</p> <p>№15 სემინარი - 2 სთ. №15 პრაქტიკული - 2 სთ</p>	
<p>სავალდებულო ლიტერატურა</p>	<p>30. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971</p> <p>31. ვლ.ფანჩვიძე – უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ.</p> <p>32. არნ.ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 1965 წ.</p> <p>33. არნ.ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979 წ.</p> <p>34. ივ.ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937 წ.</p> <p>35. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიურში ზოგი ფონეტიკური მოვლენის გრამატიზაციის საკითხი, თსუ შრომები, თბ., 1971</p> <p>36. გ. ახვლედიანი, ზოგადი ფონეტიკის საფუძვლები. თბ., 1999წ.</p> <p>37. მ. ქურდიანი, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საფუძვლები, თბ., 2007.</p> <p>38. ილ.ცერცვაძე, მეხუთე ლიტერატურ თანხმონის შესატყვისობისათვის უდიურ ენაში, იკე, ტ.XIV, 1964 წ.</p> <p>39. А.Дирр, Грамматика удинского языка, Сб. МАМПК, вып. XXXIII от 1У,Тб.,1904 г.</p> <p>40. Панчвидзе В., Джеиранишвили Е. Языки кадров СССР, 1У т. Иберийского-кавказские языки, Удийский язык, 1967 г. стр.712</p> <p>41. Гукасян В.Л., Ниджский диалект удинского языка, АКД, 1965 г.</p> <p>42. Р. Шор, К вопросу о консонантизме яфетических языков с Кавказа. Культура и письменность Востока, т. V, 1937</p> <p>43. Aliece G. Haris, Focus in udi, by Howard L.Aronson, Chicago linguistic Society, 1996 .</p>	
<p>დამატებითი ლიტერატურა</p>	<p>17. ტ. სიხარულიძე, –É შემცველ სახელურ ფუძეთა ისტორიისათვის უდიურში, საქ.მეცნ.აკად.მოამბე, IV, თბ., 1988 წ.</p> <p>18. Карбелашвили Д.П., К фонетике удинского языка (звукфвой состав), «Языки мира» М., 1935 г. т.III-1У</p>	

	<p>19. Schulze W., Die Spzache der Uden in Nord-Azerbdidzan. Wiesbaden, 1982.</p> <p>20. N.Troubetzkoy, Yangbe Caucasigues septertrionales. "Yes langues du Monde", Paris, 1924 [Yangues]</p> <p>ამ სასწავლო კურსის ათვისებისას საჭიროა ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი სავალდებულო ლიტერატურის გაცნობა, რომლის მოძიება შეიძლება საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში (კავკასიისმცოდნეობის განყ.) თსუ ბიბლიოთეკაში.</p>
შეფასება	<p>სტუდენტის ცოდნა შეფასდება ზეპირი და წერიტი გამოცდით. კურსის განმავლობაში ჩატარდება 2 კოლოკვიუმი (თითო 20 ქულა) სტუდენტის ცოდნის საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება შემდეგი კრიტერიუმები:</p> <p>ლექციაზე დასწრება – 5%</p> <p>სემინარში მონაწილეობა – 15%</p> <p>კოლოკვიუმში მონაწილეობა და მისი საბოლოო შედეგები – 20% + 20%</p> <p>საბოლოო გამოცდა – (წერიტი) – 40%</p>
სწავლის შედეგი	<p>ამ სასწავლო კურსის შესწავლის შემდეგ სტუდენტი შეძლებს უდიური ენის ლინგვისტური მასალის ინტენსიფიკაციას, ამ ენის სტრუქტურის გაანალიზებას, რისი ცოდნაც მნიშვნელოვანია ქართველური და მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა ნათესაური ურთიერთობის კვლევისას.</p>

ს ი ლ ა ბ უ ს ი
(2009-2010 სასწავლო წელი)

სასწავლო კურსის დასახელება	უდიური ენა – 3(5)
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	I სემესტრი (სავალდებულო)
ECTS	<p>სასწავლო კურსის კრედიტების რაოდენობა 5 კრედიტი – (125 სთ.)</p> <p>საკონტაქტო – 90 სთ.</p> <p>ლექცია 30 სთ.</p> <p>სემინარები 30 სთ.</p> <p>პრაქტიკული მეცადინეობა – 30 სთ.</p> <p>დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 35 სთ.</p>
ლექტორი	<p>ნინო რუხაძე</p> <p>თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის უფროსი სპეციალისტი</p>

	e-mail: niniko_rukhadze@yahoo.com ტელ.: 32-70-21; 899 32-70-21	
სასწავლო კურსის მიზანი	კურსი ითვალისწინებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა დადესტნური ჯგუფის, ლეზგიურ ქვეჯგუფში შემავალი უდიური ენის ფონეტიკის, მორფოლოგიის, ძირითადი ლექსიკური ფონდისა და სინტაქსის საკვანძო საკითხების, ზოგადი სტრუქტურის შესწავლას.	
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები	სტუდენტს შესწავლილი უნდა ჰქონდეს უდიური ენა №2.	
სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია, სემინარი, კოლოკიუმი	
	<p>№1 ლექცია 2 სთ. - უდიური ენის ზოგადი მორფოლოგიური დახასიათება. ლიტერატურა: Панчвидзе В., Джейранашвили Е. Языки народов СССР. IV т, Иберийско-кавказские языки, Удийский язык, 1967 г. стр. 712.</p> <p>№1 სემინარი - 2 სთ. №1 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p>№2 ლექცია - 2 სთ. მეტყველების ნაწილები, სახელი, სემანტიკური ჯგუფები, ატრიბუტული (მსახდვრელი) სახელი, რიცხვითი სახელი, ზმნა, საგარემოებო სიტყვები, თანდებული, ნაწილაკი, შორისდებული ლიტერატურა: ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971, გვ. 22-35.</p> <p>№2 სემინარი - 2 სთ. №2 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p>№3 ლექცია 2 სთ. – სახელთა ფუძეები ფონეტიკური შედგენილობის მიხედვით, სახელტა ჯგუფები შინაარსის მიხედვით. ლიტერატურა: ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა; 1971 წ., გვ. 22-25</p> <p>№3 სემინარი - 2 სთ. №3 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p>№4 ლექცია 2 სთ. - არსებითი სახელი, არსებით სახელთა ფუძის აგებულება, წარმოქმნის (დერივაციის) ზოგი საკითხი. სახელთა სილაბური სტრუქტურა. ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 25-27 ლექტორის სალექციო ჩანაწერი.</p> <p>№4 სემინარი - 2 სთ. №4 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p>№5 ლექცია – 2 სთ ნაწარმოები ფუძე. სახელთა წარმომქმნელი სუფიქსები, რთული (თხზული) ფუძეები, კომპოზიტთა ტიპები. ლიტერატურა:</p>	

ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა; 1971 წ., გვ. 27-32.
არნ. ჩიქობავა, „სახელის ფუძის უძველესის აგებულება
ქართველურ ენებში“, თბ., 1942 წ.

№5 სემინარი - 2 სთ.
№5 პრაქტიკული - 2 სთ

№6 ლექცია – 2 სთ ზედსართავი სახელი, თვისება –
რაგვარობის, სადაურობის გამომხატველი ზედსართავი სახელი
მსაზღვრედად, ზედსართავი სახელი სუბსტანტივის ფუნქციით.

ლიტერატურა:
ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 102-
109

№6 სემინარი - 2 სთ.
№6 პრაქტიკული - 2 სთ

№7 ლექცია – 2 სთ რიცხვითი სახელი, რაოდენობითი,
რიგობითი; კრებითი, განუსაზღვრელი.

ლიტერატურა:
ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 32-35
ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 109-
116
გ. ახვლედიანი: ზოგადი ფონეტიკის საფუძვლები, თბ., 1999, გვ.
80-94

№7 სემინარი - 2 სთ.
№7 პრაქტიკული - 2 სთ
№1 კოლოკიუმი

№8 ლექცია – 2 სთ ნაცვალსახელი, მითითებითი,
კუთვნილებითი, ჩვენებითი, პირის, უკუქცევითი, საურთიერთო.

ლიტერატურა:
ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 36-40
ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 81-
89

სალექციო კურსის ჩანაწერი.
№8 სემინარი - 2 სთ.
№8 პრაქტიკული - 2 სთ

№9 ლექცია – 2 სთ მრავლობითი რიცხვი, როგორც სახელის
მორფოლოგიური კატეგორია უდიურში. მრავლობითი რიცხვის
ნიშნები: მარტივი და რთული სუფიქსები.

ლიტერატურა:
ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 50-52
ევგ. ჯეირანიშვილი, Pluralia tantum-ის შემთხვევები უდიურ
ენაში, იკე, ტ. II, 1948 წ.

№9 სემინარი - 2 სთ.
№9 პრაქტიკული - 2 სთ

№10 ლექცია – 2 სთ სახელთა ბრუნება უდიურში – საკითხის
ისტორიისათვის, სახელთა ბრუნების სისტემა ზოგადად.

ლიტერატურა:

ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 49-50
ტ. სიხარულიძე, არსებით სახელთა ბრუნება უდიურში, თბ.,
2005 წ. გვ. 32-38.

№10 სემინარი - 2 სთ.
№10 პრაქტიკული - 2 სთ

№11 ლექცია – 2 სთ ბრუნვათა შედგენილობა, ძირითად
ბრუნვათა ნიშნები და ამ ბრუნვათა მთავარი სინტაქსური
ფუნქციები ძირითადი და ადგილობრივი ბრუნვები.

ლიტერატურა:

ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 50-52
ტ. სიხარულიძე, არსებით სახელთა ბრუნება უდიურში, თბ.,
2005 წ. გვ. 44-49.
ვლ. ფანჩვიძე, სახელთა ბრუნებისათვის უდიურ ენაში, ენიმკის
მოამბე, I, თბ., 1937წ. გვ. 124.

№11 სემინარი - 2 სთ.
№11 პრაქტიკული - 2 სთ

№12 ლექცია – 2 სთ მრავლობითი რიცხვის წარმოება,
სახელთა ბრუნება მრავლობით რიცხვში, ერთფუძიანი და
ორფუძიანი ბრუნება

ლიტერატურა:

ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 54-57
ტ. სიხარულიძე, არსებით სახელთა ბრუნება უდიურში, თბ.,
2005 წ. გვ. 52-58
ვლ. ფანჩვიძე, ნათესაობითი ბრუნვის ნიშანთა გენეზისისთვის
უდიურ ენაში, მოამბე, ტ. II, №9, 1941 წ.

№12 სემინარი - 2 სთ.
№12 პრაქტიკული - 2 სთ

№13 ლექცია – 2 სთ ნასესხებ ლექსებში ბრუნებისათვის
უდიურში, დამატებითი ცნობები ძირითად ბრუნვათა შესახებ
(სახელობითი, ერგატივი, ნათესაობითი, მიცემითი,
ადგილობრივი, კაუზატიური ბრუნვები).

ლიტერატურა:

ტ. სიხარულიძე, არსებით სახელთა ბრუნება უდიურში, თბ.,
2005 წ. გვ. 10-41.
ვლ. ფანჩვიძე, ნათესაობითი ბრუნვის ნიშანთა გენეზისისთვის
უდიურ ენაში, მოამბე, ტ. II, №9, 1941 წ.

№13 სემინარი - 2 სთ.
№13 პრაქტიკული - 2 სთ

№14 ლექცია – 2 სთ ნაცვალსახელის და მსაზღვრედ
სახელთა ბრუნება, მრავლობითი რიცხვის -უხ, -თხ
გაქვავებულ სუფიქსთა სახელთა ბრუნება.

ლიტერატურა:

ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 53-67

№14 სემინარი - 2 სთ.
№14 პრაქტიკული - 2 სთ

	<p>№15 ლექცია – 2 სთ ინფინიტივ-მასდარის ბრუნება, თავისებურად ბრუნებადი არსებითი სახელები, კომპოზიტების ბრუნება.</p> <p>ლიტერატურა: ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 67-69</p> <p>№15 სემინარი - 2 სთ. №15 პრაქტიკული - 2 სთ</p>	
სავალდებულო ლიტერატურა	<p>44. ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971</p> <p>45. ვლ. ფანჩვიძე – უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ.</p> <p>46. ტ. სიხარულიძე, არსებით სახელთა ბრუნება უდიურში, თბ., 2005 წ.</p> <p>47. ვლ. ფანჩვიძე, სახელთა ბრუნებისთვის უდიურ ენაში, ენიმკის მოამბე, ტ. II, 1937 წ.</p> <p>48. ვლ. ფანჩვიძე, მოთხრობით-მოქმედებითის სუფიქსისათვის უდიურ ენაში, საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. II, №9, 1941 წ.</p> <p>49. ვლ. ფანჩვიძე, ნათესაობითი ბრუნვის ნიშანთა გენეზისისთვის უდიურ ენაში, მოამბე, ტ. 5. №5, 1944 წ.</p> <p>50. გ. თოფურია, სახელთა მრავლობითი რიცხვის წარმოებისათვის ლეზგიურ ენებში, იკე XVIII, თბ., 1973 წ.</p> <p>51. ტ. სიხარულიძე, დ შემცველ სახელურ ფუძეთა ისტორიისათვის უდიურში, საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. II, №9, 1988 წ.</p> <p>52. ევგ. ჯეირანიშვილი, Pluralia tantum-ის შემთხვევები უდიურ ენაში, იკე, ტ. II, 1948 წ.</p> <p>53. ევგ. ჯეირანიშვილი, კითხვითი ნაცვალსახელები ლეზგიური (კიურიული) ჯგუფის ენებში, იკე, ტ. IX-X, თბ., 1959 წ.</p>	
დამატებითი ლიტერატურა	<p>21. ივ. ჯავახიშვილი – ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937 წ.</p> <p>22. ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ერგატივის სტრუქტურა და ფუნქციები, თსუ, 1943 წ. (საკანდიდატო დისერტ.)</p> <p>23. Бокарев, О категории падежа (Применительно к дагестанским языкам) ВЯ, №1, 1954 г.</p> <p>24. Бокарев, Локативные и нелокативные значения местных падежей в дагестанских языках. Язык и мышления. т. XI, Москва, 1949 г.</p> <p>25. Гигинейшвили Б., Падежная система общедагестанского языка в свете общей теории эргативности, ВЯ, №1, Москва, 1976 г.</p> <p>26. Старостин С. А., Реконструкция именных косвенных основ на гласный – Падежный состав и система склонения в иберийско-кавказских языках, Махачкала, 1981 г. стр. 75-76.</p> <p>ამ სასწავლო კურსის ათვისებისას საჭიროა ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი სავალდებულო ლიტერატურის გაცნობა, რომლის მოძიება შეიძლება საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში (კავკასიისმცოდნეობის განყ.) თსუ ბიბლიოთეკაში.</p>	
შეფასება	სტუდენტის ცოდნა შეფასდება ზეპირი და წერილი გამოცდით.	

	<p>კურსის განმავლობაში ჩატარდება 2 კოლოკიუმი (თითო 20 ქულა) სტუდენტის ცოდნის საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება შემდეგი კრიტერიუმები:</p> <p>ლექციაზე დასწრება – 5%</p> <p>სემინარში მონაწილეობა – 15%</p> <p>კოლოკიუმში მონაწილეობა და მისი საბოლოო შედეგები – 20% + 20%</p> <p>საბოლოო გამოცდა – (წერითი) – 40%</p>
სწავლის შედეგი	<p>ამ სასწავლო კურსის შესწავლის შემდეგ სტუდენტი შეძლებს უდიური ენის ლინგვისტური მასალის ინტენსიფიკაციას, ამ ენის სტრუქტურის გაანალიზებას, რისი ცოდნაც მნიშვნელოვანია ქართველური და მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა ნათესაური ურთიერთობის კვლევისას.</p>

ს ი ლ ა ბ უ ს ი
(2009-2010 სასწავლო წელი)

სასწავლო კურსის დასახელება	უდიური ენა – 4/5
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი (სავალდებულო)
ECTS	<p>სასწავლო კურსის კრედიტების რაოდენობა 5 კრედიტი – (125 სთ.) საკონტაქტო – 90 სთ. ლექცია 30 სთ. სემინარები 30 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა – 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 35 სთ.</p>
ლექტორი	<p>ნინო რუხაძე თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის უფროსი სპეციალისტი e-mail: niniko_rukhadze@yahoo.com ტელ.: 32-70-21; 899 32-70-21</p>
სასწავლო კურსის მიზანი	<p>კურსი ითვალისწინებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა დაღესტნური ჯგუფის, ლეზგიურ ქვეჯგუფში შემავალი უდიური ენის ფონეტიკის, მორფოლოგიის, ძირითადი ლექსიკური ფონდისა და სინტაქსის საკანძო საკითხების, ზოგადი სტრუქტურის შესწავლას.</p>
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები	სტუდენტს შესწავლილი უნდა ჰქონდეს უდიური ენა 1, 2, 3.

სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია, სემინარი, კოლოკიუმი
	<p style="text-align: center;">№1 ლექცია - 2 სთ.</p> <p>1) უდიური ლექსიკის ძირითადი ფენები, ოდინდელი ლექსიკა, ნასესხები ლექსიკა. სინონიმები, ომონიმები, ანტონიმები, იდიომები, მონოსემიური და პოლისემიური სიტყვები, ფრაზეოლოგია.</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p>ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971, გვ.</p> <p>Вор. Гукасян, Удийско-азербайджанско-русский словарь, Баку, 1974 г.</p> <p style="text-align: center;">№1 სემინარი - 2 სთ. №1 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">№2 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ზმნა, ზმნის ფუძე – ძირის შედგენილობა, „მარტივი“ და რთული აგებულების ზმნები. „მარტივი“ ზმნათა მორფემული შედგენილობა.</p> <p>ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971, გვ. 72-73</p> <p style="text-align: center;">№2 სემინარი - 2 სთ. №2 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">№3 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ზმნის მორფოლოგიური კატეგორიები – პირი, დრო, კილო. პირის ნიშანთა წარმომადგენლობა, მრავლობითი რიცხვის გამოხატვა ზმნაში.</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p>ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, 1971 წ. გვ. 72-79</p> <p>ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 151-154.</p> <p style="text-align: center;">№3 სემინარი - 2 სთ. №3 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">№4 ლექცია 2 სთ.</p> <p>პირის ნიშანი გარდაუვალ და გარდამავალ ზმნაში. აღქმა-მგრძობელობის გამომხატველ ზმნაში, „ქონება“, „ყოლა“ ზმნაში. პირის ნიშანთა გენეზისისთვის უდიურში.</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p>ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 32-36.</p> <p>ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 150-151</p> <p style="text-align: center;">№4 სემინარი – 2 სთ. №4 პრაქტიკული – 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">№5 ლექცია – 2 სთ</p> <p>უდიური ზმნის მონოპერსონალიზმი, დრო-კილოტა ფორმები, მათი წარმოებითი პრინციპი.</p>

ლიტერატურა:
ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 88-101.
ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ.
154-156.

№5 სემინარი – 2 სთ.
№5 პრაქტიკული – 2 სთ

№6 ლექცია – 2 სთ
დრო-კილოთა პირველი ჯგუფის ფორმები. დრო-კილოთა მეორე
ჯგუფის ფორმები (ზმნის უღლებების სქემა).

ლიტერატურა:
ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 154-
160

№6 სემინარი – 2 სთ.
№6 პრაქტიკული – 2 სთ

№7 ლექცია – 2 სთ
ინფინტივი – ამოსავალი დრო-კილოთა საწარმოებლად, დრო-
კილოთა მესამე ჯგუფის ფორმები, კაუზატივის წარმოება
უდიურში.

ლიტერატურა:
ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ.
171-174, 182-186

№7 სემინარი – 2 სთ.
№7 პრაქტიკული – 2 სთ
კოლოკვიუმი №1

№8 ლექცია – 2 სთ
უარყოფითი ფორმები ზმნის უღვლილებაში, „არის“ და „აქვს“
ზმნები უდიურში.

ლიტერატურა:
ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 101-105
ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ.
174-177.

№8 სემინარი – 2 სთ.
№8 პრაქტიკული – 2 სთ

№9 ლექცია – 2 სთ
ასპექტის კატეგორიის გადმონაშთი უდიურში
(ექსტემპლარულ ზმნათა საკითხი). გვარის კატეგორიის
ჩანასახები.

ლიტერატურა:
ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 97-100
ბ. გიგინეიშვილი, ასპექტის შესახებ უდიურ ენაში, იკე ტ. IX,
1959წ.

№9 სემინარი - 2 სთ.
№9 პრაქტიკული - 2 სთ

№10 ლექცია – 2 სთ
პრევერბთა ჩანასახები. სტატიკური ზმნები უდიურში, მათი

წარმოების პრინციპი.

ლიტერატურა:

ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 30-31.

ლექტორის სალექციო კურსის ჩანაწერები.

№10 სემინარი - 2 სთ.

№10 პრაქტიკული - 2 სთ

№11 ლექცია - 2 სთ

ზმნის უარყოფითი და კითხვითი „ფორმები“, მეშველი ზმნები „ბუ“ და „ბაქსენ“.

ლიტერატურა:

ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 100-101

ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 186-189

ლექტორის სალექციო კურსის ჩანაწერები

№11 სემინარი - 2 სთ.

№11 პრაქტიკული - 2 სთ

№12 ლექცია - 2 სთ

კლას-კატეგორიის გაქვავებულ პრეფიქსთა საკითხი, პირის ნიშანთა გენეზისისთვის უდიურში.

ლიტერატურა:

არნ. ჩიქობავა, გრამატიკული კლას-კატეგორია და ბრუნვის ნიშანთა გენეზისის საკითხი ქართულში, მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. VII, 1-2 1946წ.

ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 150-151

№12 სემინარი - 2 სთ.

№12 პრაქტიკული - 2 სთ

კოლოკვიუმი №2

№13 ლექცია - 2 სთ

თავკიდური უფუნქციო ელემენტები უდიურ სახელსა და ზმნაში.

ლიტერატურა:

ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 112-114

ლექტორის სალექციო კურსის ჩანაწერები

№13 სემინარი - 2 სთ.

№13 პრაქტიკული - 2 სთ

№14 ლექცია - 2 სთ

ფუძე-ძირთან შეზრდილ სადეტერმინაციო სუფიქსთა საკითხი.

ლიტერატურა:

ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 23-36

მ. ქურდიანი, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საფუძვლები, თბ., 2007.

№14 სემინარი - 2 სთ.

№14 პრაქტიკული - 2 სთ

	<p style="text-align: center;">№15 ლექცია – 2 სთ</p> <p style="text-align: center;">ზმნის სინტაქური კონსტრუქციები</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p style="text-align: center;">ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 97-100 ლექტორის სალექციო კურსის ჩანაწერები</p> <p style="text-align: center;">№15 სემინარი - 2 სთ. №15 პრაქტიკული - 2 სთ</p>	
სავალდებულო ლიტერატურა	<p>54. ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971</p> <p>55. ვლ. ფანხვიძე – უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ.</p> <p>56. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979 წ.</p> <p>57. მ. ქურდიანი, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საფუძვლები, თბ., 2007.</p> <p>58. Панчвидзе В., Джейранашвили Э. Языки кадров СССР, 1У т. Иберийского-кавказские языки, Удийский язык, 1967 г.</p> <p>59. არნ. ჩიქობავა, გრამატიკული კლას-კატეგორია და ბრუნვის ნიშანთა გენეზისის საკითხი ქართულში, აკად. მოამბე, ტ. VII, №1-2, 1946წ..</p> <p>60. Гукасян В.Л., Ниджский диалект удинского языка, АКД, 1965 г.</p>	
დამატებითი ლიტერატურა	<p>27. გ. თოფურია, კლასოვანი უღვლილებიდან პიროვან უღვლილებაზე გადასვლის ერთ-ერთი გზის შესახებ იბერიულ-კავკასიურ ენებში, იკვ. ტ. XIII, 1962წ., გვ. 55-65.</p> <p>28. გ. როგავა, კლასიანი უღვლილების პირიან უღვლილებაზე გადასვლისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში, საქ. მეც. აკად. მოამბე, ტ. XIV, №7, 1953წ.</p> <p>29. Климов Г. А., Алексеев М. Е. Очерки морфологии иберийско-кавказских языков, М., 1980 г.</p> <p>30. Т. Майсак – Симантика и происхождение глагольных форм, настоящего и будущего времени в удийском языке. стр. 162-223. Удийский сборник (грамматика, лексика, история языка). М., 2008 г.</p> <p>31. Aliece G. Haris, Focus in udi, by Howard L. Aronson, Chicago linguistic Society, 1996.</p> <p>32. Schulze W., Deictic Strategies in Udi. Wiesbaden, 1982.</p> <p>33. N. Troubetzkoy, Yangbe Caucasiques septentrionales. “Yes langues du Monde”, Paris, 1924 [Yangués]</p> <p>ამ სასწავლო კურსის ათვისებისას საჭიროა ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი სავალდებულო ლიტერატურის გაცნობა, რომლის მოძიება შეიძლება საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში (კავკასიისმცოდნეობის განყ.) თსუ ბიბლიოთეკაში.</p>	
შეფასება	<p>სტუდენტის ცოდნა შეფასდება ზეპირი და წერიტი გამოცდით. კურსის განმავლობაში ჩატარდება 2 კოლოკვიუმი (თითო 20 ქულა) სტუდენტის ცოდნის საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება შემდეგი კრიტერიუმები:</p>	

	<p>ლექციაზე დასწრება – 5%</p> <p>სემინარში მონაწილეობა – 15%</p> <p>კოლოკვიუმში მონაწილეობა და მისი საბოლოო შედეგები – 20% + 20%</p> <p>საბოლოო გამოცდა – (წერითი) – 40%</p>
სწავლის შედეგი	<p>ამ სასწავლო კურსის შესწავლის შემდეგ სტუდენტი შეძლებს უდიური ენის ლინგვისტური მასალის ინტენსიფიკაციას, ამ ენის სტრუქტურის გაანალიზებას, რისი ცოდნაც მნიშვნელოვანია ქართველური და მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა ნათესაური ურთიერთობის კვლევისას.</p>

ს ი ლ ა ბ უ ს ი
(2009-2010 სასწავლო წელი)

სასწავლო კურსის დასახელება	უდიური ენა – 5 (5/5)
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი (სავალდებულო)
ECTS	<p>სასწავლო კურსის კრედიტების რაოდენობა 5 კრედიტი – (125 სთ.) საკონტაქტო – 90 სთ. ლექცია 30 სთ. სემინარები 30 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა – 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 35 სთ.</p>
ლექტორი	<p>ნინო რუხაძე</p> <p>თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის უფროსი სპეციალისტი</p> <p>e-mail: niniko_rukhadze@yahoo.com</p> <p>ტელ.: 32-70-21; 899 32-70-21</p>
სასწავლო კურსის მიზანი	<p>კურსი ითვალისწინებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა დაღესტნური ჯგუფის, ლეზგიურ ქვეჯგუფში შემავალი უდიური ენის ფონეტიკის, მორფოლოგიის, ძირითადი ლექსიკური ფონდისა და სინტაქსის საკანძო საკითხების, ზოგადი სტრუქტურის შესწავლას.</p>
სასწავლო კურსის	სტუდენტს შესწავლილი უნდა ჰქონდეს უდიური ენა 1, 2, 3, 4.

შესწავლის წინაპირობები	
სასწავლო კურსის ფორმატი	<p style="text-align: center;">ლექცია, სემინარი, კოლოკიუმი</p> <p style="text-align: center;">№1 ლექცია - 2 სთ.</p> <p>სახელზმნა, სახელზმნური ფორმები: ინფინიტივი, ინფინიტივ-მასდარი.</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p>ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971, გვ. 103-111.</p> <p>ვლ. ფანჩვიძე, ინფინიტივის ფორმათა წარმოება და მნიშვნელობა უდიურ ენაში, I საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. III, თბ., 1942წ.</p> <p style="text-align: center;">№1 სემინარი - 2 სთ. №1 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">№2 ლექცია 2 სთ.</p> <p>სუბინუმი, მიმდებარეობა, სახელზმნურ ფორმათა წარმოების პრინციპი და სხვაობა დიალექტებში.</p> <p>ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971, გვ. 103-111.</p> <p>ვლ. ფანჩვიძე, აბსოლუტივის ფორმები, მათი წარმოება და ფუნქციები უდიურ ენაში, თსუ შრომები XXV-XXXI, 1947წ.</p> <p style="text-align: center;">№2 სემინარი - 2 სთ. №2 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">№3 ლექცია 2 სთ.</p> <p>ზმნისართი, მარტივი, წარმოებულნი, რთული, ადგილის, დროის, ვითარების, კითხვის, მიზან-მიზეზის ზმნისართი. ზმნისართის აგებულების თავისებურებანი ნიჯურ დიალექტში.</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p>ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, 1971 წ. გვ. 114-120</p> <p>ვლ. ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 228-234</p> <p style="text-align: center;">№3 სემინარი - 2 სთ. №3 პრაქტიკული - 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">№4 ლექცია 2 სთ.</p> <p>თანდებულები – შერწყმული (ბრუნვიან ფორმებთან სუფიქსადქცეული და შერწყმული, ცალკე ხმარებული). ზმნიზედა-თანდებულის ფუნქციით, ნაწილაკი, კავშირი.</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა:</p> <p>ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 121-125.</p> <p>ვლ. ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 228-234.</p> <p style="text-align: center;">№4 სემინარი – 2 სთ. №4 პრაქტიკული – 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">№5 ლექცია – 2 სთ</p> <p>სინტაგმები (სიტყვადკომპლექსები) ატრიბუტული, პრედიკატული;</p>

წინადადების წევრები – ქვემდებარე – მისი ადგილი
წინადადებაში.

ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 125–131

№5 სემინარი – 2 სთ.
№5 პრაქტიკული – 2 სთ

№6 ლექცია – 2 სთ

ნომინატიური, გენეტიური, დატიური, ერგატიული
კონსტრუქციები. ამ მხრივ დიალექტებში გამოვლენილი ზოგი
თავისებურება. წინადადება, შინაარსისა და აგებულების
მიხედვით.

ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 125–131

ევგ.ჯეირანიშვილი, უდურ ერგატივის სტრუქტურა და ფუნქციები,
(საკანდ.დისერტ.ავტორეფერატი, თბ., 1943 წ.)

ნ. რუხაძე, პოლიფუნქციური ერგატივი უდიურში.
კონფერენციის მასალები „ერგატიული კონსტრუქცია და
ერგატივი მსოფლიოს ენებში“, 2009წ.

№6 სემინარი – 2 სთ.
№6 პრაქტიკული – 2 სთ

№7 ლექცია – 2 სთ

გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნის პირიანი ფორმა
შემასმენლად.

ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 126–128

ვლ.ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. 241
ლექტორის სალექციო კურსი.

№7 სემინარი – 2 სთ
№7 პრაქტიკული – 2 სთ

№8 ლექცია – 2 სთ

დამატება პირდაპირი და ირიბი.

ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 129–131

ლექტორის სალექციო კურსი.

№8 სემინარი – 2 სთ.
№8 პრაქტიკული – 2 სთ

№9 ლექცია – 2 სთ

განსაზღვრება.

ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 126–128

ვლ. ფანჩვიძე, უდურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ.
ლექტორის სალექციო კურსი.

№9 სემინარი – 2 სთ
№9 პრაქტიკული – 2 სთ

№10 ლექცია – 2 სთ

წინადადების წევრთა მართვა-შეთანხმების საკითხები.

ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 126-128

ვლ.ფანჩვიძე, უდიური გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974, გვ. ლექტორის სალექციო კურსი

№10 სემინარი – 2 სთ
№10 პრაქტიკული - 2 სთ

№11 ლექცია – 2 სთ

ნაზმნარ სახელთა მიერ სახელთა მართვა უდიურ ენაში
ლიტერატურა: ვლ.ფანჩვიძე, ნაზმნარ სახელთა მიერ
სახელთა მართვა უდიურ ენაში, იკვ.ტ. XII, 1960 წ.
ლექტორის სალექციო კურსი.

№11 სემინარი – 2 სთ
№11 პრაქტიკული - 2 სთ

№12 ლექცია – 2 სთ

ძირითადი სინტაქსური საკითხები. წინადადება აგებულების
მიხედვით მარტივი გაერცობილი და მარტივი გაუერცობელი.
სიბიექტის ბრუნვები წინადადებასი (ერგატივი გარდაუვალ
ზმნასთან).

ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 131-134.

ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ. 1974, გვ. 235-
238.

ლექტორის სალექციო კურსი.

№12 სემინარი – 2 სთ
№12 პრაქტიკული - 2 სთ

№13 ლექცია – 2 სთ

ერთწევრიანი მარტივი წინადადება, შემასმენელი მარტივი
წინადადებაში, ობიექტის ბრუნვები წინადადებაში.

ლიტერატურა: ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ.,
გვ. 134-136

ვლ.ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ. 1974, გვ. 241-
242.

ლექტორის სალექციო კურსი.

№13 სემინარი – 2 სთ
№13 პრაქტიკული - 2 სთ

№14 ლექცია

უდიური სინტაქსის სპეციფიკა. რთული წინადადება – ახალი
წარმონაქმნი უდიურში. შერწყმული და რთული წინადადების
საკითხისათვის.

ლიტერატურა: ვლ. ფანჩვიძე, უდიურის გრამატიკული
ანალიზი, თბ. 1974, გვ. 245-248.
ლექტორის სალექციო კურსი.

№14 სემინარი – 2 სთ
№14 პრაქტიკული - 2 სთ
კოლოკიმი №2

№15 ლექცია – 2 სთ

რთული წინადადება. თანწყობილი და ქვეწყობილი
(დაქვემდებარებული წინადადება).

	<p>ლიტერატურა: ევგ. ჯეირანიშვილი, უდიური ენა, თბ., 1971 წ., გვ. 133-138. ლექტორის სალექციო კურსი. №15 სემინარი - 2 სთ. №15 პრაქტიკული - 2 სთ</p>	
სავალდებულო ლიტერატურა	<ol style="list-style-type: none"> 61. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ენა (გრამატიკა, ქრესტომათია, ლექსიკონი), თბ., 1971 62. ვლ.ფანხვიძე – უდიურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1974 წ. 63. არნ.ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979 წ. 64. ივ.ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937 წ. 65. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიურში ზოგი ფონეტიკური მოვლენის გრამატიზაციის საკითხი, თსუ შრომები, თბ., 1971 66. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ერგატივის სტრუქტურა და ფუნქციები (ავტორეფერატი) თსუ, 1943 წ. 67. ვლ. ფანხვიძე, უდიური ენა და მისი კილოები, ენიშკისის მოამბე, II, თბ., 1937 წ. 68. ვლ.ფანხვიძე, ინფინიტივის ფორმათა წარმოება და მნიშვნელობა უდიურ ენაში, I, საქ.მეცნ.აკად.მოამბე, ტ. III, № 8, 1942 წ. 69. ვლ.ფანხვიძე, აბსოლუტივის ფორმები, მათი წარმოება და მნიშვნელობა უდიურ ენაში, თსუ შრომები, XXX-XXXI, B, 1947 წ. 70. ვლ.ფანხვიძე, მიმდებარის წარმოება და ფუნქციები უდიურ ენაში, იკე, ტ. II, 1948 წ. 71. ევგ.ჯეირანიშვილი, უდიური ზმნის ტემპონალურ-მოდალურ ფორმათა წარმოების ზოგი საკითხი, „მაცნე“, ტ. I, 1968 წ. 72. А.Дирр, Грамматика удинского языка, Сб. МАМПК, вып. XXXIII от 1У, Тб., 1904 г. 73. Панчвидзе В., Джеиранишвили Е. Языки кадров СССР, 1У т. Иберийского-кавказские языки, Удийский язык, 1967 г. стр.712 74. Гукасян В.Л., Ниджский диалект удинского языка, АКД, 1965 г. 75. Гукасян В.Л. Удинско-азербайджанско-русский словарь, Баку, 1974 г. 76. Удинский сборник, Грамматика, лексика, история языка, М., 2008. 77. Aliece G. Haris, Focus in udi, by Howard L.Aronson, Chicago linguistic Society, 1996 . 	
დამატებითი ლიტერატურა	<ol style="list-style-type: none"> 34. ვლ.ფანხვიძე, უდიური ენის დიალექტთა ურთიერთობის საკითხისათვის, ნაწ. I, საქ.მეცნ.აკად. მოამბე, ტ. I, № 9, 1940 წ. 35. მორფოლოგიური შესვედრებისათვის უდიური ენისა ქართულ-ქართველურ ენებთან, იკე, ტ. I, 1946 წ. 36. ევგ.ჯეირანიშვილი, ზოგი საერთო ფუძე წახურ-რუთულურ უდიურსა და სხვა იბერიულ-კავკასიურ ენებში, იკე, ტ. IX-X; 1958 წ. 37. ნ.რუხაძე, ნაცვალსახელურ წარმოშობის ზმნისართები 	

	<p>უდიურში, თსუ საქმეცნ.სესია, 2000 წ</p> <p>38. Тревер К., Удины источники и новые материалы, Сборник статей, Краснодар. 1999 г.</p> <p>39. Чикобава А.С., Об эргативном падеже «Косвенном» и прияном в иберийско-кавказских языках: в книге «Падежная система и падежный состав в кавказских языках» Махасркала, 1987 г.</p> <p>40. Sohifner A., Versuch über die Sprashe der Uden, St/Peterberg. 1863</p> <p>41. Schulze W., Die Spzache der Uden in Nord-Azerbdidzan. Wiesbaden, 1982.</p> <p>ამ სასწავლო კურსის ათვისებისას საჭიროა ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი საგანდებულო ლიტერატურის გაცნობა, რომლის მოძიება შეიძლება საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში (კავკასიისმცოდნეობის განყ.) თსუ ბიბლიოთეკაში.</p>	
შეფასება	<p>სტუდენტის ცოდნა შეფასდება ზეპირი და წერიტი გამოცდით. კურსის განმავლობაში ჩატარდება 2 კოლოკვიუმი (თითო 20 ქულა) სტუდენტის ცოდნის საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება შემდეგი კრიტერიუმები:</p> <p>ლექციაზე დასწრება – 5%</p> <p>სემინარში მონაწილეობა – 15%</p> <p>კოლოკვიუმში მონაწილეობა და მისი საბოლოო შედეგები – 20% + 20%</p> <p>საბოლოო გამოცდა – (წერიტი) – 40%</p>	
სწავლის შედეგი	<p>ამ სასწავლო კურსის შესწავლის შემდეგ მაგისტრანტი შეძლებს უდიური ენის ლინგვისტური მასალის ინტენსიფიკაციას, ამ ენის სტრუქტურის გაანალიზებას, რისი ცოდნაც მნიშვნელოვანია ქართველური და მთის იბერიულ-კავკასიურ ენათა ნათესაური ურთიერთობის შემდგომი კვლევისათვის.</p>	

2009/2010 სასწავლო წელი

სილაბუსი

სასწავლო კურსის დასახელება	უბიხური ენა
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის

სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი(სავალდებულო)
ჩიშ- სასწავლო კურსის კრედიტები	5 კრედიტი, (125სთ) 2 ლექც.+ 2 სემ.+ 2 პრაქტიკული მეცადინეობა ლექცია 30 სთ. სემინარი 30სთ პრაქტიკული მეცადინეობა 30სთ სულ სკონტაქტო 90სთ დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 35სთ
ლექტორი	რუსუდან ჯანაშია ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი მისამართი: დ. აღმაშენებლის გამზ. № 83/23. ტელ: 95 31 18
სწავლების მეთოდი	ლექცია, სემინარი, კოლოკიუმი
სასწავლო კურსის მიზანი	უბიხური ენის სწავლების მიზანია კავკასიური ენებით დაინტერესებულ ახალგაზრდას მაქსიმალურად მიეწოდოს ცოდნა ამ, ამჟამად მკვდარი ენის, საინტერესო სტრუქტურა და მიმართება არა მარტო ახლო მონათესავე, არამედ საერთოდ, იბერიულ-კავკასიურ ენათა ოჯახის დანარჩენ წევრებთან. უბიხურის გაცნობა საინტერესოა ზოგადლინგვისტური თვალსაზრისითაც.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობა	კავკასიოლოგიის მიმართულების სტუდენტებს შესწავლილი უნდა ჰქონდეთ ენათმეცნიერების შესავალი და კავკასიოლოგიის შესავალი, სხვა სპეციალობის სტუდენტთათვის წინაპირობის გარეშე.
	ლექცია № 1 მე-19 საუკუნის კავკასია, მუჰაჯირობა, უბიხები ლიტ.: გ. პაიჭაძე, « კავკასიის ომები 1817-1864 წწ. » ქსე, ტ. 5. 1980. გვ. 307-319. სემინარი 1. პრაქტიკული 1. ლექცია № 2 უბიხურის შესწავლის ისტორია ლიტ.: არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია 1965. გვ. 186, 274-290. სემინარი 2. პრაქტიკული 2.

ლექცია № 3 უბიხურის ფონემატური სტრუქტურა,
კონსონანტიზმი, ვოკალიზმი

ლიტ.: М. Кумахов, დასახელებული ნაშრომი,
გვ. 690-692.

Г. Рогава, Абхазско-адыгские языки, iqve, gv. 95-101.

სემინარი 3.

პრაქტიკული 3.

ლექცია № 4 სონანტა სისტემა, ფონეტიკური
პროცესები, ბგერათპროცესები
ლიტ.: იგივე.

H. Vogt, Dictionnaire de la langue oubykh, Oslo.1963.
(წინასიტყვაობა)

სემინარი 4.

პრაქტიკული 4.

ლექცია № 5. მახვილი, ძირთა ამოსავალი ტიპები

ლიტ.: იგივე

გ. როგავა, კონსონანტიზმის სირთულისა და
ვოკალიზმის სიმარტივის
მიმართებისათვის. იკეწ.
XII, 1985, გვ. 57-65

სემინარი 5.

პრაქტიკული 5.

ლექცია № 6. არსებითი სახელი

lit.: М. Кумахов, დასახელებული ნაშრომი,
გვ. 694-695. 1989, გვ. 368-372.

G. Charachidze, Ubych, kr. The Indig. Languages of
the Caucas. v. 2. Delmar-N.York. 1989,
გვ. 368-372.

სემინარი 6.

პრაქტიკული 6.

ლექცია № 7. პოსესიურობა, ბრუნება

ლიტ.: იგივე

სემინარი 7.
პრაქტიკული 7.

ლექცია № 8. მრავლობითი რიცხვის წარმოება,
სიტყვათწარმოება

ლიტ.: M. Kymaxov, , დასახელებული ნაშრომი,
გვ. 697-698.

G. Charachidze, დასახელებული ნაშრომი,
გვ. 378-380.

კოლოკვიუმი

ლექცია № 9. ნაცვალსახელები

ლიტ.: დასახელებული ნაშრომები, I-გვ. 695, II-378-382.

ვ. შენგელია, პირის, ჩვენებითი და კითხვითი
ნაცვალსახელები აფხაზურ-ადიღურ
ენებში.

დისერტაციის ავტორეფერატი. 1968.

M. Kymaxov, . ჩჰარაცჰიდზე, დასახელებული
ნაშრომები

სემინარი 9.
პრაქტიკული 9.

ლექცია № 10. ზედსართავი და რიცხვითი
სახელები

ლიტ.: M. Kymaxov, გვ. 697.

. Charachidze, გვ. 370-372.

სემინარი 10.
პრაქტიკული 10.

ლექცია № 11. ზმნის ძირითადი კატეგორიები,
პირის ნიშნები, გარდამავლობა-
გარდაუვალობა, სტატიკურობა-
დინამიკურობა

ლიტ.: M. Курахов, დასახელებული ნაშრომი,
გვ. 696-704.

. ჩჰარაცჰიძე, გვ. 384-388.

. უმეზიდ, ე Vერბე უბეკჰ, არის, 1975. გვ. 71-84,
გვ. 150-170.

სემინარი 11.
პრაქტიკული 11.

ლექცია № 12. ზმნის ძირითადი დრო-კილოები

ლიტ.: ზემოთდასახელებული

სემინარი 12.
პრაქტიკული 12.

ლექცია № 13 ფინიტური და ინფინიტური
წარმოება, მასდარი, აბსოლუტივი,
პრევერბები, რთულ-ფუძიანი ზმნები.

ლიტ.: ზემოთდასახელებული

სემინარი 13
პრაქტიკული 13.

ლექცია № 14 სინტაქსი, წინადადებების ტიპები,
ერგატიული კონტრუქცია უბიხებში

	<p>ლიტ.: არნ. ჩიქობავა, ერგ. კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში. II. თბილისი, 1961</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათმეცნიერების შესავალი, თბილისი, 1979.</p> <p>სემინარი 14 პრაქტიკული 14.</p> <p>ლექცია № 15 ლექსიკის საკითხები</p> <p>ლიტ.: , დასახელებული ნაშრომი, გვ.702-703.</p> <p>კოლოქვიუმი</p>
<p>შეფასება</p>	<p>დასწრება – 5 ქულა აქტიურობა – 15 ქულა სემინარი ან კოლოქვიუმი – 20 ქულა 2 კოლოქვიუმი – 20-20 ქულა საბოლოო შეფასება – 40 ქულა</p>
<p>საგადასმული ლიტერატურა</p>	<p>g. rogava, Г Рогава. Абхазско-адыгские языки, krebuli Языки народов СССР, IV. ИКЯ. М. 1967. gv. 95-101.</p> <p>М. Кумахов, Убыхский язык. იკვე.</p> <p>არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბილისი, 1965.</p> <p>П. К. Услар, О языке убыхов. Этнография Кавказа. Языкознание. I. Абхазский язык. Тифлис, 1887.</p> <p>გ. როგავა, კონსონანტიზმის სისტემის სირთულისა და ვოკალიზმის სიმარტივის ურთიერთმიმართებისათვის აფხაზურ-ადიღურ ენებში. იკეწ. XII, 1985.</p> <p>Г. Рогава, Эргатив двух формации в картвельских и абхазско-адыгских языках. ikew. XV, 1988.</p> <p>ვ. შენგელია, პირის და ჩვენებითი ნაცვალსახელები აფხაზურ-ადიღურ ენებში. სმა-ს “მაცნე”. № 3. 1967.</p> <p>გ. როგავა, სტატიკური ზმნებისა და სახელურ წინადადებათა ზოგი საკითხი აფხაზურ-ადიღურსა და ქართველურ ენებში. იკეწ. IV.</p>

	<p>1977.</p> <p>ქ. ლომთათიძე, ზოგი არაპროდუქტიული აბაზურ-აფხაზური მიმღეობა და მათი უბიხურ-ადიღური პარალელების საკითხი. კრებული “არნ. ჩიქობავას”, 1979.</p> <p>ქ. ლომთათიძე, უბიხურ ენაში ქართველურ ენათაგან შესული ლექსიკური მასალის საკითხისათვის. იკე. XIX. 1974.</p> <p>Г. Погава, უბიხურიდან შეთვისებული ერთი ზმნური ფუძე ზანურში, იკეწ. V. 1978.</p> <p>Г. Погава, Абхазско-адыгский суффикс <i>privatum ga</i> в мегрельском. სმამ. ტომი III. № 6. 1942.</p> <p>კრებული “უბიხური ფოლკლორი”, “კავკასიური სახლი”. თბილისი. 2001.</p> <p>რ. ჯანაშია, Имена числительные в абхазско-адыгских языках. ikew. III. 1976.</p> <p>რ. ჯანაშია, უბიხური ანთროპონიმები და ტოპონიმები., იან ბრაუნისადმი მიძღვნილი კრებული 2005.</p>
<p><i>დამატებითი ლიტერატურა და სხვა სასწავლო მასალა</i></p>	<p>G. Dumezil, <i>La Langue des Oubykhs</i>. Paris. 1931.</p> <p>G. Dumezil, <i>Documents anatoliens sur les Langues et Traditions du Caucase</i>. I, II, III, Paris. 1960, 1963, 1965.</p> <p>G. Dumezil, <i>Le Verbe Oubykh</i>, Paris. 1975.</p> <p>G. Charachidze, <i>Ubych, kr. The Indigenous Languages of the Caucasus</i>. v. 2. Delmar, Neo York. 1989.</p> <p>H. Vogt, <i>Dictionnaire Oubykh-francais</i>, Oslo. 1963</p>
<p><i>სწავლის შედეგი</i></p>	<p>კურსის მოსმენის შემდეგ სტუდენტს უნდა ჰქონდეს ნათელი წარმოდგენა უბიხურის ადგილის შესახებ მონათესავე ენათა შორის; სტუდენტი უნდა აცნობიერებდეს უბიხური ენის ფონემატური და მორფოლო-გიური სტრუქტურების თავისებურებასა და მსგავსებას მონათესავე ენებთან მიმართებაში.</p>

ს ი ლ ა ბ უ ს ი

2009-2010 სასწავლო წელი

<p>სასწავლო კურსის დასახელება:</p>	<p>იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია</p>
<p>სასწავლო კურსის კოდი:</p>	
<p>სასწავლო კურსის სტატუსი:</p>	<p>საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის.</p>
<p>სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:</p>	<p>ერთი სემესტრი (სავალდებულო).</p>
<p>ჩთშ</p>	<p>სასწავლო კურსის კრედიტების რაოდენობა 5 კრედიტი – 125 საათი, ლექცია – 30 სთ, სემინარი – 30 სთ, დამოუკიდებელი მუშაობისთვის გათვალისწინებულია 65 საათი.</p>
<p>ლექტორი:</p>	<p>ნინო რუხაძე, თსუ კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის უფროსი სპეციალისტი. ტელ.: 32 70 21. -მაილ: ნინიკო-რუკჰაძე ყაჰო.ცომ</p>
<p>სასწავლო კურსის მიზანი:</p>	<p>იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია მიზნად ისახავს გაითვალისწინოს, თუ რა საკითხებია დასმული სსენებულ ენათა შესწავლისას, რა საშუალებებს მიმართავენ ამ საკითხთა კვლევისას, რა შედეგებია მოპოვებული და რა პრობლემები დგას იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წინაშე. იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორიას აქტუალური მნიშვნელობა აქვს იბერიულ-კავკასიურ ენათა შემდგომი მეცნიერული შესწავლის თვალსაზრისით. კავკასიის ხალხთა ენების ოდინდელი გენეტიკური ერთიანობის მეცნიერული იდეა დატვირთულია პოლიტიკური თვალსაზრისით და უშუალოდ უკავშირდება დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობის საკითხს. ერთიანი და მთლიანი კავკასიის შესახებ, კავკასიური სამყაროსადმი დამოკიდებულება ივანე ჯავახიშვილის მიერ იყო განსაზღვრულ-ნაკარნახევი: „ყოველი განათლებული ქართველი ვალდებულია ამ ენებისა და ტომების ისტორია</p>

	<p>ისევე იცოდეს, როგორც თავისი ერისა და ქვეყნის“ – (ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა“, წინასიტყვ. თბ., 1937წ.). უფრო არსებითი თეორიული მიზანი, ვიდრე ენის შესწავლა კულტურასა და მის ისტორიასთან კავშირში ენის მეცნიერულ შესწავლას არ მოეპოვება.</p>
სასწავლო კურსის წინაპირობები:	სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ენათმეცნიერების შესავალი, შესავალი კავკასიოლოგიაში.
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი.

სასწავლო კურსის შინაარსი:

ლექცია №1 – 2 სთ. იბერიულ-კავკასიური ენების შესწავლის მიზანი და მნიშვნელობა.

მისი ორი ასპექტი: ზოგადმეცნიერული და კულტურულ-ისტორიული. ენათა კლასიფიკაციის პრინციპები: ენათა მორფოლოგიური და გენეალოგიური კლასიფიკაცია, იბერიულ-კავკასიური ენები, როგორც გენეალოგიური კლასიფიკაციის ერთეული.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია (სახელმძღვ.), თბ., 2008, გვ. 1-5.
2. ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა. 1937წ., გვ. 7-91.
3. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ორი ძირითადი საკითხის შესახებ. იბერიულ-კავკასიურ ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979წ., გვ. 257-307.
№1 სემინარი – 2სთ

ლექცია №2 – 2 სთ. იბერიულ-კავკასიურ ენათა შედგენილობა და სინონიმური ტერმინები, ამ ენათა გავრცელების არეალი, სტატიკური ცნობები. იბერიულ-კავკასიურ ენათა ოჯახი, ქართველური, აფხაზურ-ადიღური, ნახური და დაღესტნურ ენათა ჯგუფები, სინონიმური ტერმინები.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია (სახელმძღვ.), თბ., 2008, გვ. 5-13.
2. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979, გვ. 23-37.
3. არნ. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1952წ., გვ. 50-57.

№3 სემინარი – 2 სთ

ლექცია №3 – 2 სთ. იბერიულ-კავკასიურ ენათა ენდოგენურობა-ეგზოგენურობის საკითხი. იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორიის პერიოდიზაციის საკითხი.

იბერიულ-კავკასიური ენები და კავკასიის ენები. ნ. ტრუბეცკოს ცნება „ენათა კავშირისა“ და იბერიულ-კავკასიური ენები. კავკასიის ალბანეთისა და ალბანელების საკითხი. იბერიულ-კავკასიური ენები და წინა აზიის მკვდარი ენები, ამ ენათა ურთიერთობის საკითხები.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია (სახელმძღვ.), თბ., 2008, გვ. 15-21.
2. ივ. ჯავახიშვილი, საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური პრობლემები, თბ., 1950, გვ. 227-252.
3. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979.

ლექცია №4 – 2 სთ. პირველი პერიოდის შრომები ზოგადად (შემთხვევითი ლექსიკური ჩანაწერები) იბერიულ-კავკასიური ენების შესახებ, სტ. აპოლინისა და ნიკ. ირბახის ქართულ-იტალიური ლექსიკონი პირველი აღწერითი გრამატიკები მთის იბერიულ-კავკასიური ენებისა (შ. ნოდმა, ი. ცისკარიშვილი, კ. ყარამანიანი, ლ. ულიე), მარიო მაჯოს ქართული ენის გრამატიკა.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 22-29, 25-56, 133-137.
2. ვ. დომენსი, История языковедения, М., 1962 г., стр. 45-47.
3. არნ. ჩიქობავა, ჯ. ვათეიშვილი, პირველი ქართული ნაბეჭდი გამოცემები, თბ., 1983წ., გვ. 1-27, 27-44.

№4 სემინარი – 2 სთ.

ლექცია №5 – 2 სთ. სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებითი ლექსიკონი ქართული ენისა და მისი მნიშვნელობა. პირველი ქართული გრამატიკა ზურაბ შანშანოვისა, ქართული გრამატიკული ტერმინოლოგია ზ. შანშანოვანთან.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 59-91.
2. სულხან-საბა ორბელიანის სიტყვის კონა, აკ. შანიძისა და ი. ყიფშიძის

რედაქციით, 1928წ. გვ. 3-33; „ანდერძნამაგი“ – გვ. 61-65.

3. ალ. ცაგარელი, Краткая грузинская грамматика, составленная Зурабом Шаншовани в 1737 г., С.-Петербург, 1881 г.

№5 სემინარი – 2 სთ.

ლექცია №6 – 2 სთ. ანტონ I და მისი ქართული გრამატიკის ორი ვარიანტი, ანტონის სკოლის სხვა წარმომადგენლები.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 91-105.
2. А. Цагарели. О грамматической литературе грузинского языка, 1873 г., С.-Петербург.
3. ელ. ბაბუნაშვილი, ანტონ I და ქართული გრამატიკის საკითხები, თბ., 1970 წ.

№6 სემინარი – 2 სთ.

ლექცია №7 – 2 სთ. ი. გიულდენშტედტის ცნობები იბერიულ-კავკასიური ენების შესახებ და მისი ლექსიკური ანალიზი. ი. კლაპროთის „კავკასიური ენები“ და პირველი აღწერითი გრამატიკები მთის იბერიულ-კავკასიური ენებისა.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008, გვ. 105-136.
2. ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937 წ., გვ. 13-25.
3. გ. გელაშვილი, „გიულდენშტედტის მოგზაურობა“ – ტ. I 962 წ., ტ. II, 1964 წ., თბ.

№7 სემინარი – 2 სთ.

კოლოკვიუმი №1

ლექცია №8 – 2 სთ. გ. როზენის შრომები ქართველური ენებისა და აფხაზურის შესახებ.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 143-157.
2. ალ. ცაგარელი, О грамматической литературе грузинского языка. 1873 г. С.-Петербург, стр. 170-182.

№8 სემინარი – 2 სთ.

ლექცია №9 – 2 სთ. იბერიულ-კავკასიურ ენათა სხვა ენებთან მიმართების შესახებ

არსებული თეორიები. ფრანც ბოპი ქართველურ ენათა ინდოევროპულობის შესახებ. მაქს მიულერი კავკასიური ენების თურანულობის შესახებ. ფრ. მიულერი კავკასიურ ენათა შესახებ. მარი ბროსეს ქართული გრამატიკა და ინდოევროპულ ენებთან ნათესაობის თეორია.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 137-143, 157-169.
2. კ. ჭრელაშვილი, ლინგვისტურ მოძღვრებათა ისტორია, თბ., 1990 წ., გვ. 62-66.
3. В. Томсен. История языкознания до конца XIX века. М., 1938 г.
№9 სემინარი – 2 სთ.

ლექცია №10 – 2 სთ. ანტ. შიფნერი და მისი შრომები ბაცბურის, ხუნძურის და უდიურის შესახებ.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 173-191.
2. ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა. თბ., 1937 წ., გვ. 32-34.
№10 სემინარი – 2 სთ.

ლექცია №11 – 2 სთ. პეტრე უსლარი და კავკასიური ენების გეგმაშეწონილი კვლევა, პ. უსლარის მონოგრაფიები, კვლევის მეთოდი, ზოგადმეცნიერული თვალსაზრისი.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 191-218.
2. ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, გვ. 34-43.
3. აღ. მაჰომეტოვი, «П. К. Услар – исследователь дагестанских языков». Тб., 1981 г.
4. П. Е. Услар. Этнография Кавказа. Языкознания, Тб., 1987 г.
5. П. К. Услар. „კავკასიურ ენათა დამახასიათებელი თავისებურებები“, კრებ.,
Сборник сведений о кавказских горцах, стр. 1-20, 1876.
№11 სემინარი – 2 სთ.

ლექცია №12 – 2 სთ. რ. ერკერტის შრომა „კავკასიური ძირის ენები“.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 224-261.

რუსეთის გეოგრაფიული საზოგადოების საქმიანობა კავკასიაში (კრებული «Сборнику материалов для описания местностей и племень Кавказа», СМОМПК, ტ. 1-53).

ლიტერატურა:

1. სტუდენტი იხელმძღვანელებს ლექტორის მიერ შედგენილი კონსპექტით.

№12 სემინარი – 2 სთ.

ლექცია №13 – 2 სთ. ად. დირი მთის კავკასიურ ენათა მკვლევარი, ჰუგო შუხარდტი „გარდამავალი ზმნის პასიური ხასიათის შესახებ“.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 268-296.

2. ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937, გვ. 44-49.

3. გ. ნემიროვსკი, Адольф Дирр. Кавказская лингвистика, стр. 11-15. Владикавказ, 1930.

№13 სემინარი – 2 სთ.

№2 კოლოკვიუმი.

ლექცია №14 – 2 სთ. ნიკო მარის „იაფეტური თეორია“ და მისი ევოლუციის ძირითადი ეტაპები. იაფეტური თეორიის ქართველოლოგიური ეტაპი, კავკასიოლოგიური ეტაპი, მედიტერანისტული ეტაპი. „იაფეტური თეორიის“ პოზიტიური შედეგები იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლაში.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 330-377.

2. ნ. მარი, „მასალები იაფეტური ენათმეცნიერებისა“, „იაფეტური კრებული“, «Яфетический сборник». 1922.

№14 სემინარი – 2 სთ.

ლექცია №15 – 2 სთ. იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის მნიშვნელობის ორი ძირითადი ასპექტი: ზოგადმეცნიერული და კულტურულ-ისტორიული, იბერიულ-კავკასიური ენები, როგორც სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური და გენეალოგიური კლასიფიკაციის ერთეული, დ. ჩუბინაშვილი, ალექსანდრე ცაგარელი – ქართველურ ენათა შედარებითი შესწავლის დასაწყისი პეტერბურგის უნივერსიტეტში.

ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008 წ., გვ. 396-407.
2. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979 წ., გვ. 257.

№15 სემინარი – 2 სთ.

სავალდებულო ლიტერატურა:

1. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბ., 2008წ.
2. არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1979წ.
3. არნ. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 2008წ.
4. არნ. ჩიქობავა, ზოგადი ენათმეცნიერება, II, თბ., 1983.
5. არნ. ჩიქობავა, ჯ. ვათეიშვილი, პირველი ქართული ნაბეჭდი გამოცემები, თბ., 1983წ. (პირველი ქართული ლექსიკოგრაფიული და გრამატიკული ნაშრომების შესახებ. გვ. 27-44).
6. ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა, თბ., 1937 წ.
7. ივ. ჯავახიშვილი, საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ანტროპოლოგიური პრობლემები, თბ., 1950წ.
8. ა. შანიძე, კავკასიის ალბანელთა ახლად აღმოჩენილი ანბანი და მისი მნიშვნელობა მეცნიერებისათვის, მეცნ. აკად. გამომც., IV, გვ. 1-68.
9. აღ. ცაგარელი. О грамматической литературе грузинского языка, С.-Петербург, 1873 г.
10. ს. ჯანაშია, „თაბალ“, „ტიბარენი“, „იბერი“, შრომები, ტ. III, 1954წ.
11. თ. შარაშენიძე, ენათა კლასიფიკაციის პრინციპები, თბ., 1958 წ.
12. კ. ჭრელაშვილი, ლინგვისტურ მოძღვრებათა ისტორია, თბ., 1990წ.
13. Т. Гамкрелидзе, В. Иванов. Индоевропейский язык и индоевропейцы. Тб., 1984 г.
14. Языки народов СССР, IV. Иберийско-кавказские языки. М., 1967г.
15. Лингвистический энциклопедический словарь. 1996 г. Москва.
16. ზ. ალექსიძე, კავკასიის ალბანეთის დამწერლობა, გამომც. ენა და მწერლობა, 2003წ. თბ.
17. В. Томсен. История языкознания до конца XIX века. М., 1938 г.
18. А. Цагарели. Сравнительный обзор морфологии иберийской группы

19. ნ. მარი, ბუნება და თვისება ქართული ენისა, რჩეული ნაწერები, ტ. I, გვ. 14-15.

დამატებითი ლიტერატურა

1. Чикобава А. С., Иберийско-кавказское языкознание, его общелингвистические установки и основные достижения. Изв. АН СССР, т. XVII. Москва, 1958 г.
2. Марр Н. Я Яфетический Кавказ и третий этнический элемент в создании средиземноморской культуры. 1920 г. избр. работы I, 1934 г.
3. ნ. მარი, ძირითადი ტაბულები, რჩეული ნაწერები, 1908წ.
4. შპუცჰარდტ . რიმიტიანე ინგუაე ვას ცონუმ, ჭიენ, 1924.
5. მიხ. ნემიროვსკი, კავკასიური ენათმეცნიერების წარსულიდან და აწმყოდან, Владикавказ, 1928.
6. აკ. შანიძე, პროფ. ალ. ცაგარელი, ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, X, თბ., 1930წ. გვ. 7-12.

ამ სასწავლო კურსის ათვისებისთვის საჭიროა ყველა ზემოთხამოთვლილი საგაღმდებლო ლიტერატურის გაცნობა, რომლის მოძიება შეიძლება საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში (კავკასიისმცოდნეობის განყ.) თსუ ბიბლიოთეკაში.

შეფასება:	სტუდენტთა ცოდნის საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება შემდეგი კრიტერიუმები:	
	ლექციებზე დასწრება	5%
	სემინარებში მონაწილეობა	15%
	კოლოქვიუმი	20%-20%
	გამოცდა	40%
	სულ:	100%
სწავლის შედეგი:	ამ სასწავლო კურსის შესწავლის შემდეგ სტუდენტი შეისწავლის ცალკეული (იბერიულ-კავკასიური) ენის ისტორიას, რაც ენის მეცნიერული შესწავლის არსს შეადგენს; ენის ნამდვილი ისტორიის გარეშე მეცნიერება ენის შესახებ კარგავს მეცნიერულ ხასიათს. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების მიზანია შესწავლოს იბერიულ-კავკასიური ენები შედარებითი (ისტორიულ-გენეზისური) თვალსაზრისით.	

ს ი ლ ა ბ უ ს ი
(2009-2010 სასწავლო წელი)

სასწავლო კურსის დასახელება:	ზანური ენა
სასწავლო კურსის კოდი:	
სასწავლო კურსის სტატუსი:	ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ ჰუმანიტარული ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	ერთი სემესტრი (სავალდებულო)
ჩთშ	სასწავლო კურსის კრედიტების რაოდენობა 5 კრედიტი: – (125 სთ.) საკონტაქტო – 75 სთ. ლექცია – 30 სთ. სემინარი – 15 სთ. პრაქტიკული მეცადინეობა – 15 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის გათვალისწინებულია 50 სთ.
ლექტორი:	მერაბ ჩუხუა, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, თსუ ენების ცენტრის პროფესორი, ტელ.: 53 19 06; 895 33 07 10 მცჭუკჭუა ყაპოლ.ცომ
სასწავლო კურსის მიზანი:	კურსი ითვალისწინებს იბერიულ-კავკასიურ ენათა ქართველური ჯგუფის ერთ-ერთი წევრის მეგრულ-ლაზური ენის ფონეტიკის მორფოლოგიის, ძირითადი ლექსიკური ფონდისა და სინტაქსის

	<p>საკვანძო საკითხების შესწავლას. ქართველ და უცხოელ სპეციალისტთა მიერ მეგრულ-ლაზური მიხნეულია საქართველოს დასავლეთი ნაწილის ერთ-ერთ ქართველურ ენად. მიიხნევა ასევე, რომ ზანური ენა იყო ლეგენდარული კოლხეთის სამეფოს ერთ-ერთი ძირითადი ენა.</p>
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები:</p>	<p>შემოთავაზებული კურსის ასათვისებლად სტუდენტი უნდა იცნობდეს შემდეგ საგნებს – შემაგაღს კავკასიისმცოდნეობაში (ქართველოლოგიაში) 1. კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია; გავლილი უნდა ჰქონდეს სხვა ქართველური ენების სტრუქტურისა და ისტორიის ძირითადი საკითხები; პარალელურად უნდა სწავლობდეს იბერიულ-კავკასიურ ენათა ოჯახის სხვა ჯგუფის ენათა მონაცემებს. ფორმატი – ზანური ენის კურსი ისწავლება ლექცია-სემინარების ფორმატით.</p>
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი:</p>	<p>ლექცია და სემინარი</p>
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი:</p>	<p><u>ლექცია №1 – 2 სთ.</u></p> <p>1) მეგრულ-ლაზური – ქართველური ჯგუფის ენა. გეოგრაფიული, ეთნოგრაფიული და ისტორიული ცნობები. ზანური ენის წარმომავლობის საკითხი. დიალექტური შედგენილობა, გავრცელების არეალი ისტორიულად და დღეს.</p> <p>ლიტერატურა</p> <p>1. ს. მაკალათია, სამეგრელოს ისტორია და ეთნოგრაფია, თბ., 1941, გვ. 6-20.</p> <p>2. ლაზეთი (ისტორიული ნარკვევი) თბ., 1960, გვ. 3-19.</p> <p>3. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 3-12.</p> <p>№ 1 სემინარი – 2 სთ. № 1 პრაქტიკული – 1 სთ.</p> <p><u>ლექცია №2 – 2 სთ.</u></p> <p>მეგრულ-ლაზურის ბგერითი შედგენილობა</p>

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 13-21.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 3-9.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 18-45.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 6-13.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 1-13 (რუს. ენაზე).
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, I, თბ., 2001, გვ. 25-28.

№ 2 სემინარი – 2 სთ.

№ 2 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №3 – 2 სთ.

ფონეტიკური პროცესები მეგრულ-ლაზურში

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 21-43.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 18-30.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 47-60.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 13-25.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 6-15.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 25-28.

№ 3 სემინარი – 2 სთ.

№ 3 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №4 – 2 სთ.

ფონეტიკური პროცესები და ფონოტაქტიკის საკითხები

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 21-43.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 18-30.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 47-60.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 13-25.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 6-15.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 25-28.
7. ნ. ქუთელია, ლაზურის ფონემატური სტრუქტურა, თბ., 2007.

№ 4 სემინარი – 2 სთ.

№ 4 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №5 – 2 სთ.

სახელთა რიცხვი, ბრუნება და ბრუნვათა შედგენილობა

მეგრულ-ლაზურში

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 43-53.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 30-45.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 60-85.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 25-41.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 16-27, 32-33, 40-50.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 28-50.

№ 5 სემინარი – 2 სთ.

№ 5 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №6 – 2 სთ.

ბრუნვათა ნიშნები, თანდებულიანი ბრუნვები

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 53-67.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 18-30.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 47-60.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 13-25.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 6-15.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 25-28.

№ 6 სემინარი – 2 სთ.

№ 6 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №7 – 2 სთ.

მსახდგრელ-სახდგრულის ერთად ბრუნება

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 67-86.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 18-30.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 85-91.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 13-25.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 6-15.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 25-28.

№ 7 სემინარი – 2 სთ.

№ 7 პრაქტიკული – 1 სთ.

კოლოკვიუმი № 1

ლექცია №8 – 2 სთ.

ზმნის კატეგორიები – პირის საკითხი

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 86-94.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 30-45.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 91-95.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 25-43.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 51-57.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 51-54.

№ 8 სემინარი – 2 სთ.

№ 8 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №9 – 2 სთ.

ზმნის კატეგორიები – რიცხვი

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 96-102.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 18-30.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 91-95.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 13-25.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 6-15.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 25-28.

№ 9 სემინარი – 2 სთ.

№ 9 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №10 – 2 სთ.

ზმნის კატეგორიები – გარდამავლობა, ქცევა

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 102-110.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 31-59.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 47-60.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 26-59.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 51-57.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 55-57.

№ 10 სემინარი – 2 სთ.

№ 10 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №11 – 2 სთ.

ზმნის კატეგორიები – გვარი

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 110-116.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 59-70.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 140-145.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 60-75.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 57-73.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 56-58.

№ 11 სემინარი – 2 სთ.

№ 11 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №12 – 2 სთ.

დრო-კილოთა წარმოება

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 116-154.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 75-90.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 95-125.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 75-86.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 73-83.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 51-61, 62-141.

№ 12 სემინარი – 2 სთ.

№ 12 პრაქტიკული – 1 სთ.

კოლოკვიუმი № 2

ლექცია №13 – 2 სთ.

ზმნისწინი, მასდარი, მიმღეობა

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 154-179.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 96-120.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 123-145.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 96-129.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 106-113, 117-121.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 59-61,

№ 13 სემინარი – 2 სთ.

№ 13 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №14 – 2 სთ.

სინტაქსი – სინტაგმა

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 179-184.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 110-139.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 145-172.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 126-155.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914, გვ. 132-145.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 114-150.

№ 14 სემინარი – 2 სთ.

№ 14 პრაქტიკული – 1 სთ.

ლექცია №15 – 2 სთ.

სინტაქსი – რთული და მარტივი წინადადებები

ლიტერატურა

1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936, გვ. 184-187.
2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910, გვ. 110-139.
3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005, გვ. 172-187.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007, გვ. 126-155.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა,

	<p>პეტერბურგი, 1914, გვ. 132-145.</p> <p>6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001, გვ. 114-150.</p> <p>№ 15 სემინარი – 2 სთ.</p> <p>№ 15 პრაქტიკული – 1 სთ.</p>
სავალდებულო ლიტერატურა:	<ol style="list-style-type: none"> 1. არნ. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936. 2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910. 3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005. 4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007. 5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914. 6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001. 7. ნ. ქუთელია, ლაზურის ფონემატური სტრუქტურა, თბ., 2007. 8. ვ. თოფურია, ქართველურ ენათა სიტყვაწარმოებიდან, I, II, III, IV, V, VI, შრომები III, 1979. 9. ვ. თოფურია, გრამატიკულ მოვლენათა ერთგვაროვანი პროცესები ქართველურ ენებში, შრომები III, 1979. 10. ვ. თოფურია, პირისა და ჩვენებითი ნაცვალსახელები ქართველურ ენებში, შრომები III, 1979. 11. გ. როგავა, დრო-კილოთა მეოთხე ჯგუფის ნაკვთები ქართველურ ენებში, იკე, V, თბ., 1953. 12. გ. როგავა, ქართველურ ენათა ისტორიული ფონეტიკის საკითხები, I, II, თბ., 1962, 1988. 13. ს. ულენტი, ჭანურ-მეგრული ფონეტიკა, თბ., 1953. 14. ქ. ლომთათიძე, საურთიერთო კატეგორიის საკითხისათვის ქართველურ ენებში, ქესს, II, თბ., 1961. 15. მ. ხუბუა, უარყოფითი ნაწილაკი ვა- მეგრულში სმამ, III, №7, თბ., 1942. 16. Ал. Цагарели, мингрельские этюды, II, Санкт-Петербург, 1880.
დამატებითი ლიტერატურა:	<ol style="list-style-type: none"> 1. ა. ჩიქობავა, ჭანურის გრამატიკული ანალიზი, თბ., 1936. 2. ნ. მარი, ჭანური ენის გრამატიკა (რუს. ენაზე), პეტერბურგი, 1910.

3. გ. კარტოზია, ლაზური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა სისტემაში, თბ., 2005.
4. კ. დანელია, კოლხური ენა, თბ., 2007.
5. ი. ყიფშიძე, მეგრული (ივერიული) ენის გრამატიკა, პეტერბურგი, 1914.
6. ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 2001.
7. ნ. ქუთელია, ლაზურის ფონემატური სტრუქტურა, თბ., 2007.
8. ვ. თოფურია, ქართველურ ენათა სიტყვაწარმოებიდან, I, II, III, IV, V, VI, შრომები III, 1979.
9. ვ. თოფურია, გრამატიკულ მოვლენათა ერთგვაროვანი პროცესები ქართველურ ენებში, შრომები III, 1979.
10. ვ. თოფურია, პირისა და ჩვენებითი ნაცვალსახელები ქართველურ ენებში, შრომები III, 1979.
11. გ. როგავა, დრო-კილოთა მეოთხე ჯგუფის ნაკვთები ქართველურ ენებში, იკე, V, თბ., 1953.
12. გ. როგავა, ქართველურ ენათა ისტორიული ფონეტიკის საკითხები, I, II, თბ., 1962, 1988.
13. ს. ულენტი, ჭანურ-მეგრული ფონეტიკა, თბ., 1953.
14. ქ. ლომთათიძე, საურთიერთო კატეგორიის საკითხისათვის ქართველურ ენებში, ქესს, II, თბ., 1961.
15. მ. ხუბუა, უარყოფითი ნაწილაკი ვა- მეგრულში სმამ, III, №7, თბ., 1942.
16. Ал. Цагарели, мингрельские этюды, II, Санкт-Петербург, 1880.
ტექსტები და ლექსიკონები:
შ. ბერიძე, მეგრული (ივერიული) ენა, თბ., 1920.
- გ. ელიავა, ძველკოხური უნიკალური ვაზის ჯიშთა კატალოგი, თბ., 1984.
- კ. სამუშია, ქართული ხალხური სეპირსიტყვიერება, თბ., 1990.
დ. ფიფია: აია, №1, 1996.
- ა. ჩიქობავა, ჭანური ტექსტები, თბ., 1929.
- ს. ულენტი, ლაზური ტექსტები, თბ., 1939.
- ი. ასათიანი, ჭანური ტექსტები, თბ., 1975.
- გ. კარტოზია, ლაზური ტექსტები, თბ., 1998.

	<p>მ. ხუბუა, მეგრული ტექსტები, თბ., 1937.</p> <p>მეგრული და ლაზური ანდაზები, თბ., 1994.</p> <p>ა. ჩიქობავა, ჭანურ-მეგრულ-ქართული შედარებითი ლექსიკონი, თბ., 1938.</p> <p>ბ. ჭარაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, თბ., 1997.</p> <p>პ. ჭარაია, ქართულ-მეგრული შედარებითი ლექსიკონი, თბ., 1918 (მანქანაზე გადაბეჭდილი).</p> <p>ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, I-III, თბ., 2001, 2003.</p> <p>ი. ასათიანი, ლაზური ლექსიკონი, 2007 (მანქანაზე გადაბეჭდილი).</p>
<p>შეფასება:</p>	<p>სტუდენტის ცოდნა შეფასდება ზეპირი და წერიტი გამოცდით. კურსის განმავლობაში ჩატარდება 2 კოლოკვიუმი (თითო 20 ქულა). სტუდენტის ცოდნის საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება შემდეგი კრიტერიუმები:</p> <p>ლექციაზე დასწრება – 5%</p> <p>სემინარში მონაწილეობა – 15%</p> <p>კოლოკვიუმში მონაწილეობა და მისი საბოლოო შედეგები – 20% + 20%</p> <p>საბოლოო გამოცდა – (წერიტი) – 40%</p>
<p>სწავლის შედეგი:</p>	<p>ამ სასწავლო კურსის შესწავლის შემდეგ სტუდენტი შეძლებს მეგრულ-ლაზურის ლინგვისტური მასალის ინტენსივიკაციას, ამ ენის სტრუქტურის გაანალიზებას, რისი ცოდნაც მნიშვნელოვანია ქართველური ენების ისტორიისა და შედარებითი გრამატიკის, მათი მჭიდრო ნათესაური ურთიერთობების კვლევისას</p>

ს ი ლ ა ბ უ ს ი

2009-2010

<p>სასწავლო კურსის დასახელება</p>	<p>სვანური ენა</p>
<p>სასწავლო კურსის კოდი</p>	
<p>სასწავლო კურსის სტატუსი</p>	<p>კურსი გათვალისწინებულია თსუ ჰუმანიტარული</p>

	ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის მიმართულების ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS	5 კრედიტი; 125 სთ; საკონტაქტო – 75 სთ + დ/მ – 50 სთ საკონტაქტო – 75 სთ: (2 + 2 + 1) ა) ლექცია – 30 სთ ბ) სემინარი – 30 სთ გ) პრაქტიკული – 15 სთ დამოუკიდებელი მუშაობისათვის – 50 სთ
ლექტორი	ქეთევან მარგიანი; ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი. ტ: 31-62-63; 899 54-57-31
სასწავლო კურსის მიზანი	უაღრესად არქაული იერსახის მქონე ამ ქართველური ენის საკმაოდ რთული ფონემატური სტრუქტურისა და გრამატიკული წყობის შესწავლა. ენის პრაქტიკულად დაუფლება. სვანურენოვანი ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი. ყურადღება გამახვილდება იმ მოვლენებზე, რაც ქართველურ ენებს საერთო აქვთ და მათი ისტორიული ერთობის მაჩვენებელია.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები	კურსის შესწავლისათვის სტუდენტს გავლილი უნდა ჰქონდეს საბაკალავრო პროგრამით გათვალისწინებული ჰუმანიტარული სასწავლო საგნები – ქართველოლოგიის შესავალი, თანამედროვე ქართული ენა, ენათმეცნიერების შესავალი, ზანური ენა... ძველი ქართული ენა...
სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია-სემინარი
სასწავლო კურსის შინაარსი	
ლექცია №1 – 2 სთ.	
სვანური ენა და მისი ადგილი ქართველურ ენათა შორის. სვანურის შესწავლის მნიშვნელობა (სამი ეტაპი). სვანეთი ისტორიულ-ეთნოგრაფიული კუთხით. <i>ლიტერატურა:</i> 1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. 150-155.	

2. თ. მიბზუანი, დასავლეთ საქართველოს ქართველ მთიელთა ეთნოგენეზის, განსახლებისა და კულტურის ისტორიიდან. თბ., 1989წ. გვ. 20-47.
3. ზ. სარჯველაძე, ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი. თბ., 1984, გვ. 147-155.

სემინარი №1 – 2 სთ.
პრაქტიკული №1 – 1 სთ.

ლექცია №2 – 2 სთ.

სვანური ენის დიალექტები – ბალსხემოური, ბალსქვემოური, ლენტეხური, ლაშხური. ძირითადი თავისებურებანი. დიალექტთა კლასიფიკაცია და მისი საფუძველი. „თამარ დედფულ“ – ზეპირისტყვეიერების ნიმუში.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 221-235.
2. აღ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998წ. გვ. 3-9.
3. სვანური პროზაული ტექსტები, I, ბალსხემოური კილო, თბ., 1939წ.

სემინარი №2 – 2 სთ.
პრაქტიკული №2 – 1 სთ.

ლექცია №3 – 2 სთ.

სვანური ენის ფონემატური სტრუქტურა. მდიდარი ვოკალიზმი (18 ხმოვანი – ბალსხემოურში), კონსონანტიზმი; ჯ ბგერა; პარალელური ძვ. ქართულთან. ძირითადი ფონეტიკური მოვლენები სვანურში. ხმოვანთა რედუქცია და მისი ძალა სხვა ქართველურ ენებთან მიმართებით. გრძელი ხმოვნები და რედუქცია. ელიზია, ასიმილაცია... ტექსტის „ვოქჟრჷ კალმახ“ – ანალიზი.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 155-163.
2. აღ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998წ. გვ. 10-36; 31-49.
3. მ. ჩუხუა, ქართველურ ენა-კილოთა შედარებითი ლექსიკონი, თბ., 2000-2003წწ. გვ. 5-15, 427-428.
4. სვანური პროზაული ტექსტები, I, თბ., 1939წ. გვ. 367-368.

სემინარი №3 – 2 სთ.
პრაქტიკული №3 – 1 სთ.

ლექცია №4 – 2 სთ.

უმლაუტი სვანურში. უმლაუტიან ხმოვანთა გაჩენის ორი გზა. ფონეტიკურ მოვლენათა გრამატიზაციის შემთხვევები სვანურში.

ლიტერატურა:

1. ა. შანიძე, უმლაუტი სვანურში, თხზულებანი, ტ. II, 1986წ. გვ. 321-374.

2. გ. მაჭავარიანი, უმლაუტის ისტორიიდან სვანურში, იკე, XVII, 1970წ.
3. მ. ქაღანი, სვანური ენის ფონეტიკა, თბ., 1969წ. გვ. 1-177.

სემინარი №4 – 2 სთ.
პრაქტიკული №4 – 1 სთ.

ლექცია №5 – 2 სთ. გრძელი ხმოვნები სვანურში – ა ე ი ო უ გ. ბუნებრივი და პოზიციური სიგრძე. სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმული თვალსაზრისები.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 240-246.
2. აღ. ონიანი, გრძელი ხმოვნების საკითხისათვის სვანურში იკე, XIII, 1962წ.

სემინარი №5 – 2 სთ.
პრაქტიკული №5 – 1 სთ.

კოლოკვიუმი №1

ლექცია №6 – 2 სთ.

მორფოლოგია. არსებით სახელთა მრავლობითი რიცხვის წარმოება. ფორმანტები; ბრუნვები და ბრუნვის ნიშნები; მათი გენეზისი. ბრუნების ტიპები და აზრთა სხვადასხვაობანი. ტექსტის „ქაშგარეშ ი შვანრე ლისყჷლ“ – ანალიზი.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 163-169.
2. აღ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998წ. გვ. 50-99.
3. ზ. ჭუმბურიძე, საკუთარ სახელთა ბრუნება სვანურში, თსუ, ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 9, 1964.
4. სვანური ენის ქრესტომათია, თბ., 1978წ. გვ. 63-65.

სემინარი №6 – 2 სთ.
პრაქტიკული №6 – 1 სთ.

ლექცია №7 – 2 სთ.

ზედსართავი სახელი; ხარისხის ფორმათა წარმოება სვანურში. ნაცვალსახელთა ჯგუფები და ბრუნება.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. 169-175.
2. აღ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998წ. გვ. 50-103.

სემინარი №7 – 2 სთ.

პრაქტიკული №7 – 1 სთ.

ლექცია №8 – 2 სთ.

მსაზღვრელ-საზღვრულის ბრუნება. რიცხვითი სახელი. თვლის სისტემა (ათობითი და ოცობითი) სვანურში. სხვაობანი დიალექტების მიხედვით.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 169-175.
2. ალ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998წ. გვ. 50-103.

სემინარი №8 – 2 სთ.

პრაქტიკული №8 – 1 სთ.

ლექცია №9 – 2 სთ.

ზნა; პირის, რიცხვის ინკლუზივ-ექსკლუზივის კატეგორიები; პარალელები ძველ ქართულთან.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. I, 1967წ. გვ. 1-29.
2. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 175-180.
3. ალ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998წ. გვ. 111-150.
4. ალ. ონიანი, ქართველურ ენათა ისტორიული მორფოლოგიის საკითხები, თბ., 1978წ. გვ. 214-244.

სემინარი №9 – 2 სთ.

პრაქტიკული №9 – 1 სთ.

ლექცია №10 – 2 სთ.

უღლება სვანურში. I სერიის მწკრივთა წარმოება. პარალელები ქართულთან. მყოფადუსრული – სპეციფიკური მწკრივი სვანურში. ტექსტის „პპრპლდშ“ „პეტრე-პავლობა“ – ანალიზი.

ლიტერატურა:

1. ალ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998წ. გვ. 153-190.
2. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 180-184.
3. ნ. ჩართოლანი, სვანური ტექსტები და ლექსიკა, თბ., 2003წ. გვ. 54

სემინარი №10 – 2 სთ.

პრაქტიკული №10 – 1 სთ.

ლექცია №11 – 2 სთ.

II-III-IV სერიის მწკრივთა წარმოება სვანურში. თავისებურებანი; პარალელები ქართულ-ზანურთან.

ლიტერატურა:

1. ალ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998წ. გვ. 190-225.
2. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 184-200.

სემინარი №11 – 2 სთ.

პრაქტიკული №11 – 1 სთ.

ლექცია №12 – 2 სთ.

ობიექტის სიმრავლის გამოსატვა ზმნასა და ნაზმნარ სახელში -აღ-ი, ალ-ი - იელ-ი ფორმანტებით. პარალელური ძველ ქართულთან (დაჯმნ-ა მან იგინი). გვარის კატეგორია სვანურში.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 199.
2. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. I, გვ. 211-243.

სემინარი №12 – 2 სთ.

პრაქტიკული №12 – 1 სთ.

ლექცია №13 – 2 სთ.

სახელზმნა. მასდარისა და მიმდებობის წარმოება; ზმნისწინები; ნაკლული ზმნები სვანურში. უდებრები.

ლიტერატურა:

1. ალ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 2002წ. გვ. 262-280.
2. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 200-208.

სემინარი №13 – 2 სთ.

პრაქტიკული №13 – 1 სთ.

კოლოქვიუმი №2

ლექცია №14 – 2 სთ.

სვანური ენის სინტაქსი; მარტივი და შერწყმული წინადადებები. თანწყობა და ქვეწყობა სვანურში. მსახდვრელ-სახდვრული სვანურში. ტექსტის „ზომხა // კანდა“ – ანალიზი.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 208-213.
2. ალ. ონიანი, სვანური ენა, თბ., 1998წ. გვ. 95-99.
3. ნ. ჩართოლანი, სვანური ტექსტები და ლექსიკა, თბ., 2003წ. გვ. 30.

სემინარი №14 – 2 სთ.

პრაქტიკული №14 – 1 სთ.

ლექცია №15 – 2 სთ.

სვანური ლექსიკა, ონომასტიკა; სიტყვათმწარმოებელი ფორმანტები; ძირითადი ლექსიკური ბირთვი; ნასესხობანი.

ლიტერატურა:

- ვ. თოფურია, შრომები, ტ. II. 2002წ. გვ. გვ. 214-219.
- ი. ჩანტლაძე, ქართველოლოგიური ძიებანი, თბ., 1998, გვ. 243-248.
- ს. ჯანაშია, სვანურ-ადიღური (ჩერქეზული) ენობრივი შეხვედრები, შრომები, ტ. III, თბ., 1959, გვ. 81-113.
- მ. საღლიანი, ნასესხობანი სვანურ ენაში (საკანდ. დისერტ.), თბ., 2005წ. ავტორეფერატი, გვ. 4-38.

სემინარი №15 – 2 სთ.

პრაქტიკული №15 – 1 სთ.

შეფასება

სტუდენტის ცოდნა შეფასდება ზეპირი და წერიითი გამოცდით. კურსის განმავლობაში ჩატარდება 2 კოლოქვიუმი (თითო 20 ქულა). სტუდენტის ცოდნის საბოლოო შეფასებისას გათვალისწინებული იქნება შემდეგი კრიტერიუმები:

- ლექციაზე დასწრება – 5%
- სემინარში მონაწილეობა – 15%
- კოლოქვიუმში მონაწილეობა – 20%+20%
- საბოლოო გამოცდა – 40%

საგაღებულო ლიტერატურა:

- 1. ალ. ონიანი, სვანური ენა, 1998წ.
- 2. ვ. თოფურია, სვანური ენა, შრომები, I, 1967წ.
- 3. ვ. თოფურია შრომები, ტ. II, 2002წ.
- 4. მ. ქაღანი, სვანური ენის ფონეტიკა, 1969წ.
- 5. სვანური ენის ქრესტომათია, 1978წ.

დამატებითი ლიტერატურა:

- 1. ზ. ჭუმბურიძე, მყოფადი ქართველურ ენებში, 1986წ.
- 2. ი. ჩანტლაძე, ქართველოლოგიური ძიებანი, 1998წ.
- 3. ალ. ონიანი, ქართველ ენათა ისტორიული მორფოლოგიის საკითხები, 1978წ.
- 4. ნ. ჩართოლანი, სვანური ტექსტები და ლექსიკა, 2003წ.
- 5. ვ. თოფურია, მ. ქაღანი, სვანური ლექსიკონი, 2000წ.

6. სვანური პოეზია, თბ., 1939წ.
 7. სვანური პროზაული ტექსტები
 - ტ. I, ბალსზემოური კილო, თბ., 1939წ.
 - ტ. II, ბალქვემოური კილო.
 - ტ. III, ლენტეხური კილო.
 - ტ. IV, ლაშხური კილო, თბ., 1979წ.
 8. მ. ჩუხუა, ქართველურ ენა-კილოთა შედარებითი ლექსიკონი, თბ., 2000-20003წწ.
 9. ბ. ნიჟარაძე, ქართულ-სვანურ-რუსული ლექსიკონი, თბ., 2007წ.
 10. ზ. ჭუმბურიძე, საკუთარ სახელთა ბრუნება სვანურში, ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, ტ. 9, თბ., 1964წ.
 11. თ. შარაშენიძე, ორფუძიანობის ერთი ტიპის შესახებ სვანურ სახელთა ბრუნებაში, ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, ტ. II, თბ., 1961წ.
- დამატებით იხ. ბიბლიოგრაფია ყოველ სალექციო თემასთან დაკავშირებით.

სწავლის შედეგი: სასწავლო კურსის დასრულების შემდეგ სტუდენტმა უნდა შეძლოს ერთერთი არქაული ქართველური ენის რთულ ფონემატურ და გრამატიკულ სტრუქტურაში გარკვევა, ძველ ქართულთან, მეგრულ-ჭანურთან, თანამედროვე ქართულთან პარალელების გავლება, პრე-ქართველურიდან მომდინარე საერთოს აღნუსხვა და განსხვავებათა თუ ინოვაციათა ახსნა, სვანურენოვანი ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, ამა თუ იმ პრობლემატური ენობრივი საკითხის გადაჭრა ქართველურ ჭრილში.

სილაბუსი
(2009-2010 სსსწ. წელი)

სასწავლო კურსის დასახელება	ოსური ენა I
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ფაკულტეტი: ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა. კურსი განკუთვნილია კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS – სასწავლო კურსის კრედიტები	კრედიტთა რაოდენობა: 5 = 125 სთ. 30 სთ. ლექც.+ 30 სთ.სემინ. + 30 სთ. პრაქტ. 2 ლექც. + 2 სემ. + 2 პრაქტ. მუშაობა. სულ საკონტაქტო 90 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისთვის გათვალისწ. 35 სთ.
ლექტორი	ნაირა ბეპიევი, მოწვეული პროფესორი მისამართი: ლ. ასათიანის 34. ტელეფონი: 99. 64. 01; 8 99 10 11 64 ელ. ფოსტა: ninitami@rambler.ru
სწავლების მეთოდი	ლექცია, სემინარი, კოლოქვიუმი
სასწავლო კურსის მიზანი	სასწავლო კურსის მიზანია ოსური ენის შესწავლით დაინტერესებულმა სტუდენტებმა შეძლონ ოსურ ენაზე წერა და კითხვა, გაეცნონ ოსური ენის სტრუქტურას, როგორც ლინგვისტური, ასევე პრაქტიკული ასპექტებით. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ოსური ენის სწავლება ნაწილობრივ შეავსებს იმ ვაკუუმს, რომელიც ამჟამად არსებობს ამ მიმართებით. უნივერსიტეტი, რომელიც ყოველთვის იყო განათლებისა და კულტურის ცენტრი კავკასიაში, კვლავ აღიდგენს ამ ფუნქციას. გაკეთდება ორი მნიშვნელოვანი საქმე: გაგრძელდება აკად. გ. ახვლედიანის მიერ ამ მიმართებით წარმართული (საკმაო ხნის განმავლობაში

შეფერხებული) სასწავლო-სამეცნიერო საქმიანობა – ჩვენ მოვამზადებთ ახალგაზრდებს, რომლებიც შეისწავლიან ოსურ ენას, მის სტრუქტურას, მიმართებას კავკასიურ და სხვა ენებთან, პირველ რიგში, ქართველურ ენათა ჯგუფთან, რასაც დიდი საგანმანათლებლო და სამეცნიერო მიზანდასახულება აქვს. მეორე მხრივ, ამ საქმეში ჩაერთვებიან ქართველი და ოსი კოლეგები (ასევე ქართველი და ოსი ახალგაზრდები) და მათი ერთობლივი საქმიანობა იქნება კიდევ ერთი სამშვიდობო ნაბიჯი ქართულ-ოსური კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარებისა.

ოსური ენის გაცნობა საინტერესოა ზოგადლინგვისტური თვალსაზრისითაც: საინტერესოა ირანულ ენათა ოჯახის წევრის – ოსური ენის ნათესაური კავშირი კავკასიურ (კერძოდ, ქართულ ენასთან) ენებთან.

სასწავლო კურსის
წინაპირობა

სასწავლო კურსის
შინაარსი

წინაპირობის გარეშე

ლექცია N1 – 2 საათი

ოსები ენობრივად და ანთროპოლოგიურად. ოსური ენის ადგილი ინდოევროპულ ენათა ოჯახში (ზოგადად).

არნ. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1952, გვ., 193-196.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959;

Миллер, В.В. Осетинские Этюды, Владикавказ, 1992, стр. 137-191.

Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълæстён, Джæуджыхъæу, «Ир» 1991.

Грамматика осетинского языка, I. Ордж. 1964.

სემინარი №1 – 2 საათი

პრაქტიკული მეცადინეობა 2 საათი

ლექცია N2 – 2 საათი

ოსური ენის შესწავლის ისტორია. ოსური ენის მკვლევრები: ა. შეგრენი, ვ. მილერი, ვ. აბაევი, ნ. ბაგაევი, ნ. გაბარაევი, გ. ახვლედიანი, ხ. თაყაზთი, ბ. მეღოევი.

ლიტ.:

Шегрен, А.М. Осетинская грамматика с кратким словарем осетино-российским и российско-осетинским. СПб, 1984.

Миллер, В.В. Осетинские Этюды, Владикавказ, 1992, стр. 137-191.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского

языка, Ордж, 1959.

Абаев, В. русско-осетинский словарь, М. 1970.
Абаев, В. Историко-этимологический словарь осетинского языка. Т.Т. 1-5, М-Л. 1958-1997.
Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.
Грамматика осетинского языка, I. Ордж. 1964.
Габараты Н. Ирон ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 5-6 кълёстён, Цхинвал 1987. Дзёуджыхъёу, 1991.
Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълёстён, Дзёуджыхъёу, «Ир» 1991.
სემინარი № 2 – 2 საათი
პრაქტიკული მეცადინეობა 2 საათი

ლექცია N3 – 2 საათი

ოსური დამწერლობის წარმოშობა, ოსური ანბანი.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959.

Абаев, В. Характеристика Современного осетинского языка, осетинский язык и фольклор. М-Л. 1949

Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.

. Грамматика осетинского языка, I. Ордж. 1964.
Нафи Джусойти, История Осетинской литературы, Тбилиси, 1980.

სემინარი №3 – 2 საათი

პრაქტიკული მეცადინეობა: 2 საათი

ლექცია N4 – 2 საათი ოსური სალიტერატურო ენა და მისი დიალექტები: ირონული და დიგორული დიალექტი.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959.

გვ. 554-561.

Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.

Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.

Гуриаты Т., Гёбёраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон ёвзаджи лексикологи, ордж.1989.

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003.

სემინარი №4 – 2 საათი

კოლოკიუმი №1

ლექცია №5 – 2 საათი ოსური ენის ფონემატური სტრუქტურა. ხმოვნები და

თანხმონები ოსურში. ნახევარხმონები (ჟ და ყ).

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.

Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.

Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

სემინარი №5 – 2 საათი

პრაქტიკული მეცადინეობა 2 საათი

ლექცია №6 – 2 საათი

სუსტი და ძლიერი ხმონები. ძლიერი და სუსტი ხმონების ურთიერთზეგავლენა. აპოსტროფი ოსურში.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.

Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.

Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

გ. ნებიერიძე, ენათმეცნიერების შესავალი.

სემინარი №6 – 2 საათი

პრაქტიკ. მეცადინეობა – 2 საათი

ლექცია №7 – 2 საათი

ხმოვანთა და თანხმოვანთა კლასიფიკაცია წარმოთქმის ადგილის მიხედვით

Абаев, Характеристика Современного осетинского языка, осетинский язык и фольклор. М.-Л. 1949

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959.

Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960

(ტექსტი 1, ტექსტი 2.)

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёმё морфологи, Цхинвал, 1965.

სემინარი №7 – 2 საათი

პრაქტიკული მეცად. 2 საათი

ლექცია №8 – 2 საათი

მუღერი და ყრუ თანხმონების ზოგიერთი ფონეტიკური ცვლილება.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561;

Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960;

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

გ. ნებიერიძე, ენათმეცნიერების შესავალი, გვ-131-132.

სემინარი №8 – 2 საათი

პრაქტიკ. მეცად. 2 საათი

ლექცია №9 – 2 საათი

ფონეტიკური მოვლენები: ბგერათა

შენაცვლება, ბგერის დაკარგვა.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълётён, Джёуджыхъёу, «Ир» 1991, გვ. 196-201.

სემინარი №9 – 2 საათი

კოლოქიუმი №2

ლექცია №10– 2 საათი

ორი ერთნაირი ბგერის თავმოყრა ოსურში (გემინაცია)

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

ტექსტი (წაკითხვა, უცხო სიტყვების დასწავლა).

სასაუბრო: მისაღმება, მოკითხვა.

სემინარი №10 – 2 საათი

პრაქტ. მეცად. 2 საათი

ლექცია №11 – 2 საათი

მასხვილი ოსურში

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёმё морфологи, Цхинвал, 1965.

ტექსტი

(წაკითხვა, თარგმნა, პირის, ჩვენებითი, კუთვნილებითი ნაცვალსახელები).

სასაუბრო: მიპატიჟება, გამასპინძლება, დამშვიდობება).

სემინარი №11 – 2 საათი
პრაქტ. მეცად. 2 საათი

ლექცია №12 – 2 საათი
ასიმილაცია, დისიმილაცია

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, 1952
ტექსტი (წაკითხვა, უცხო სიტყვების დასწავლა, რიცხვითი სახელები)
სემინარი №12 – 2 საათი
პრაქტ. მეცად. – 2 საათი

ლექცია №13 – 2 საათი

ქართულიდან შესული ასო-ბგერების
ტრანსფორმაცია ოსურში

ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, 1952
მ. ანდრონიკაშვილი, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, თბ., 1996.

ო. თედეთი, ნარკვევები ოსურ-ქართული ურთიერთობიდან, თბ., 1988.

ტექსტი (წაკითხვა, თარგმნა, რაოდენობითი, რიგობითი და წილობითი რიცხვითი სახელები).

სემინარი №13 – 2 საათი
პრაქტ. მეცად. – 2 საათი

ლექცია №14 – 2 საათი

ტრანსკრიფცია და ტრანსლიტერაცია

ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, თბ., 1952

მ. ანდრონიკაშვილი, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, თბ., 1996.

ო. თედეთი, ნარკვევები ოსურ-ქართული ურთიერთობიდან, თბ., 1988.

ქართულ-ოსური სასაუბრო, ცხინვალი, 1990.
სემინარი №14 – 2 საათი
პრაქტ. მეცად. – 2 საათი

ლექცია N15 – 2 საათი

დიფთონგები და ტრიფთონგები

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.

ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, თბ.,

	<p style="text-align: center;">1952</p> <p style="text-align: center;">Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960. . Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964. ტექსტი (წაკითხვა, უცხო სიტყვების დასწავლა, სინონიმები) სემინარი №15 – 2 საათი პრაქტ. მეცად. 2 საათი</p>	
<p style="text-align: center;">შეფასება</p>	<p style="text-align: center;">დასწრება – 5 ქ; სემინარი – 15 ქ; კოლოქვიუმი – 20-20 ქ. (სტუდენტმა თითოეულ კოლოქვიუმში უნდა მიიღოს არანაკლებ 11 ქ); გამოცდა – 40 ქ. საბოლოო შეფასება – 100 ქულა.</p>	

<p>სავალდებულო ლიტერატურა</p>	<p>Шегрен, А.М. Осетинская грамматика с кратким словарем осетино-русским и российско-осетинским. СПб, 1984.</p> <p>Миллер, В.В. Осетинские Этюды, Владикавказ, 1992, стр. 137-191.</p> <p>Абаев, Характеристика Современного осетинского языка, осетинский язык и фольклор. М-Л. 1949</p> <p>Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959.</p> <p>Абаев, В. русско-осетинский словарь, М. 1970.</p> <p>Абаев, В. Историко-этимологический словарь осетинского языка. Т.Т. 1-5, М-Л. 1958-1997.</p> <p>Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.</p> <p>Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.</p> <p>Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.</p> <p>Габараты Н. Ирон ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 5-6 кълёстён, Цхинвал 1987. Дзёуджыхъёу, 1991.</p> <p>Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълёстён, Дзёуджыхъёу, «Ир» 1991.</p> <p>Гуриаты Т., Гёбёраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон ёвзаджы лексикологи, ордж.1989.</p> <p>Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003.</p> <p>Калоты Риммё, АБЕТЁ, Дзёуджыхъёу,»ИР» 1997</p> <p>Багаты Лади, Гаппуаты Хъасболат, Ирон ёвзаджы чиныг, 3 къласён, Цхинвал, 2003</p> <p>Айларты Зарё, Ирон ёвзаг ёмё кёсыны чиныг, Дзёуджыхъёу, 1999.</p> <p>Битарти Зоя, Базон дуне, Дзёуджыхъёу, 1998.</p> <p>Ирон райдайён स्कóлайы 1 кълассы ахуыргёнён ёххуысы чиныг, Дзёуджыхъёу, 1996.</p> <p>Гаглоева З., Осетинские фамилии, Цхинвал, 2002.</p> <p>მზია ანდრონიკაშვილი, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, თბ., 1996.</p> <p>ო. თედეთი, ნარკვევები ოსურ-ქართული ურთიერთობიდან, თბ., 1988.</p> <p>ო. თედეევი, პირველი ოსური ხელნაწერის ენა.</p> <p>ქართულ-ოსური სასაუბრო, ცხინვალი, 1990.</p> <p>ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, 1952.</p>	
<p>დამატებითი ლიტერატურა და სხვა სასწავლო მასალა</p>	<p>გ. ნებიერიძე, ენათმეცნიერების შესავალი. ოსური ზეპირსიტყვიერება, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2005.</p> <p>ოსური ფოლკლორი, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2002.</p>	

	<p>Нафи Джусойти, История Осетинской литературы, Тбилиси, 1980.</p> <p>Калоты Риммаѐ, ЁБЕТѐ, Дзѐуджихъѐу, 1997.</p> <p>Мадаелон литератураѐ VI-X кл, Цхинвал, 1972-1990.</p> <p>Ирон ѐмбисѐндтѐ, Орджоникидзе, 1976.</p> <p>Осетинское пословици и поговорки, Цхинвал, 1962.</p> <p>Нарты Кадджытѐ, Орджоникидзе, 1988.</p> <p>ქართულ-ოსური ლექსიკონი, სტალინირი, 1956.</p>
--	---

სილაბუსი (2009-2010 სსსწ. წელი)

სასწავლო კურსის დასახელება	ოსური ენა 2 (2/5)
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ფაკულტეტი: ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
სასწავლო კურსის კრედიტები	კრედიტთა რაოდენობა: 5 = 125 სთ. 30 სთ. ლექც.+ 30 სთ.სემინ. + 30 სთ პრაქტ. 2 ლექც. + 2 სემ. + 2 პრაქტ. მუშაობა. საკონტაქტო 90 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისთვის გათვალისწ. 35 სთ.
ლექტორი	ნაირა ბეპიევი, მოწვეული პროფესორი. მისამართი: ლ. ასათიანის 34. ტელეფონი: 99. 64. 01; 8 99 10 11 64 ელ. ფოსტა: ninitami@rambler.ru
სწავლების მეთოდი	ლექცია, სემინარი, კოლოქვიუმი
სასწავლო კურსის წინაპირობა	მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ოსური 1 პროგრამა
სასწავლო კურსის მიზანი	სასწავლო კურსის მიზანია ოსური ენით დაინტერესებულმა სტუდენტებმა შეძლონ ოსურ ენაზე გამართულად წერა,კითხვა, გაეცნონ ოსური ენის სტრუქტურას როგორც

სასწავლო კურსის
შინაარსი

ლინგვისტური, ასევე პრაქტიკული
ასპექტებით.

ლექცია N1 – 2 საათი

დენტალური, ველარული თანხმოვნები

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.

ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, 1952

Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка,
Ордж. 1964.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай,
фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

Габараты Н. Ирон ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 5-6
кълёстён, Цхинвал 1987. Дзёуджыхъёу, 1991.

ტექსტი №6. (წაკითხვა, თარგმნა, ანტონიმები).

ტექსტი (უცხო სიტყვების დასწავლა,
თარგმნა. პარონიმები, ომონიმები).

სემინარი №1 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია N2 – 2 საათი

**პალატალიზებული და ფარინგალიზებული
თანხმოვნები**

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.

. Грамматика осетинского языка, I. Ордж. 1964.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай,
фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

Габараты Н. Ирон ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 5-6
кълёстён, Цхинвал 1987. Дзёуджыхъёу, 1991.

ტექსტი (უცხო სიტყვები, წაკითხვა, კვირის
დღეები)

სემინარი № 2 – 2 საათი

პრაქტ.. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია N3 – 2 საათი

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.

Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по
осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.

Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка,
Ордж. 1964.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай,
фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

ტექსტი (წაკითხვა, თარგმნა, წელიწადის
დროები).

სემინარი №3 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №4 – 2 საათი
ლაბიალიზებული და
ბილაბიალიზებული თანხმოვნები ოსურში
Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.
Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по
осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.
Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка,
Ордж. 1964.
Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай,
фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

სასაუბრო, გაცნობა, დამშვიდობება
სემინარი №4 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.
Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по
осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.
Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.

ტექსტი
კოლოქიუმი №1

ლექცია №5 – 2 საათი
სონანტა სისტემა

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.
Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по
осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.
Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка,
Ордж. 1964.

ტექსტი (წაკითხვა, თარგმნა, უცხო სიტყვები)
სემინარი №5 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №6 – 2 საათი
ფონეტიკური პროცესები. თანხმოვანთა და
ხმოვანთა მონაცვლეობა ოსურში.

Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай,
фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.
გვ. 54-64.

Абаев, В. очерк осетинского языка, Ордж, 1959.
გვ. 554-561.

Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по
осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.
. Грамматика осетинского языка, I.Ордж. 1964.

ტექსტი

სემინარი №6 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №7 – 2 საათი
ბგერათკომპლექსები,
ბგერათკომპლექსების ადგილი სიტყვაში
Абаев, В. очерк осетинского языка, Ордж, 1959.
გვ. 554-561.
Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.
Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.
Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

ტექსტი
სემინარი №7 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №8 – 2 საათი
გრძელი თანხმოვნები ოსურში

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.
Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.
Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.
Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёმё морфологи, Цхинвал, 1965. გვ. 32.

ტექსტი
სემინარი №8 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №9 – 2 საათი
მართლწერის საკითხები

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.
Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.
Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёმё морфологи, Цхинвал, 1965.

ტექსტი
კოლოქიუმი №2

ლექცია №10 – 2 საათი
მორფოლოგიის საგანი, ოსური ენის მორფოლოგიის კვლევის ისტორია

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.
Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.
Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003.
ტექსტი №16 (წაკითხვა, თარგმნა, მოკლე შინაარსი).
სემინარი №10 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №11 – 2 საათი
მეტყველების ნაწილები,
ლიტ.:

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 561-655.
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003, გვ. 39-48
Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.

ტექსტი (წაკითხვა, თარგმნა, მოკლე შინაარსი).
სემინარი №11 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №12 – 2 საათი
არსებითი სახელის ძირითადი კატეგორიები.

ლიტ.:. Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 561-576.
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003,Нарты Кауджытæ, фæсиныгæи, Орджоникидзе, 1988.
Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёმё морфологи, Цхинвал, 1965.

ტექსტი (წაკითხვა, თარგმნა, მოკლე შინაარსი).
სემინარი №12 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №13 – 2 საათი
არსებითი სახ. რიცხვის კატეგორია, მრავლობითი რიცხვის წარმოება
Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 563-568.
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,

	<p>Цхинвал, 2003, გვ 63- 67. Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.</p> <p>ტექსტი (წაკითხვა, თარგმნა, მოკლე შინაარსი). სემინარი №13 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p> <p>ლექცია №14 – 2 საათი არსებითი სახელის ბრუნვის კატეგორია. Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 568-576. Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003, გვ. 74-76. Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965. ტექსტი (წაკითხვა, თარგმნა, მოკლე შინაარსი). სემინარი №14 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p> <p>ლექცია N15 – 2 საათი ბრუნების სისტემა ოსურში, მისი გამოხატვის საშუალებანი, საკუთარ სახელთა ბრუნება. ქალისა და მამაკაცის გვართა წარმოების თავისებურებანი ოსურში Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълёстён, Джёуджыхъёу, «Ир» 1991, გვ. 129; გვ. 179. Гагloeва З., Осетинские фамилии, Цхинвал, 2002. გვ- 3-27. Гуриаты Т., Гёбёраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон ёвзаджы лексикологи, ордж.1989. Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003. Калоты Риммё, АБЕТЁ, Дзёуджыхъёу,»ИР» 1997 ტექსტი (წაკითხვა, თარგმნა, მოკლე შინაარსი). სემინარი №15 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p>	
<p>შეფასება</p>	<p>დასწრება – 5 ქ; სემინარი – 15 ქ; კოლოქვიუმი – 20-20 ქ. (სტუდენტმა თითოეულ კოლოქვიუმში უნდა მიიღოს არანაკლებ 11 ქ); გამოცდა – 40 ქ. საბოლოო შეფასება – 100 ქულა</p>	

<p>სავალდებულო ლიტერატურა</p>	<p>Шегрен, А.М. Осетинская грамматика с кратким словарем осетино-русским и российско-осетинским. СПб, 1984.</p> <p>Миллер, В.В. Осетинские Этюды, Владикавказ, 1992, стр. 137-191.</p> <p>Абаев, Характеристика Современного осетинского языка, осетинский язык и фольклор. М-Л. 1949</p> <p>Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959.</p> <p>Абаев, В. русско-осетинский словарь, М. 1970.</p> <p>Абаев, В. Историко-этимологический словарь осетинского языка. Т.Т. 1-5, М-Л. 1958-1997.</p> <p>Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.</p> <p>Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.</p> <p>Багаты Н., Ирон ёвзаджы грамматикё, 1 хай, фонетикё ёмё морфологи, Цхинвал, 1965.</p> <p>Габараты Н. Ирон ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 5-6 кълёстён, Цхинвал 1987. Дзёуджыхъёу, 1991.</p> <p>Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълёстён, Дзёуджыхъёу, «Ир» 1991.</p> <p>Гуриаты Т., Гёбёраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон ёвзаджы лексикологи, ордж.1989.</p> <p>Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003.</p> <p>Калоты Риммё, АБЕТЁ, Дзёуджыхъёу,»ИР» 1997</p> <p>Багаты Лади, Гаппуаты Хъасболат, Ирон ёвзаджы чиныг, 3 къласён, Цхинвал, 2003 Айларты Зарё, Ирон ёвзаг ёмё кёсыны чиныг, Дзёуджыхъёу, 1999.</p> <p>Битарти Зоя, Базон дуне, Дзёуджыхъёу, 1998.</p> <p>Ирон райдайён स्कёлайы 1 кълассы ахуыргёнён ёххуысы чиныг, Дзёуджыхъёу, 1996.</p> <p>Гаглоева З., Осетинские фамилии, Цхинвал, 2002.</p> <p>მზია ანდრონიკაშვილი, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, თბ., 1996.</p> <p>ო. თედეთი, ნარკვევები ოსურ-ქართული ურთიერთობიდან, თბ., 1988.</p> <p>ო. თედეევი, პირველი ოსური ხელნაწერის ენა.</p> <p>ქართულ-ოსური სასაუბრო, ცხინვალი, 1990.</p> <p>ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, 1952.</p>	
<p>დამატებითი ლიტერატურა და სხვა სასწავლო მასალა</p>	<p>გ. ნებიერიძე, ენათმეცნიერების შესავალი. ოსური ზეპირსიტყვიერება, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2005.</p> <p>ოსური ფოლკლორი, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2002.</p>	

	<p>Нафи Джусойти, История Осетинской литературы, Тбилиси, 1980.</p> <p>Калоты Риммаѐ, ЁБЕТѐ, Дзѐуджихъѐу, 1997.</p> <p>Мадаелон литератураѐ VI-X кл, Цхинвал, 1972-1990.</p> <p>Ирон ѐмбисѐндтѐ, Орджоникидзе, 1976.</p> <p>Осетинские пословици и поговорки, Цхинвал, 1962.</p> <p>Нарты Кадджытѐ, Орджоникидзе, 1988.</p> <p>ქართულ-ოსური ლექსიკონი, სტალინირი, 1956.</p>
--	---

სილაბუსი
2009-2010 სასწავლო წელი

სასწავლო კურსის დასახელება	ოსური ენა 3 (3/5)
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ფაკულტეტი: ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა კურსი განკუთვნილია კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS – სასწავლო კურსის კრედიტები	კრედიტთა რაოდენობა: 5 = 125 სთ. 30 სთ. ლექც.+ 30 სთ.სემინ. + 30 სთ. 2 ლექც. + 2 სემ. + 2 პრაქტ. მუშაობა. სულ საკონტაქტო – 90 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისთვის გათვალისწ. 35 სთ.
ლექტორი	ნაირა ბეპიევი, მოწვეული პროფესორი მისამართი: ლ. ასათიანის 34. ტელეფონი: 99. 64. 01; 8 99 10 11 64 ელ. ფოსტა: ninitami@rambler.ru
სწავლების მეთოდი	ლექცია, სემინარი, კოლოქვიუმი
სასწავლო კურსის მიზანი	სასწავლო კურსის მიზანია ოსური ენის შესწავლით დაინტერესებულმა სტუდენტებმა შეძლონ ოსურ ენაზე გამართულად წერა და კითხვა, გაეცნონ ოსური ენის სტრუქტურას, როგორც ლინგვისტური, ასევე პრაქტიკული ასპექტებით. ოსური ენის გაცნობა საინტერესოა ზოგადლინგვისტური თვალსაზრისითაც:

საინტერესოა ირანულ ენათა ოჯახის წევრის
– ოსური ენის ნათესაური კავშირი
კავკასიურ (კერძოდ, ქართულ ენასთან)
ენებთან.

წინაპირობა

მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ოსური 2
პროგრამა

სასწავლო კურსის
შინაარსი

ლექცია №1 – 2 საათი
სახელთა წარმოქმნა, სუფიქსური,
პრეფიქსული, პრეფიქს სუფიქსური და
ფუძეთშეერთებით წარმოქმნა. რთული
სახელები (კომპოზიტები) მათი მართლწერა.
ლიტ.: Абаев, В. Грамматический очерк
осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 659-677; 677-
702.

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 91-94.

Гуриаты Т., Гёбёраты Н., Исаты М. Нырыккон
ирон ёвзаджи лексикологи, ордж.1989.

ტექსტი

სემინარი №1 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №2 – 2 საათი
ნაცვალსახელთა ჯგუფები,

Медойты Б.Г. დას. ნაშრომი, გვ. 126-129.

Гуриаты Т., Гёбёраты Н., Исаты М. Нырыккон
ирон ёвзаджи лексикологи, ордж.1989.

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003.

სემინარი №2 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №3 – 2 საათი
პირის ნაცვალსახელები

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 576-588;

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 130- 136.

ტექსტი

სემინარი №3 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №4 – 2 საათი

ჩვენებითი და კითხვითი ნაცვალსახელები.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 576-588;

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,

Цхинвал, 2003, გვ.138-140.

ტექსტი

სემინარი №4 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

კოლოქიუმი №1

ლექცია №5 – 2 საათი

**უარყოფითი, განსაზღვრებითი და
განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები**

ტექსტი

სემინარი №5 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №6 – 2 საათი

ნაცვალსახელთა ბრუნება.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 576-588;

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ.132-135

ტექსტი №28

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 584-585;

ტექსტი

სემინარი №6 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №7 – 2 საათი

**ზედსართავი სახელის ლექსიკურ-
გრამატიკული ჯგუფები.**

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 552-576;

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 98-100.

ტექსტი

სემინარი №7 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №8 – 2 საათი

ზედსართავი სახელის ხარისხის ფორმები.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 552-576;

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 104.

ტექსტი

სემინარი №8 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №9 – 2 საათი
ზედსართავი სახელის ბრუნება ცალკე და
არსებით სახელთან ერთად.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ.105.

ტექსტი

სემინარი №9 – 1 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

კოლოქვიუმი 2

ლექცია №10 – 2 საათი
რიცხვითი სახელი, თვლის ორი
სისტემა(ათობითი და ოცობითი). რიცხვითი
სახელების ჯგუფები.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 563-561.

ტექსტი №33

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. გვ. 110.

სემინარი №10 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №11 – 2 საათი
რიცხვითი სახელები შედგენილობის
მიხედვით, დისტრიბუციული რიცხვითი
სახელები. ოთხი მათემატიკური მოქმედება
ოსურში

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 552-576;
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 111-112; გვ. 124-125.

ტექსტი

სემინარი №11 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №12 – 2 საათი
განსაზღვრული და განუსაზღვრელი
რიცხვითი სახელები ოსურში, მათი ბრუნება.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. გვ. 552-576.

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003

ტექსტი

სემინარი №12 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

	<p style="text-align: center;">ლექცია №13 – 2 საათი მარტივი და რთული ზმნები მათი წარმოება (დამხმარე ზმნები).</p> <p>Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 594-654, 638.655. Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003, გვ. 151-153.</p> <p style="text-align: center;">ტექსტი სემინარი №13 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">ლექცია №14 – 2 საათი ძირეული ზმნები, ინფინიტივი.</p> <p>Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 614-615. Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003, გვ. 153-157.</p> <p style="text-align: center;">ტექსტი სემინარი №14 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p> <p style="text-align: center;">ლექცია №15 – 2 საათი ხმოვანმონაცვლე ზმნები.</p> <p>Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003, გვ. 158-162.</p> <p style="text-align: center;">ტექსტი სემინარი №15 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p>	
შეფასება	<p style="text-align: center;">დასწრება – 5 ქ; სემინარი – 15 ქ; კოლოქვიუმი – 20-20 ქ. (სტუდენტმა თითოეულ კოლოქვიუმში უნდა მიიღოს არანაკლებ 11 ქ); გამოცდა – 40 ქ. საბოლოო შეფასება – 100 ქულა</p>	

<p>სავალდებულო ლიტერატურა</p>	<p>Шегрен, А.М. Осетинская грамматика с кратким словарем осетино-русским и российско-осетинским. СПб, 1984.</p> <p>Миллер, В.В. Осетинские Этюды, Владикавказ, 1992, стр. 137-191.</p> <p>Абаев, Характеристика Современного осетинского языка, осетинский язык и фольклор. М-Л. 1949</p> <p>Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959.</p> <p>Абаев, В. русско-осетинский словарь, М. 1970.</p> <p>Абаев, В. Историко-этимологический словарь осетинского языка. Т.Т. 1-5, М-Л. 1958-1997.</p> <p>Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.</p> <p>Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.</p> <p>Габараты Н. Ирон ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 5-6 кълёстён, Цхинвал 1987. Дзёуджыхъёу, 1991.</p> <p>Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълёстён, Джёуджыхъёу, «Ир» 1991.</p> <p>Гуриаты Т., Гёбёраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон ёвзаджы лексикологи, ордж.1989.</p> <p>Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003.</p> <p>Багаты Лади, Гаппуаты Хъасболат, Ирон ёвзаджы чиныг, 3 къласён, Цхинвал, 2003 Айларты Зарё, Ирон ёвзаг ёмё кёсыны чиныг, Дзёуджыхъёу, 1999.</p> <p>Битарти Зоя, Базон дуне, Дзёуджыхъёу, 1998.</p> <p>Ирон райдайён скъолайы 1 кълассы ахуыргёнёгён ёххуысы чиныг, Дзёуджыхъёу, 1996.</p> <p>Гаглоева З., Осетинские фамилии, Цхинвал, 2002.</p> <p>მზია ანდრონიკაშვილი, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, თბ., 1996.</p> <p>ო. თედეთი, ნარკვევები ოსურ-ქართული ურთიერთობიდან, თბ., 1988.</p> <p>ო. თედევი, პირველი ოსური ხელნაწერის ენა, თბ., 1986.</p> <p>ქართულ-ოსური სასაუბრო, ცხინვალი, 1990.</p> <p>ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, 1952.</p>	
<p>დამატებითი ლიტერატურა და სხვა სასწავლო მასალა</p>	<p>გ. ნებიერიძე, ენათმეცნიერების შესავალი. ოსური ზეპირსიტყვიერება, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2005.</p> <p>ოსური ფოლკლორი, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2002.</p> <p>Нафи Джусойти, История Осетинской литературы, Тбилиси, 1980.</p>	

	<p>Калоты Риммаѐ, ЁБЕТАѐ, Дзæуджыхъæу, 1997.</p> <p>Мадæлон литература VI-X кл, Цхинвал, 1972-1990.</p> <p>Ирон æмбисæндтæ, Орджоникидзе, 1976.</p> <p>Осетинское пословици и поговорки, Цхинвал, 1962.</p> <p>Нарты Каджытæ, Орджоникидзе, 1988.</p> <p>ქართულ-ოსური ლექსიკონი, სტალინირი, 1956.</p>
--	---

სილაბუსი
2009–2010 სასწავლო წელი

სასწავლო კურსის დასახელება	ოსური ენა 4
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ფაკულტეტი: ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი კურსი განკუთვნილია კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS – სასწავლო კურსის კრედიტები	კრედიტთა რაოდენობა: 5 = 125 სთ. 30 სთ. ლექც.+ 30 სთ.სემინ. + 30 სთ. პრაქტ. 2 ლექც. + 2 სემ. + 2 პრაქტ. მუშაობა. სულ საკონტაქტო 90 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისთვის გათვალისწ. 35 სთ.
ლექტორი	ნაირა ბეპიევი, მოწვეული პროფესორი მისამართი: ლ. ასათიანის 34. ტელეფონი: 99. 64. 01; 8 99 10 11 64 ელ. ფოსტა: ninitami@rambler.ru
სწავლების მეთოდი	ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი
სასწავლო კურსის მიზანი	სასწავლო კურსის მიზანია ოსური ენის შესწავლით დაინტერესებულმა სტუდენტებმა შეძლონ ოსურ ენაზე გამართულად წერა და კითხვა, გაეცნონ ოსური ენის სტრუქტურას, როგორც ლინგვისტური, ასევე პრაქტიკული ასპექტებით.

წინაპირობა

სასწავლო კურსის
შინაარსი

მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ოსური 3
პროგრამა

ლექცია №1 – 2 საათი
თანხმოვანთა მონაცვლეობა ზმნის ფუძეში.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959

ტექსტი №39

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 162-164.

სემინარი №1 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №2 – 2 საათი

გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნები.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 164-166

ტექსტი

სემინარი №2 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №3 – 2 საათი

**ზმნის დროის, პირისა და რიცხვის
კატეგორიები.**

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 174-186.

ტექსტი

სემინარი №3 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №4 – 2 საათი

მარტივი და რთული ზმნების უღლება.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 167-170.

ტექსტი

სემინარი №4 – 2 საათი

პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №5 – 2 საათი

პირნაკლი და უპირო ზმნები.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959 გვ. 637.638უ

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ 172-174

ტექსტი
სემინარი №5 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

კოლოკიუმი №1

ლექცია №6 – 2 საათი
ქცევისა და კონტაქტის წარმოება, აფიქსები
ოსურში.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ.

ტექსტი
სემინარი №6 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №7 – 2 საათი
სახელზმნა.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 199-215.

ტექსტი
სემინარი №7 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №8 – 2 საათი
ზმნიზედა მისი ჯგუფები.

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 215-230.

ტექსტი
სემინარი №8 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №9 – 2 საათი
ძირეული და წარმოქმნილი სახელები
(პრეფიქსული, სუფიქსური და პრეფიქს-
სუფიქსური წარმოქმნა)

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.

Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,
Цхинвал, 2003, გვ. 215-230.

ტექსტი
სემინარი №9 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

კოლოქიუმი №2

**ლექცია №10 – 2 საათი
დამხმარე მეტყველების ნაწილები.**

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003, გვ. 231- 275.

ტექსტი

სემინარი №10 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

**ლექცია №11 – 2 საათი
კავშირი (მაერთებელი და მაკვემდებარებელი
კავშირები)**

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003. 250-254.

ტექსტი

სემინარი №11 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

**ლექცია №12 – 2 საათი
ნაწილაკი, შორისდებულის.**

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003

ტექსტი

სემინარი №12 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

**ლექცია №13 – 2 საათი
წინდებულის, როგორც მეტყველების ნაწილი.
წინდებულის სინტაქსური ფუნქცია.**

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003, გვ. 235-237.

ტექსტი

სემინარი №13 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №14 – 2 საათი

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959 გვ. 554-561.
Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи,

	<p>Цхинвал, 2003, გვ.238. ტექსტი სემინარი №14 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p> <p>ლექცია №15 – 2 საათი თანდებული, თანდებულის ჯგუფები. ლიტ.: Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003, გვ. 238-245. ტექსტი სემინარი №15 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p>	
<p>შეფასება</p>	<p>დასწრება – 5 ქ; სემინარი – 15 ქ; კოლოქვიუმი – 20-20 ქ. (სტუდენტმა თითოეულ კოლოქვიუმში უნდა მიიღოს არანაკლებ 11 ქ); საბოლოო შეფასება – 40 ქ.</p>	

<p>სავალდებულო ლიტერატურა</p>	<p>Шегрен, А.М. Осетинская грамматика с кратким словарем осетино-русским и российско-осетинским. СПб, 1984.</p> <p>Миллер, В.В. Осетинские Этюды, Владикавказ, 1992, стр. 137-191.</p> <p>Абаев, Характеристика Современного осетинского языка, осетинский язык и фольклор. М-Л. 1949</p> <p>Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959.</p> <p>Абаев, В. русско-осетинский словарь, М. 1970.</p> <p>Абаев, В. Историко-этимологический словарь осетинского языка. Т.Т. 1-5, М-Л. 1958-1997.</p> <p>Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.</p> <p>Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964.</p> <p>Габараты Н. Ирон ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 5-6 кълёстён, Цхинвал 1987. Дзёуджыхъёу, 1991.</p> <p>Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълёстён, Дзёуджыхъёу, «Ир» 1991.</p> <p>Гуриаты Т., Гёбёраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон ёвзаджи лексикологи, ордж.1989.</p> <p>Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003.</p> <p>Калоты Риммё, АБЕТЁ, Дзёуджыхъёу,»ИР» 1997</p> <p>Багаты Лади, Гаппуаты Хъасболат, Ирон ёвзаджи чиныг, 3 къласён, Цхинвал, 2003</p> <p>Айларты Зарё, Ирон ёвзаг ёмё кёсыны чиныг, Дзёуджыхъёу, 1999.</p> <p>Битарти Зоя, Базон дуне, Дзёуджыхъёу, 1998.</p> <p>Ирон райдайён скъолайы 1 кълассы ахуыргёнёгён ёххуысы чиныг, Дзёуджыхъёу, 1996.</p> <p>Гаглоева З., Осетинские фамилии, Цхинвал, 2002.</p> <p>მზია ანდრონიკაშვილი, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, თბ., 1996.</p> <p>ო. თედეთი, ნარკვევები ოსურ-ქართული ურთიერთობიდან, თბ., 1988.</p> <p>ო. თედევი, პირველი ოსური ხელნაწერის ენა.</p> <p>ქართულ-ოსური სასაუბრო, ცხინვალი, 1990.</p> <p>ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, 1952.</p>	
<p>დამატებითი ლიტერატურა და სხვა სასწავლო მასალა</p>	<p>გ. ნებიერიძე, ენათმეცნიერების შესავალი. ოსური ზეპირსიტყვიერება, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2005.</p> <p>ოსური ფოლკლორი, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2002.</p> <p>Нафи Джусойти, История Осетинской литературы,</p>	

	<p>Тбилиси, 1980.</p> <p>Калоты Риммаѳ, ЁБЕТѳ, Дзѳуджихъѳѳѳ, 1997.</p> <p>Мадѳлон литератураѳ VI-X кл, Цхинвал, 1972-1990.</p> <p>Ирон ѳмбисѳндтѳ, Орджоникидзе, 1976.</p> <p>Осетинские пословици и поговорки, Цхинвал, 1962.</p> <p>Нарты Каджытѳ, Орджоникидзе, 1988.</p> <p>ქართულ-ოსური ლექსიკონი, სტალინირი, 1956.</p>
--	--

სილაბუსი
2009-2010 სასწავლო წელი

სასწავლო კურსის დასახელება	ოსური ენა 5
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ფაკულტეტი: ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა კურსი განკუთვნილია კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS – სასწავლო კურსის კრედიტები	კრედიტთა რაოდენობა: 5 = 125 სთ. 30 სთ. ლექც.+ 30 სთ.სემინ. + 30სთ. პრაქტ. 2 ლექც. + 2 სემ. + 2 პრაქტ. მუშაობა. სულ საკონტაქტო 90 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისთვის გათვალისწ. 35 სთ.
ლექტორი	ნაირა ბეპიევი, მოწვეული პროფესორი მისამართი: ლ. ასათიანის 34. ტელეფონი: 99. 64. 01; 8 99 10 11 64 ელ. ფოსტა: ninitami@rambler.ru
სწავლების მეთოდი	ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი
სასწავლო კურსის მიზანი	სასწავლო კურსის მიზანია ოსური ენის შესწავლით დაინტერესებულმა სტუდენტებმა შეძლონ ოსურ ენაზე გამართულად წერა და კითხვა, გაეცნონ ოსური ენის სტრუქტურას, როგორც ლინგვისტური, ასევე პრაქტიკული ასპექტებით. ოსური ენის გაცნობა საინტერესოა ზოგადლინგვისტური თვალსაზრისითაც: საინტერესოა ირანულ ენათა ოჯახის წევრის – ოსური ენის ნათესაური კავშირი

	<p>კავკასიურ (კერძოდ, ქართულ ენასთან) ენებთან.</p>	
<p>წინაპირობა</p> <p>სასწავლო კურსის შინაარსი</p>	<p>მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ოსური 4 პროგრამა</p> <p>ლექცია №1 – 2 საათი სინტაქსის საგანი. წინადადება შინაარსის მიხედვით</p> <p>ლიტ.: . Грамматика осетинского языка, II, Ордж. 1969. Тахъазты Харум, Гёбёраты Никъала, Ирон ёвзаг, Дзёуджыхъёу, 1994. Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълестён, Дзёуджыхъёу, «Ир» 1991.</p> <p>ტექსტი სემინარი №1 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა 2 სთ.</p> <p>ლექცია №2 – 2 საათი წინადადება აგებულების მიხედვით</p> <p>Грамматика осетинского языка, II, Ордж. 1969. Тахъазты Харум, Гёбёраты Никъала, Ирон ёвзаг, Дзёуджыхъёу, 1994. Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълестён, Дзёуджыхъёу, «Ир» 1991.</p> <p>ტექსტი სემინარი №2 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p> <p>ლექცია №3 – 2 საათი შეთანხმება, მართვა, მირთვა</p> <p>ლიტ.: Грамматика осетинского языка, II, Ордж. 1969. Тахъазты Харум, Гёбёраты Никъала, Ирон ёвзаг, Дзёуджыхъёу, 1994. Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълестён, Дзёуджыхъёу, «Ир» 1991.</p> <p>სემინარი №3 – 2 საათი პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.</p> <p>ლექცია №4 – 2 საათი მარტივი წინადადების სახეები</p> <p>ლიტ.: Грамматика осетинского языка, II, Ордж. 1969. Тахъазты Харум, Гёбёраты Никъала, Ирон ёвзаг, Дзёуджыхъёу, 1994. Тахъазты Х., Ирон Ёვзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълестён, Дзёуджыхъёу, «Ир» 1991.</p>	

ტექსტი
სემინარი №4 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

კოლოკეიუმი №1

ლექცია №5 – 2 საათი
შერწყმული წინადადება

ლიტ.: Грамматика осетинского языка, II, Ордж.
1969.

Тахъазты Харум, Гѣбѣраты Никъала, Ирон
ѣвзаг, Дзѣуджыхъѣу, 1994.
Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргѣнѣн чиныг, 7-8
кълѣстѣн, Дзѣуджыхъѣу, «Ир» 1991.

ტექსტი
სემინარი №5 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №6 – 2 საათი
რთული წინადადება

ლიტ.: Грамматика осетинского языка, II, Ордж.
1969.

Тахъазты Харум, Гѣбѣраты Никъала, Ирон
ѣвзаг, Дзѣуджыхъѣу, 1994.
Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргѣнѣн чиныг, 7-8
кълѣстѣн, Дзѣуджыхъѣу, «Ир» 1991.
1952.

ტექსტი
სემინარი №6 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №7 – 2 საათი
რთული თანწყობილი წინადადება,
კავშირიანი და უკავშირო შეერთება.
ლიტ.: Грамматика осетинского языка, II, Ордж.
1969.

Тахъазты Харум, Гѣбѣраты Никъала, Ирон
ѣвзаг, Дзѣуджыхъѣу, 1994.
Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргѣнѣн чиныг, 7-8
кълѣстѣн, Дзѣуджыхъѣу, «Ир» 1991.

ტექსტი
სემინარი №7 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №8 – 2 საათი
რთული ქვეწყობილი წინადადება
Грамматика осетинского языка, II, Ордж. 1969.

Тахъазты Харум, Гѣбѣраты Никъала, Ирон
ѣвзаг, Дзѣуджыхъѣу, 1994.
Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргѣнѣн чиныг, 7-8
кълѣстѣн, Дзѣуджыхъѣу, «Ир» 1991.
по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960.

ტექსტი

სემინარი №8 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №9 – 2 საათი
დამოკიდებული წინადადების სახეები
ლიტ.: Грамматика осетинского языка, II, Ордж.
1969.

Тахъазты Харум, Гѣбѣраты Никъала, Ирон
ѣвзаг, Дзѣуджыхъѣу, 1994.
Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргѣнѣн чиныг, 7-8
кълѣстѣн, Дзѣуджыхъѣу, «Ир» 1991.

ტექსტი

სემინარი №9 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

კოლოკეიუმი №2

ლექცია №10 – 2 საათი
დამოკიდებული წინადადების სახეები
Грамматика осетинского языка, II, Ордж. 1969.

Тахъазты Харум, Гѣбѣраты Никъала, Ирон
ѣвзаг, Дзѣуджыхъѣу, 1994.
Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргѣнѣн чиныг, 7-8
кълѣстѣн, Дзѣуджыхъѣу, «Ир» 1991.

ტექსტი

სემინარი №10 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა 2 სთ.

ლექცია №11 – 2 საათი
ქართულიდან ოსურში შესული სიტყვები და
პირუკუ – ოსურიდან ქართულში გადმოსული
სიტყვები.

Абаев, В. დას. ნაშრომი. გვ. 554-561
ო. თედეთი, ნარკვევები ოსურ-ქართული
ურთიერთობიდან, თბ., 1988.
მ. ანდრონიკაშვილი, დასახ. ნაშრომი, გვ. 252-
254.

ტექსტი

სემინარი №11 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №12 – 2 საათი
ძირეული და ნასესხები სიტყვები ოსურში.

Абаев, В. დას. ნაშრომი. გვ. 554-561.
ო. თედეთი, ნარკვევები ოსურ-ქართული
ურთიერთობიდან, თბ., 1988.
ო. თედევი, პირველი ოსური ხელნაწერის
ენა.
ქართულ-ოსური სასაუბრო, ცხინვალი, 1990.

ტექსტი

სემინარი №12 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №13 – 2 საათი
პრაქტიკული სტილისტიკის საკითხები.
მეტყველების კულტურის საკითხები.
კალკები ოსურში.

Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргӕнӕн чиныг, 7-8
кълӕстӕн, Дзӕуджыхъӕу, «Ир» 1991, გვ. 175-180.
ქართულ-ოსური სასაუბრო, ცხინვალი, 1990.

ტექსტი №66

სემინარი №13 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №14 – 2 საათი
სინონიმები, ომონიმები, ანტონიმები და
პარონიმები ოსურში

Абаев, В. Грамматический очерк осетинского
языка, Ордж, 1959. გვ. 554-561.
ქართულ-ოსური სასაუბრო, ცხინვალი, 1990.
Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка,
Ордж. 1964.

Габараты Н. Ирон ёвзаг, Ахуыргӕнӕн чиныг, 5-6
кълӕстӕн, Цхинвал 1987. Дзӕуджыхъӕу, 1991.

ტექსტი

სემინარი №14 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

ლექცია №15 – 2 საათი
ოსური ანლაზები და ხატოვანი გამოთქმები
ოსური ფოლკლორი, ოსურიდან თარგმნეს ნ.
ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა; თბ., 2002;
ოსური ზეპირსიტყვიერება, ოსურიდან
თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა,
თბ., 2005;

Ирон Ёмбисандтӕ, Цхинвал, 1958.

ტექსტი

სემინარი №15 – 2 საათი
პრაქტ. მუშაობა – 2 სთ.

<p>შეფასება</p>	<p>დასწრება – 5 ქ; სემინარი – 15 ქ; კოლოქვიუმი – 20-20 ქ. (სტუდენტმა თითოეულ კოლოქვიუმში უნდა მიიღოს არანაკლებ 11 ქ); გამოცდა – 40 ქ. საბოლოო შეფასება – 100 ქულა</p>
<p>სავალდებულო ლიტერატურა</p>	<p>Шегрен, А.М. Осетинская грамматика с кратким словарем осетино-русским и русско-осетинским. СПб, 1984. Миллер, В.В. Осетинские Этюды, Владикавказ, 1992, стр. 137-191. Абаев, Характеристика Современного осетинского языка, осетинский язык и фольклор. М-Л. 1949 Абаев, В. Грамматический очерк осетинского языка, Ордж, 1959. Абаев, В. русско-осетинский словарь, М. 1970. Абаев, В. Историко-этимологический словарь осетинского языка. Т.Т. 1-5, М-Л. 1958-1997. Ахвледиани, Г. Сборник избранных работ по осетинскому языку. Т.1, Тбилиси, 1960. Ахвледиани Г.С. Грамматика осетинского языка, Ордж. 1964. Габараты Н. Ирон ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 5-6 кълёстён, Цхинвал 1987. Дзёуджыхъёу, 1991. Тахъазты Х., Ирон Ёвзаг, Ахуыргёнён чиныг, 7-8 кълёстён, Дзёуджыхъёу, «Ир» 1991. Гуриаты Т., Гёбёраты Н., Исаты М. Нырыккон ирон ёвзаджи лексикологи, ордж.1989. Медойты Б.Г. Нырыккон ирон ёвзаг морфологи, Цхинвал, 2003. Калоты Риммё, АБЕТЁ, Дзёуджыхъёу,»ИР» 1997 Багаты Лади, Гаппуаты Хъасболат, Ирон ёвзаджи чиныг, 3 къласён, Цхинвал, 2003 Айларты Зарё, Ирон ёвзаг ёмё кёсыны чиныг, Дзёуджыхъёу, 1999. Битарти Зоя, Базон дуне, Дзёуджыхъёу, 1998. Ирон райдайён скъолайы 1 кълассы ахуыргёнён ёххуысы чиныг, Дзёуджыхъёу, 1996. Гаглоева З., Осетинские фамилии, Цхинвал, 2002. მზია ანდრონიკაშვილი, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, თბ., 1996. ო. თედეთი, ნარკვევები ოსურ-ქართული ურთიერთობიდან, თბ., 1988. ო. თედეევი, პირველი ოსური ხელნაწერის ენა. ქართულ-ოსური სასაუბრო, ცხინვალი, 1990. ა. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, 1952.</p>

<p>დამატებითი ლიტერატურა და სხვა სასწავლო მასალა</p>	<p>გ. ნებიერიძე, ენათმეცნიერების შესავალი. ოსური ზეპირსიტყვიერება, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2005.</p> <p>ოსური ფოლკლორი, ოსურიდან თარგმნეს ნ. ბეპიევმა და მ. ცხოვრებოვმა, თბ., 2002.</p> <p>Нафи Джусойти, История Осетинской литературы, Тбилиси, 1980.</p> <p>Калоты Риммаѳ, ЁБЕТѳ, Дзѳуджихъѳу, 1997.</p> <p>Мадаѳлок лиѳтератураѳ VI-X кл, Цхинвал, 1972-1990.</p> <p>Ирон ѳмбисѳндтѳ, Орджоникидзе, 1976.</p> <p>Осетинские пословиѳи и поговороѳки, Цхинвал, 1962.</p> <p>Нарты Каджытѳ, Орджоникидзе, 1988.</p> <p>ქართულ-ოსური ლექსიკონი, სტალინირი, 1956.</p>
---	---

2009-2010 სასწავლო წელი

ს ი ლ ა ბ უ ს ი

ოსური ლიტერატურის ისტორია

სასწავლო კურსის კოდი

სასწავლო კურსის სტატუსი: კურსი იკითხება ჰუმანიტარული ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ოსოლოგიის ბაკალავრიატის I კურსზე (სავალდებულო).

სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა: ერთი სემესტრი

ECTS კურსის კრედიტები: 5 კრედიტი – 125 სთ. 2 ლქ. – 30 სთ. 1 სემ.-15 სთ. დამ. – 80 სთ.

ლექტორი – თეიმურაზ ქურდოვანიძე, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, ფოლკლორისტიკის დეპარტამენტი, ი. ჭავჭავაძის პრ., 1, ტელ. 99.83.79 (ბ), მობ. 855 166 228.

სალექციო კურსის მიზანია ბაკალავრს გააცნოს ოსური ხმწერლობის ჩამოყალიბებისა და განვითარების ეტაპები დასაბამიდან, ოსური ლიტერატურის თავისებურებები და მისი უმთავრესი წარმომადგენლები.

კურსის ამოცანაა ასწავლოს ბაკალავრს ლიტერატურულ ტექსტზე მუშაობა, გააცნოს კვლევის თანამედროვე მეთოდები, შეასწავლოს ანალიზის მეთოდოლოგია.

სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები:

სასწავლო კურსის ფორმატი: ლექცია, სემინარი, კოლოქვიუმი.

შინაარსი:

I ლექცია: ოსური ლიტერატურის ისტორიის შესავალი. უმწერლობო ხალხში ზეპირსიტყვიერებიდან მწერლობისაკენ გარდამავალი საფეხური და ოსური ლიტერატურის ჩამოყალიბების წინამძღვრები XIX საუკუნის II ნახევარში. ცარისტული რუსეთის ფაქტორის გავლენა კავკასიის ხალხთა მსოფლმხედველობის ჩამოყალიბებაზე; ოსეთის სოციალ-პოლიტიკური ვითარება და რუსი სოციალ-დემოკრატების გავლენა ოს პროგრესულ მოღვაწეებზე.

ლიტერატურა:

Джусойты Н. История осетинской литературы, т. 1. Тб., 1980, 5-26; Бурсов Б.И. Вопросы реализма в эстетике революционных демократов. М., 1953; Смирнова З.В. Вопросы художественного творчества в эстетике русских революционных демократов. М., 1958.

II ლექცია: კრიტიკული რეალიზმის, როგორც ცხოვრების ასახვის მხატვრული მეთოდის, დამკვიდრებისათვის შექმნილი პირობები. ეროვნული თავისუფლების შეზღუდვის საწინააღმდეგო მოძრაობის გამოვლი-ნება ოსურ პოეზიაში (პატრიოტული პათოსის თავისებურებები).

ლიტერატურა:

2

ჯუსოითი ნ. დასახ. ნაშრომი, გვ. 27-46; გამეზარდაშვილი დ. კრიტიკული რეალიზმის დამკვიდრება ქართულ ლიტერატურაში. თბ., 1959, გვ. 9 – 35.

III ლექცია: ოსური ლიტერატურის პერიოდიზაცია რუსული და ქართული ლიტერატურების განვითარების კონტექსტში. ოსური ლიტერატურის უანრობრივი კლასიფიკაცია. ინალ ყანუყათის (1847-1898) ნარკვევები „ოსურ აულში“ – ცხოვრების რეალისტური ასახვის ნიმუში.

ლიტერატურა:

Габараев С.Ш. Инал Кануков. Сталинири. 1960. ჯუსოითი ნ. დასახ. ნაშრომი, გვ. 68- 119; ოსური პროზის ანთოლოგია, თბ., 1957, გვ. 3-19.

IV ლექცია: ოსური ლიტერატურის ფუძემდებელი კოსტა ხეთაგათი (ხეთაგუ-როვი – 1856-1906).

მისი რევოლუციურ-დემოკრატიული პოეზიის სოციალური და პატრიოტული ხასიათი.

ლიტერატურა:

Габараев С.Ш. Мироззрение Коста Хетагурова. М., 1959, 23-34; ჯუსოთი, დასახ. ნაშრომი, გვ. 120-145; შ. გოზალიშვილი, კოსტა ხეთაგუროვი, სტალინირი, 1960, გვ. 43-48; ა. მირცხულავა, კოსტა ხეთაგუროვი, – კოსტა ხეთაგუროვი, თბ., 1957, გვ. V-XI; ვ. გორგაძე, კოსტა ხეთაგუროვი, – კოსტა ხეთაგუროვი, რჩეული, თბ., 1939, გვ. V-XII.

V ლექცია: კოსტა ხეთაგუროვის ეპიკური პოეზია და პროზა.

ლიტერატურა:

ჯუსოთი ნ. დასახ. ნაშრომი, გვ. 165-320; ოსური პროზის ანთოლოგია, თბ., 1957; ოსური პოეზიის ანთოლოგია, თბ., 1957; კოსტა ხეთაგუროვი, რჩეული, გვ. 145-190.

VI ლექცია: კოსტა ხეთაგუროვი და ქართველი მწერლები

ლიტერატურა:

ა. ცოტნიაშვილი. ქართულ-ოსური ლიტერატურული ურთიერთობების ისტორიიდან, ცხინვალი, 1968, 30 გვ.; ა. მაჰომეტოვა, დანიელ ჭონქაძე და ოსური კულტურა – ჟურნ. „მნათობი“, 1967, გვ. 143-146; ზაირა თაბუაშვილი, ხალხთა მეგობრობა ოსურ ლიტერატურაში, ცხინვალი, 1981, 41 გვ. ალექსანდრე მღებრიშვილი, XX საუკუნის ცხინვალის ლირეტიკულ-კულტურული ცხოვრების ისტორიისათვის, I- IV, 2003-2005 წწ.

I კ ო ლ ო კ ვ ი უ მ ი

VII ლექცია: სეკა გადიათი (1855-1915), როგორც კოსტა ხეთაგუროვის შემოქმედებითი

მემკვიდრე. გადიათის ბალადებისა და იგავ-არაკების თავისებურებები, როგორც დროისა და სოციალური ყოფის ანარეკლი.

ლიტერატურა:

ჯუსოთი ნ. დასახ. ნაშრომი, ტ. II, თბ., 1985, გვ. 14-48; ოსური პოეზიის ანთოლოგია, გვ. 66-70.

3

VIII ლექცია: სეკა გადიათი, როგორც ოსური პროზის ფუძემდებელი. მოთხრობები „აზაუ“ და „აისა“, როგორც ოსი ხალხის მტანჯველთა მიმართ პროტესტის გამოხატულება.

ლიტერატურა:

ჯუსოთი ნ. დასახ. ნაშრომი, ტ. II, გვ. 50-70; ოსური პროზის ანთოლოგია, გვ. 25-36.

IX ლექცია: არსენ ქოციოთის (კოციოთის – 1872-1944) პროზის რეალისტური ხასიათი. ძველი ადათების წინააღმდეგ ბრძოლა – მოთხრობათა მთავარი თემა. მწერლის თხრობის მანერის მიმართება ანტონ ჩეხოვის სტილთან.

ლიტერატურა:

გამეზარდაშვილი დ. ნარკვევები ქართული რეალიზმის ისტორიიდან, I, თბ., 1961, გვ 5-50; ოსური პროზის ანთოლოგია, გვ. 41-62.

X ლექცია: ცომაყ გაღიათის (1882- 1931) საბჭოთა ოსეთში სოციალისტური რეალიზმის ფუძემდებლის პროზა.

ლიტერატურა:

Мамиев Гр. А. Осетинская советская литература. Цхинвали, 1983;
ოსური პროზის ანთოლოგია, გვ. 63- 73.

XI ლექცია: XX საუკუნის 30-იანი წლების ცხოვრების ასახვა სოზრიყო ყულათის (კულაევი), ჩერმენ ბეჯიზათის (ბეგიზოვი), დაბე მამსრათის (მამსუროვი), ქუდაგ ძესთის (ძესოვი), ეზეთხან ურუიმა-გთის (ურუიმაგოვი), თაზრეთ ბესათის (ბესაევი) შემოქმედებაში.

ლიტერატურა:

ოსური პროზის ანთოლოგია, გვ 78-104; გვ. 105-114; 115-131; 132-148; 157-168; 178-185.

XII ლექცია: დიდი სამამულო ომისა და ქვეყნის აღმშენებლობის პერიოდის ოსური პროზა: დაბე მამსრათის,, თათარი ეფხითის, ელიოზ ბეკოთის, ბარონ ბოციოთის, დავით ჯოითის, რეზო ცოციოთის, მაქსიმ ცაგარითის, თოთირბეგ ძადთიათის

ლიტერატურა:

Мамиев Гр. А. Осетинская советская литература. Цхинвали, 1983; ოსური პროზის ანთოლოგია, გვ. 115-131; 197-203; 204-225; 226-234; 247-266; 267-276; 284-294.

XIII ლექცია: დიდი სამამულო ომისა და ქვეყნის შემდგომი აღმშენებლობის პერიოდის ოსური პოეზია: გაფეზის (თევდორე გაგლოევი), გიორგი ძუგათის (ძუგაევი), კავკაზაგის (ილია კანმაზათი), ნაფი

4

ჯუსოითის, ალექსანდრე ცარუკათის (ცარუკაევი), ივანე ცხურბათის (ცხოვრებოვი) ლექსები და პოემები.

ლიტერატურა:

Мамиев Гр. А. Осетинская советская литература. Цхинвали, 1983; ოსური პროზის ანთოლოგია, გვ. 187-198; 199-213; 214-222; 268-284; 297- 299; 308-313.

II კოლოკვიუმი

XIV ლექცია: XX საუკუნის 60-90 – იანი წლების ოსური პროზა ილია კავკაზაგის, სერგი ხაციროთის, გიორგი ძუგაევის, მიხეილ ნართი-ხთის, მიხეილ ბულკათის ნაწარმოებების მიხედვით.

ლიტერატურა:

Мамиев Гр. А. Осетинская советская литература. Цхинвали, 1983; მღებრიშვილი ალ. XX საუკ. ცხინვალის ლიტერატურულ-კულტურული ცხოვრების ისტორიისათვის, I-IV, 2003-2005; აკ. თოფურია, კრიტიკული წერილები, 1956; მწერალთა ნაწარმოებები.

XV ლექცია: XX საუკუნის 60-90 – იანი წლების ოსური პოეზია რევაზ ასაევის, გიორგი ბესთაუთის, ჰაჯი-მურად ძუწათის, თემირბუათ მანსუროვის, ალექსანდრე ფუხაევის ნაწარმოებების მიხედვით.

ლიტერატურა:

Мамиев Гр. А. Осетинская советская литература. Цхинвали, 1983; მღებრიშვილი ალ. XX საუკ. ცხინვალის ლიტერატურულ-კულტურული ცხოვრების ისტორიისათვის, I-IV, 2003-2005; თ. მანსუროვი, ლექსები, თბ., 2007; პოეტთა ლექსებისა და პოემების მიხედვით.

თვალსაჩინოებად გამოიყენება მხატვრული ნაწარმოებების ტექსტები.

სემინარზე გაიმართება მსჯელობა ნაწარმოებებზე.

მაგისტრანტის შეფასების ფორმა – აქტიურობა სემინარზე და კოლოკიუმში.

შეფასების კრიტერიუმები: დასწრება – 10%, კოლოკიუმში მონაწილეობა – 10 %, სემინარში მონაწილეობა – 20%, რეფერატი – 10%, საბოლოო გამოცდა – 40%, საბოლოო შეფასება – 100 %.

სწავლის შედეგი:

ამ სასწავლო კურსის გავლის შემდეგ ბაკალავრი აითვისებს ოსური პოეზიისა და პროზის ძირითად ფორმებს, შეძლებს მხატვრული ნაწარმოებებისათვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებების მეცნიერულ ანალიზს. მიღებული ცოდნა და ტექსტებზე მუშაობა ბაკალავრს გამოადგება შემდგომ საქმიანობაში.

- კურსის ფორმატი: ლექციაზე მიღებული ცოდნა შეივსება და გაღრმავდება სემინარულ მეცადინეობაზე.

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ს ი ლ ა ბ უ ს ი

2 0 0 9 - 2 0 1 0

სასწავლო კურსის დასახელება:	ოსი ხალხის ისტორია (უძველეს დროიდან დღემდე)
სასწავლო კურსის სტატუსი:	საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის კავაკასიოლოგიის სპეციალობის სტუდენტებისათვის; კურსი სავალდებულოა.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.
ჩთშ	5 კრედიტი, 60 საკონტაქტო (30 ლექცია, 30 სემინარი), დამოუკიდებელი მუშაობისთვის 65სთ., სულ 125 საათი.
ლექტორი:	ჯონი კვიციანი ი.მ.დ. ე-მაილ: kvitisniani@hotmail.com ტელ: 70 42 28
სასწავლო კურსის მიზანი:	შემოთავაზებული სასწავლო პროგრამა საშუალებას მოგვცემს სტუდენტებმა შეისწავლონ ოსი, ქართველი და კავკასიის სხვა ხალხების ისტორიისა და ტრადიციული კულტურის მსგავსება.
სასწავლო კურსის წინაპირობები:	საგნის შესწავლისათვის სტუდენტი უნდა იცნობდეს საქართველოს ისტორიისა და ზოგადად მსოფლიო ისტორიის პრობლემატიკას (იგულისხმება საშუალო სკოლაში საქართველოს ისტორიისა და მსოფლიო ისტორიის ზოგადი

	კურსის საკითხები)
სასწავლო კურსის ფორმატი:	ლექცია, სემინარი.
სასწავლო კურსის შინაარსი:	
1.	<p style="text-align: center;">ლექცია № 1 (2სთ)</p> <p style="text-align: center;">“ოსი ხალხის ისტორია უძველეს დროიდან დღემდე”</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. სასწავლო კურსის შესავალი. საგნის მიზნები და ამოცანები. მეთოდოლოგია. 2. სასწავლო კურსის ადგილი და როლი ოსიოლოგების პროფესიონალურ მომზადებაში. 3. ისტორიული წყაროები და ისტორიოგრაფია. <p style="text-align: center;">ლიტერატურა</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Народы Кавказа том 1 М, 1960 2 Хрестоматия по истории осетинского народа. Цхинвал, 1993 3 თოფჩიშვილი რ. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, ეთნიკური ისტორია, ეთნიკური კულტურა. თბ 2007 გვ. 85-109 <p style="text-align: center;">სემინარი № 1 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ოსების ეთნოგენეზი და ეთნიკური ისტორია</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ეთნოგრაფიისა და ფოლკლორის მონაცემები ოსების წარმომავლობაზე <p style="text-align: center;">ლიტერატურა</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. თოფჩიშვილი რ. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, ეთნიკური ისტორია, ეთნიკური კულტურა. თბ 2007 გვ 85-109 2. Калоев Б А Осетинские историко-этнографические этюды М.1999 С. 4-37
2.	<p style="text-align: center;">ლექცია № 2 (2სთ)</p> <p style="text-align: center;">ოსები ძველ და ანტიკურ ხანაში</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. პალეოკავკასიური ეთნოკულტურული ერთობა და მისი დაშლა (არქეოლოგიურ კულტურათა საერთო კავკასიური ერთობა, ანთროპოლოგიური და ენობრივი ნათესაობა) 2. ოსების უძველესი ისტორიის პრობლემები <p style="text-align: center;">ლიტერატურა</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. აბდუშელიშვილი მ. დასკვნითი სიტყვა თბ, 2004 2. Джапаридзе О. На заре этнокультурной истории Кавказа Тб, 1960 3. Народы Кавказа том 1 М, 1960 4. Аланы: история и культура. Владикавказ, 1995

	<p style="text-align: center;">სემინარი № 2 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ქართულ-ოსური ეთნოისტორიული კავშირები</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა</p> <p>1. ითონიშვილი ვ. ნარკვევები კავკასიის ისტორიიდან თბ. 2002 გვ.13-37 2. Топчишвили Р. Грузино-осетинские этноисторические очерки Кутаиси, 2006,с. 5-31</p>
3.	<p style="text-align: center;">ლექცია № 3 (2სთ)</p> <p style="text-align: center;">ოსების ეთნოგენეზი და ეთნიკური ისტორია</p> <p>1. სკვითებ-სარმატ-აღან-ოსების პარალელები 2. აღანთა სახელმწიფო შუასაუკუნეებში</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა</p> <p>1.История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца 18 в. М. 1988 2 Хрестоматия по истории осетинского народа т1 Цхинвал 1993 г 3 Калоев Б А Осетинские историко-этнографические этюды М.1999</p> <p style="text-align: center;">სემინარი № 3 (2სთ.)</p> <p>1. ოსურ-ბალყარული ეთნოგრაფიული პარალელები 2. ოსურ-ვაინახური ეთნოკულტურული კავშირები</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა</p> <p>1. Калоев Б А Осетинские историко-этнографические этюды М.1999 გვ. 4-37 2. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца 18 в. М. 1988 გვ. 301-305</p>
4.	<p style="text-align: center;">ლექცია № 4 (2სთ)</p> <p style="text-align: center;">კავკასია: თათარ-მონღოლების შემოსევა და ოსეთი (XIII–XV სს)</p> <p>1. აღანის განადგურება თათარ–მონღოლების მიერ 2. ოსეთის საზოგადოებრივი წყობა და კულტურა</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა</p> <p>1. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца 18 в. М. 1988 2. Проблемы этнографии Осетин Владикавказ 1992</p> <p style="text-align: center;">სემინარი № 4 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">რუსეთის პოლიტიკა კავკასიაში და ოსეთი XVI-XVII სს.</p> <p>1. ყაზარდო და რუსეთის დაახლოების მიზეზები. 1557 წლის აქტი, ყაზარდოს რუსეთთან ნებაყოფლობით მიერთება თუ სამხედრო სამოკავშირეო ხელშეკრულება.</p>

2. ოსეთის რუსეთთან პოლიტიკური კავშირები

ლიტერატურა

1. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца 18 в. М. 1988 გ. 330-335, 349, 355-358
2. История Дона и Северного Кавказа Ростов/Д 2001 გ. 139-157

5.

ლექცია № 5 (2სთ)

ჩრდილო კავკასია XVI-XVII სს და ოსეთი

1. ჩრდილო კავკასიის ეთნიკური რუკა მე-16-17 სს. რუსეთის მიერ ჩრდილო კავკასიის ტერიტორიების “მშვიდობიანი” ათვისება.

ლიტერატურა

1. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца 18 в. М. 1988
2. История Дона и Северного Кавказа с древнейших времен до 1917 г Ростов\Д 2001

სემინარი № 5 (2სთ.)

ოსეთის კავკასიის სხვა ხალხებთან ურთიერთობები (XVI-XVII სს.)

1. ოსები და საქართველო
2. ოსები და ჩრდილო კავკასიელები (ვაინახები, ყაბარდო-ბალყარ-ყარაჩაელები, კაზაკები)

ლიტერატურა

1. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца 18 в. М. 1988
გ. 301-305
2. Топчишвили Р. Грузино-осетинские этноисторические очерки Кутаиси, 2006,с. 51-61

6.

ლექცია № 6 (2სთ)

ჩრდილო კავკასია XVI-XVII სს და ოსეთი

1. ოსეთის ეკონომიკური, პოლიტიკური და კულტურული განვითარება.

ლიტერატურა

1. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца 18 в. М. 1988
2. История Дона и Северного Кавказа с древнейших времен до 1917 г Ростов\Д 2001

სემინარი № 6 (2სთ.)

ოსეთი რუსეთი იმპერიის შემადგენლობაში

1. ოსეთი და რუსეთი XVIII ს პირველ ნახევარში
2. ოსეთი XVIII ს მეორე ნახევარში და მისი რუსეთის იმპერიაში გაერთიანება

ლიტერატურა

1. История Дона и Северного Кавказа Ростов/Д 2001 წ. 139-157

	<p>2. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца 18 в. М. 1988 (3. 370-398</p>	
<p>7.</p>	<p>ლექცია № 7 (2სთ) ოსების ტრადიციული კულტურა შუასაუკუნეებში.</p> <p>1. მატერიალური კულტურა 2. სულიერი კულტურა 3. საკომუნიკაციო კულტურა</p> <p>ლიტერატურა</p> <p>1. კვიციანი ჯ. კავაკსიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში თბ. 2007 2. Магомедов А.Х. Культура и быт осетинского народа Орджоникидзе 1968</p> <p>სემინარი № 7 (2სთ.) ოსების საზოგადოებრივი ყოფა და კულტურა XVIII ს- XVIII პირველ ნახევარში</p> <p>ლიტერატურა</p> <p>1. Магомедов А.Х. Культура и быт осетинского народа Орджоникидзе 1968 (3. 403-510</p>	
<p>8.</p>	<p>ლექცია № 8 (2სთ) რუსეთ-კავკასიის ომი და ოსეთი</p> <p>1. “ცივილიზაციური” თუ “ურთიერთგაუგებრობის” ომი?</p> <p>ლიტერატურა</p> <p>1. История Дона и Северного Кавказа Ростов/Д 2001 2. Лапин В.В. Кавказская война- война взаимного непонимания / Россия и Кавказ СПб 2003</p> <p>სემინარი № 8 (2სთ.) XIX საუკუნის 60-70-იანი წწ რეფორმები და ოსეთი</p> <p>1. ადმინისტრაციულ-სასამართლო რეფორმა 2. აგრარული რეფორმა</p> <p>ლიტერატურა</p> <p>1. История Дона и Северного Кавказа Ростов/Д 2001 (3. 296-317 2. История народов Северного Кавказа (конец 18 в.- 1917 г.) М. 1988 (3. 261-269, 277-285.</p>	
<p>9.</p>	<p>ლექცია № 9 (2სთ) ოსეთის კულტურა და საზოგადოებრივი აზრი XIX</p>	

- საუკუნის მეორე ნახევარში
1. განათლება
 2. კულტურა
 3. საოჯახო და საზოგადოებრივი ყოფა.

ლიტერატურა

1. ოსური ფოლკლორი თბ 2002
2. История народов Северного Кавказа (конец 18 в.- 1917 г.) М. 1988
3. Геденон История христианства на Северном Кавказе до и после присоединения его к России М.-Пятигорск, 1992
4. Деятели русской культуры во Владикавказе М. 1995

სემინარი № 9 (2სთ.)

- ჩრდილო კავკასიის ხალხები და ოსეთი 1920-იან წწ.
1. ნაციონალური ავტონომიების კონსტიტუირება ჩრდილო კავკასიაში
 2. საბჭოთა ხელისუფლება და ოსური ტრადიციული საზოგადოება: სოციალური და კულტურული ადაპტაციის პრობლემები.

ლიტერატურა

1. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000 Нальчик, 2004 ც. 75-123
2. Энциклопедия культур народов Юга России Ростов/Д 2005 с.179-181

10.

ლექცია № 10 (2სთ)

საზოგადოებრივი და რევოლუციური მოძრაობა ოსეთში XX საუკუნის დასაწყისი. (1900-1917 წ. თებერვალი)

1. მოდერნიზაციული პროცესები კავკასიაში XIX საუკუნის მეორე ნახევარსა და მეოცე საუკუნის დასაწყისში.
2. ოსი ხალხის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი და პოლიტიკური ბრძოლები XX საუკუნის პირველ ოცწლეულში.

ლიტერატურა

- 1 История народов Северного Кавказа (конец 18 в.- 1917 г.) М. 1988
2. Дзидзоев В.Д. Национальная политика : уроки опыта Владикавказ, 2002

სემინარი № 10 (2სთ.)

ჩრდილო ოსეთის ინტენსიური სოციალისტური მოდერნიზაცია (1929-1941 წწ)

1. ოსეთის ადმინისტრაციულ-პოლიტიკური მოწყობის ევოლუცია
2. ინდუსტრიალიზაცია და კოლექტივიზაცია
3. კულტურის მოდერნიზაცია

ლიტერატურა

1. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000 Нальчик, 2004 ც. 123-158
2. Мамсиров Х.Б. Модернизация культур народов Северного Кавказа в 20-е годы XX века Нальчик ,2004

11.

ლექცია № 11 (2სთ)

ოსეთი რევოლუციებსა და სამოქალაქო ომის პერიოდში (1917-1920 წწ)

1. ეროვნული საკითხი ჩრდილო კავკასიაში
2. ოსეთი დამოუკიდებელ “მთიელთა რესპუბლიკის” შემადგენლობაში.
3. საბჭოთა ხელისუფლების დამყარება ოსეთში.

ლიტერატურა

1. Дзидзоев В.Д. Национальная политика : уроки опыта Владикавказ, 2002
2. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000 Нальчик, 2004

სემინარი № 11 (2სთ.)

ჩრდილო ოსეთი სსრკ-გერმანიის ომში

1. სამამულო ომი ჩრდილო კავკასიაში
2. ხალხების დეპორტაცია და მათი ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნების ლიკვიდაცია.
3. სპეცგადასახლებულები გადასახლების ადგილებში

ლიტერატურა

1. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000 Нальчик, 2004 (გ. 181-234
2. Дзидзоев В.Д. Национальная политика : уроки опыта Владикавказ, 2002 (გ. 82-100

12.

ლექცია № 12 (2სთ)

სამხრეთ ოსეთი-ცენტრალურ საქართველოში?

ლიტერატურა

1. ითონიშვილი ვ. ნარკვევები კავკასიის ისტორიიდან თბილისი 2003
- III 2. нирельман В.А. Войны памяти. Мифы , идентичность и политика в

სემინარი № 12 (2სთ.)

ჩრდილო ოსეთი საბჭოთა სოციალისტურ საზოგადოებაში, ინტეგრაციის დასრულების ეტაპზე (1945-1950-იანი წწ დასასრული)

1. ჩრდილო-ოსეთის სოციალურ-კულტურული განვითარება
2. მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის განვითარება. 1951-1960-იანი წწ.

ლიტერატურა

1. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000 Нальчик, 2004 (გ. 234-268

13.

ლექცია № 13 (2სთ)

ჩრდილო ოსეთი-აღანია პოსტსაბჭოთა რუსეთის საზოგადოებრივ დინამიკაში.

1. ჩრდილო-ოსეთი-აღანია 1991-2006წწ
2. კონფლიქტები ჩრდილო ოსეთში (1992წ), ცხინვალში 990-1992)

ლიტერატურა

1. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000 Нальчик, 2004

2. Дзидзоев В.Д. Национальная политика : уроки опыта Владикавказ, 2002
3. Цуциев А. Атлас этнополитической истории Кавказа (1774-2004) М.2006
4. Кочиева И. Маргиев А. Грузия. Этнические чистки в отношении осетин М., 2005

სემინარი № 13 (2სთ.)

ჩრდილო-ოსეთი 60-80-იან წწ

1. სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების თავისებურებები
2. განათლება, მეცნიერება

ლიტერატურა

1. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000 Нальчик, 2004 С. 275-314
2. Квициани Д.Д. Подготовка специалистов в высшей школе в 60-80-е годы На материалах Северного Кавказа Ростов/Д 1990

14.

ლექცია № 14 (2სთ)

ჩრდილო-ოსეთი-ალანია და კავკასიის ინტეგრაცია/დეზინტეგრაციის პრობლემები

1. პოსტსაბჭოთა ჩრდილო-ოსეთი-ალანია და სოციალური ტრანსფორმაციის პრობლემები

ლიტერატურა

1. კოპალიანი ე. კვიციანი ჯ. კავკასია XX საუკუნეში თბ 2001
2. კვიციანი ჯ. კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში თბ 2007

სემინარი № 14 (2სთ.)

ჩრდილო-ოსეთი-ალანია პოსტსაბჭოური რუსეთის საზოგადოებრივ დინამიკაში

1. ჩრდილო-ოსეთი-ალანია და სოციალური ტრანსფორმაციის პრობლემები 1991-2006 წწ.
2. ეთნოსთაშორისო კონფლიქტები და ეროვნებათაშორისო ურთიერთობების პრობლემები კავკასიაში.

ლიტერატურა

1. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000 Нальчик, 2004 С. 327-340, 361-381
2. Дзидзоев В.Д. Национальная политика : уроки опыта Владикавказ, 2002 С. 180-185
3. Цымбурский В. Северная Осетия в первой половине 90-х годов // Этнический национализм и государственное строительство М. 2001 с. 97-105

15.

ლექცია № 15 (2სთ)

1. კავკასიური ცივილიზაცია-რეგიონული ინტეგრაციის მეთოდოლოგიური საფუძველი
- ლიტერატურა:

1. კოპალიანი ე. კვიციანი ჯ. კავკასია XX საუკუნეში თბ 2001
2. კვიციანი ჯ. კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში თბ 2007

სემინარი № 15 (2სთ.)

ქართულ-ოსური კონფლიქტის მოგვარების შესაძლო გზები

	<p>1. “ცენტრი-პერიფერიის” პრობლემა საქართველოში 2. თბილისი-ცხინვალი: სოციალური ინტეგრაციისაკენ (რა სიძნელებები ელოდება ქართულ ოსური კონფლიქტის მოგვარებას)</p> <p style="text-align: center;">ლიტერატურა</p> <p>1. დავითაშვილი ზ. ნაციონალიზმი და გლობალიზაცია თბ. 2003 გვ. 406-436</p>
--	---

სავალდებულო ლიტერატურა:

	<p>1. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, თბილისი, 1978 2. История Дона и Северного Кавказа 1917-2000 Нальчик, 2004 ც. 3. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца 18 в. М. 1988 4. История народов Северного Кавказа (конец 18 в.- 1917 г.) М. 1988</p>
--	--

დამატებითი ლიტერატურა:	<p>1. Народы Кавказа том 1,2 М, 1960,1962 2. Хрестоматия по истории осетинского народа. Цхинвал, 1993 3. კვიციანი ჯ. კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში თბ. 2007 4. ითონიშვილი ვ. ნარკვევები კავკასიის ისტორიიდან თბილისი 2003 5. თოფჩიშვილი რ. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, ეთნიკური ისტორია, ეთნიკური კულტურა. თბ 2007 6. Калоев Б А Осетинские историко-этнографические этюды М.1999 7. Топчишвили Р. Грузино-осетинские этноисторические очерки Кутаиси, 2006 8. Дзидзоев В.Д. Национальная политика : уроки опыта Владикавказ, 2002 9. История Дона и Северного Кавказа Ростов/Д 2001</p>
-------------------------------	--

შეფასება	ლექციაზე დასწრება	5%
	სემინარში მონაწილეობა	15%
	კოლოკვიუმში მონაწილეობა და მისი საბოლოო შედეგები	20% + 20%
	საბოლოო გამოცდა – (წერითი)	40%

სწავლის შედეგები	<p>ამ კურსის გავლის შედეგად გაცნობიერება იმისა, რომ ოსები ძირძველი კავკასიური ავტოქტონური წარმომავლობისა და ქართველების და სხვა კავკასიელი ხალხების მსგავსი ისტორიისა და კულტურის მქონენი არიან.</p>
-------------------------	--

2009-2010 სასწავლო წელი

სასწავლო კურსის
დასახელება

ოსური ფოლკლორი
სილაბუსი

სასწავლო კურსის
სტატუსი

სასწავლო კურსის
კოდი

სავალდებულო საგანი, გათვალისწინებულია
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე
ბაკალავრიატის სტუდენტებისთვის.

სასწავლო კურსის

ერთი სემესტრი

ხანგრძლივობა

ECTS

კრედიტების რაოდენობა – 5.

საკონტაქტო საათების რაოდენობა – 45 სთ.

(30 სთ. – ლექცია. 15 სთ. – სემინარი).

დანარჩენი გათვალისწინებულია სტუდენტის
დამოუკიდებელი მუშაობისათვის.

ლექტორი

ხვთისო მამისიმედიშვილი, თსუ ასოცირებული
პროფესორი. ტელეფონი: 78-62-88 (ბინა).
მობ. 8(99) 21-41-34. ელ. ფოსტა: khvtiso2@yahoo.com.

სასწავლო კურსის
მიზანი

კურსი მიზნად ისახავს, ერთი მხრივ, მიაწოდოს
სტუდენტს თეორიული ცოდნა ფოლკლორის,
როგორც სიტყვიერი შემოქმედების
განსაკუთრებული ფორმის შესახებ, მისი
არსებითი, ლიტერატურისგან განსხვავებული
ნიშნებისა და ფუნქციების ანალიზის მეშვეობით,
მეორე მხრივ, გააცნოს ოსური ფოლკლორის
უანრობრივი შემადგენლობა (კონკრეტული
ტექსტების მიხედვით).

სასწავლო კურსის შესწავლის

აუცილებელია ზოგადი განათლება.

წინაპირობა

სასწავლო კურსის ფორმატი

2 ლექცია, 1 სემინარი, შუალედური

შემოწმებები, საბოლოო გამოცდა. ყოველი
ლექციის მასალა განიხილება სემინარულ
მეცადინეობებზე.

გამოცდაზე დაშვების
წინაპირობა

შეფასება

გამოცდაზე გასვლამდე სტუდენტს
დაგროვილი უნდა ჰქონდეს არანაკლებ 11 ქ.
ლექციებზე დასწრება–10%.
სემინარი–20%.
კოლოკვიუმი–15%+15%.

გამოცდა—40%.
საბოლოო შეფასება—100%.

სასწავლო კურსის შინაარსი

I. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ტერმინი *ფოლკლორი (folk-lore)* განმარტება; ვინ არის *folk* (ხალხი) და რა არის *lore* (ცოდნა). ფოლკლორული შემოქმედების სპეციფიკა: ზეპირი გაერცვლება, ანონიმურობა, ვარიანტულობა, კოლექტიურობა, ტრადიციულობა, ყოფითობა, სინკრეტიზმი. ფოლკლორი და ლიტერატურა: საერთო და განსხვავება.

ლიტერატურა: ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 3–15. ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში, კონსპექტის ელექტრონული ვერსია, გვ. 7-14.

II. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ოსური ფოლკლორის საგანი. მისი შესწავლის მიზნები და ამოცანები. ოსური ფოლკლორის შემკრები და მკვლევარნი. ოსური ფოლკლორის გამოცემები და წყაროები.

ლიტერატურა: ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი). აბაევ В. И. Ж. *Дюмезиль - исследователь осетинского эпоса и мифологии* (ბოლოსიტყვაობა წიგნიდან Ж. Дюмезиль., *Осетинский эпос и мифология*, М., 1976. ст., 268-273).

III. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. კავკასიის ეთნიკური და ლინგვისტური რუკა. ოსების განსახლება კავკასიაში. სარმატები, სკვითები და ალან-ოსები. ოსების ეთნოგენეზისი. ოსების მიგრაციები. ოსები და საქართველო. ქართული კულტურის გავლენა ოსებში. ოსური მწერლობის აღმოცენება. ხალხური სიტყვიერების ძლიერი გავლენა ოსურ ლიტერატურაზე.

ლიტერატურა: აბაევ В. И. *Этногенез осетин по данным Языка, Происхождение осетинского народа*, Орджоникидзе, 1967. (ст. 57-81). ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი). ხ. მამისიმედიშვილი, პანკისი (წარსული და თანამედროვეობა), თსუ გამომცემლობა. 2008 (გვ. 190-205).

IV. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ზეპირსიტყვიერების ჟანრების სპეციფიკა. ოსური ფოლკლორის ჟანრული შემადგენლობა.

ლიტერატურა: ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 15-20. ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი).

V. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. მირჩა ელიადე მითის სპეციფიკის შესახებ. მითი და რიტუალი. მითოსის სტრუქტურა და ფუნქციები. ოსური მითოლოგიური პანთეონი. ღვთაებები: ქურდალაგონი, საფა, დონბედთირი, გალაგონი, ფალვარა და სხვ. სკვითების მითოლოგია და ოსური ფოლკლორი. ოსური მითოლოგიური პოეტური ტექსტები. ვასთირჯი, ღვთისმშობელი მარიაში, აფსათი და ვაცილა ოსურ ხალხურ სიმღერებში; ალარდის სიმღერა. ბასილების სიმღერა.

ლიტერატურა: ზ. კიკნაძე, ლექციების კურსი შედარებით მითოლოგიაში (გვ. 1–15, ელექტრონული ვერსია). ოსური ზეპირსიტყვიერება, წიგნი შეადგინეს და ქართულ ენაზე თარგმნეს ნ. ბეპიევამ და მ. ცხოვრებოვამ, თბ., 2005. გვ. 25–29. Ж. Дюмезиль., *Осетинский эпос и мифология*, М., 1976. ст. 68-76. ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი). **ტექსტები:** კრებულიდან „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი“, გამომც. „კავკასიური სახლი“, თბ., 2008. გვ. 758-761.

VI. ლექცია 2 სთ. სტუდენტთა ცოდნის შუალედური შემოწმება (წერა). 2 სთ. ეპოსის რაობა. მსოფლიოში ცნობილი ეპოსები. **ცარციათები** ოსურ ხალხურ ტექსტებში. კოსმოგონიური და ანთროპოგონიური მოტივები ცარციათების თქმულებებში. ცარციათების აღსასრული.

ლიტერატურა: ოსური თქმულებები, ოსური ენიდან ქართულ ენაზე თარგმნა ნ. ბეპიევამ, თბ. „უნივერსალი“, 2008. გვ. 7-66. ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი).

VII. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ვ. აბაევი ნართების ეპოსის წარმოშობის შესახებ. ტერმინ „ნართების“ განმარტება. ნართების ეპოსის სტრუქტურა და კლასიფიკაცია.

ლიტერატურა: ვ. აბაევი, ოსთა ნართული ეპოსი (წინასიტყვაობა წიგნიდან „ნართები“, ოსურიდან თარგმნა მერი ცხოვრებოვამ, გამომც. „ირისტონი“, ცხინვალი, 1988. გვ. 5-7). ნ. ჯუსოთი, ნართული თქმულება, ზღაპარი და სიმღერა, ზ. კიკნაძე, ზეპირსიტყვიერება – ხალხის ეპიკური პორტრეტი (წინასიტყვაობა წიგნიდან „ოსური ზეპირსიტყვიერება“, წიგნი შეადგინეს და ქართულ ენაზე თარგმნეს ნ. ბეპიევამ და მ. ცხოვრებოვამ, თბ., 2005. გვ. 3-9, 17-19). ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი).

VIII. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ნართული ეპოსის სიუჟეტები. ტიპოლოგია. მისი გავრცელება. ნართები ოსურ, ვაინახურ, უბიხურ, ადიღურ და აფხაზურ ზეპირსიტყვიერებაში. მათი ურთიერთმიმართება. მსგავსება, განსხვავება.

ლიტერატურა: Ж. Дюмезиль., Осетинский эпос и мифология, М., 1976 (ст.174-186). ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი). **ტექსტი:** ნართები, ოსური ენიდან თარგმნა მერი ცხოვრებოვამ, ცხ., 1988. **დამხმარე ლიტერატურა:** Вс. Миллер, Осетинские этюды, ч. 2. Москва. 1882. ст. 239 - 301.

IX. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ღორდ რაგლანი ტრადიციული გმირის შესახებ. ნართების ეპოსის პერსონაჟები. ნართი გმირების შობის ამსახველი ტექსტები. ბათრადი და ღმერთთან მებრძოლი გმირები, ნართების ჰუბრისი. მიმართება „ამირანიანთან“. ჟ. დიუმეზილი სოსლანის (სოსრუყოს) მზიური ბუნების შესახებ. სკვითების წეს-ჩვეულებების ასახვა ნართების ეპოსში. ნართების ეპოსის მითოლოგია.

ლიტერატურა: ვ. აბაევი, ოსთა ნართული ეპოსი (წინასიტყვაობა წიგნიდან „ნართები“, ოსურიდან თარგმნა მერი ცხოვრებოვამ, გამომც. „ირისტონი“, ცხინვალი, 1988. გვ. 7-22). Ж. Дюмезиль., Осетинский эпос и мифология, М., 1976. გვ. 68-76. ხ. მამისიმედიშვილი, ნართების ჰუბრისი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი).

X. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ოსური ეპოსის სირდონი და სკანდინავიური ეპოსის „უფროსი ედას“ პერსონაჟი ლოკი. შედარებითი ანალიზი. ტრიკსტერი გმირები. ჟ. დიუმეზილი ლოკისა და სირდონის შესახებ. ნართების ჰუბრისი.

ლიტერატურა: Ж. Дюмезиль., Осетинский эпос и мифология, М., 1976. გვ. 86-93. (სტუდენტებს მიეწოდებათ ნაშრომის ქართული თარგმანის კონსპექტი). ვ. აბაევი, ოსთა ნართული ეპოსი (წინასიტყვაობა წიგნიდან „ნართები“, ოსურიდან თარგმნა მერი ცხოვრებოვამ, გამომც. „ირისტონი“, ცხინვალი, 1988. გვ. 19-21).

XI. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ოსური ჯადოსნური ზღაპარი. ზღაპრის წარმოშობისა და გავრცელების თეორიები. ზღაპარი და მითოსი. ზღაპრის სტრუქტურა, მორფოლოგიური ანალიზი. ფუნქციები და პერსონაჟები. მთავარი გმირის პრობლემა. ზღაპრის იდეური შინაარსი. ოსური ჯადოსნური ზღაპრის სიუჟეტები. ეროვნული და ინტერნაციონალური ზღაპარში. ოსური ხალხური ნოველა და ცხოველთა ეპოსი.

ლიტერატურა: ოსური ზღაპრები, ოსურიდან თარგმნა მერი ცხოვრებოვამ, რედაქტორი ი. ფუხაევი, გამომცემლობა „ირისტონი“, ცხინვალი, 1972. ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 34-50. ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი).

XII. ლექცია 2 სთ. სტუდენტთა ცოდნის შუალედური შემოწმება 2 სთ. ოსური სამეურნეო-საწესჩვეულებო ლექს-სიმღერები. „კარაქის დღეების დროს სამღერი“, „ძიქკას სიმღერა“, „როგორ ამზადებენ შავ ლუდს“, „სიმღერა ლუდზე“, „ლუდის მხარშველთა სიმღერა“, „დოვლათის ფრინველი“, „შემოდგომის სიმღერა“. შრომის პოეზია. შრომა და რიტმი. სასიმღერო და ლექსითი რიტმის წარმოშობა შრომის პროცესში. თესვის ოსური სიმღერა „ხორ-გაცილა“. ნაბდის მთელავთა სიმღერა (ოსური „ონაი“).

ლიტერატურა: ოსური ზეპირსიტყვიერება, წიგნი შეადგინეს და ქართულ ენაზე თარგმნეს ნ. ბეპიევამ და მ. ცხოვრებოვამ, თბ., 2005. გვ. 33-41. ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, თბ., 2006. გვ. 101-114.

XIII. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ოსური სატრფიალო და საქორწინო-საწესჩვეულებო ლექს-სიმღერები: „თაუჩე“, „თოლძა“, „მშვენიერი ქალწულის სიმღერა“, „აღაი“, „მაყრების სიმღერა“, „პატარძლის დედას“, „მაყრული“, „ვისაც კარგი ცოლი ჰყავს“. მიმართება კავკასიის ხალხთა სატრფიალო-საქორწინო ლექს-სიმღერებთან და რიტუალებთან.

ლიტერატურა: ოსური ზეპირსიტყვიერება, წიგნი შეადგინეს და ქართულ ენაზე თარგმნეს ნ. ბეპიევამ და მ. ცხოვრებოვამ, თბ., 2005. გვ. 53-59. ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი).

XIV. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. საგმირო პოეზია. თემა, სიუჟეტი, სტრუქტურა; გმირის იდეალი. ბალადის ტიპის საგმირონი. რჩეული ტექსტები: „აიდარუყის სიმღერა“, „ზადალასკელი დედა“, „ბრძოლის სიმღერა“. ბადილანი ოსურ ხალხურ ტექსტებში.

ლიტერატურა: ოსური ზეპირსიტყვიერება, წიგნი შეადგინეს და ქართულ ენაზე თარგმნეს ნ. ბეპიევამ და მ. ცხოვრებოვამ, თბ., 2005. გვ. 42-44. ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი).

XV. ლექცია 2 სთ. სემინარი 2 სთ. ოსური მითოლოგიური წარმოდგენები საიქიოს შესახებ. ოსური ხალხური ტექსტი „ცხენშეწირვა“ და ნართი სოსლანის მოგზაურობა საიქიოში. ოსური სამგლოვიარო ფოლკლორი. ოსური „მოთქმა“. მიმართება თუშ-ფშავ-ხევსურულ და ვაინახურ ხმით ნატირლებთან.

ლიტერატურა: ხ. მამისიმედიშვილი, ლექციების კურსი ოსურ ფოლკლორში (კონსპექტი). ვ. აბაევი, ოსთა ნართული ეპოსი (წინასიტყვაობა წიგნიდან „ნართები“, ოსურიდან თარგმნა მერი ცხოვრებოვამ, გამომც. „ირისთონი“, ცხინვალი, 1988. გვ. 13-14, ტექსტი: ამავე წიგნი გვ. 143-165. აგრეთვე, ტექსტი კრებულიდან „კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი“, გამომც. „კავკასიური სახლი“, თბ., 2008. გვ. 771-776.

სწავლის შედეგი:

I ცოდნა და გაცნობიერება

1. ზეპირსიტყვიერების სპეციფიკის ცოდნა.
2. ოსური ფოლკლორის ჟანრული სისტემის გაცნობიერება.
3. ოსი ხალხის მნიშვნელოვანი ზეპირსიტყვიერი ტექსტების ცოდნა.

II პრაქტიკული უნარები

1. ოსური ხალხური ტექსტების პროფესიული ანალიზის უნარი.
2. ოსი ხალხის ყოფასთან მათი ფოლკლორული შემოქმედების დაკავშირების უნარი.

III ტრანსფერული უნარები

1. ფოლკლორული შემოქმედების შესწავლის საფუძველზე ოსი ხალხის მსოფლმხედველობის გაცნობიერება, ოსებში მიმდინარე ეთნიკური და კულტურული პროცესების ანალიზი. ქართულ-ოსური კულტურული ურთიერთობების ანალიზი.
2. ოსურ საზოგადოებაში, ოსებით დასახლებულ რეგიონში სოციალური და პოლიტიკური პროცესების ანალიზი.

**2009 – 2010 სასწავლო წელი
სილაბუსი**

სასწავლო კურსის დასახელება	აზერბაიჯანული ლიტერატურის ისტორია
სასწავლო კურსის კოდი	
სასწავლო კურსის სტატუსი	ფაკულტეტი: ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სპეციალობა: კავკასიოლოგია პროგრამა: ბაკალავრიატი
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	2 სემესტრის განმავლობაში
ECTS	კრედიტთა რაოდენობა: 10 სემესტრში საკონტაქტო საათი: 60 (30 ლექცია + 30 სემინარი) დამოუკიდებელი მუშაობა: 65 საათი სულ $125 \times 2 = 250$ სთ.
ლექტორი	გიორგი შაყულაშვილი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი. მისამართი: მეუნარგიას ქ. № 10, Tel: 96-79-11
სწავლების მეთოდი	ლექცია, სემინარი, კოლოკვიუმი

<p>სასწავლო კურსის მიზანი</p>	<p>აზერბაიჯანული ლიტერატურის ისტორიის სწავლების მიზანია კავკასიური ენით დაინტერესებულთ გააცნოს ამიერკავკასიის ერთ-ერთი ხალხის, აზერბაიჯანელთა მხატვრული სიტყვის ისტორია. იგი მათ გამოადგებათ სპეციალობის ათვისების პროცესშიც.</p>
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>საგანი არ საჭიროებს განსაკუთრებულ წინაპირობას</p>
<p>I სემესტრი</p>	
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი</p>	<p>ლექცია № 1. აზერბაიჯანელთა ისტორიის მიმოხილვა. მათი როლი ისლამური კულტურის ისტორიაში. ენისა და ლიტერატურის საკითხები. სპარსულენოვანი აზერბაიჯანული ლიტერატურა. ლიტ.: История Азербайджана, Баку, 1958, 27-66, 101-103, 153-173; „აღმოსავლური კულტურა“, თბ., 1980, 3-53; М. Дадашзаде, Азербайджанская литература, М., 1979, 4-10.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი I</p> <p>ლექცია № 2. აზერბაიჯანული ფოლკლორი. ლირიკა, ეპოსი, ბაიათები, ზღაპრები. „დედე ქორქუთის წიგნი“. ლიტ.: М. Дадашзаде, დასახ. ნაშრ. გვ. 11-13; „დედე ქორქუთის წიგნი“, თბ., 1987, გვ. 5-24; აზერბაიჯანული ბაიათები, თბ., 1979; აზერბაიჯანული ფოლკლორი, თბ., 2004.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი II</p> <p>ლექცია № 3. შუა საუკუნეების</p>

ადმოსავლური კულტურის ტიპოლო-
გიისათვის.

ლიტ.: ელ ჯაველიძე, შტუდიები, თბ.,
1985, გვ. 99-116; А. Гуревич, Категории
средневековой культуры, М., 1972. Б. Рифтин,
Метод в средневековой литературе
Востока, «Вопросы литературы», 1969, № 6.

სემინარი III

ლექცია № 4. შუა საუკუნეების
ადმოსავლური ლირიკის განვი-
თარებისა და ევოლუციის გზები.

ლიტ.: И. Фильшитинский, История арабской
литературы, М., 1985, გვ. 198-248; ელ.
ჯაველიძე, რუჰი ბაღდადი, თბ., 1968, გვ.
96-105.

სემინარი IV

ლექცია № 5. პოლიტიკური ერთეულების
ჩამოყალიბება აზერბაიჯანის
ტერიტორიაზე. დამოუკიდებელი
სახანოები – შირვანი, შემა-ხა, განჯა.
სახოტბო პოეზიის აღმავლობა. ყასიდა,
დაზელი, ფაჰრიე.

ლიტ.: М. Дадашзаде, დასახ. ნაშრ., გვ. 18-
23; კ. ფაღავა, ნიზამი განჯელი, თბ.,
1964, გვ. 13-18; История Азербайджана, გვ.
128-153.

სემინარი V

ლექცია № 6. სახოტბო პოეზია.
„შირვანის ლიტერატურული სკოლა“.
აბუ-ღ-ალა განჯელი, მუჰამედ ფალაქი,

იზ-ად-დინ შირვანელი, მაჰსათი
განჯელი, მოჯირ ად-დინ ბელაქნელი.
თემატიკა, მიმართულება. ისლამური
მისტიციზმი სუფიზმი, მისი როლი შუა
საუკუნეების აზერბაიჯანული ლიტერა-
ტურის განვითარებაში; სუფიზმი და
ლირიკა.

ლიტ.: Е. Бертельс, Низами и Фузули, М.,
1962, გვ. 27-77; М. Дадашзаде, დასახ. ნაშრ.,
გვ. 23-29; კ. ფაღავა, დასახ. ნაშრ., გვ. 16-
27; Мехсети Гянджеви, Рубаи, Баку, 1974.

Аннемари Шиммель, Мир Исламского
мистицизма, М., 2002.

სემინარი VI

ლექცია № 7. აფხალ-ად-დინ ხაყანი (1120-
1199). ცხოვრება და შემოქმედება.
ლიტერატურული მემკვიდრეობა. ლირიკა.
ეპოსი. ფილოსოფიური ხასიათის
თხზულება „მედაინის ნანგრევები“.
ციკლი „ციხისეული“. ეპისტოლური მემ-
კვიდრეობა.

ლიტ.: Е. Бертельс. დასახ. ნაშრ., გვ. 50-65;
დ. კობიძე, სპარსული ლიტერატურის
ისტორია, თბ., 1975, გვ. 237-240; სომხური
და აზერბაიჯანული ლიტერატურის
ქრესტომათია, თბ., 1968, გვ. 262-265; კ.
ფაღავა, დასახ. ნაშრ., გვ. 20-24.

სემინარი VII

ლექცია №8. ნიზამი განჯელი (1141-1209)
– აზერბაიჯანული ლიტერატურის
ახალი ეტაპი.

ლირიკა. ნიზამი პოეზიის შესახებ.
„ხამსე“ („ხუთეული“). დიდაქტიკური
პოემა „საიდუმლოებათა საგანძური“.
ლიტ.: დ. კობიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 280-
290; М. Дадашзаде, დასახ. ნაშრ., გვ. 266-
267; ნიზამი, რჩეული, თბ., 1956.

სემინარი VIII

ლექცია № 9. პეროიკულ-რომანტიკული
პოემა „ხოსროვი და შირინი“. წყაროები
და გმირთა სახეები. მისტიკური პოემა
„ლეილი და მაჯნუნი“. ნიზამის გავლენა
აღმოსავლურ ლიტერატურაზე.

ლიტ.: E. Бертельс, დასახ. ნაშრ.; დ.
კობიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 290-302; М.
Дадашзаде, დასახ. ნაშრ., გვ. 30-34; კ.
ფაღავეა, დასახ. ნაშრ., გვ. 64-90; ნიზამი
განჯელი, „ხოსროვი და შირინი“, თბ.,
1964; მაგალი თოდუა, „ზოგი რამ
ნიზამის „ხოსროვშირინიანის“ შესახებ,
იქვე, გვ. 5-27.

სემინარი IX

ლექცია № 10. არაბულ-სპარსული
ლიტერატურული ტრადიციების შე-
სუსტება. თურქულენოვანი ხალხების
სალიტერატურო ენის აღორძინება.
პირველი აზერბაიჯანულენოვანი პოეტი
ჰასან ოღლი. მე-16 საუკუნე –
მახლობელი აღმოსავლეთის
ლიტერატურაში ლირიკის ჟანრის
აღორძინების საუკუნე.

ლიტ.: М. Дадашзаде, დასახ. ნაშრ., გვ. 40-

49; История Азербайджана, გვ. 153-172;
Физули, Избранное, Баку, 1958, გვ. 5-12.

სემინარი X

ლექცია № 11. მე-14 საუკუნე. ნესიმი
(1370-1417). ჰურუფიზმი. ნესიმის
ფილოსოფიური ლირიკა. პოეტის კრედო
– აბსოლუტის შემეცნება ადამიანში.

ლიტ.: ელ. ჯაველიძე, შტუდიები, თბ., გვ.
62-74; პოეტი წამებული, ჟურნ.

„ცისკარი“, 1976, № 12, გვ. 101-107;

Насими, Избранная лирика в двух томах, т. 1,

Баку, 1973, т. 2, Баку, 1976.

სემინარი XI

ლექცია № 12. მე-16 საუკუნის
აზერბაიჯანული პოეზიის მწვერვალი
მუჰამედ ფუზული (1498-1556). ცხოვრება
და მოღვაწეობა. პოემა „ლეილი და
მაჯნუნი“. ფუზული სამენოვანი პოეტი.

ლიტ.: Г. Араслы, Великий азербайджанский
поэт Фузули, М., 1958. ელ. ჯაველიძე,

ფუზული, თბ., 1972; დასახ. ნაშრ.,

ქრესტომათია, გვ. 274-283.

სემინარი XII

ლექცია № 13. ფუზულის პროზა
„შიქაიეთნამე“ („სახივრის წიგნი“) და
ეპიკური თხზულება „რინდი და ზაჰიდი“.

ფუზულის ლირიკა.

ლიტ.: Физули, М., 1958; ელ. ჯაველიძე,
დასახ. ნაშრ.; Г. Араслы, დასახ. ნაშრ., გვ.
28-31. დასახ. ქრესტომათია, გვ. 274-283.

სემინარი XIII

ლექცია № 14. სეფიანთა დინასტია და აზერბაიჯანელთა ეროვნული სახელმწიფო. შაჰ ისმაილ ხატაის (1486-1524) პროპაგანდისტული პოეზია. კლასიკურისა და ხალხური პოეზიის ტრადიციების დაახლოება.

მე-18 საუკუნის აზერბაიჯანული ლიტერატურა. მოლა ველი ვიდადი (1707-1808) აზერბაიჯანული ლიტერატურის კლასიკოსი.

ლიტ.: История Азербайджана, Баку, 1958, გვ. 223-252; М. Дадашзаде, გვ. 87-90; გ. შაყულაშვილი, ქართულ-აზერბაიჯანული ლიტერატურული ურთიერთობიდან, პერსპექტივა XXI, თბილისი, 2007, გვ. 143-146.

სემინარი XIV

ლექცია № 15. ახალი ეტაპი აზერბაიჯანის საზოგადოებრივსა და ლიტერატურულ ცხოვრებაში. მოლა ფანაჰ ვაგიფი (1717-1797). სახელმწიფო მოღვაწე, სწავლული, ლიტერატურის კლასიკოსი. რეალისტური ტენდენციები ვაგიფის პოეზიაში. ვაგიფის ადგილი აზერბაიჯანული ლიტერატურის ისტორიაში.

ლიტ.: История Азербайджана, გვ. 289-299, 382-390; დასახ. ქრესტომათია, გვ. 284-289; ვაგიფი, ლექსები, თბ., 1968.

სემინარი XV

II სემესტრი

სასწავლო კურსის შინაარსი

ლექცია № 1. ორიგინალური, სინკრეტული ე. წ. „აშულური ხელოვნება“, მისი ისტორიული საწყისები. მე-16-18 საუკუნეების აშულური ხელოვნება. აშულ აბასიდან (მე-16 ს.) – აშულ ალექს-ქერამდე (მე-20 ს.)

ლიტ.: გ. შაყულაშვილი, საიათნოვას აზერბაიჯანული ლექსები თეიმურაზისეული დავთრის მიხედვით, თბ., 1970; В. Кривоносов, «Ашуги Азербайджана», журн. «Советская музыка», 1938, № 3.

სემინარი I

ლექცია № 2. სოციალ-პოლიტიკური ძვრები მე-19 საუკუნის ამიერკავკასიაში. კაპიტალისტური წესის ჩასახვა. განმათავისუფლებელი ლიტერატურის დამკვიდრება.

მირზა შაფი ვაზეჰის (1734-1852)

ცხოვრება. ვაზეჰი და გერმანელი
ორიენტალისტი ფრიდრიხ ბოდენ-
შტედტი. ვაზეჰის პოეზიის ბედი.
ლიტ.: А. Сеид-заде, Мирза Шафи Вазех,
Баку, 1969; სიბრძნე მირზა შაფისა,
ლექსები, თბ., 1989.

სემინარი II

ლექცია № 3. ახერბაიჯანში

რეალისტური ლიტერატურის ფუძემ-
დებელი მირზა ფათალი ახუნდოვი (1812-
1878). ბიოგრაფია. ლიტერატურული
მოღვაწეობის დასაწყისი. ლირიკა.
„პუშკინის გარდაცვალებაზე“. მოთხრობა
„მოტყუებული ვარსკვლავები“.

ლიტ.; М. Ф. Ахундов, Избранное, М., 1963,
გვ. 5-23, 27-31, 39-75; კ. ფაღავა, მირზა
ფათალი ახუნდოვი, თბ., 1968, გვ. 5-28; მ.
ფ. ახუნდოვი, თხზულებანი, თბ., 1984;
დასახ. ქრესტომათია, გვ. 289-313.

სემინარი III

ლექცია № 4. მ. ფ. ახუნდოვი –
დრამატურგიული ჟანრის ფუძემდებელი
მახლობელი აღმოსავლეთის
ლიტერატურაში. მ. ფ. ახუნდოვი
ფეოდალური ურთიერთობის მძაფრი
კრიტიკოსი. კომედიები „აღქიმიკოსი“,
„მუსიო ჟორდანი“ და „ხანის ვეზირი“.

ლიტ.: М. Ф. Ахундов, Избранное, М., 1963,
გვ. 5-27; კ. ფაღავა, დასახ. ნაშრ., გვ. 29-
40; მ. ფ. ახუნდოვის დასახ. თხზულება,
გვ. 30-53.

სემინარი IV

ლექცია № 5. კომედია „ძუნწის თავგადასავალი“ კავკასიაში კაპიტალიზმის განვითარების ამსახველი თხზულება. მ. ფ. ახუნდოვი „თათარი მოლიერი“.

მ. ფ. ახუნდოვის ფილოსოფიური და პუბლიცისტური მოღვაწეობა. მ. ფ. ლიტერატურული კრიტიკის ფუძემდებელი. აზერბაიჯანული ანბანის საკითხები.

ლიტ.: კ. ფაღავა, დასახ. ნაშრ., გვ. 42-45, 70-80, 81-96; მ. ფ. ახუნდოვი, თხზულებანი, გვ. 54-95.

სემინარი V

ლექცია № 6. მე-20 საუკუნის დასაწყისი. რომანტიზმის აღმოცენება აზერბაიჯანულ ლიტერატურაში. აბას საჰათი (1874-1918) და მუჰამედ ჰადი (1879-1900).

აზერბაიჯანული ლიტერატურის სატირის კლასიკოსი ალეკბერ საბირი (1862-1911). მოქალაქეობრივი თემატიკა. საბირი და ჟურნალი „მოლა ნასრედინი“.

ლიტ.: К. Талыбзаде, Абнас Сиххат, Баку, 1963; დასახ. ქრესტომათია, გვ. 331-335; А. Мирахмедов, Сила сатирического смеха, Баку, 1981.

სემინარი VI

ლექცია № 7. მე-20 საუკუნის

დემოკრატიული პროზისა და პუბ-
ლიცისტიკის დიდი წარმომადგენელი
ჯალილ მამედყულიზადე (1869-1932).
დრამის აღორძინება. პროზა. უურნალი
„მოლა ნასრედინი“.

ლიტ.: А. Шариф, Рождение «Молла
Насреддина», Баку, 1968; დასახ.
ქრესტომათია, გვ. 320-330.

სემინარი VII

ლექცია № 8. აზერბაიჯანული ლიტე-
რატურათმცოდნე ფრიდუნ ბეგ ქოჩარლი
(1863-1920). ბიოგრაფია. „მასალები
აზერბაიჯანული ლიტერატურის
ისტორიისათვის“ (1925-1926).

ლიტ.: Ф. Кочарлинский, литература
азербайджанских Татар, Тб., 1903.

სემინარი VIII

ლექცია № 9. მე-20 საუკუნის
აზერბაიჯანული პროზისა და დრამის
ოსტატი აბდურაჰიმ ჰაგვერდიევი და
თეატრი, ჰაგვერდიევი მთარგმნელი.

ლიტ.: დასახ. ქრესტომათია, გვ. 336-353;
А. Шариф, жизнь и творчество Абдурагима
Ахвердова. сб. А. Ахвердов, Избранное, М.,
1950, გვ. 3-18.

სემინარი IX

ლექცია № 10. 1900-1930-იანი წლების
აზერბაიჯანული ლიტერატურის
ინფორმაციული მიმოხილვა. ლირიკა,
პროზა, დრამატურგია. ახალი სახეები,

ახალი თეატრისეზები.

ლიტ.: М. Дадашзаде, დასახ. ნაშრ., გვ. 145-160; Очерки истории азербайджанской советской литературы. М., 1963, გვ. 32-77.

სემინარი X

ლექცია № 11. პოეტი-ლირიკოსის, დრამატურგის, მთარგმნელის, საზოგადო მოღვაწის სამედ ვურდუნის (1906-1956) ცხოვრება და შემოქმედება. პერიოდიკულ-რომანტიკული დრამა „ვაგიფი“. სამედ ვურდუნი და ვერსიფიკაციის საკითხები.

ლიტ.: М. Дадашзаде, დასახ. ნაშრ., გვ. 193-203. ს. ვურდუნი, რჩეული, თბ., 1958; С. Вургун, Избранные произведения, Л., 1977.

სემინარი XI

ლექცია № 12. სულეიმან რუსთამი (1906-1989). ცხოვრება და შემოქმედება.

ლირიკა, დრამატურგია – აზერბაიჯანული მხატვრული სიტყვის ახალი ეტაპი. რუსთამი მთარგმნელი. რუსთამი და „ვეფხისტყაოსანი“.

ლიტ.: М. Дадашзаде, დასახ. ნაშრ., გვ. 207-210; დასახ. ქრესტომათია, გვ. 404-412;

სულეიმან რუსთამი, „პირველი სიყვარული“, თბ., 1984. С. Рустам, Избранное, М., 1986.

სემინარი XII

ლექცია № 13. რასულ რზა (1910-1981) მე-20 საუკუნის აზერბაიჯანული პოეზიის

ნიჭიერი წარ- მომადგენელი.
მაიაკოვსკისეული რითმა და რიტმი
რასულ რზას პოეზიაში. პოლიტიკური
ღირიკა.

ლიტ.: M. Дадашзаде, დასახ. ნაშრ., გვ.
224-227. დასახ. ქრესტომათია, გვ. 417-425;
დასახ. ნაშრ., «Очерк истории»... გვ. 439-
450; აზერბაიჯანელი პოეტები, თბ., 1972.

სემინარი XIII

ლექცია № 14. მამედ რაჰიმი (1907-1977),
ახალი აზერბაიჯანელი ლიტერატურის
ნიჭიერი წარმომადგენელი. ბიოგრაფია.
კავშირი ფოლკლორთან. სატრფიალო
ღირიკა, პიესა „ხაყანი“ და პოემა
„საიათნოვა“. რაჰიმი და „ვეფხის-
ტყაოსანი“.

ლიტ.: დასახ. ნაშრ. «Очерк истории»... გვ.
451-460; დასახ. ქრესტომათია, გვ. 413-416;
აზერბაიჯანელი პოეტები, თბ., 1972.

სემინარი XIV

ლექცია № 15. პოპულარული
აზერბაიჯანელი პოეტი ნაბი ხაზრი
(1924-2006), ბიოგრაფია, ნაბი ხაზრი –
პოეტი ლირიკოსი. მთარგმნელობითი
საქმიანობა.

ლიტ.: დასახ. ქრესტომათია, გვ. 426-428;
ნაბი ხაზრი, „შენს სიყვარულში“, თბ.,
1989; ნაბი ხაზრი, შუშის გზაზე, თბ.,
1975.

სემინარი XV

<p>დამატებითი ლიტერატურა</p>	<p>1.Б. Рифтин, Типология и взаимосвязи средневековых литератур Востока и Запада, М., 1974.</p> <p>2. გ. შაყულაშვილი, ვაგიფის სატრფიალო ლირიკის ზოგიერთი თავისებურება, აღმოსავლური ფილოლოგია, III, თბ., 1978, გვ. 236-240.</p> <p>3.К.Талидзаде, Литературно-критические взгляды Фридуна Кочарлы, უერნ. «Литературный Азербайджан», 1962, № 7.</p> <p>4.Эфендиев, Из истории азербайджанской художественной прозы века, Баку, 1957.</p>										
<p>შეფასება</p>	<table border="1"> <tr> <td>ლექციებზე დასწრება</td> <td>– 5%</td> </tr> <tr> <td>სემინარში მონაწილეობა</td> <td>– 15%</td> </tr> <tr> <td>კოლოკიუმი</td> <td>–2 20%+20%</td> </tr> <tr> <td>საბოლოო გამოცდა (წერითი)</td> <td>–40%</td> </tr> <tr> <td>სულ –</td> <td>–100%</td> </tr> </table>	ლექციებზე დასწრება	– 5%	სემინარში მონაწილეობა	– 15%	კოლოკიუმი	–2 20%+20%	საბოლოო გამოცდა (წერითი)	–40%	სულ –	–100%
ლექციებზე დასწრება	– 5%										
სემინარში მონაწილეობა	– 15%										
კოლოკიუმი	–2 20%+20%										
საბოლოო გამოცდა (წერითი)	–40%										
სულ –	–100%										
<p>სწავლის შედეგი</p>	<p>კურსის მოსმენის შემდგომ სტუდენტს გააზრებული უნდა ჰქონდეს აზერბაიჯანული მხატვრული სიტყვის როლი და ადგილი ახლოაღმოსავლური ქვეყნის ლიტერატურათა შორის. უნდა ერკვეოდეს ტიპოლოგიურ ფაქტორებში, რომელიც არსებობს ერთი მხრივ ზოგადსალიტერატურო სივრცესა და მეორე მხრივ თვით მაჰმადიანური ქვეყნების მხატვრული სიტყვის ურთიერთდამოკიდებულებისას.</p>										

2009-2010 სასწავლო წელი

ს ი ლ ა ბ უ ს ი

სასწავლო კურსის დასახელება: **ჩქ** აზერბაიჯანული ფოლკლორი
სასწავლო კურსის კოდი

სასწავლო კურსის სტატუსი: კურსი იკითხება ჰუმანიტარული ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის აზერბაიჯანოლოგიის ბაკალავრიატის I კურსზე (სავალდებულო).

სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა: ერთი სემესტრი

ECTS კურსის კრედიტები: 5 კრედიტი – 125 სთ. 2 ლქ. – 30 სთ. 1 სემ.-15 სთ. დამ. – 80 სთ.

ლექტორი – თეიმურაზ ქურდოვანიძე, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, ფოლკლორისტიკის დეპარტამენტი, ი. ჭავჭავაძის პრ., 1, ტელ. 29. 08. 35 (სამს.), 99.83.79 (ბ.), მობ. 855 166 228.

სალექციო კურსის მიზანია ბაკალავრიატის სტუდენტს გააცნოს აზერბაიჯანული ფოლკლორის და მისი შემსწავლელი მეცნიერების რაობა, აზერბაიჯანული ზეპირსიტყვიერების ზოგადი და ეროვნული სპეციფიკური თავისებურებები, ძირითადი ჟანრები.

კურსის ამოცანებია სტუდენტს შეასწავლოს ფოლკლორული ტექსტები და ფოლკლორის კვლევის მეთოდები,

სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები: I კურსის სტუდენტი საშუალო სკოლიდან ზოგადად უკვე იცნობს ფოლკლორის ნიმუშებს.

სასწავლო კურსის ფორმატი: ლექცია, სემინარი, კოლოქიუმი.

შინაარსი:

ლექცია I. ზეპირსიტყვიერების წარმოშობა, განვითარება და ეტაპები; ფოლკლორისა და ეთნოგრაფიული ყოფის კავშირი, უძველესი რწმენების როლი ამ პროცესში.

ლიტერატურა:

Ранние формы искусства. М., 1972; У истоков творчества. Первобытное искусство. Новосибирск, 1978; Мифы и сказки Австралии. М., 1965; Мелетинский Е.М. Возникновение и ранние формы словесного искусства. წიგნში: История всемирной литературы, I, М., 1983, 23-52; ზ. კიკნაძე, შუამდინარული მითოლოგია, თბ., 1979; თ. ქურდოვანიძე, ქართული ფოლკლორი, თბ., 2001, გვ. 3-11.

ლექცია II. ფოლკლორის სპეციფიკური თავისებურებები (შემოქმედებითი პროცესი, ანონიმურობა, ინდივიდუალურის მიმართება კოლექტი-ურობასთან გამძლეობა, ტრადიციულობა)

ლიტერატურა:

მ. ჩიქოვანი, ქართული ხალხური სიტყვიერების ისტორია, თბ., 1975, გვ. 32-45; Специфика фольклорных жанров. М., 1976; Аникин В.П., Круглов Ю.Г. Русское народное поэтическое творчество. М., 1983, стр. 3-10; ზ. კიკნაძე ქართული ფოლკლორი, თბ. 2008, გვ. 9-11; თ. ქურდოვანიძე, ქართული ფოლკლორი, გვ. 12-29.

ლექცია III. ფოლკლორული ტექსტების შესრულების იმპროვიზაციული ხასიათი. ნაწარმოებთა ვარიანტების წარმოშობის მიზეზები და

2

თავისებურებები; ზეპირსიტყვიერების შემნახველი და მატარებ-ლები – მთქმელი და ავტორმთქმელი.

ლიტერატურა:

თ. ქურდოვანიძე, ქართული ფოლკლორი, გვ. 24-26; ზ. კიკნაძე, ქართული ფოლკლორი, გვ. 10-11;

ლექცია IV. ხელოვნების სინკრეტულობა და ფოლკლორული სინკრეტიზმის თავისებურებები

ლიტერატურა:

მ. ჩიქოვანი, ქართ. ხალხ. სიტყვ. ისტ. გვ. 53-60; ზ.კიკნაძე, ქართული ფოლკ-ლორი, თბ., 2008, გვ. 13; В. Аникин, Теория фольклора. М., 1996, გვ. 139.

ლექცია V. ფოლკლორისტიკის, როგორც მეცნიერების ჩამოყალიბება (ძმები გრიშები) და განვითარების ეტაპები (ნასესხობის თეორია, ანთროპოლოგიური თეორია, ისტორიული სკოლა); ფოლკლორისტიკის რაობა და ურთიერთობა მოსაზღვრე დისციპლინებთან.

ლიტერატურა:

მ.ჩიქოვანი, დასახ. ნაშრ., გვ. 155-190; თ.ქურდოვანიძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 30-34; Аникин В.П., Круглов Ю.Г. Русское народное поэтическое творчество. М., 1983, стр 394.

ლექცია VI. ფოლკლორული ქანრების წარმოშობის პირობები და ნაწარმოებთა ზოგიერთი ნიმუში (მაგ. პრაზლაპარი, პრამითი)

ლიტერატურა:

მ.ჩიქოვანი, დასახ. ნაშრ., გვ. 423-431; ზ. კიკნაძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 15-20; თ.ქურდოვანიძე, ქართული ფოლკლორი, გვ. 77-82.

კოლოკვიუმი – ფოლკლორის სპეციფიკური თავისებურებები

ლექცია VI. ფოლკლორული ქანრების წარმოშობა და თავისებურებები.

ლიტერატურა:

Пропп В.Я. Фольклор и действительность. М., 1976; Бромлей Ю.В. Этнос и этнография. М., 1973; Аникин В.П. Русский фольклор. М., 1987; მ. ჩიქოვანი, დასახ. ნაშრ., გვ. 423-431; თ.ქურდოვანიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 77-82.

ლექცია VII. აზერბაიჯანული მითები და ლეგენდები

ლიტერატურა:

ვირსალაძე, მითი – ქართული ხალხური პოეტური შემოქმედება, I, თბ., 1960, გვ. 345; მ. ჩიქოვანი, ქართული ხალხური სიტყვიერების ისტორია, 1956; Азербайджанские сказки, мифы, легенды. Баку, 1988.

ლექცია VIII აზერბაიჯანული პოეზია

3

ლიტერატურა:

ვირსალაძე, ლირიკა, – ქართული ხალხური პოეტური შემოქმედება, II, თბ., 1968, გვ. 158; თ.ქურდოვანიძე, დასახ. ნაშრ., გვ. 137; ტექსტები: აზერბაიჯანული ფოლკლორი, თბ., 2004; კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი, თბ., კავკასიური სახლი, 2008, გვ. 895-913.წ

ლექცია IX. აზერბაიჯანული ქოროლის ეპოსის წარმოშობისა და კომპო-ზიციური შედგენილობის თავისებურებები; მთავარი და მეორე-ხარისხოვანი პერსონაჟები.

ლიტერატურა:

Тахмасиб М.Г. Азербайджанские народные дастаны (средние века) , Баку. 1965. ჩლაიძე ლ., ქოროღლის ეპოსის ქართული ვერსია, თბ., 1978; ტექსტი: ქოროღლი, I-II, ზ. მედულაშვილის თარგმ., თბ., 2003.

ლექცია X. ქოროღლის, როგორც კეთილშობილი ყაჩაღის საქმეები და მიმართება გარესამყაროსთან

literatura:

Тахмасиб М.Г. Азербайджанские народные дастаны (средние века) , Баку. 1965. ჩლაიძე ლ., ქოროღლის ეპოსის ქართული ვერსია, თბ., 1978; ტექსტი: ქოროღლი, I-II, ზ. მედულაშვილის თარგმ., თბ., 2003.

ლექცია XI ქოროღლისა და არსენა ოძელაშვილის ურთიერთმიმართების საფუძველი

ლიტერატურა:

ჩლაიძე ლ., ქოროღლის ეპოსის ქართული ვერსია, თბ., 1978; ტექსტი: ქოროღლი, I-II, ზ. მედულაშვილის თარგმ., თბ., 2003. ზ. კიკნაძე. ქართული ეპოსი, 2001, გვ. 104-136.

კოლოკვიში – ქოროღლის ეპოსი

ლექცია XII. აზერბაიჯანული ბაიათები (თემატიკური ჯგუფები, ფორმისა და შინაარსის საკითხები)

ლიტერატურა:

აზერბაიჯანული ბაიათები, თარგმანი ზ. მედულაშვილისა, თბ., 1979.

ლექცია XIII. აზერბაიჯანული ფანტასტიკური ზღაპარი (სიუჟეტური რეპერტუარი, პერსონაჟები, ადგილობრივი ტრადიციის გამოსატვის ფორმები)

ლიტერატურა:

თ. ქურდოვანიძე, ქართული ზღაპარი, თბ., 2002; ტექსტები: აზერ-ბაიჯანული ზღაპრები , შეადგ. გ. შაყულაშვილმა, თბ., 1973; Азерб-йджанские сказки, мифы, легенды. Баку, 1988.

4

ლექცია XIV. საყოფაცხოვრებო ზღაპრები და ნოველები (საერთაშორისო და ორიგინალური აზერბაიჯანის საზღაპრო ეპოსში. მსგავსებები თურქულენოვან ზღაპრებთან)

ლიტერატურა:

თ. ქურდოვანიძე, ქართული ზღაპარი, თბ., 2002; ტექსტები: აზერ-ბაიჯანული ზღაპრები , შეადგ. გ. შაყულაშვილმა, თბ., 1973; Азерб-йджанские сказки, мифы, легенды. Баку, 1988; კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი, თბ., კავკასიური სახლი, 2008, გვ. 915- 942.

ლექცია XV. ანდაზა, სიტყვის მასალა, გამოცანა.

ლიტერატურა:

ხო. ქურდოვანიძე, ქართული ფოლკლორი, გვ. 259-270; ტექსტები: აზერ-ბაიჯანული ფოლკლორი, თბ., 2004. Азербайджанские пословицы и поговорки. Баку, 1959; კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი, თბ., კავკასიური სახლი, 2008, გვ. 942.

თვალსაჩინოებად გამოიყენება ხალხური ნაწარმოებების ტექსტები. სემინარზე გაიმართება მსჯელობა ნაწარმოებებზე.

სტუდენტთა შეფასების ფორმა – აქტიურობა სემინარზე და კოლოკიუმი.

შეფასების კრიტერიუმები: დასწრება – 10%, კოლოკიუმში მონაწილეობა – 15 %, სემინარში მონაწილეობა – 20%, საბოლოო გამოცდა – 40%, საბოლოო შეფასება – 100 %.

სწავლის შედეგი:

ამ სასწავლო კურსის გავლის შემდეგ სტუდენტი აითვისებს ხალხური პოეზიისა და პროზის ძირითად ფორმებს, შეძლებს ფოლკლორული ნაწარმოებებისათვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებების გარჩევას. მიღებული ცოდნა და ტექსტებზე მუშაობა სტუდენტს გამოადგება პედაგოგიურ საქმიანობაში.

- კურსის ფორმატი: ლექციაზე მიღებული ცოდნა შეივსება და გაღრმავდება სემინარულ მეცადინეობაზე.

**თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი**

სილაბუსი

2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება	აზერბაიჯანის ისტორია და კულტურა
----------------------------	---------------------------------

სასწავლო კურსის სტატუსი	ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის აზერბაიჯანოლოგიის საბაკალავრო პროგრამის სტუდენტებისათვის (სავალდებულო)	
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	2 სემესტრი	
ECTS	10 კრედიტი, 120 საათი საკონტაქტო (60სთ ლექცია, 60სთ სემინარი), 130 დამოუკიდებელი მუშაობისათვის, სულ 250 საათი	
ლექტორი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი სარდიონ ზედელაშვილი; ტელ: 38-49-35	
სასწავლო კურსის მიზანი	სასწავლო კურსი მიზნად ისახავს შეასწავლოს სტუდენტს აზერბაიჯანის ისტორია და კულტურა.	
სასწავლო კურსის წინაპირობები	სტუდენტი უნდა იცნობდეს კავკასიური ხალხების ისტორიას და მათ თვითმყოფადობას	
სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკუმი, დისკუსიადებატები	
შეფასება	ლექციებზე დასწრება	10%
	სემინარი	20%
	კოლოკვიუმი	30%
	გამოცდა	40%

ლექცია №1, №2 – 2სთ. აზერბაიჯანის ტერიტორიის მოკლე გეოგრაფიული მიმოხილვა. აზერბაიჯანის ფიზიკურ-გეოგრაფიული გარემო.

ლიტერატურა:

1. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения Азербайджана к России, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Тревер К.В. Очерки по истории и культуре Кавказской Албании, М., 1959.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №3, №4 – 2სთ. აზერბაიჯანის ისტორიის ძირითადი წყაროები: წერილობითი წყაროები, მატერიალური კულტურა, არქეოლოგიური მონაცემები.

ლიტერატურა:

1. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения Азербайджана к России, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995
3. Тревер К.В. Очерки по истории и культуре Кавказской Албании, М., 1959.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №5, №6 – 2სთ. პირველყოფილი თემური წყობილება აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე. ძველი ქვის ხანა (პალეოლითი). პალეოლითის ქვის იარაღები და მატრიარქატის ჩამოყალიბება. ძველი ადამიანის სამყოფელები აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე. ნეოლითი და ენეოლითი. ნეოლითისა და ენეოლითის ადამიანთა მიღწევები. შრომის იარაღების განვითარება. მიწათმოქმედებისა და

მესაქონლეობის დაწყება. სიახლეები უძველეს მიწათმოქმედთა სულიერ ცხოვრებაში – მათი რწმენა-წარმოდგენები და კულტები. ბრინჯაოს ხანა.

ბრინჯაოს ეპოქის ძეგლები. მეურნეობა. ბრინჯაოს ეპოქის ადამიანების რელიგიური წარმოდგენები. ბრინჯაოს ეპოქის დასასრული. პირველყოფილი თემური წყობილების დაშლა. ბრინჯაოდან რკინაზე გადასვლა. კლასების წარმოქმნა და პირველყოფილი საზოგადოების დაშლა.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения Азербайджана к России, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995
3. Алиев И. О первых племенных союзах на территории Азербайджана, Баку, 1959.
4. Бунятов Т.А. Земледелие и скотоводство в Азербайджане в эпоху бронзы. Баку, 1957.
5. История Азербайджана. Краткий очерк, Баку, 1941.
6. Очерки по древней истории Азербайджана. Баку, 1956.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №7, №8 – 2სთ. უძველესი სახელმწიფოები აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე. სახელმწიფო მანა. მანა მიდიის შემადგენლობაში. მიდია აქემენიდთა შემადგენლობაში. ატროპატენის სახელმწიფოს ჩამოყალიბება. ატროპატენი ძვ.

წელთაღრიცხვით IV საუკუნის ბოლოს და II საუკუნის I ნახევარში.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения Азербайджана к России, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995
3. Очерки по древней истории Азербайджана. Баку, 1956.
4. О мидийском обществе. Изв. АН Азерб. ССР, 1948, №10.
5. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана, Баку, 1923.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №9, №10 – 2სთ. კავკასიის ალბანეთი. პოლიტიკურ-ადმინისტრაციული ერთეულები. ეთნიკური საზღვრები. ალბანეთი ძვ. წ. IV – ახ. წ. II ს. ეკონომიკა. მეურნეობა. საზოგადოებრივი წყობა. ვაჭრობა. ქალაქები. ალანთა შემოსევები.

ლიტერატურა

1. Тревер К.В. Очерки по истории и культуре Кавказской Албании, М., 1959.
2. Мамедова Ф. «История албан» Моисея Каланкатуйского как источник по общественному строю раннесредневековой Албании. Баку, 1977.
3. Геюшев Р.Б. Христианство в Кавказской Албании. Баку, 1984.
4. მოვსეს კალანკატუელი „აღვანთა ისტორია“.
5. Еремян С.Т. История и культура Албании III-VII вв. В кн. Очерки истории СССР (III-IX вв.) М., 1958.
6. История Азербайджана. Баку, 1958, т. 1.
7. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
8. Кудрявцев О.В. Албания в III-IV вв. В кн. Всемирная история, т. 2, 1956.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №11, №12 – 2სთ. ფეოდალური ურთიერთობების ჩასახვა ალბანეთში. ალბანეთის სამეურნეო ცხოვრება III-V სს. ალბანეთი არშაკიდების დროს (მოკლე მიმოხილვა). ალბანეთი მიხრანიდების დროს (მოკლე მიმოხილვა).

ლიტერატურა

1. Тревер К.В. Очерки по истории и культуре Кавказской Албании, М., 1959.
2. Мамедова Ф. «История албан» Моисея Каланкатуйского как источник по общественному строю раннесредневековой Албании. Баку, 1977.
3. Геюшев Р.Б. Христианство в Кавказской Албании. Баку, 1984.
4. მოვსეს კალანკატუელი „აღვანთა ისტორია“.

5. Еремян С.Т. История и культура Албании III-VII вв. В кн. Очерки истории СССР (III-IX вв.) М., 1958.

6. История Азербайджана. Баку, 1958, т. 1.

7. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.

8. Кудрявцев О.В. Албания в III-IV вв. В кн. Всемирная история, т. 2, 1956.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №13, №14 – 2სთ. ალბანეთი III-V საუკუნეებში. ქრისტიანობის გავრცელება და სახელმწიფო რელიგიად გადაქცევა. ბრძოლა სასანიდო დამპყრობლების წინააღმდეგ. ალბანეთის პოლიტიკური დამოუკიდებლობის განმტკიცება. მაზდაკიტების მოძრაობა, ფეოდალური ურთიერთობების განმტკიცება.

ლიტერატურა

1. Тревер К.В. Очерки по истории и культуре Кавказской Албании, М., 1959.

2. Мамедова Ф. «История албан» Моисея Каланкатуйского как источник по общественному строю раннесредневековой Албании. Баку, 1977.

3. Геюшев Р.Б. Христианство в Кавказской Албании. Баку, 1984.

4. მოვსეს კალანკატუელი „აღვანთა ისტორია“.

5. Еремян С.Т. История и культура Албании III-VII вв. В кн. Очерки истории СССР (III-IX вв.) М., 1958.

6. История Азербайджана. Баку, 1958, т. 1.

7. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.

8. Кудрявцев О.В. Албания в III-IV вв. В кн. Всемирная история, т. 2, 1956.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №15, №16 – 2სთ. ალბანეთი VI-VII ს-ის დასაწყისში. სასანიდთა ჩაგვრის გაძლიერება და ამბოხება ალბანეთში 571-572წწ. მომთაბარეთა თავდასხმები. ირან-ბიზანტიის ომები VII ს-ის დასაწყისში, სამეურნეო ცხოვრება და ქალაქების ზრდა.

ლიტერატურა

1. Тревер К.В. Очерки по истории и культуре Кавказской Албании, М., 1959.

2. Мамедова Ф. «История албан» Моисея Каланкатуйского как источник по общественному строю раннесредневековой Албании. Баку, 1977.

3. Геюшев Р.Б. Христианство в Кавказской Албании. Баку, 1984.

4. მოვსეს კალანკატუელი „აღვანთა ისტორია“.

5. Еремян С.Т. История и культура Албании III-VII вв. В кн. Очерки истории СССР (III-IX вв.) М., 1958.

6. История Азербайджана. Баку, 1958, т. 1.

7. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.

8. Кудрявцев О.В. Албания в III-IV вв. В кн. Всемирная история, т. 2, 1956.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №17, №18 – 2სთ. არაბთა შემოსევების დასაწყისი. არაბთა ჯარების შემოჭრა აზერბაიჯანში. ხალიფატის მიერ აზერბაიჯანის დაპყრობა. ისლამის გავრცელება. მმართველობის სისტემა. სამიწათმოქმედო ურთიერთობანი და საგადასახადო პოლიტიკა. VIII საუკუნის 40-იანი წლების ამბოხებანი და ომიადთა დინასტიის მმართველობის დასასრული. ფეოდალური ურთიერთობების შემდგომი განვითარება და სახალხო მასების მდგომარეობის გაუარესება აბასიდების დროს.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения Азербайджана к России, т. 1, 1958.

2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.

3. Баладзори А. Книга завоевания стран. Арабский текст и перевод (в извлечениях) проф. П.К. Жузе. Баку, 1927.

4. Бартольд В.В. Ислам. Петроград, 1918.

5. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана, Баку, 1923.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №19, №20 – 2 სთ. განმათავისუფლებელი მოძრაობა ბაბეკის მეთაურობით. ხურამიტების მოძრაობის დაწყება. აჯანყებულთა ბრძოლები. განმათავისუფლებელი ბრძოლების მნიშვნელობა მოსახლეობისათვის. ვაჭრობა, ქალაქები, კულტურა.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения Азербайджана к России, т. 1, 1958.

2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.

3. Баладзори А. Книга завоевания стран. Арабский текст и перевод (в извлечениях)

проф. П.К. Жузе. Баку, 1927.

4. Бартольд В.В. Ислам. Петроград, 1918.

5. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана, Баку, 1923.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №21, №22 – 2 სთ. აზერბაიჯანის ტერიტორიის გათავისუფლება ხალიფატის ბატონობისაგან და აზერბაიჯანის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения Азербайджана к России, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Архитектура Азербайджана. Эпоха Низами. Москва-Баку, 1947.
4. Гордлевский Вл. Государство Сельджуков в Малой Азии. Москва, 1941.
5. Гусейнов И.А. К социально-политическому положению Азербайджана в XII в. кн. IV, Баку, 1947.
6. Гусейнов Р.А. К истории Тюрков XI-XII вв. Труды института истории Азерб. ССР, т. XII, Баку, 1957.
7. Еремян С.Т., Петрушевский И.П., Азербайджан. В кн. «Очерки истории Азербайджана», т. II, М., 1956.
8. Мустафаев Р.М. Искусство Азербайджана и эпоха Низами. «Искусство», №5, 1940.
9. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана, Баку, 1923.
10. Рафали Микаэль. Низами Гянджеви. Эпоха, Жизнь, Творчество, М., 1941.
11. Шарифли М.Х. Азербайджан в IX-XII вв. «Труды института истории Азерб. ССР», т. XII, Баку, 1944.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №23, №24 – 2 სთ. აზერბაიჯანის დაპყრობა სელჩუკთა მიერ. ბრძოლა სელჩუკთა წინააღმდეგ.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения Азербайджана к России, т. 1, 1958.

2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Архитектура Азербайджана. Эпоха Низами. Москва-Баку, 1947.
4. Гордлевский Вл. Государство Сельджуков в Малой Азии. Москва, 1941.
5. Гусейнов И.А. К социально-политическому положению Азербайджана в XII в. кн. IV, Баку, 1947.
6. Гусейнов Р.А. К истории Тюрков XI-XII вв. Труды института истории Азерб. ССР, т. XII, Баку, 1957.
7. Еремян С.Т., Петрушевский И.П., Азербайджан. В кн. «Очерки истории Азербайджана», т. II, М., 1956.
8. Мустафаев Р.М. Искусство Азербайджана и эпоха Низами. «Искусство», №5, 1940.
9. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана, Баку, 1923.
10. Рафали Микаэль. Низами Гянджеви. Эпоха, Жизнь, Творчество, М., 1941.
11. Шарифли М.Х. Азербайджан в IX-XII вв. «Труды института истории Азерб. ССР», т. XII, Баку, 1944.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №25, №26 – 2 სთ. ეკონომიკა და სოციალური ურთიერთობანი XII ს. სოფლის მეურნეობა, ქალაქების, ხელოსნობისა და ვაჭრობის განვითარება. ფეოდალური მიწათმფლობელობა. გლეხთა და ხელოსანთა მდგომარეობა. კლასობრივი ბრძოლა.

კულტურა IX-XII საუკუნეებში. სკოლა და მეცნიერება. არქიტექტურა. ლიტერატურა და ხელოვნება. ნიზამი განჯელი. ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения Азербайджана к России, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Архитектура Азербайджана. Эпоха Низами. Москва-Баку, 1947.
4. Гордлевский Вл. Государство Сельджуков в Малой Азии. Москва, 1941.
5. Гусейнов И.А. К социально-политическому положению Азербайджана в XII в. кн. IV, Баку, 1947.
6. Гусейнов Р.А. К истории Тюрков XI-XII вв. Труды института истории Азерб.

ССР, т. XII, Баку, 1957.

7. Еремян С.Т., Петрушевский И.П., Азербайджан. В кн. «Очерки истории Азербайджана», т. II, М., 1956.
8. Мустафаев Р.М. Искусство Азербайджана и эпоха Низами. «Искусство», №5, 1940.
9. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана, Баку, 1923.
10. Рафали Микаэль. Низами Гянджеви. Эпоха, Жизнь, Творчество, М., 1941.
11. Шарифли М.Х. Азербайджан в IX-XII вв. «Труды института истории Азерб. ССР», т. XII, Баку, 1944.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №27, №28 – 2 სთ. აზერბაიჯანი მონღოლთა ბატონობის ქვეშ. ჯალალედინის დაპყრობები. მონღოლთა უღელი და მათი მმართველური პოლიტიკა.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. I, М., 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995
3. Петрушевский И.П. Монгольское владычество в странах Закавказья. Борьба народов Закавказья против захватчиков. В кн. «Всемирная история», т. 3, 1957.
4. Шарифли М.Х. Борьба азербайджанского народа против монгольских завоевателей. Баку, 1944.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №29, №30 – 2 სთ. სამეურნეო ცხოვრება XIII-XIV სს. ქალაქები. ხელოსნობა, ვაჭრობა. კულტურა, ლიტერატურა და ხელოვნება. მეცნიერება.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. I, М., 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Петрушевский И.П. Монгольское владычество в странах Закавказья. Борьба народов Закавказья против захватчиков. В кн. «Всемирная история», т. 3, 1957.
4. Шарифли М.Х. Борьба азербайджанского народа против монгольских завоевателей. Баку, 1944.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №31, №32 – 2 სთ. აზერბაიჯანის ფეოდალური სახელმწიფოები XVს. შარვანი XIV საუკუნის ბოლოს თემურის და თოხთამიშის შემოსევები. ბრძოლა თემურის წინააღმდეგ და შარვანის სახელმწიფოს გაძლიერება. სახელმწიფოები ყარა-ყონლუ და აღ-ყონლუ. აღ-ყონლუს საგარეო ურთიერთობები. სახელმწიფო აღ-ყონლუს დასუსტება, სეფიანთა არდებილის სამფლობელოები.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана. т. 1, М., 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Очерки по древней истории Азербайджана, Баку, 1956.
4. Газияц А.Н. К истории дворца Ширваншахов. Доклад АН Азерб. ССР, №7, 1946.
5. Гулиев А.Н. Из истории азербайджанско-русских отношений. Труды объединенной научной сессии АН СССР и АН Закавказских республик по общественным наукам (29 марта-2 апреля 1954 г.), Баку, 1957.
6. Гусейнов Г. Из истории развития культуры и науки в Азербайджане. Изв. АН Азерб. ССР, №4, 1945.
7. Очерки истории СССР, ч. II, М., 1953.
8. Левиатов В.Н. Памятники Азербайджанской культуры, Баку, 1944.
9. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана, Баку, 1923.
9. Очерки истории СССР (XV-XVII вв.), М., 1955.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №33, №34 – 2 სთ. სოციალურ-ეკონომიკური წყობა XV საუკუნეში. სოფლის მეურნეობა, ვაჭრობა, ქალაქები. მიწათმფლობელობა, გადასახადები და ვალდებულებანი. სახელმწიფოებრივი მოწყობა. კლასობრივი ბრძოლა. კულტურა. ლიტერატურა, მეცნიერება, მუსიკა, ფერწერა, არქიტექტურა.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана. т. 1, М., 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Очерки по древней истории Азербайджана, Баку, 1956.
4. Газияц А.Н. К истории дворца Ширваншахов. Доклад АН Азерб. ССР, №7, 1946.
5. Гулиев А.Н. Из истории азербайджанско-русских отношений. Труды

объединенной научной сессии АН СССР и АН Закавказских республик по общественным наукам (29 марта-2 апреля 1954 г.), Баку, 1957.

6. Гусейнов Г. Из истории развития культуры и науки в Азербайджане. Изв. АН Азерб. ССР, №4, 1945.

7. Очерки истории СССР, ч. II, М., 1953.

8. Левиатов В.Н. Памятники Азербайджанской культуры, Баку, 1944.

9. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана, Баку, 1923.

10. Очерки истории СССР (XV-XVII вв.), М., 1955.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №35, №36 – 2სთ. აზერბაიჯანი XVI საუკუნეში. სეფიანთა სახელმწიფოს ჩამოყალიბების წინაპირობები. შახ ისმაილ I დაპყრობითი პოლიტიკა. შარვანისა და შაქის საბოლოო დამორჩილება. თურქთა შემოსევები XVI საუკუნის 30-50-იან წლებში. 1555 წლის საზავო ხელშეკრულება. სეფიანთა სახელმწიფოს დასუსტება.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. 1, М., 1958.

2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.

3. Дженкинсон А. Путешествие в Персию в 1561-1564 гг. В кн. Английские путешественники в Московском государстве в 16 в. 1938.

4. Амиратрян К. Падение державы Сефевидов (1502-1722 гг.). Очерки по истории стран Среднего Востока. Изд. МГУ, 1951.

5. Гулиев А.Н. Из истории азербайджанско-русских отношений. Труды объединенной научной сессии АН СССР и АН Закавказских республик по общественным наукам. Баку, 1957.

6. Дуброван Н. История войны и владычества русских на Кавказе, т. 1, СПб, 1871.

7. Очерки истории СССР, М., 1955.

8. Петрушевский И.П. Азербайджан в 15-17 вв. Сборник статей по истории Азербайджана, Баку, 1942.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №37, №38 – 2 სთ. სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური წყობა XVI საუკუნეში. სოფლის მეურნეობა. აგრარული ურთიერთობანი,

ხელოსნობა, ქალაქები, ვაჭრობა, სახელმწიფო წყობა, სოციალური ურთიერთობები. კულტურა. ლიტერატურა, ხელოვნება, მეცნიერება.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. 1, М., 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Дженкинсон А. Путешествие в Персию в 1561-1564 гг. В кн. Английские путешественники в Московском государстве в 16 в. 1938.
4. Амиратрян К. Падение державы Сефевидов (1502-1722 гг.). Очерки по истории стран Среднего Востока. Изд. МГУ, 1951.
5. Гулиев А.Н. Из истории азербайджанско-русских отношений. Труды объединенной научной сессии АН СССР и АН Зак. республик по общественным наукам. Баку, 1957.
6. Дуброван Н. История войны и владычества русских на Кавказе, т. 1, СПб, 1871.
7. Очерки истории СССР, М., 1955.
8. Петрушевский И.П. Азербайджан в 15-17 вв. Сборник статей по истории Азербайджана, Баку, 1942.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №39, №40 – 2 სთ. აზერბაიჯანი XVI საუკუნის ბოლოსა და XVII საუკუნის დასაწყისში. აზერბაიჯანი თურქ დამპყრობთა უღელქვეშ. ირან-თურქეთის ომები XVII საუკუნის I ნახევარში. ბრძოლა ირანისა და თურქეთის აგრესიის წინააღმდეგ. სეფიანთა სახელმწიფო შაჰ-აბას I მმართველობის დასაწყისში. XVII საუკუნის პირველი ნახევრის ირან-თურქეთის ომები და აზერბაიჯანი. ქორუღლი. ირან-თურქეთის ომების დასასრული.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Фехнер М.В. Торговля русского государства со странами Востока в XVI в. Изд. 2, М., 1956.
4. Смирнов Н.А. Россия и Турция в XVI-XVII вв. «Ученые записки МГУ», вып. 94, т. II, 1946.
5. Петрушевский И.П. Азербайджан в 15-17 вв. Сборник статей по истории

Азербайджана, Баку, вып. 1, 1949.

6. Очерки истории СССР, М., 1955.

7. Араслы Т. История из литературы XVII-XVIII вв. Баку, 1956.

8. Бартольд В.В. Иран. Ист. обзор. Ташкент, 1926.

9. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана. Баку, 1923.

10. Петрушевский И.П. Народное восстание в Гиляне. Ученые записки Института востоковедения АН СССР, т. III, М., 1955.

11. Петрушевский И.П. Очерки по истории феодальных отношений в Азербайджане, 1949.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №41, №42 – 2 სთ. XVII საუკუნის აზერბაიჯანის სოციალურ-ეკონომიკური ცხოვრება. ადმინისტრაციული მმართველობა და საგადასახადო სისტემა. ბრძოლა ირანელი და ადგილობრივი ფეოდალების ჩაგვრის წინააღმდეგ.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. 1, 1958.

2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.

3. Фехнер М.В. Торговля русского государства со странами Востока в XVI в. Изд. 2, М., 1956.

4. Смирнов Н.А. Россия и Турция в XVI-XVII вв. «Ученые записки МГУ», вып. 94, т. II, 1946.

5. Петрушевский И.П. Азербайджан в 15-17 вв. Сборник статей по истории Азербайджана, Баку, вып. 1, 1949.

6. Очерки истории СССР, М., 1955.

7. Араслы Т. История из литературы XVII-XVIII вв. Баку, 1956.

8. Бартольд В.В. Иран. Ист. обзор. Ташкент, 1926.

9. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана. Баку, 1923.

10. Петрушевский И.П. Народное восстание в Гиляне. Ученые записки Института востоковедения АН СССР, т. III, М., 1955.

11. Петрушевский И.П. Очерки по истории феодальных отношений в Азербайджане, 1949.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №43, №44 – 2 სთ. აზერბაიჯან-რუსეთის ურთიერთობანი XVI საუკუნეში

კუნეში. აზერბაიჯანის ურთიერთობის განმტკიცება რუსეთთან XVII საუკუნეში.

კულტურა. ლიტერატურა, მეცნიერება და ხელოვნება.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Фехнер М.В. Торговля русского государства со странами Востока в XVI в. Изд. 2, М., 1956.
4. Смирнов Н.А. Россия и Турция в XVI-XVII вв. «Ученые записки МГУ», вып. 94, т. II, 1946.
5. Петрушевский И.П. Азербайджан в 15-17 вв. Сборник статей по истории Азербайджана, Баку, вып. 1, 1949.
6. Очерки истории СССР, М., 1955.
7. Араслы Т. История из литературы XVII-XVIII вв. Баку, 1956.
8. Бартольд В.В. Иран. Ист. обзор. Ташкент, 1926.
9. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана. Баку, 1923.
10. Петрушевский И.П. Народное восстание в Гиляне. Ученые записки Института востоковедения АН СССР, т. III, М., 1955.
11. Петрушевский И.П. Очерки по истории феодальных отношений в Азербайджане, 1949.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №45, №46 – 2სთ. აზერბაიჯანი XVIII საუკუნის დასაწყისში.

სეფიანთა სახელმწიფოს დაცემა. ირანელთა ჩაგვრის წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერება. აზერბაიჯანი საერთაშორისო მეთოქეობის რეგიონი. აზერბაიჯან-რუსეთის ურთიერთობა XVIII საუკუნის დასაწყისში. პეტრე I ლაშქრობები და ტერიტორიების დაკავება. კასპისპირა რეგიონები რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Тарле Е.В. Русский флот и внешняя политика Петра I, Москва, 1949.
4. Петрушевский И.П. К вопросу об иммунитете в Азербайджане в XVII-XVIII вв. Ист. сборник, 1935.
5. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана. Баку, 1923.
6. Левиатов В.Н. Очерки истории Азербайджана в XVIII в., Баку, 1948.

7. Кафенгауз Б.Б. Торговля. В кн. Очерки истории СССР. Период феодализма. Россия в первой четверти XVIII в. М., 1954.

8. Казиев М. Из истории борьбы азербайджанского народа против иноземных захватчиков. Баку, 1942.

9. Полиевктов М.А. Проект хоз. эксплуатации оккупированных в XVIII в. Россией прикаспийских областей Кавказа. Материалы по истории Грузии и Кавказа, вып. IV, Тб., 1938.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №47, №48 – 2 სთ. აზერბაიჯანელი მოსახლეობის განმათავისუფლებელი მოძრაობა ირანელი დამპყრობლების წინააღმდეგ XVIII საუკუნის 30-40 წლებში. თურქთა და ირანელთა ბრძოლა აზერბაიჯანისათვის.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. 1, 1958.

2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.

3. Тарле Е.В. Русский флот и внешняя политика Петра I, Москва, 1949.

4. Петрушевский И.П. К вопросу об иммунитете в Азербайджане в XVII-XVIII вв. Ист. сборник, 1935.

5. Пахомов Е.А. Краткий курс истории Азербайджана. Баку, 1923.

6. Левиатов В.Н. Очерки истории Азербайджана в XVIII в., Баку, 1948.

7. Кафенгауз Б.Б. Торговля. В кн. Очерки истории СССР. Период феодализма. Россия в первой четверти XVIII в. М., 1954.

8. Казиев М. Из истории борьбы азербайджанского народа против иноземных захватчиков. Баку, 1942.

9. Полиевктов М.А. Проект хоз. эксплуатации оккупированных в XVIII в. Россией прикаспийских областей Кавказа. Материалы по истории Грузии и Кавказа, вып. IV, Тб., 1938.

სემინარი (2 სთ)

ლექცია №49, №50 – 2 სთ. აზერბაიჯანელი სახანოები XVIII საუკუნის II ნახევარში. სამხრეთ სახანოები. შაქის სახანო. ყარაბაღის სახანო. ყუბის სახანო. სახანოების საშინაო და საგარეო პოლიტიკა. სოფლის მეურნეობა. აგრარული ურთიერთობანი. გლეხთა მდგომარეობა და კლასობრივი ბრძოლა. ხელოსნობა, ქალაქები, ვაჭრობა. სახელმწიფოებრივი მოწყობა. აზერბაიჯან-რუსული ურთიერთობანი XVIII საუკუნის ბოლოს. აღა-მაჰმად ხანის შემოსევები. რუსთა ჯარების ლაშქრობა აზერბაიჯანში. კულტურა XVIII საუკუნეში. სკოლა,

მეცნიერება, ლიტერატურა, ხელოვნება.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана, т. 1, 1958.
2. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
3. Очерки истории Азербайджана в 18 в., Баку, 1948.
4. Левиатов В.Н. Из истории южных ханств Азербайджана. Докл. АН Аз. ССР, №7, 1946.
5. История азербайджанской литературы 17-18 вв., Баку, 1956.
6. Ахмед-бек Джеванджир. О политическом существовании Карабахского ханства с 1747 по 1809 г. Шуша, 1901.
7. Гулиев А.Н. Из истории азербайджано-русских отношений, Баку, 1957 г. (Труды объединенной научной сессии АН СССР и АН Зак. республик по общественным наукам. Баку, 1957.
8. Казиев М. Из истории борьбы азербайджанского народа против иностранных захватчиков. Баку, 1942.
9. Петрушевский И.П. Очерки по истории феодальных отношений в Азербайджане и Армении в XVII-начале XVIII вв. 1949.
10. Гусейнова И. История народов Кавказа, Баку, 2006.

სემინარი (2სთ)

ლექცია №51, №52 – 2სთ. სამხრეთ კავკასიის დაპყრობის დასაწყისი. რუსეთ-აზერბაიჯანის ომი 1803-1804 წლებში. ჯავად ხანი. რუსეთ-ირანის ომი და გულისტანის საზავო ხელშეკრულება. რუსეთ-თურქეთის ომი და თურქმენჩაის ხელშეკრულება. რუსეთის მიერ სამხედრო-კოლონიალური რეჟიმის ფორმირება ჩრდილოეთ აზერბაიჯანში. შეიარაღებული გამოსვლა XIX საუკუნის 30-იან წლებში. XIX საუკუნის 40-იანი წლების რეფორმები.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
2. Гусейнова И. История народов Кавказа, Баку, 2006.
3. Политическая история (краткий курс лекций), Баку, 2006.
4. Бушуев С. Из истории внешнеполитических отношений в период присоединения Кавказа к России (20-70-е годы XIX века), М., 1955.

ლექცია №53, №54 – 2სთ. აზერბაიჯანის ნაციონალური ბურჟუაზიისა და მუშათა კლასის ფორმირება. XIX საუკუნის 60-70-იანი წლების რეფორმები

(აგრარული, სამოქალაქო, საქალაქო). მრეწველობა და სოფლის მეურნეობა 70-90-იან წლებში. კაპიტალიზმის განვითარება. ნაციონალურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ძირითადი ეტაპები (1875-1905წწ). აზერბაიჯანის კულტურა XIX საუკუნეში. ნაციონალური თეატრისა და ბეჭდვითი ორგანოების ჩამოყალიბება.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
2. Гусейнова И. История народов Кавказа, Баку, 2006.
3. Политическая история (краткий курс лекций), Баку, 2006.

ლექცია №55, №56 – 2სთ. პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა XX საუკუნის დასაწყისში. პოლიტიკური პარტიების აღმოცენება და საქმიანობა. პარტია მუსავატი. კავკასიის ხალხები 1905-1907 წლების რევოლუციის პერიოდში. პირველი მსოფლიო ომი და აზერბაიჯანი. თებერვლის რევოლუცია და აზერბაიჯანი. ოქტომბრის გადატრიალება და ბაქოს საბჭოების ანტიაზერბაიჯანული პოლიტიკა. აზერბაიჯანის დემოკრატიული რესპუბლიკის გამოცხადება. ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკა. პარლამენტის ჩამოყალიბება.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
2. Гусейнова И. История народов Кавказа, Баку, 2006.
3. Политическая история (краткий курс лекций), Баку, 2006.
4. Багирова И. Политические партии и организации Азербайджана в начале XX века. 1900-1917гг., Баку, 1997.

ლექცია №57, №58 – 2სთ. აზერბაიჯანის დემოკრატიული რესპუბლიკის დაცემა. XI არმიის მიერ ქვეყნის ოკუპაცია. აზერბაიჯანის ბოლშევიზაცია. ავტონომიების შექმნა საქართველოსა და აზერბაიჯანში. პოლიტიკის ფორმირება. ინდუსტრიალიზაცია და კოლექტივიზაცია. კულტურული რევოლუცია. 30-იანი წლების რეპრესიები.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
2. Гусейнова И. История народов Кавказа, Баку, 2006.
3. Политическая история (краткий курс лекций), Баку, 2006.
4. Бугай Н. К вопросу о депортации народов СССР в 30-40-х годах из истории СССР, 1989, №6.
5. Алиев И. Нагорный Карабах. История, Факты, События. Баку, 1989.

ლექცია №59, №60 – 2სთ. აზერბაიჯანის სსრ მეორე მსოფლიო ომის

წლებში. ეკონომიკის გადაყვანა სამხედრო რეგსებზე. ომის შემდგომი წლების რეპრესიები. აზერბაიჯანის ეკონომიკური მდგომარეობა ომის შემდგომ პერიოდში. სოციალურ-ეკონომიკური ვითარება „განვითარებული სოციალიზმის“ პერიოდში. გარდაქმნის პოლიტიკა და ტერიტორიული პრეტენზიები აზერბაიჯანის მიმართ. 1995 წლის კონსტიტუცია. ყარაბაღის ომი, ხოჯაღის გენოციდი. საბჭოთა იმპერიის მიერ აზერბაიჯანელი ხალხის გენოციდი (1990 წლის 20 იანვარი). საბჭოთა იმპერიის დაშლა და აზერბაიჯანის დამოუკიდებლობის აღდგენა. აზერბაიჯანის საშინაო და საგარეო პოლიტიკა. პ. ალიევი (1923-2003) პოლიტიკური პორტრეტი. აზერბაიჯანის თანამედროვე კულტურა.

ლიტერატურა

1. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
2. Гусейнова И. История народов Кавказа, Баку, 2006.
3. Политическая история (краткий курс лекций), Баку, 2006.
4. Бабаев А. Кавказ в захватнических планах Фашистской Германии, Махачкала, 1964.
5. Блищенко З., Солнцева М. Региональные конфликты и международное право (вторая половина XX – начало XXI века), М., 2005.
6. Гусейнова И. Гейдар Алиев и Нахичеван: путь к демократии. «Возрождение-XXI». Баку, 1999, №18.
7. Гусейнова И. Кавказ на пороге XXI века. Особая роль Г. Алиева в обеспечении мира в регионе. «Возрождение-XXI». Баку, 1990, №10.
8. Кавтарадзе С. Этнополитические конфликты на постсоветском пространстве, М., 2005.
9. Этнополитические конфликты, под ред. Э. Хоштария-Броссе. Тбилиси, 1997.
10. Халилов Х. Из этнической истории Карабаха, Баку, 1990.

სწავლის შედეგები

აზერბაიჯანის ისტორიის შესწავლით სტუდენტი უფრო ახლოს გაიცნობს ჩვენს სტრატეგიულ მეზობელ სახელმწიფოს აზერბაიჯანს და მისი კულტურას.

თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება	კავკასიის ისტორიული გეოგრაფია
სასწავლო კურსის სტატუსი	ჰუმანიტარული ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის მიმართულების ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის (სავალდებულო)
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	1 სემესტრი
ECTS	5 კრედიტი, 2 ლექცია + 2 სემინარი + 1 დამოუკიდებელი მუშაობისათვის.
ლექტორი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი სარდიონ ზედელაშვილი; ტელ: 38-49-35
სასწავლო კურსის მიზანი	სასწავლო კურსი მიზნად ისახავს სტუდენტს გააცნოს კავკასიის ხალხების ისტორიულ-ტერიტორიული საზღვრების ცვლილებათა მიზეზები და შედეგები უძველესი დროიდან დღემდე
სასწავლო კურსის წინაპირობები	სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს საქართველოს ისტორია, კავკასიის ხალხთა ისტორია და იცნობდეს კავკასიის თვითმყოფადობას. სხვა სპეციალობის სტუდენტებისათვის წინაპირობა სავალდებულო არ არის
სასწავლო კურსის	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკუმი, დისკუსია-დებატები

ფორმატი		
შეფასება	ლექციებზე დასწრება	5%
	სემინარი	15%
	კოლოქვიუმი	20-20%
	გამოცდა	40%
გამოცდაზე დაშვების წინაპირობა	სავალდებულოა ერთი კოლოქვიუმის შესრულება	

კურსის შინაარსი

ლექცია 1. (2 საათი) ჩრდილო კავკასიის პირველი სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნები. კიმერიელების, სკვითების, სინდების, მეოტების, სარმატების განსახლება და მათი ისტორიული შედეგები.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. ივ. ჯავახიშვილი. ქართველი ერის ისტორიის შესავალი, წიგნი პირველი, საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური პრობლემები, თბილისი, 1950.
2. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.
3. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.
4. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.
5. Г. Анчабадзе. Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тбилиси, 2002.
6. С.М. Джамирзаев. Древняя история чеченцев (нохчий). (К древней истории нахских племен III-I тысячелетия до новой эры. Москва, 2002.
7. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.
8. Е. Крупнов. Древняя история Северного Кавказа. Москва, 1967.

ლექცია 2 (2 საათი) „ხალხთა დიდი გადასახლება“ და ჩრდილო კავკასია. მომთაბარე ტომების: ჰუნების, ბოლგარელების, სავირების, ავარების პირველადი საცხოვრისები და მათი თავდასხმები.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. ივ. ჯავახიშვილი. ქართველი ერის ისტორიის შესავალი, წიგნი პირველი, საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური

პრობლემები, თბილისი, 1950.

2. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.

3. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.

4. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.

5. Г. Анчабадзе. Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тбилиси, 2002.

6. С.М. Джамирзаев. Древняя история чеченцев (нохчой). (К древней истории нахских племен III-I тысячелетия до новой эры. Москва, 2002.

7. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.

8. Е. Крупнов. Древняя история Северного Кавказа. Москва, 1967.

9. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца XVIII в., М., 1988.

ლექცია 3. (2 საათი). ჩრდილო კავკასია VII-IX საუკუნეებში. ბოლგარელთა განსახლება და მათი მონაწილეობა ყარაჩაელებისა და ბალყარელების ეთნოგენეზში. საზართა საკანატის გეოგრაფიული მდებარეობა. ადიღური ტომების დიდი კავშირის ფორმირება. კასოგების, აბაზგების, ალანების, ვაინახების განსახლების არეალი. ადრეული სახელმწიფოებრივი გაერთიანებები დაღესტნის ტერიტორიაზე.
სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. ივ. ჯავახიშვილი. ქართველი ერის ისტორიის შესავალი, წიგნი პირველი, საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური პრობლემები, თბილისი, 1950.

2. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.

3. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.

4. რ. თოფჩიშვილი, ოსთა წინაპარი ალანების თავდაპირველი განსახლების არეალი. თბილისი, 2008.

5. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.

6. Г. Анчабадзе. Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тбилиси, 2002.

7. С.М. Джамирзаев. Древняя история чеченцев (нохчой). (К древней истории нахских племен III-I тысячелетия до новой эры. Москва, 2002.

8. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.

9. Е. Крупнов. Древняя история Северного Кавказа. Москва, 1967.

10. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца XVIII в., М., 1988.

ლექცია 4. (2 საათი) ჩრდილო კავკასიის ხალხები და არაბთა და მონღოლთა ბატონობის პერიოდში. ყივჩაღების, ალანების, ადიღების, ვაინახების და დაღესტნის

მოსახლეობის საცხოვრისი ტერიტორიები.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.
2. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.
3. რ. თოფჩიშვილი, ოსთა წინაპარი ალანების თავდაპირველი განსახლების არეალი. თბილისი, 2008.
4. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.
5. Г. Анчабадзе. Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тбилиси, 2002.
6. С.М. Джамирзаев. Древняя история чеченцев (нохчой). (К древней истории нахских племен III-I тысячелетия до новой эры. Москва, 2002.
7. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.
8. Е. Крупнов. Древняя история Северного Кавказа. Москва, 1967.
9. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца XVIII в., М., 1988.

ლექცია 5. (2 საათი) ჩრდილო კავკასიის პოლიტიკური მოწყობა XIII-XV საუკუნეებში. ადიღთაგან ყაბარდოელების ჩამოყალიბება. ბაღყარელების, ყარაჩაელების, ოსების ფორმირება და მათი ადგილმდებარეობა. დაღესტნის პოლიტიკური ერთეულები.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.
2. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.
3. რ. თოფჩიშვილი, ოსთა წინაპარი ალანების თავდაპირველი განსახლების არეალი. თბილისი, 2008.
4. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.
5. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.
6. Е. Крупнов. Древняя история Северного Кавказа. Москва, 1967.
7. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца XVIII в., М., 1988.

ლექცია 6. (2 საათი) ენობრივ-ტერიტორიულ ერთობათა საბოლოოდ ჩამოყალიბება ჩრდილო კავკასიაში XVI-XVII საუკუნეებში. ადიღების (ჩერქეზების), ყაბარდოელების, ყარაჩაელების, ბაღყარელების, ოსების, ჩეჩნების, ინგუშების და დაღესტნელების განსახლების არეალი.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.
2. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.
3. რ. თოფჩიშვილი, ოსთა წინაპარი აღანების თავდაპირველი განსახლების არეალი. თბილისი, 2008.
4. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.
5. Г. Анчабадзе. Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тбилиси, 2002.
6. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.
7. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца XVIII в., М., 1988.

ლექცია 7. (2 საათი) ირან-ოსმალეთის პოლიტიკა ჩრდილო კავკასიაში XVI-XVII საუკუნეებში. ჩრდილო კავკასიის ტერიტორიული მოწყობა.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.
2. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.
3. რ. თოფჩიშვილი, ოსთა წინაპარი აღანების თავდაპირველი განსახლების არეალი. თბილისი, 2008.
4. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.
5. Г. Анчабадзе. Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тбилиси, 2002.
6. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.
7. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца XVIII в., М., 1988.

ლექცია 8. (2 საათი) რუსეთის დამკვიდრება ჩრდილო კავკასიაში. რუსულ დასახლებათა გეოგრაფიული არეალი.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.
2. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.
3. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.
4. Г. Анчабадзе. Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тбилиси, 2002.
5. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.
6. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца XVIII в., М., 1988.

ლექცია 9. (2 საათი) რუსეთის მიერ ჩრდილო კავკასიის ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული გადანაწილება XIX საუკუნის მეორე ნახევარში.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.
2. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.
3. სარდიონ ზედელაშვილი, საზოგადოებრივი მართვის ინსტიტუტები და რუსეთის მიერ ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მმართველოს დამყარება ჩრდილო კავკასიაში XIX საუკუნის 60-70-იან წლებში, თბილისი, 2005.
4. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.
5. Г. Анчабадзе. Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тбилиси, 2002.
6. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.
7. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца XVIII в., М., 1988.

ლექცია 10. (2 საათი) უძველესი სახელმწიფოები აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე. მანა, ატროპატენი, კავკასიის ალბანეთი.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა.

1. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
2. Ф. Мамедова. Политическая история и историческая география Кавказской Албании (III в. до н.э. – VIII в.н.э.), Баку, 1986.

ლექცია 11. (2 საათი) სომეხი ხალხის ისტორიული ტერიტორიები და მათი თანამედროვე განსახლების არეალი.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა

1. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.
2. История Армянского народа, часть первая, Ереван, 1951.
3. История Армянского народа с древнейших времен до наших дней. Ереван, 1980.

ლექცია 12. (2 საათი) სომხეთი XX საუკუნის დასაწყისში. საქართველო-სომხეთის ომი და საქართველოს რესპუბლიკის საზღვრები კომუნისტური რუსეთის ოკუპაციამდე.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. История Армянского народа с древнейших времен до наших дней. Ереван, 1980.

2. საქართველო არის ესე. „ციცინათელა“, 2003.

ლექცია 13. (2 საათი) სხვადასხვა ეთნოსების შემოსვლა საქართველოს ტერიტორიაზე და მათი განსახლების არეალი.

სემინარი – 2 საათი

ლიტერატურა:

1. საქართველო არის ესე. „ციცინათელა“, 2003.

2. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.

3. С. Мосидзе. Прошлое и настоящее Джавахетии важнейшего региона Грузии, Тбилиси, 2007.

ლექცია 14. (2 საათი) ქართველთაგან ეროვნების შეცვლა ისტორიის სხვადასხვა პერიოდში.

სემინარი – 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.

2. საქართველო არის ესე. „ციცინათელა“, 2003.

ლექცია 15 (2 საათი). თანამედროვე საქართველოს რესპუბლიკა და მისი ტერიტორიული პრობლემები.

სემინარი - 2 საათი.

ლიტერატურა:

1. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.

2. Р. Топчишвили, Осетины в Грузии: миф и реальность, Тбилиси, 2009.

სავალდებულო ლიტერატურა

1. ივ. ჯავახიშვილი. ქართველი ერის ისტორიის შესავალი, წიგნი პირველი, საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური პრობლემები, თბილისი, 1950.

2. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი I, თბილისი, 1969.

3. ჩრდილო კავკასიის ხალხთა ისტორიის ნარკვევები, ნაკვეთი II, თბილისი, 1978.

4. სარდიონ ზედელაშვილი, საზოგადოებრივი მართვის ინსტიტუტები და რუსეთის მიერ ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მმართველს დამყარება ჩრდილო კავკასიაში XIX საუკუნის 60-70-იან წლებში, თბილისი, 2005.
5. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბილისი, 2007.
6. რ. თოფჩიშვილი, ოსთა წინაპარი აღანების თავდაპირველი განსახლების არეალი. თბილისი, 2008.
7. დ. მუსხელიშვილი. საქართველოს ისტორიული გეოგრაფიის ძირითადი საკითხები, თბილისი, 1980.
8. ჯ. კეკელია. საქართველოს ტერიტორია და საზღვრები, თბილისი, 2006.
9. ე. ანთელავა. კავკასია და რუსეთი, თბილისი, 2007.
10. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბილისი, 2002.
11. საქართველოს ეროვნული აკადემია, სრულიად საქართველოს სომხურენოვანი მოსახლეობა და საქართველოს ერთიანი სახელმწიფოებრიობის აღორძინების შუქ-ჩრდილები და პრობლემები (სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თბილისი, 2006).
12. История народов Северного Кавказа с древнейших времен до конца XVIII в., М., 1988.
13. Ф. Мамедова. Политическая история и историческая география Кавказской Албании (III в. до н.э. – VIII в.н.э.), Баку, 1986.
14. Очерки по древней истории Азербайджана, Баку, 1956.
15. История Азербайджана с древнейших времен до присоединения а России, т. 1, 1958.
16. История Азербайджана с древнейших времен до начала XX века, Баку, 1995.
17. История Армянского народа, часть первая, Ереван, 1951.
18. Р. Топчишвили, Осетины в Грузии: миф и реальность, Тбилиси, 2009.
19. С. Мосидзе. Прошлое и настоящее Джавахетии важнейшего региона Грузии, Тбилиси, 2007.
20. В.А. Шнирельман. Войны памяти, мифы, идентичность и политика в Закавказье, Москва, 2003.
21. У. Гаджиева, Деэтнизация Кавказских Албан в XIX веке, Баку, 2004.
22. И. Гусейнова. История народов Кавказа, Баку, 2006.
23. Г.З. Анчабадзе. Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тбилиси, 2001.
24. С.М. Джамирзаев. Древняя история чеченцев (нохчой). (К древней истории нахских племен III-I тысячелетия до новой эры. Москва, 2002.
25. Р.Ж. Бетров. Адыги: возникновение и развитие этноса. Нальчик, 1998.

დამატებითი ლიტერატურა

1. მ. ნაჭყებია, ქართველთა ეთნოლინგვისტური ტერმინები, თბილისი, 2006.

2. საქართველო არის ესე. „ციცინათელა“, 2003.

3. Е. Крупнов. Древняя история Северного Кавказа. Москва, 1967.

4. Э.Х. Панеш. Этническая психология и этнические отношения. Санкт-Петербург, 1996.

5. К.В. Тревер. Очерки истории и культуры Кавказской Албании, Москва-Ленинград, 1959.

6. История Армянского народа с древнейших времен до наших дней. Ереван, 1980.

სწავლის შედეგი

სტუდენტს ექნება ცოდნა კავკასიის აბორიგენი ეთნოსების და სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქაში მოსული ეთნოსების ტერიტორიული საზღვრების ცვლილებათა მიზეზების და შედეგების შესახებ უძველესი დროიდან დღემდე.

სილაბუსი
2009-2010

**საგნის/დისციპლინის დასახელება – კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგია
სასწავლო კურსის კოდი**

საგნის სტატუსი: სავალდებულო სალექციო კურსი არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის მიმართულებისა და კავკასიოლოგიის სპეციალობის ბაკალავრთათვის.

სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა: ერთი სემესტრი.

ჩიშ კრედიტების რაოდენობა: 5 კრედიტი. 2 ლექცია, 2 სემინარი, 1 დამოუკიდებელი სამუშაო.

ლექტორები: როლანდ ანდრეას ძე თოფჩიშვილი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. ტელ.: 98-46-77, 899 90 46 77. ელ-

ფოსტა: [ტოპჭი49 პოსტა.გე](mailto:tolpochi49@post.ia.ia)

ქეთევან გიორგის ასული ხუციშვილი. ისტორიის მეცნიერებათა

დოქტორი ტელ: 39-16-06, 8 99 40 84 77 ელ- ფოსტა:

კეტევან-კპუტსისპვილი პოტმაილ.ჯომ

სასწავლო კურსის მიზნები:

კავკასიის კვლევა დღეისათვის და მომავალშიც ქართული სახელმწიფოსა და პოლიტიკის განსაკუთრებული ყურადღების ობიექტი უნდა იყოს. კავკასია ერთ-ერთი ცხელი წერტილია მსოფლიო რუკაზე. აქ მიმდინარე პროცესები არა მარტო მიმდებარე რეგიონის ქვეყნებსა და ხალხებზე ახდენს უდიდეს გავლენას, არამედ მთლიანად მსოფლიო პოლიტიკაზე. იგი ბალკანეთისა და ახლო აღმოსავლეთის გვერდით იმ საშიშ კერათა რანგში განიხილება, რომლებიც მსოფლიო სტაბილურობას ემუქრება. კავკასიაში დღეს რამდენიმე დია თუ ფარული კონფლიქტის კერა არსებობს, რომელშიც აქ მცხოვრები ხალხები არიან ჩართული. მაგრამ ერთი შესხედვით რეგიონალური დაპირისპირებები რიგი მიზეზების გამო გლობალური მასშტაბის მოვლენად იქცა. რაც ბოლო ათწლეულში პუბლიცისტიკისა თუ სერიოზული მეცნიერული შესწავლის ობიექტი გახდა. პრობლემების არსში ჩაწვდომა რეგიონში მცხოვრები ხალხების ისტორიულ-კულტურული ურთიერთობების, მათი ყოფისა და ღირებულებათა სისტემების ანალიზის საფუძველზეა შესაძლებელი.

კავკასიის კვლევის აქტუალობა ქართული სახელმწიფოს გეოპოლიტიკური მდგომარეობისა და სახელმწიფოებრივი მშენებლობის დღევანდელი საჭიროებებიდანაც გამომდინარეობს.

საქართველო, როგორც ევრაზიული დერეფნის კარიბჭე და კავკასიის რეგიონის ცენტრი მსოფლიოს მძლავრ სახელმწიფოთა ინტერესების შეჯახების არენას წარმოადგენს და ამ დაპირისპირებაში ზეწოლა ხშირად ჩვენი მეზობელი კავკასიელების მეშვეობით ხდება. ეს

კავკასიაში მიმდინარე პოლიტიკური მოვლენების ერთი მხარეა. არანაკლებ მნიშვნელოვანია თვით კავკასიელების მიერ საკუთარი თავის, სახელმწიფოებრიობის და მეზობლების აღქმის, თანაცხოვრების მოდელების კვლევა. მათ შორის ქართველებთან მათი ურთიერთობის შესწავლა, რომელთა პოზიციასაც ისინი ხშირად გადამწყვეტ მნიშვნელობას ანიჭებენ.

ამ ფონზე საქართველოს გაუძნელებლობა სახელმწიფოებრიობის განიმტკიცება და განვითარება, თუ პირველ რიგში არ გამონახა საერთო ენა კავკასიელ მეზობლებთან და ვერ გაერკვა მათთან ურთიერთობაში არსებულ პრობლემებში; თუ არ ჩაწვდა თითოეული ეთნიკური ჯგუფის კოლექტიურ ცნობიერებაში არსებულ სტერეოტიპებს ქართველებისა და ერთმანეთის შესახებ.

ყოველივე ზემოთქმულის კვლევა საშუალებას მისცემს საქართველოს პროცესები პროგნოზირებადი და კავკასიის მიმართ ქართული პოლიტიკა რეალისტური გახადოს. ამდენად, კავკასია ყოველთვის იქნება ქართული პოლიტიკის განმსაზღვრელი მიმართულება და აქედან გამომდინარე, კავკასიაში მიმდინარე პროცესების კვლევა სასიცოცხლო მნიშვნელობის ამოცანაა. შესაბამისად მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია ახალგაზრდებმა გაიცნონ ისტორიის ხანგრძლივ პერიოდებზე გავლენის მქონე ღირებულებათა სისტემები, ეთნიკური კატეგორიები, ინტერეთნიკური ურთიერთობების მარეგულირებელი სტერეოტიპები, რომლებიც ხშირად გადამწყვეტ როლს თამაშობენ პოლიტიკურ პროცესებში. ამ საკითხების მეცნიერული დამუშავება საშუალებას იძლევა აგხსნათ დღეს არსებული ურთიერთობები. ამათუიმ ხალხის ეთნოლოგიური შესწავლა არის საფუძველი მათი სწორად აღქმისა და შესაბამისად მათ მიმართ სწორი პოლიტიკის გატარებისა. კავკასიის მსგავს რთულ რეგიონში სწორედ მეცნიერულ საფუძველზე დამყარებული, კარგად აწონილი და ყოველმხრივ ბალანსირებული ქმედებებია საჭირო.

ქართული სახელმწიფოს ვალდია კავკასიაში მცხოვრები ხალხები, რომელთა უნიკალური კულტურა საკაცობრიო საგანძურის კუთვნილებაა, მეცნიერული შესწავლის საგნად აქციოს. წარმოდგენილი სალექციო კურსის მიზანია მიაწოდოს კავკასიის რეგიონით დაინტერესებულ ახალგაზრდებს საკითხის ირგვლივ დაგროვილი ცოდნა, ეთნოლოგიური კუთხით განიხილოს რეგიონიათვის აქტუალური თემები, მოამზადოს კავკასიელი ხალხების კულტურის მცოდნე კადრები.

სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები კავკასიაში მცხოვრები ხალხების ისტორიისა და ეთნოგრაფიის შესახებ არსებობს დიდძალი ქართულ, რუსულ და ევროპულენოვანის სამეცნიერო-ანალიტიკური ლიტერატურა, რაც ქმნის საგნის წარმატებით ათვისებისა და დაძლევის წინაპირობას.

სწავლების ფორმატი: სალექციო კურსი და სემინარები.

სასწავლო კურსის შინაარსი: სწავლების პირველ ეტაპზე განხილული იქნება შემდეგი საკითხები: კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგიური შესწავლის ისტორია; კავკასია და კავკასიელები; კავკასიის მოსახლეობის ანთროპოლოგიური ტიპები, ეთნიკური, ლინგვისტური და რელიგიური შემადგენლობა. მათი ეთნიკური გეოგრაფია. უძველესი ცნობები კავკასიის ხალხთა შესახებ.

კავკასიის ძველი მოსახლეობა და კულტურა. მცირე ისტორიული ექსკურსი. თანამედროვე ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობა. კავკასიის ეთნოპოლიტიკური ვითარება უკანასკნელი ორი საუკუნის განმავლობაში.

სწავლების შემდგომი ეტაპი იქნება კავკასიაში მცხოვრები ხალხების ყოფისა და კულტურის გაცნობა შემდეგი სქემით:

1. ეთნონიმი, ტერიტორია, მოსახლეობის რაოდენობა და შემადგენლობა. ეთნოისტორია. ეთნიკური, ლინგვისტური და კულტურულ-ისტორიული კავშირები. ეთნოგრაფიული ჯგუფები და უმცირესობები. ისტორიული ეთნოგრაფია.
2. მატერიალური კულტურა: დასახლების ტიპები, საცხოვრებელი, სამეურნეო და საკულტო ნაგებობანი, ტრანსპორტი, ტანსაცმელი, სამკაული და იარაღი, დგამ-ავეჯი, ჭურჭელი, საკვები.
3. ეკონომიკური ურთიერთობები: მეურნეობის ტიპები (მიწათმოქმედება და მესაქონლეობა, ხელოსნობა, ვაჭრობა). ეკონომიკა და გარემო. საკუთრების ფორმები.
4. სოციალური ურთიერთობები: მმართველობის ტიპები. საოჯახო და საზოგადოებრივი ყოფა, ოჯახი და საოჯახო რიტუალები: ქორწინება, ბავშვის დაბადება-აღზრდის ტრადიციები, ნათესაობის სისტემა, სისხლის აღების ჩვეულება, სტუმარმასპინძლობის ტრადიციები, საზოგადოებრივი თამაშები და წეს-ჩვეულებები, სამართალი, კანონი და სოციალური

წესრიგი, ნორმები და სოციალური კონტროლი.

5. რელიგია: მსოფლმხედველობა. ზოგადკავკასიური სინკრეტული კულტები. წინაქრისტიანული და ისლამამდელი რწმენა-წარმოდგენები. ხვთაებათა პანთეონი. სიცოცხლისა და სიკვდილის აღქმა. დაკრძალვის წეს-ჩვეულებები. სიმბოლოთა სისტემა. ღირებულებები. დღესასწაულების კალენდარული ციკლი. ცვლილებები რელიგიურ შეხედულებებში.
6. ეტიკეტი. უცხო არქმა. დამოკიდებულება მეზობლებისადმი. მეზობელ ხალხებთან არსებული კულტურულ-ისტორიული ურთიერთობები.

კავკასიაში მცხოვრები ხალხებიდან წარმოდგენილი სქემის გამოყენებით სტუდენტები გაეცნობიან კავკასიის ყველა ადგილობრივ ეთნოსს, მათ ყოფასა და კულტურას.

გეგმა:

№	თემის დასახელება	საათების რაოდენობა
1	შესავალი: კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგიური შესწავლის ისტორია. კავკასია და კავკასიელები. თანამედროვე კავკასია ლიტ: 1. რ. თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006.; 2. ეთნოგრაფია. რედაქტორი ვ. შამილაძე; 3. ს. ჭანტურიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგიური შესწავლის და ეთნიკური ისტორიის ძირითადი საკითხები (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 1997..	1 ლქ+2სმ
2	ეთნოპოლიტიკური ცვლილებები კავკასიაში უკანასკნელი 200 წლის განმავლობაში ლიტ: 1. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ს. ჭანტურიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგიური შესწავლის და ეთნიკური ისტორიის ძირითადი საკითხები (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 1997. 3. Гадло А. Этническая история Северного Кавказа IV-X века. М., 1987. 4. Анчабадзе Ю.Д. Волкова Н.Г. Этническая история Северного Кавказа XVI-XIX века. М., 1993. 5. А. Цуциев. Атлас этнополитической истории Кавказа. М., 2006	1 ლქ+2სმ
3	რუსეთის იმპერიის როლი თანამედროვე კავკასიის ეთნიკური იერსახის შექმნაში ლიტ. 1. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ს. ჭანტურიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგიური შესწავლის და ეთნიკური ისტორიის ძირითადი საკითხები (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 1997. 3. Культура и быт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962. 5. В. Белозеров. Этническая карта Северного Кавказа.М., 2005.	1 ლქ+2სმ ტესტი
4	აბაზები, ადიღეელები ლიტ. 1. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 3. Культура и быт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы	1 ლქ+2სმ

	Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962.	
5	<p>ყაბარდოელები, ჩერქეზები ლიტ.</p> <p>1. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 3. Культура и быт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962</p>	1 ლქ+2სმ
1 6	<p>ინგუშები, ჩაჩნები ლიტ.</p> <p>1. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 3. Культура и быт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962.</p>	1 ლქ+2სმ ტესტი
7	<p>ოსები ლიტ.</p> <p>1. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 3. Культура и быт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962</p>	1 ლქ+2სმ კოლო- ქვიუმი
8	<p>თათები, მთის ებრაელები ლიტ.</p> <p>1. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 3. Культура и быт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962.</p>	1 ლქ+2სმ
9	<p>ყარაჩაელები, ბალყარელები ლიტ.</p> <p>1. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 3. Культура и быт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962</p>	1 ლქ+2სმ ტესტი
1 0	<p>დაღესტნის ხალხები: ყუმუხები, ნოღაელები, ხუნძები, ანდიელები, დიდოელები, კაპუჭელები, ხვარშიელები, ყუბაჩელები, ლაკები, ლეზგები, აღულები, რუთულები, თაბასარანელები, წახურები, თალიშები ლიტ.</p> <p>1. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. რ. თოფჩიშვილი, ეთნოისტორიული ეტიუდები, თბ., 2005.. 3. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 4. Культура и</p>	2 ლქ+4სმ

	ბყტ ნაროდოვ სევერნოგო კავკაზა, მ., 1968. 5. ნაროდოვ კავკაზა, ტ. I, II. მ., 1960-1962.	
1 1	ზერბაიჯანელები ლიტ. 1. რ.თოფნიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 3. Культура и бьт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962..	1 ლქ+2სმ
1 2	სომხები ლიტ. 1. რ.თოფნიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006 3. ეთნოგრაფია. რედაქტორი ვ. შამილაძე. 4. Культура и бьт народов Северного Кавказа, М., 1968. 5. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962.	1 ლქ+2სმ ტესტი
1 3	ფსაზები ლიტ. 1. რ.თოფნიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 3. Культура и бьт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962.	1 ლქ+2სმ
1 4	ქართველები ლიტ. 1. რ.თოფნიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006. 2. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006. 3. Культура и бьт народов Северного Кавказа, М., 1968. 4. Народы Кавказа, т. I, II. М., 1960-1962 5. ეთნოგრაფია. რედაქტორი ვ. შამილაძე. 6. ს. ჭანტურიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგიური შესწავლის და ეთნიკური ისტორიის ძირითადი საკითხები (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 1997. 7. რ. თოფნიშვილი, ეთნოისტორიული ეტიუდები, თბ., 2005.	1 ლქ+2სმ
	სულ	15ლქ+30ს მ=45 სთ

ზოგადი სქემის საკითხებს თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევაში დაემატება კონკრეტულ ხალხებთან დაკავშირებული საკითხების რიგი. მაგალითად, ისეთებისა როგორცაა ქართული სუბსტრატი ჩრდილოეთ კავკასიაში და სხვ. ცალკე განხილვის საგანი იქნება კავკასიის ხალხთა ყოფაში დადასტურებული კულტურულ-ისტორიული პარალელები; თანამედროვე ეთნოპოლიტიკური მდგომარეობა რეგიონში.

შეფასება

დასწრება 5 %
კოლოქვიუმი 20 % (2X20%-40%)
სემინარი 15%
საბოლოო გამოცდა 40%
სულ 100%

სავალდებულო ლიტერატურა:

2. რ.თოფჩიშვილი. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2006.
3. ქ. ხუციშვილი. კავკასიის ხალხები (ეთნოლოგიური მიმოხილვა), თბ., 2006
4. ეთნოგრაფია. რედაქტორი ვ. შამილაძე.
5. ს. ჭანტურიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგიური შესწავლის და ეთნიკური ისტორიის ძირითადი საკითხები (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 1997.
6. Культура и быт народов Северного Кавказа, М., 1968.
7. Народы Кавказа, т. I, II, М., 1960-1962.
8. Гадло А. Этническая история Северного Кавказа IV-X века. М., 1987.
9. Гадло А. Этнография Кавказа и Средней Азии. Л., 1998.
10. Анчабадзе Ю.Д. Волкова Н.Г. Этническая история Северного Кавказа XVI-XIX века. М., 1993.
11. А. Цуциев. Атлас этнополитической истории Кавказа. М., 2006
12. რ. თოფჩიშვილი, ეთნოისტორიული ეტიუდები, თბ., 2005.
13. В. Белозеров. Этническая карта Северного Кавказа. М., 2005.

დამხმარე ლიტერატურა:

1. აბაკელია ნ. სიმბოლო და რიტუალი ქართულ კულტურაში, თბილისი 1997
2. ბარდაველიძე ვ. აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის ტრადიციული საზოგადოებრივ-საკულტო ძეგლები. ფშავი ტ.1 თბილისი 1974
3. ბარდაველიძე ვ. აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის ტრადიციული საზოგადოებრივ-საკულტო ძეგლები. თუშეთი ტ.2 თბილისი 1983
4. ბარდაველიძე ვ. ხევსურული თემის მმართველობის სისტემა, მოამბე ტ. XIII №10 თბილისი 1952
5. ბარდაველიძე ვ., ჩიტაია ვ. ქართული ხალხური ორნამენტი, I ხევსურული, თბილისი 1939
6. ბერაძე თ. რაჭა, თბილისი 2003
7. ბერძენიშვილი დ. ნარკვევები საქართველოს ისტორიული გეოგრაფიიდან. ქვემო ქართლი, თბ. 1979
8. გამყრელიძე ბ. ხევსურეთის სოფელი და მისი სამეურნეო ტრადიციები თბილისი 1989
9. გუგუშიძე მ. ეთნიკური კულტურა და ტრადიციები, თბ. 1978
10. გონიაშვილი თ. ლექსიკური შეხვედრები ჩაჩნურსა და ქართველურ ენებთან, ენიმკის მოამბე V-VI თბ. 1940
11. ელანიძე ვ., თუშეთის ისტორიის საკითხები, თბილისი, 1988
12. ერიაშვილი ჟ., აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის ძველი მოსახლეობის ეთნო-სოციალური სტრუქტურის საკითხები. თბ. 2001
13. ერიაშვილი ჟ. უძველესი სოციალურ-რელიგიური ინსტიტუტები საქართველოს მთიანეთში, თბილისი 1984
14. ერისთავი რ. ფოლკლორულ-ეთნოგრაფიული წერილები, თბილისი 1986
15. თევდორაძე გ. ხუთი წელი ფშავ-ხევსურეთში, ტფილისი 1930
16. თოფჩიშვილი რ. აღმოსავლეთ საქართველოს მთიელთა მიგრაცია XVII-XX სს. (ფშავ-ხევსურეთის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მონაცემების მიხედვით), თბილისი 1984
17. თოფჩიშვილი რ. საქართველოში ოსთა ჩამოსახლებისა და შიდა ქართლის ეთნოისტორიის საკითხები, თბილისი 1997
18. თოფჩიშვილი რ. ქართველთა ეთნიკური ისტორია და საქართველოს ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მხარეები, თბილისი 2002
19. თოფჩიშვილი რ. ცენტრალური კავკასიის ეთნიკური ისტორიისათვის, ანალები №2 თბილისი 2001
20. თუშეთის ეთნოგრაფიული შესწავლისათვის, თბილისი 1967
21. ითონიშვილი ვ. ხევი (გზამკველევი), თბილისი 1984
22. ითონიშვილი ვ. ნარკვევი კავკასიის ისტორიიდან, თბ. 2002
23. ითონიშვილი ვ. ქართული ეთნოგრაფიის ნარკვევები, თბილისი, 1989

24. კანდელაკი მ. ხევისბერის ინსტიტუტის საკითხისათვის აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში, მსე XVIII თბილისი 1975
25. კანდელაკი მ. ამანათობა და „ხარ-ქვაბით შეყრის“ წესი აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში, მაცნე ისტორიის სერია №1, თბილისი 1984
26. კანდელაკი მ. მეკოდობის ტრადიცია თუშეთში, თბილისი 1995
27. კონფლიქტური სიტუაციები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში, თბილისი 1998
28. მაკალათია ს. ატენის ხეობა, (ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ნარკვევი), თბილისი 1957
29. მაკალათია ს. თემის ხეობა (ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ნარკვევი), თბილისი 1959
30. მაკალათია ს. თუშეთი თბილისი 1983
31. მაკალათია ს. სამეგრელოს ისტორია და ეთნოგრაფია, თბილისი 1992
32. მაკალათია ს. ხევსურეთი თბილისი 1984
33. მაკალათია ს. ფშავი თბილისი 1985
34. მიცვალებულის კულტი ხევსურეთში, მასალები საქართველოს ეთნოგრაფიისათვის III, თბილისი 1940
35. მარგოშვილი ლ. პანკისის ხეობა (ისტორიულ-ეთნოგრაფიული გამოკვლევა) თბ. 2002
36. მელიქიშვილი ლ. ხარშილაძე მ. მეცნიერები ლატენტური კონფლიქტის ზონაში, თბილისი, 2003
37. მიმინოშვილი ო. ეთნოგრაფიული მოგზაურობა საქართველოში, თბილისი 1998
38. მოწერელია მ. სტუმარ-მასპინძლობის ტრადიციები აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში, თბილისი 1987
39. ნადირაძე ე. საქართველოს მემორიალური კულტურა, თბილისი 2001
40. ოჩიაური თ., მითოლოგიური გადმოცემები აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში, თბ. 1967
41. ოჩიაური ა. სტუმარმასპინძლობა ხევსურეთში თბილისი 1980
42. ოჩიაური თ. ხევსურეთი და ხევსურები თბილისი 1977
43. ურდანიას გ. კავკასიური მუზეუმის დაარსება, თბილისი 1951
44. სურგულაძე ი. ქართული ხალხური ორნამენტის სიმბოლიკა თბ. 1986
45. ქანთარია მ. დროის გამოთვლის ხალხური წესები ჩაჩნეთ-ინგუშეთში, მაცნე №4 თბ. 1977
46. ქალდანი ა. პიროვნების სოციალურ აღზევებასთან დაკავშირებული ზოგიერთი საკითხისათვის, მაცნე, ისტორიის სერია №3 თბილისი 1984
47. ჩიქობავა ა. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბილისი 1979
48. ჩიქოვანი თ. ამიერკავკასიის ხალხურ ნაგებობათა ისტორიიდან, თბილისი 1967
49. ჭანტურიშვილი ს. ეთნოგრაფიული მეცნიერების მოკლე ისტორია, თბ. 1989
50. ჭანტურიშვილი ს. ეთნოლოგია, თბ. 1993
51. ჭინჭარაული ა. ქართველებისა და ვეინახების კულტურულ-ისტორიული ურთიერთობის ზოგი საკითხი, 1. თუშოლი, არნ. ჩიქობავას დბადების 80 წლისთავისადმი მიძღვნილი კრებული, თბ. 1979
52. ჭიჭინაძე ზ. ქართველი ებრაელები საქართველოში, თბილისი 1990
53. შავხელიშვილი ა. აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის ისტორიიდან (თუშეთი XVI- XIX ს. I ნახევარში), თბილისი 1977
54. შავხელიშვილი ა. საქართველო ჩეჩნეთ-ინგუშეთის ურთიერთობა XVI-XVIII სს-ში, თბ. 1980
55. ხარაძე რ. ხევსურული „ძირი“ და „გვარი“, მიმომხილველი 1. თბილისი 1949
56. ხარაძე რ. ხევსურული რჯული, ანალები თბილისი 1947
57. ხიზანიშვილი ნ. ეთნოგრაფიული ნაწერები თბილისი 1940
58. ხუციშვილი ლ. გალ-ერდი - ქრისტიანობის დროინდელი ძეგლი ინგუშეთში, ძეგლის მეგობარი №64 თბ. 1983
59. ჯალაბაძე გ. მიწათმოქმედება ფშავ-ხევსურეთში თბილისი 1963

სწავლის შედეგი:

წარმოდგენილი კურსის დასრულების შემდგომ სტუდენტებს ექნებათ საბაზისო ცოდნა კავკასიაში მცხოვრები ხალხების ყოფისა და კულტურის, კავკასიის ისტორიის ხანგრძლივ პერიოდებზე გავლენის მქონე ღირებულებათა სისტემების, ეთნიკური კატეგორიების, ინტერეთნიკური ურთიერთობების მარეგულირებელი სტრუქტურების, ზოგადკავკასიური კულტურული რეალიების

**სილაბუსი
2009-2010**

სასწავლო კურსის დასახელება	კავკასიის არქეოლოგია
სასწავლო კურსის სტატუსი	საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის საფეხურის სავალდებულო კურსად.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	ერთი სემესტრი
ECTS	საგნის კრედიტების რაოდენობა - 5. საკონტაქტო საათების რაოდენობა - 60 სთ. ლექცია - 30 საათი, სემინარი- 30 საათი. დამოუკიდებელი მუშაობა - 65 საათი. სულ - 125 საათი.
ლექტორები	მარინე ფუთურიძე. თსუ ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი. ტელ: 29-03-86 (სამსახური); 31-75-36 (ბინა), მობ.: 855-94-75-52.
სალექციო კურსის მიზანი	წარმოდგენილი სალექციო კურსის მთავარი მიზანია ბაკალავრიატის საფეხურის სტუდენტებს მისცეს ზოგადი ცოდნა კავკასიის არქეოლოგიის მნიშვნელოვან საკითხებზე. იგი სავალდებულო კურსადაა მიჩნეული კავკასიის ხალხების ისტორიისა და კულტურის პროგრამისათვის, თუმცა, მისი მოსმენა ასევე მნიშვნელოვანი და აუცილებელია არქეოლოგიისა და საქართველოს ისტორიის მიმართულების სტუდენტებისათვის. აღნიშნული კურსი გულისხმობს კავკასიის არქეოლოგიის პრობლემების და ყველა ეპოქის არქეოლოგიურ კულტურათა ზოგადად შესწავლას. იგი მოიცავს მთელი კავკასიის რეგიონს და შეეხება როგორც სამხრეთ, ისე ჩრდილო კავკასიის წამყვან არქეოლოგიურ კულტურებს. კურსის კითხვის დროს დეტალურად შევჩერდებით კულტურებზე, რომლებიც ერთიანად მოიცავს კავკასიის ვრცელი გეოგრაფიული არეალის იმ რეგიონებს, რომლებიც

დღევანდელ განსხვავებულ პოლიტიკურ ერთეულებშია ლოკალიზებული - საქართველო, სომხეთი, აზერბაიჯანი, რუსეთის ფედერაცია (ჩეჩნეთი, ოსეთი და სხვა). ეს მომენტი კიდევ ერთხელ მიანიშნებს, რომ კავკასიის საკმაოდ დიდ ზონაში ქვისა, ბრინჯაოსა და რკინის ეპოქათა არქეოლოგიური კულტურები არც თუ იშვიათად ერთგვაროვანია ან წარმოდგენილია ერთი კულტურის ლოკალური ვარიანტების სახით. გაშუქებული იქნება ზოგადად ანტიკური და შუა საუკუნეების კულტურათა პრობლემატური საკითხები. წარმოდგენილი კურსი სტუდენტებს მისცემს სრულ წარმოდგენას პრეისტორიული და ისტორიული ეპოქების კავკასიის არქეოლოგიურ კულტურათა საერთო სურათის, მათ შორის, რასაკვირველია, წამყვანი კომპლექსების შესახებ. კურსის მიზანია კავკასიის ტერიტორიაზე გამოვლენილი და შესწავლილი ქვის, ხალკოლითის, ბრინჯაოს, ანტიკური და შუა საუკუნეების ეპოქების სხვადასხვა კულტურების ნამოსახლარი, სამარხეული და სხვა ხასიათის ძეგლების დახასიათება. ცალკეული კულტურის სპეციფიკური არქეოლოგიური მახასიათებლების წარმოჩენა. აღნიშნული კურსის განმავლობაში სტუდენტებისათვის მიწოდებული იქნება ქრესტომათიული ხასიათის ის არქეოლოგიური კომპლექსები, რომელთა საფუძველზეც ნათლად გაედევნება თვალი მატერიალურ კულტურაში და მასთან ერთად საზოგადოების პოლიტიკურ, სოციალურ და ეკონომიკურ სფეროებში მომხარ გარდატეხებს.

აღნიშნული კურსის ასათვისებლად სტუდენტი უნდა ფლობდეს ბაკალავრიატის I კურსზე წაკითხულ არქეოლოგიის შესავლის პროგრამას.

სასწავლო კურსის ფორმატი

ლექცია, სემინარი

სასწავლო კურსის შინაარსი

თემა I

ლექცია: კავკასიაში არქეოლოგიური კვლევის ისტორია (უვაროვი, რესლერი, შანტრი, იესენი, კრუპნოვი, მარკოვინი, მუნჩაევი, კუფტინი და სხვები). მათ მიერ გათხრილი ძეგლების და ჩატარებული კვლევითი სამუშაოების მიმოხილვა.
სემინარი: კავკასიაში არქეოლოგიური კვლევის ისტორია. (უვაროვი, რესლერი, შანტრი, იესენი, კრუპნოვი, მარკოვინი, მუნჩაევი, კუფტინი და

სხვები). მათ მიერ გათხრილი ძეგლების და ჩატარებული კვლევითი სამუშაოების მიმოხილვა.
ლიტ.: №№1, გვ. 3-10; 2, გვ. 5-15; 3, გვ. 5-8; 7, გვ. 3-20; 25, გვ. 5-21.

თემა II. პალეოლითური ეპოქა და მისი დახასიათება. პალეოლითური ეპოქის პერიოდიზაცია. კავკასიის ქვედა და ზედა პალეოლითური ძეგლები. მეზოლითური ეპოქა და მისი ძეგლები კავკასიაში.
სემინარი: პალეოლითური ეპოქა და მისი დახასიათება. პალეოლითური ეპოქის პერიოდიზაცია. კავკასიის ქვედა და ზედა პალეოლითური ძეგლები. მეზოლითური ეპოქა და მისი ძეგლები კავკასიაში.
ლიტ.: №№1, გვ. 11-32; 2, გვ. 16-28; 3, გვ. 9-31; 25, გვ. 22-43.

თემა III.
ლექცია: ხალკოლითის ეპოქა. ხალკოლითის ეპოქის არქეოლოგიური ძეგლები კავკასიის ტერიტორიაზე. ხალკოლითური ეპოქა – ბრინჯაოს ხანაზე გადასვლის უშუალო წინამორბედი ეტაპი და წინაპირობა. ამ ეპოქის ძირითადი მახასიათებელი ნიშნები. მისი განვითარების თავისებურება. სამეურნეო ცხოვრების ტიპი და მეურნეობის ხასიათი. ხალკოლითური ხანის ძირითადი ძეგლები. ადრესამიწათმოქმედო კულტურების განვითარების საფუძველი და დახასიათება. ადრესამიწათმოქმედო კულტურის წამყვანი არტეფაქტები.
სემინარი: ხალკოლითის ეპოქა. ხალკოლითის ეპოქის არქეოლოგიური ძეგლები კავკასიის ტერიტორიაზე. ხალკოლითური ეპოქა – ბრინჯაოს ხანაზე გადასვლის უშუალო წინამორბედი ეტაპი და წინაპირობა. ამ ეპოქის ძირითადი მახასიათებელი ნიშნები. მისი განვითარების თავისებურება. სამეურნეო ცხოვრების ტიპი და მეურნეობის ხასიათი. ხალკოლითური ხანის ძირითადი ძეგლები. ადრესამიწათმოქმედო კულტურების განვითარების საფუძველი და დახასიათება. ადრესამიწათმოქმედო კულტურის წამყვანი არტეფაქტები.
ლიტ.: №№1, გვ. 33-44; 3, გვ. 32-46; 6, გვ. 10-26; 7, გვ. 34-49; 25, გვ. 44-51.

თემა IV.
ლექცია: ხალკოლითური ეპოქიდან ადრე ბრინჯაოს ხანაზე გარდამავალი პერიოდების დახასიათება. ადრე ბრინჯაოს ეპოქის დასაწყისი, ეპოქის ძირითადი მახასიათებელი მოვლენები. მტკვარ-არაქსის კულტურის ლოკალიზაციის საკითხი

	<p>კავკასიაში. ლითონის ახალი შენადნობის – ბრინჯაოს გამოჩენა და მისი შედეგები ამ კულტურის დაწინაურებისთვის.</p> <p>სემინარი: ხალკოლითური ეპოქიდან ადრე ბრინჯაოს ხანაზე გარდამავალი პერიოდების დახასიათება. ადრე ბრინჯაოს ეპოქის დასაწყისი, ეპოქის ძირითადი მახასიათებელი მოვლენები. მტკვარ-არაქსის კულტურის ლოკალიზაციის საკითხი კავკასიაში. ლითონის ახალი შენადნობის – ბრინჯაოს გამოჩენა და მისი შედეგები ამ კულტურის დაწინაურებისთვის.</p> <p>ლიტ.: №№1, გვ. 45-53; 2, გვ. 29-35; 3, გვ. 47-59; 7, გვ. 50-58; 25, გვ. 52-56.</p>	
	<p style="text-align: center;">თემა V.</p> <p>ლექცია: ადრე ბრინჯაოს ხანის კავკასიის სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული განვითარების თავისებურებანი სხვადასხვა კულტურების კომპლექსების მაგალითზე. ადრე ბრინჯაოს ხანის კულტურა კავკასიაში – მტკვარ-არაქსის კულტურის ადრეული და განვითარებული ეტაპის ძეგლები. მისი დახასიათება. მტკვარ-არაქსის კულტურის კერამული და ლითონის ნაწარმის დახასიათება.</p> <p>სემინარი: ადრე ბრინჯაოს ხანის კავკასიის სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული განვითარების თავისებურებანი სხვადასხვა კულტურების კომპლექსების მაგალითზე. ადრე ბრინჯაოს ხანის კულტურა კავკასიაში – მტკვარ-არაქსის კულტურის ადრეული და განვითარებული ეტაპის ძეგლები. მისი დახასიათება. მტკვარ-არაქსის კულტურის კერამული და ლითონის ნაწარმის დახასიათება.</p> <p>ლიტ.: №№ 1, გვ. 54-61; 2, გვ. 36-44; 3, გვ. 60-71; 6, გვ. 27-34; 12, გვ. 31-38; 16, გვ. 41-49; 24, გვ. 39-48; 25, გვ. 57-64.</p>	
	<p style="text-align: center;">თემა VI.</p> <p>ლექცია: ადრეეორდანული კულტურის დასაწყისი სამხრეთ კავკასიაში – შუა ბრინჯაოს ხანის I, უადრესი ეტაპი. ადრეეორდანული კულტურის დახასიათება. ამ ეპოქის საზოგადოებისა სოციალური და კულტურული განვითარების სურათი წამყვანი არქეოლოგიური კომპლექსების საფუძველზე. ადრეეორდანული კულტურის ნამოსახლარები და სამარხები საქართველოს ტერიტორიაზე. დაკრძალვის წესი ადრეეორდანულ</p>	

კულტურაში და მისი ინოვაციური ხასიათი.
სემინარი: ადრეეორდანული კულტურის დასაწყისი სამხრეთ კავკასიაში – შუა ბრინჯაოს ხანის I, უადრესი ეტაპი. ადრეეორდანული კულტურის დახასიათება. ამ ეპოქის საზოგადოების სოციალური და კულტურული განვითარების სურათი წამყვანი არქეოლოგიური კომპლექსების საფუძველზე. ადრეეორდანული კულტურის ნამოსახლარები და სამარხები საქართველოს ტერიტორიაზე. დაკრძალვის წესი ადრეეორდანულ კულტურაში და მისი ინოვაციური ხასიათი.
ლიტ.: №№ 1, გვ. 62-69; 2, გვ. 45-48; 4, გვ. 32-42; 6, გვ. 35-44; 12, გვ. 39-46; 25, გვ. 65-69.

თემა VII. ლექცია: ჩრდილო კავკასიის მაიკოპის კულტურა. დაკრძალვის წესი, კერამიკული და მეტალურგიული ნაწარმი, ტორევეტიკა და ოქრომჭედლობა. მაიკოპის კულტურის ქრონოლოგიის საკითხი და მისი სინქრონიზაცია კავკასიის სხვა კულტურებთან.
სემინარი: ჩრდილო კავკასიის მაიკოპის კულტურა. დაკრძალვის წესი, კერამიკული და მეტალურგიული ნაწარმი, ტორევეტიკა და ოქრომჭედლობა. მაიკოპის კულტურის ქრონოლოგიის საკითხი და მისი სინქრონიზაცია კავკასიის სხვა კულტურებთან.
ლიტ.: №№ 1, გვ. 70-76; 2, გვ. 48-53; 4, გვ. 43-48; 6, გვ. 44-49; 16, გვ. 55-58; 22, გვ. 38-44; 25, გვ. 70-76; 27, გვ. 61-64; 28, გვ. 46-52.

თემა VIII.
ლექცია: ადრეეორდანული კულტურის ბრინჯაოს მეტალურგიის საკითხები. მეტალურგიის სარესურსო ბაზების საკითხი. შუა ბრინჯაო I – გარდატეხის ეპოქა ლითონწარმოებაში. ადრეეორდანული კულტურა – ოქრომჭედლობის პირველი საფეხური კავკასიაში. ადრეეორდანული კულტურის განვითარებული ეტაპი სამხრეთ კავკასიაში - ბედენის კულტურა.
სემინარი: ადრეეორდანული კულტურის ბრინჯაოს მეტალურგიის საკითხები. მეტალურგიის სარესურსო ბაზების საკითხი. შუა ბრინჯაო I – გარდატეხის ეპოქა ლითონწარმოებაში. ადრეეორდანული კულტურა – ოქრომჭედლობის პირველი საფეხური კავკასიაში. ადრეეორდანული კულტურის განვითარებული ეტაპი სამხრეთ კავკასიაში - ბედენის კულტურა.
ლიტ.: №№ 1, გვ. 77-81; 2, გვ. 54-61; 6, გვ. 50-56; 16, გვ. 59-

66; 24,გვ.64-68; 25, გვ.77-85; 27,გვ.65-71.

თემა IX.

ლექცია: კარმირ-ბერდის (თაზაკენის) და სევან-უზერლიკის შუა ბრინჯაოს ხანის კავკასიის კულტურები. მათი წამყვანი კომლექსები და დამახასიათებელი თავისებურებები.

სემინარი: კარმირ-ბერდის (თაზაკენის) და სევან-უზერლიკის შუა ბრინჯაოს ხანის კავკასიის კულტურები. მათი წამყვანი კომლექსები და დამახასიათებელი თავისებურებები.

ლიტ.: №№ 3, გვ. 53-58; 5,გვ, 37-43; 6, გვ.57-65; 7,გვ. 56-64; 16,გვ.67-72; 22,გვ.50-56; 24,გვ.69-76; 25, გვ.86-91; 27,გვ.72-75; 28, გვ.63-68.

თემა X.

ლექცია: კარმირ-ვანქის კულტურა სამხრეთ კავკასიაში. მისი ლოკალიზაციის, კულტურული ატრიბუციის და ქრონოლოგიური კუთვნილების პრობლემები. კარმირ-ვანქის კომპლექსები და სამარხეული ინვენტარი.

სემინარი: კარმირ-ვანქის კულტურა სამხრეთ კავკასიაში. მისი ლოკალიზაციის, კულტურული ატრიბუციის და ქრონოლოგიური კუთვნილების პრობლემები. კარმირ-ვანქის კომპლექსები და სამარხეული ინვენტარი.

ლიტ.: №№ 3, გვ. 59-64; 5,გვ, 44-48; 7,გვ. 65-68; 16,გვ.73-79; 24,გვ.77-83; 25, გვ.92-97; 27,გვ.76-79; 28, გვ.69-74.

თემა XI.

ლექცია: შუა ბრინჯაოს ხანის II ეტაპი – თრიალეთის ბრწყინვალე ყორღანების კულტურა და მისი ძირითადი მახასიათებლები. მისი სამარხეული ძეგლები საქართველოში და დანარჩენ კავკასიაში. თრიალეთური კულტურის დაკრძალვის წესი და თავისებურებანი. თრიალეთური კულტურის კერამიკული და ბრინჯაოს მეტალურგიის ნაწარმი. თრიალეთური კულტურის ოქრომჭედლობა – ოქრომჭედლობის აყვავების პირველი ეტაპი კავკასიაში. თრიალეთური კულტურის ქრონოლოგიის და კულტურული კუთვნილების საკითხები.

სემინარი: შუა ბრინჯაოს ხანის II ეტაპი – თრიალეთის ბრწყინვალე ყორღანების კულტურა და მისი ძირითადი მახასიათებლები. მისი სამარხეული ძეგლები საქართველოში და დანარჩენ კავკასიაში.

თრიალეთური კულტურის დაკრძალვის წესი და თავისებურებანი. თრიალეთური კულტურის კერამიკული და ბრინჯაოს მეტალურგიის ნაწარმი. თრიალეთური კულტურის ოქრომჭედლობა – ოქრომჭედლობის აყვავების პირველი ეტაპი კავკასიაში. თრიალეთური კულტურის ქრონოლოგიის და კულტურული კუთვნილების საკითხები.

ლიტ.: №№1, გვ. 95-98; 2,გვ.76-82; 3, გვ. 65-73; 5,გვ. 49-54; 6, გვ.73-79; 7,გვ. 69-77; 16,გვ.80-84; 25, გვ.98-94; 27,გვ.80-86; 28, გვ.75-79.

თემა XII.

ლექცია: კავკასიის გვიან ბრინჯაოს ხანის კულტურა. ყობანური კულტურა და მისი ძირითადი ნიშნები. გვიან ბრინჯაოს ხანის მატერიალური კულტურის დახასიათება. გვიან ბრინჯაოს ხანის კულტურის ნამოსახლარები, სამაროვნები და საკულტო ძეგლები.

სემინარი: კავკასიის გვიან ბრინჯაოს ხანის კულტურა. ყობანური კულტურა და მისი ძირითადი ნიშნები. გვიან ბრინჯაოს ხანის მატერიალური კულტურის დახასიათება. გვიან ბრინჯაოს ხანის კულტურის ნამოსახლარები, სამაროვნები და საკულტო ძეგლები.

ლიტ.: №№ 3, გვ. 74-79; 5,გვ. 55-59; 6, გვ.80-89; 7,გვ. 78-85; 16,გვ.85-89;25, გვ.95-99; 27,გვ.87-92.

თემა XIII.

კავკასიის ადრერკინის ხანის კულტურა და მისი წამყვანი ძეგლები, მისი ძირითადი ნიშნები. მატერიალური კულტურის წამყვანი ელემენტები და მათი დახასიათება. კერამიკული ნაწარმი. ლითონწარმოების ნიმუშები და რკინის მეტალურგიის საკითხები. განვითარებული ანტიკური ხანის დახასიათება კავკასიის ამ ეპოქის ძეგლების მიხედვით.

სემინარი: კავკასიის ადრერკინის ხანის კულტურა და მისი წამყვანი ძეგლები, მისი ძირითადი ნიშნები. მატერიალური კულტურის წამყვანი ელემენტები და მათი დახასიათება. კერამიკული ნაწარმი. ლითონწარმოების ნიმუშები და რკინის მეტალურგიის საკითხები. განვითარებული ანტიკური ხანის დახასიათება კავკასიის ამ ეპოქის ძეგლების მიხედვით.

ლიტ.: №№ 1, გვ. 105-108; 2,გვ.88-95; 3, გვ. 79-86; 5,გვ. 60-66; 6, გვ.90-94; 7,გვ. 86-91; 16,გვ.90-96; 24,გვ.94-99; 25, გვ.100-104; 28, გვ.87-94.

თემა XIV.

ლექცია: კავკასია გვიანანტიკურ და ადრეშუასაუკუნეების ეპოქაში. მისი ქრესტომათიული ძეგლები სამხრეთ და ჩრდილო კავკასიის რეგიონში.

სემინარი: კავკასია გვიანანტიკურ და ადრეშუასაუკუნეების ეპოქაში. მისი ქრესტომათიული ძეგლები სამხრეთ და ჩრდილო კავკასიის რეგიონში.

ლიტ.: 1, გვ. 109-113; 2, გვ. 96-101; 3, გვ. 87-94; 5, გვ. 67-72; 6, გვ. 95-98; 7, გვ. 92-97; 16, გვ. 97-102; 22, გვ. 91-96.

თემა XV.

ლექცია: კავკასია განვითარებული შუა საუკუნეების ხანაში. კავკასიის განვითარებული შუა საუკუნეების კულტურები. ამ რეგიონის კულტურათა განვითარებული შუა საუკუნეების ქრესტომათიული ხასიათის ძეგლები.

სემინარი: კავკასია განვითარებული შუა საუკუნეების ხანაში. კავკასიის განვითარებული შუა საუკუნეების კულტურები. ამ რეგიონის კულტურათა განვითარებული შუა საუკუნეების ქრესტომათიული ხასიათის ძეგლები.

ლიტ.: 1, გვ. 114-121; 2, გვ. 102-107; 3, გვ. 95-99; 5, გვ. 73-78; 6, გვ. 99-104; 7, გვ. 98-105; 16, გვ. 103-107; 22, გვ. 97-105; 24, გვ. 104-108; 25, გვ. 113-119; 28, გვ. 99-106.

შეფასება

დასწრება – 10 %

კოლიქვიუმი – 30% (15 % . 2)

პრეზენტაცია სემინარზე – 20%

საბოლოო გამოცდა – 40%

გამოცდის სახე – წერიტი.

კრედიტის მინიჭების წინაპირობაა საბოლოო შეფასების 50% (20 ქულა).

სავალდებულო ლიტერატურა:

1. ო. ჯაფარიძე, საქართველოს ისტორიის სათავეებთან, პირველყოფილი ეპოქა, თბ., 2003.
2. ო. ჯაფარიძე, ქართველი ერის ეთნოგენეზის სათავეებთან, თბ., 2006.
3. ო. ჯაფარიძე, არქეოლოგიური გათხრები თრიალეთში.- თბილისი, 1969.
4. ო. ჯაფარიძე, ქართველი ტომების ეთნო-კულტურული ისტორიისათვის. – თბ., 1998.
5. ო. ლორთქიფანიძე, ძველი ქართული

- ცივილიზაციის სათავეებთან, თბ., 2002.
6. საქართველოს არქეოლოგია, ტ. I, 1991.
 7. საქართველოს არქეოლოგია, ტ. II, 1992.
 8. მ. ფუთურიძე, შუა ბრინჯაოს ხანის კულტურათა განვითარების სურათი სამხრეთ კავკასიაში. “ძიებანი”, დამატებანი X., თბილისი, 2003.
 9. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. I, თბ., 1971.
 10. თ. კილურაძე, აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ადრესამიწათმოქმედო კულტურის პერიოდიზაცია, თბ., 1976.
 11. ფხაკაძე გ. მტკვარ-არაქსის კულტურა დასავლეთ საქართველოში. – თბილისი, 1993.

12. თბილისის არქეოლოგიური ძეგლები, I, რ აბრამიშვილის რედაქტორობით. თბ. 1978.

13. მიქელაძე თ. ძიებანი კოლხეთისა და სამხრეთ-აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთის უძველესი მოსახლეობის ისტორიიდან, თბ. 1974.
14. Археология. Эпоха бронзы Кавказа и Средней Азии. Ранняя и Средняя бронза Кавказа. М., 1994.
15. Асланов Г. Ваидов Р. Йоне Р. Древний Мингечаур, Баку 1959
16. Ахундов Т. Северо-Западный Азербайджан в эпоху Энеолита и Бронзы. – Баку, 2001.
17. Деведжян. С. Археологические исследования в Ташир-Дзорагете. – Ереван, 2001.
18. Крупнов Е. Древняя история северного Кавказа, М 1960
19. Крупнов Е. Древняя история и культура Кабарды, М. 1957.
20. Кушнарева К. Южный Кавказ в 9-2 тыс. до н.э. – СПб., 1993.
21. Куфтин Б. Археологические раскопки Триалети. – Тбилиси, 1941.
22. Лордкипанидзе О. Наследие древней Грузии, Тб. 1989.
23. Марковин В., Мунчаев Р. Северный Кавказ. – М., 2003.
- Мунчаев Р. Древнейшая культура северо-восточного Кавказа. – М., 1961.
24. Мунчаев Р. Кавказ на заре бронзового века. – М., 1975.
25. Рындина Н., Дегтярева А. Энеолит и бронзовый век. – М., 2002.
26. Северный Кавказ: Историко-Археологические очерки и заметки. Сб. статей., М., 2001.
27. Проблемы древней истории и культуры Северного Кавказа. – М., 2004.
28. Хачатрян Т. Древняя культура Ширака, Ер. 1975
29. Abramischvili R.. und M. Archaologische Denkmaler in Stadtgebiet von Tbilisi, Untervegs zum Goldenen

	<p>Vlies_Archaologische Funde aus Georgien , Saarbrucken,1995, 187-205. 30. Abramischvili R.. und M. Archaologische Denkmaler in Tbilisi, Vernissage, N2 ,52-57, Saarbrucken,1995</p>	
<p>სწავლების შედეგი:</p>	<p>აღნიშნული კურსის გაელის შემდეგ სტუდენტს შეეძლება ნათელი წარმოდგენა შეიქმნას კავკასიის სხვადასხვა ეპოქების კულტურული განვითარების მსვლელობის შესახებ. კავკასიის ვრცელ რეგიონში არსებული არქეოლოგიური კულტურების სიჭრელის, ამ რეგიონში მათი წარმოშობისათვის არსებული წინაპირობის და ტრადიციის შესახებ. სტუდენტებს ნათელი წარმოდგენა შეექმნებათ პრეისტორიული და ისტორიული ეპოქების ყველა არქეოლოგიური კულტურის, ქრესტომათიული არქეოლოგიური კომპლექსების და მრავალფეროვანი არტეფაქტების შესახებ.</p>	

სილაბუსი

2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება: რელიგიის ისტორია და რელიგია თანამედროვე მსოფლიოში
სასწავლო კურსის კოდი:

სასწავლო კურსის სტატუსი: სალექციო კურსი ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სტუდენტებისთვის.

სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა: სასწავლო წლის 1 სემესტრი (კვირაში 3 საკონტაქტო საათი).

ETCS 5 კრედიტი. 2 ლქ + დ/მ 2 სთ. = 15X2 + 15X 2 = 60 სთ. 1 სმ + დ/მ 2 სთ = 15 + 15 X 2 = 45 სთ. გამოცდა 20 სთ. სულ 125 სთ. : 25 = 5 ECTS

ლექტორი: ქეთევან ხუციშვილი, ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარული ფაკულტეტის სრული პროფესორი, ტელ: 39-16-06 (სახ.), 8 95 45-70-07 (მობ). E-mail: keti_khutsishvili@yahoo.com

სასწავლო კურსის მიზანი: რელიგია ანთროპოლოგიური თვალსაზრისით კულტურული ფენომენია, რომელიც კულტურული კონტექსტის გავლენის ქვეშ მყოფი ადამიანის გონების მდგომარეობის ასახვას წარმოადგენს. ანთროპოლოგიათა არსებითია არა ღვთაებრივი ტექსტების დადგენა, არამედ რელიგიური ან ასეთად მიჩნეული რწმენის გამოვლინებათა ანალიზი, ფაქტების აქტუალური კონტექსტის გათვალისწინებით. რელიგიის ანთროპოლოგიურ თეორიაში კულტურა რელიგიის განსაკუთრებული დეტერმინანტია. რელიგიის ფუნქციებს პრაქტიკული სოციალური საჭიროებების დაკმაყოფილება და პირადი სულიერი უსაფრთხოების ან ერთიანობის დაცვისთვის საფუძვლის შექმნა წარმოადგენს. ამ მიმართებით არსებითია კავშირი რელიგიასა და იდენტურობის საკითხს შორის. გლობალიზაციის შედეგია მოდერნიზაციის პროცესები, რისთვისაც დამახასიათებელია რწმენა-წარმოდგენების და პიროვნული არჩევანის გამოსატყვის სხვადასხვაობის ზრდა. ამასთან, მიმდინარეობს არატრადიციული რელიგიური ორგანიზაციების დაახლოება ან რიგ შემთხვევებში გაერთიანებაც. ამის საპასუხო რეაქციას კი ტრადიციული მიმდინარეობების ფუნდამენტალიზაცია წარმოადგენს. გლობალიზაცია-მოდერნიზაციის საერთო შედეგად კი რელიგიური სიტყვლე წარმოგვიდგება, თანმდევი პროცესებით ანუ დაძაბულობის მუხტის შეტანით საზოგადოებაში. ისტორიული კატაკლიზმებისა და არასტაბილურ დროში მცხოვრები ინდივიდები სულიერი წონასწორობის მისაღწევად ძირითადად რელიგიურ ღირებულებათა სისტემებს მიმართავენ. ამასთან, გლობალურ მოვლენას წარმოადგენს ძველ იდეებთან შედარებით არატრადიციული რელიგიური შეხედულებებისადმი ინტერესი, რასაც განიხილავს როგორც ზოგად ანთროპოლოგიური ასევე სოციოლოგიური მიხედვები. წარმოდგენილი კურსის მიზანია გააცნოს ახალგაზრდებს რელიგიის ანთროპოლოგიური კვლევის საფუძვლები და რელიგიური ვითარება თანამედროვე მსოფლიოში. პროგრამა გაყოფილია სამ ნაწილად. პირველ ბლოკში შედის რელიგიის ანთროპოლოგიური კვლევის თეორიული საკითხები, რომელთა ცოდნა აუცილებელი და მნიშვნელოვანია არა მარტო რელიგიის კვლევით დაინტერესებული ახალგაზრდებისათვის, არამედ ზოგადად საზოგადოებისა და თანამედროვე სოციალური ურთიერთობების მომავალ მკვლევართათვის. მეორე ბლოკში განხილული იქნება თანამედროვე მსოფლიოში მოქმედი რელიგიური მიმდინარეობები და ჯგუფები, მათი ჩამოყალიბების ისტორია, მოძღვრების არსი და პრაქტიკა, განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთდება თანამედროვეობასთან მიმართებაზე. ხოლო მესამე ბლოკი დაეთმობა თანამედროვე საქართველოში რელიგიური სიტუაციის განხილვას. რელიგიური შემწეობით ცნობილ საქართველოში ბოლო წლების მანძილზე დია ხასიათი მიიღო რელიგიურმა დაპირისპირებამ. ამ ფონზე ყალიბდება ნეგატიური სტერეოტიპები ამათუიშ რელიგიური ჯგუფის არსისა და საქმიანობის შესახებ. მასობრივი მედიის, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ზოგჯერ პოლიტიკური ინტერესების მქონე ჯგუფების მხრიდან რელიგიური (ან რელიგიური მოტივებით შენიღბული) წინააღმდეგობებით მანიპულირება აჩენს რელიგიური შეუწყნარებლობის სტიმულირებისა და რელიგიურ ნიადაგზე არსებული სოციალური დაძაბულობის სოციალურ კონფლიქტში გადაზრდის საშიშროებას. პროცესების ამ მიმართულებით განვითარება ხელს შეუშლის სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბებას და საზოგადოების კონსოლიდაციას დემოკრატიულ საფუძველზე, ამდენად არსებითი მნიშვნელობა აქვს ახალგაზრდები ფლობდნენ რეალურ ინფორმაციას როგორც რელიგიური ჯგუფების მოძღვრებისა და პრაქტიკის, ასევე საერთო რელიგიური ფონის შესახებ მსოფლიოში.

სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები: წარმოდგენილი კურსის შესწავლას განსაკუთრებული წინაპირობა არ აქვს.

სასწავლო კურსის ფორმატი: სალექციო და სასემინარო კურსი

სასწავლო კურსის შინაარსი

1 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 1. შესავალი. საგნის არსი. ტერმინთა დეფინიციები. ძირითადი ცნებები და ელემენტები. რელიგია და მეცნიერება. რელიგიის ანთროპოლოგიური კვლევა. კვლევის თავისებურებანი და მოკლე ისტორია. ანთროპოლოგიური მეთოდები და მიდგომები. რელიგიის ანთროპოლოგიური კვლევის ტრადიცია და ძირითადი საკითხები: მიულერი, სპენსერი, ტეილორი, ფრეზერი, დიურჰეიმი, ჰუმბერტი, ევანს-პრიტიჩარდი, ლენგი, მაკლენანი, რობერტსონ-სმიტი, რედკლიფ-ბრაუნი, ლევი-სტროსი, მოსი.

ლიტ:

1. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
2. ფანჯიკიძე თ. რელიგიური პროცესები საქართველოში XX და XXI საუკუნეთა მიჯნაზე, თბილისი, 2003
3. История религии, ред. Яблоков И.Н. Москва 2002
4. Народы и религии мира, энциклопедия, ред. Тишков В. А. Москва, 2000
5. Токарев С.А. Религия в истории народов мира, Москва 1986.
6. Morris B. Anthropological studies of religion, Cambridge University Press, 1987

2 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 2. რელიგია და სოციოლოგია. სოციოლოგიური მიდგომები და მეთოდები. რელიგია სოციოლოგიურ სკოლებში: თეორიული ანალიზი (დიურქჰეიმი, ვებერი). საზღვრების შესწავლა, შექმნა და გადალახვა. რელიგიური სტრატეგიკაცია და რელიგიურობის სტრატეგიკაცია. რელიგია და ფსიქოლოგია. ფსიქოლოგიური თეორიები რელიგიების შესახებ: რ. ოტტო, რადინი, რ. ლოვი, უ. ჯეიმსი, მალინოვსკი, ზ. ფროიდი, ე. ფრომი, კ. იუნგი, მ. ელიადე. რელიგია და ემოციები. რელიგია როგორც არქეტიპი. კოლექტიური არაცნობიერი. სიმბოლოთა ინტერპრეტაცია.

ლიტ:

1. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
2. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
3. ნადირაძე ე. მსოფლიო რელიგიები, თბილისი 1995
4. История религии, ред. Яблоков И.Н. Москва 2002
5. Народы и религии мира, энциклопедия, ред. Тишков В. А. Москва, 2000
6. Токарев С.А. Религия в истории народов мира, Москва 1986
7. Hendry J. An introduction to social anthropology London 1999
8. Morris B. Anthropological studies of religion, Cambridge University Press, 1987

3 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 3. რელიგიის თეორიული ანალიზი. რელიგიის კონცეპტუალიზაცია: მისი ანალიტიკურ კატეგორიად ქცევა. რელიგიის არსი, ფუნქციები და სტრუქტურა (სტრუქტურულ-ფუნქციონალური ანალიზი). პრობლემისადმი განსხვავებული მიდგომები (ლევე-ბრული, დუგლასი, ლიჩი, კასირერი, ტერნერი, ვან გენეპი). რელიგიური აზროვნება: სტრუქტურა და ჰერმენევტიკა (კ. ლევე-სტროსი, ე. გელნერი, ჯ. გუდი, ჰორტონი). რელიგიური აზროვნების ტიპები. სტერეოტიპთა პრობლემა.

სინკრეტიზმისა და სინთეზის პრობლემა. რიტუალური წარმოდგენების ენა. რიტუალური სიმბოლიზმი და სოციალური სტრუქტურა. რიტუალური პროცესი. რელიგიის კროს-კულტურული კვლევა. რელიგიის კვლევა კატეგორიებად დაყოფის გარეშე (ინტერდისციპლინარული კვლევა). რელიგია როგორც იდეოლოგია. დ. სტრაუსის, ფოიერბახის, ჰეგელის შეხედულებები რელიგიის შესახებ. ისტორიული მატერიალიზმი, რელიგია და კლასობრივი სტრუქტურა (მარქსი, ენგელსი). სტრუქტურული მარქსიზმი (მორის გოდელი). საზღვრებისა და ბარიერების შექმნის პრობლემა.

ტაბუ, ჭეშმარიტება და რელიგია. ეთნიკურ-რელიგიური ურთიერთობების საკითხი. რელიგიით მანიპულირების პრობლემა ღია კონფლიქტებში (გენოციდი ღვთის სახელით და ა.შ.). კულტი და ქარიზმა.

ლიტ:

1. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
2. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
3. ნადირაძე ე. მსოფლიო რელიგიები, თბილისი 1995
4. История религии, ред. Яблоков И.Н. Москва 2002
5. Народы и религии мира, энциклопедия, ред. Тишков В. А. Москва, 2000
6. Токарев С.А. Религия в истории народов мира, Москва 1986
7. Hendry J. An introduction to social anthropology London 1999
8. Morris B. Anthropological studies of religion, Cambridge University Press, 1987

4 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 4. რელიგია ისტორიულ ჭრილში. დრო და რელიგია. დროის როგორც სოციალური და კულტურული ფენომენის გავლენა რელიგიაზე. რელიგიის მნიშვნელობა ევოლუციაში. რიტუალი

და რელიგია კაცობრიობის ფორმირებაში. რიტუალი როგორც კომუნიკაციის განსხვავება. რიტუალი, როგორც ადაპტაციის საშუალება. რელიგიურობის ფორმები (ზოგადი დახასიათება). სამოქალაქო რელიგია. ფანატიზმი. ფუნდამენტალიზმი. ინტეგრალიზმი. ინკულტურაცია. რელიგიის ორგანიზაცია. რელიგიური ორგანიზაციის ტიპები: ეკლესია, სექტა, დენომინაცია, კულტი და სხვ. რელიგიური მოძრაობების კონსტრუქცია (კონტრ-კულტურის ფორმირება). მისი მიმართება ცენტრალურ ანთროპოლოგიურ ცნებებთან – საზოგადოება, ეგალიტარიზმი, ინდივიდუალიზმი, პოლიზმი, ავტონომია და ა.შ. რელიგია და კულტურა. ადამიანი როგორც კულტურული არსება. კულტურის მნიშვნელობა და გავლენა ინდივიდზე და საზოგადოებაზე. რელიგია როგორც კულტურული სისტემა. რელიგია როგორც კულტურა (კლიფორდ გირცი). ტრადიციის ცვლილება და რელიგიის ახლებური გააზრება - კოგნიციისა და კულტურის კავშირი.

ლიტ:

1. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
2. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
3. ალასანია გ. აღმსარებლობის როლი ეროვნული თვითშეგნების ჩამოყალიბებაში, კრ. ქართული საეკლესიო გალობა. ერი და ტრადიცია, თბილისი 2001
4. თოფჩიშვილი რ., ქურდიანი მ., ეთნიკური კონსოლიდაციისა და დიფერენციაციის რელიგიური ასპექტები, კრ. ქართველური მეტეკვიდრეობა V, ქუთაისი, 2001
5. ფანჯიკიძე თ. რელიგიური პროცესები საქართველოში XX და XXI საუკუნეთა მიჯნაზე, თბილისი, 2003
6. ცაცანაშვილი მ., სახელმწიფო და რელიგია, თბილისი 2001

5 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 5. რელიგია და საზოგადოება. საკრალურის სოციალური კონსტრუქცია. სულიერების მატერიალურობა. ობიექტების, ადგილისა და საზღვრების რელიგიურობა. რელიგიური ცხოვრების ელემენტარული ფორმები. რელიგიის განსხვავებული ფორმები და ორგანიზაცია განსხვავებულ საზოგადოებებში. რელიგია ცვალებად საზოგადოებაში: უთანაბრობა და სოციალური ცვლილება. რელიგია და მედია (ე.წ. “ელექტრონული ეკლესია”). რელიგია და მეცნიერება. ინტერკულტურული კომუნიკაციები და რელიგია. რელიგია და გენდერული კვლევები. ძალაუფლებისა და სქესის საკითხი რელიგიაში. სოციალური განსხვავებულობა რელიგიაში (რელიგიის პატრიარქალურობა). ქალთა უფლებები და რელიგიური ფუნდამენტალიზმი. რელიგია სოციალურ ჭრილში. ადამიანი როგორც სოციალური არსება. სოციალური რეალობის ჩამოყალიბება. ცოდნის უტილიტარობის საკითხი. ინდივიდის რეალობის ცვალებადი ბუნება. წარსულის მნიშვნელობა სოციალური წესრიგის ჩამოყალიბებაში. კოსმოგონია-კოსმოლოგია და სოციალური სტრუქტურა. სოციალური არაერთგვაროვნება/უთანასწორობა და რელიგია (სოციალური კონფლიქტის ანალიზი). რელიგია და სოციალური ცვლილებები. პირველადი და მეორადი სოციალიზაცია. სოციალური ტრანსფორმაცია, იდენტურობის პრობლემა და რელიგიური მოძრაობები. რელიგია და სოციალური სტრატეგიკაცია. რელიგიის სოციალური კონსტრუქცია და სტრუქტურა, პოზიციები და პერსპექტივები. რელიგიური ეთნოცენტრიზმი: ღირებულებები და მიზეზები. კონტექსტი და რელიგიის კავშირი სოციალური ყოფის სხვადასხვა არეებთან.

ლიტ:

1. გაჩეჩილაძე რ., ახლო აღმოსავლეთი: სივრცე, ხალხი და პოლიტიკა, თბ., 2003.
2. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
3. ხუციშვილი ქ. რელიგიური სიტუაციის ცვლილება და უსაფრთხოების პრობლემა თანამედროვე საქართველოში, თბილისი 2004
4. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
5. ცაცანაშვილი მ., სახელმწიფო და რელიგია, თბილისი 2001
6. ხუციშვილი ლ., რელიგია ჰეტეროგენულ საზოგადოებაში, წიგნში კონფლიქტური სიტუაციები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში, თბილისი 1998
7. Дергачев В. Геополитика, Киев, 2000
8. Дугин А. Основы Геополитики, Москва, 1999

6 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 6. რელიგია და პოლიტიკა. რელიგიისა და პოლიტიკის პოტენციური კომბინაციის თეორიული

ანალიზი. პოლიტიკა და ემოციები. რელიგია, პოლიტიკა და რიტუალი (რიტუალი როგორც პოლიტიკური აქცია). ეთნო-რელიგიური ობიექტების მნიშვნელობა და მათი პოლიტიკური გამოყენება. სახელმწიფოები, საზღვრები და დომინანტური სივრცის მიმართება. ეთნიკურობა, ნაციონალიზმი, პოლიტიკის ხსენებითი ავტორიტარიზმი, რელიგიური ტრანსნაციონალიზმი, რელიგიური იდენტურობა, დემოკრატია, სამოქალაქო საზოგადოება, სახელმწიფო, რელიგიური უმცირესობები, რელიგიურ-პოლიტიკური დიასპორები და პოლიტიკური რელიგია. რელიგია და პოლიტიკური ორგანიზაციების ევოლუცია – ანთროპოლოგიური პერსპექტივა. რელიგია და ყოველდღიური ყოფა. რეალობის სოციალური კონსტრუქცია. ტრადიციის ცვლილების გავლენა რელიგიურ სისტემებზე და ღირებულებებზე.

ლიტ:

1. გაჩეჩილაძე რ., ახლო აღმოსავლეთი: სივრცე, ხალხი და პოლიტიკა, თბ., 2003.
2. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
3. ხუციშვილი ქ. რელიგიური სიტუაციის ცვლილება და უსაფრთხოების პრობლემა თანამედროვე საქართველოში, თბილისი 2004
4. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
5. ცაცანაშვილი მ., სახელმწიფო და რელიგია, თბილისი 2001
6. ხუციშვილი ლ., რელიგია ჰეტეროგენულ საზოგადოებაში, წიგნში კონფლიქტური სიტუაციები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში, თბილისი 1998
7. Дергачев В. Геополитика, Киев, 2000
8. Дугин А. Основы Геополитики, Москва, 1999

7 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 7. რელიგია და თანამედროვეობა. რელიგია როგორც იდენტურობა. პოსტ-მოდერნისტული სამყაროს პოლიტიკა და რელიგია. ტრადიციის ცვლილება და “თანამედროვე რელიგიურობა”. თანამედროვე ნეო-პაგანიზმი: თეორიისა და პრაქტიკის მიმართება. სექულარიზაცია და დესეკულარიზაციის მიზეზები. პიროვნული ღირებულებები და იდენტურობის პრობლემა თანამედროვე სამყაროში. რელიგია და ეთნიკურობა. რელიგიის როლი თანამედროვე ნაციონალიზმის ჩამოყალიბებაში. პოლიტიკა და რელიგია თანამედროვე მსოფლიოში_რელიგია XXI საუკუნეში: განვითარების პერსპექტივები. სამოქალაქო პროცესები და ცივილიზაციების შედარებითი სწავლება. კატეგორიების საზღვრების გადაკვეთა.

ლიტ:

1. გაჩეჩილაძე რ., ახლო აღმოსავლეთი: სივრცე, ხალხი და პოლიტიკა, თბ., 2003.
2. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
3. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
4. ხუციშვილი ქ. რელიგიური სიტუაციის ცვლილება და უსაფრთხოების პრობლემა თანამედროვე საქართველოში, თბილისი 2004
5. ფანჯიკიძე თ. რელიგიური პროცესები საქართველოში XX და XXI საუკუნეთა მიჯნაზე, თბილისი, 2003
6. ცაცანაშვილი მ., სახელმწიფო და რელიგია, თბილისი 2001
7. ხუციშვილი ლ. რელიგიური რეორიენტაციის პრობლემები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში, წიგნში უსაფრთხოების სტრატეგიის ეთნიკური ასპექტები (პანკისის კრიზისი), თბილისი 2002
8. ხუციშვილი ლ., რელიგია ჰეტეროგენულ საზოგადოებაში, წიგნში კონფლიქტური სიტუაციები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში, თბილისი 1998

8 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 8. თანამედროვე რელიგიები: იუდაიზმი. მოკლე ისტორიული ექსკურსი. თანამედროვეობა და იუდაისტური წეს-ჩვეულებანი (ლოცვა, მეზუზა, ციციტი, წინადაცვეთა, განბანა და ა.შ.) დღესასწაულები (პასეჟი, შაბათი, სუკოტი, რომ-ჰაშანა, განკითხვის დღე). მარხვები. ნებადართული და აკრძალული საკვები. თაღმუდის და მისი მორალური დოქტრინა. კაბალა. მიმდინარეობები იუდაიზმში. მარგინალური იუდაიზმი.

ლიტ:

1. გაჩეჩილაძე რ., ახლო აღმოსავლეთი: სივრცე, ხალხი და პოლიტიკა, თბ., 2003.
2. პაპუაშვილი ნ. მსოფლიო რელიგიები საქართველოში, თბ. 2002

3. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
4. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
5. ხუციშვილი ქ. რელიგიური სიტუაციის ცვლილება და უსაფრთხოების პრობლემა თანამედროვე საქართველოში, თბილისი 2004

9 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 9. ბუდიზმი. მოკლე ისტორიული ექსკურსი. ბუდისტური კოსმოლოგია. ბუდისტური რწმენა და კულტები. ბუდისტური მორალი და ზნეობრივი იდეალი. ხსნის გზა. სანსარის ბორბალი. ბუდისტური წეს-ჩვეულებანი. წმინდა ადგილები. ღოცვა. თილისმათა რწმენა. შეხედულებანი სიკვდილის შესახებ. დაკრძალვის წესები. დღესასწაულები. კანონიკური ტექსტები: ტიპიტაკა, ვინაიაპიტაკა, სუტაპიტაკა, აბჰიდამაპიტაკა. არაკანონიკური ლიტერატურა. ბუდისტური თემი. ბუდიზმის ძირითადი მიმართულებანი და სკოლები (ტჰერავადა, მაჰაიანა, ვაჯრაიანა). მარგინალური ბუდიზმი. ბუდიზმის გავრცელების მოკლე ისტორია. ლამაიზმი. ლამაისტური ეთიკის საფუძველი. კანონიკური წიგნი „10 შავი ცოდვა და 10 თეთრი ღირსება“.

ლიტ:

1. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
2. История религии, ред. Яблоков И.Н. Москва 2002
3. Народы и религии мира, энциклопедия, ред. Тишков В. А. Москва, 2000
4. Токарев С.А. Религия в истории народов мира, Москва 1986

10 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 10. ინდოელთა რელიგიური შეხედულებები. მცირე ისტორიული ექსკურსი და ინდური კულტურის ზოგადი მიმოხილვა. ვედები და მათი გავლენა ინდოელთა ტრადიციულ ყოფაზე. ღვთაებათა ინდუისტური პანთეონი და კულტები. ჯადოსნობა. კოსმოგონია. შეხედულებები ამქვეყნიურ და იმქვეყნიურ ცხოვრებათა შესახებ. ბრაჰმანიზმი. წარმოდგენები სულთა გადასახლების შესახებ. ინდური მითოლოგია და ფოლკლორი (ზოგადი დახასიათება). ინდუისტური რელიგიური დღესასწაულები და მათი როლი ყოფით ტრადიციებში. ინდუისტური მიმდინარეობები (ვიშნუიზმი, შივაიზმი, შაკტიზმი). რეფორმირებული ინდუიზმი (შანკარაჩარია, კაბიტპანტი. ბრაჰმა სამაჯი, არია სამაჯი, რამაკრიშნას მისია). მარგინალური ინდუიზმი (ნეოინდუიზმი: ტრანსცენდენტალური მედიტაცია, ანანდა მარგა, შრი ჩინმოიას ცენტრი, სანიასინთა საერთაშორისო კომუნა, ღვთაებრივი სიცოცხლის საზოგადოება, ბრაჰმა კუმარისი, ტანტრა სანგჰა, კრიშნას ცნობიერების საერთაშორისო საზოგადოება, ღვთაებრივი ნათლის მისია). ჯაინიზმი (დიგამბარა, შვეტამბარა). სიკჰიზმი: (ორთოდოქსალური (ხალსა) და სექტანტური სიკჰიზმი (სახაჯდჰარი).

ლიტ:

1. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
2. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
3. ნადირაძე ე. მსოფლიო რელიგიები, თბილისი 1995
4. ფანჯიკიძე თ. რელიგიური პროცესები საქართველოში XX და XXI საუკუნეთა მიჯნაზე, თბილისი, 2003
5. История религии, ред. Яблоков И.Н. Москва 2002
6. Народы и религии мира, энциклопедия, ред. Тишков В. А. Москва, 2000
7. Токарев С.А. Религия в истории народов мира, Москва 1986
8. Шохин В. Брахманистская философия Москва, 1994

11 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 11. ქრისტიანობა. მოკლე ისტორიული ექსკურსი (ქრისტიანობის ჩასახვა, დრო და ადგილი. ქრისტიანობის კავშირი იმდროინდელ წინა აზიაში გავრცელებულ რელიგიურ შეხედულებებთან და ფილოსოფიურ სისტემებთან. აქტუალური ესქატოლოგიის სტადია. კულტის განვითარება. რომის იმპერიაში სახელმწიფო ეკლესიად ჩამოყალიბება. ქრისტიანული ეკლესიის ორგანიზაცია. ადრეული ქრისტიანული მიმდინარეობანი. ოფიციალური დოგმატური სისტემის ჩამოყალიბება. ქრისტიანობა და ანტიკური კულტურა. ქრისტიანული ღვთისმეტყველება. მისი ძირითადი არსი და

სისტემა). ქრისტიანული მორალის თავისებურებანი. ადამიანის ქრისტიანული იდეალი. დირებულებათა პრობლემა. ქრისტიანული კულტი და ღვთისმსახურება. ქრისტიანული საიდუმლოებანი. ლოცვა. ხატები. ჯვრის თავყანისცემა. რელიკვიათა და წმინდა ნაწილების კულტი. საკულტო ადგილები. დღესასწაულები. მარხვები. ბიბლია. ძირითადი მიმდინარეობანი ქრისტიანობაში. მართლმადიდებლობა (მოძღვრების არსი, გაჩენა-განვითარება, მართლმადიდებლური ეკლესიის ორგანიზაცია, თავისებურებანი). კათოლიციზმი (მოძღვრების არსი. ჩამოყალიბების ისტორია, ორგანიზაციული სტრუქტურა, იერარქია, თავისებურებანი). პროტესტანტიზმი (რელიგიური არსი, რეფორმისტული მოძრაობა, პროტესტანტიზმის გავრცელება, პროტესტანტული ორგანიზაციები: ლუთერანობა, კალვინიზმი, ანაბაპტიზმი, ანგლიკანიზმი, მენონიტები, ბაპტისტები, კვაკერები, მეთოდისტები, მორმონები, ადვენტისტები). ქრისტიანული სექტები. ქრისტიანობა და თანამედროვე მსოფლიო. ეკუმენისტური მოძრაობა.

ლიტ:

1. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
2. გაბიძაშვილი ო. პროტესტანტიზმი (II გამოცემა) თბილისი 2001
3. ნადირაძე ე. მსოფლიო რელიგიები, თბილისი 1995
4. ფანჯიკიძე თ. რელიგიური პროცესები საქართველოში XX და XXI საუკუნეთა მიჯნაზე, თბილისი, 2003
5. Бессонов М. Православие в наши дни, Москва, 1990
6. Гараджа В. Протестантизм, Москва, 1971
7. История религии, ред. Яблоков И.Н. Москва 2002
8. Народы и религии мира, энциклопедия, ред. Тишков В. А. Москва, 2000
9. Чанышев А. Протестантизм, Москва, 1969
10. Христианство, словарь под ред. Митрохина Л.Н., Лещинского А.Н., Одинцова М.И., и Рашковой Р.Т. Москва, 1994

12 კვირა 2ლკ.+1სმ

თემა 12. ისლამი. მოკლე ისტორიული ექსკურსი (რელიგიური ვითარება არაბეთის ნახევარკუნძულზე მუჰამედამდე, ისლამის ჩასახვა-განვითარების დრო და პირობები). მუსლიმანური თემი. ისლამის სამართლებრივი სისტემა რელიგიური კანონი. ისლამური მისტიკა მუსლიმანური ღვთისმეტყველება. ალაჰის რწმენა. უკედავი სულები, საშინელი სამსჯავრო, ჯოჯოხეთი და სამოთხე. ანგელოზთა და დემონთა კულტი. წინასწარგანსაზღვრულობის დოგმატი. ისლამის ზნეობრივი პრინციპები და ზნეობრივი იდეალის მიღწევის საშუალებები. წეს-ჩვეულებები (ყურანის კითხვა, ნამაზი, სუნატი, მოწყალების გაცემა, ჰაჯი, წმინდა ადგილთა კულტი) დღესასწაულები: ლეილიადი, ალ კადრი, ურაზა-ბაირამი, ყურბან-ბაირამი, მირაჯი შახსეი-ვახსეი, მავლუდი და ა.შ. მარხვები. ყურანი. ისლამური მიმდინარეობანი: შიიზმი და სუნიზმი, მათი წარმოშობა და გავრცელების არეალი. ისლამი და ნაციონალიზმი. ისლამური სექტები (ვაჰაბიტები, სენუსიტები, ახმადია, შავი მუსლიმანები, სუბუდი). ისლამის რეფორმაციის საერთო დახასიათება. თანამედროვე მსოფლიო და ისლამი.

ლიტ:

1. გაჩეჩილაძე რ., ახლო აღმოსავლეთი: სივრცე, ხალხი და პოლიტიკა, თბ., 2003.
2. პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
3. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
4. ისლამი. ენციკლოპედიური ცნობარი, რედ. გ. ბერაძე, თბილისი 1999
5. ნადირაძე ე. მსოფლიო რელიგიები, თბილისი 1995
6. История религии, ред. Яблоков И.Н. Москва 2002
7. Народы и религии мира, энциклопедия, ред. Тишков В. А. Москва, 2000
8. Токарев С.А. Религия в истории народов мира, Москва 1986

13 კვირა 2ლკ.+1სმ

თემა 13. თანამედროვე რელიგიური მიმდინარეობანი. თავისუფალი ეკლესიები. ეზოთერული ჯგუფები. რელიგიურ-ფილოსოფიური მიმდინარეობანი. ახალგაზრდული რელიგიები. „ახალი რელიგიები“. სინკრეტული კულტები (საიანტოლოგთა ეკლესია, თეთრი სამძო, პორფირი ივანოვის ერესი, ახალი საუკუნე (New Age), აგნი-იოგა, თეოსოფია, ანთროპოსოფია, ახალი აკროპოლი,

იუნივერი, სპირიტუალიზმი, ამერიკული სინკრეტული კულტები (პეიოტიზმი, სანტერია, პალერია, აფროამერიკული ვუდუ, უმბანდა).

ლიტ:

1. პაპუაშვილი ნ. მსოფლიო რელიგიები საქართველოში, თბ. 2002
2. ხუციშვილი ქ. რელიგიური სიტუაციის ცვლილება და უსაფრთხოების პრობლემა თანამედროვე საქართველოში, თბილისი 2004
3. Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985
4. ფანჯიკიძე თ. რელიგიური პროცესები საქართველოში XX და XXI საუკუნეთა მიჯნაზე, თბილისი, 2003
5. Народы и религии мира, энциклопедия, ред. Тишков В. А. Москва, 2000

14 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 14 რელიგიური ვითარება თანამედროვე საქართველოში: რელიგიური სიტუაცია საქართველოში. ქრისტიანობა საქართველოში. გავრცელების პირობები და ისტორია. ქართული ქრისტიანობის ეროვნულ რელიგიურ ფენომენად ქცევა. მისი სინკრეტული ხასიათი. ქრისტიანული ეკლესიის ისტორია საქართველოში. ქრისტიანობა და ქართული კულტურა. ისლამი საქართველოში: გავრცელების ისტორია, დრო, პირობები, მიზეზები და შედეგები. ეროვნულისა და რელიგიურის მიმართება ქართველ მუსლიმანთა ტრადიციულ ყოფაში. საქართველოში დღეს არსებული სხვა ტრადიციული რელიგიების მოკლე დახასიათება, გავრცელების დრო და პირობები. რელიგიური მიკუთვნებულობის მიმართება ეროვნულ იდენტურობასთან. სახელმწიფოსა და რელიგიის მიმართების საკითხი.

ლიტ:

1. პაპუაშვილი ნ. მსოფლიო რელიგიები საქართველოში, თბ. 2002
2. ხუციშვილი ქ. რელიგიური სიტუაციის ცვლილება და უსაფრთხოების პრობლემა თანამედროვე საქართველოში, თბილისი 2004
3. გეგეშიძე დ. საქართველოს რელიგიური რუკა, საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დაცვის სახელმწიფო დეპარტამენტის შრომების კრებული I თბ. 2002
4. საქართველოს მოსახლეობის 2002 წლის პირველი საყოველთაო ეროვნული აღწერის ძირითადი შედეგები, საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი, თბ. 2004
5. ფანჯიკიძე თ. რელიგიური პროცესები საქართველოში XX და XXI საუკუნეთა მიჯნაზე, თბილისი, 2003
6. ცაცანაშვილი მ., სახელმწიფო და რელიგია, თბილისი 2001

15 კვირა 2ლქ.+1სმ

თემა 15. რელიგიური ორგანიზაციები თანამედროვე საქართველოში. საქართველოში მოქმედ არატრადიციული რელიგიური ჯგუფების კლასიფიკაცია. I. ქრისტიანული ან ქრისტიანობაზე პრეტენზიის მქონე ჯგუფები: 1. ქართული ჯგუფები; ა) საპატრიარქოდან გამოყოფილი (მკალავიშვილის ჯგუფი, ივანოვის ჯგუფი, განკვეთილი მოძღვრები); ბ) ახლად შექმნილი (მძლეველი, პრომეთეს ცეცხლი) 2. უცხოური ჯგუფები (ახალსამოციქულო ეკლესია, ორმოცდაათიანელები, იელოველები, მეშვიდე დღის ადვენტიტები, სახარებისეულად მორწმუნენი, ახალი დვთაებრივი სიტყვა, სხნის კავშირი, ჭეშმარიტი ქრისტიანები, ბოსტონის ჯგუფი, მუნიზმი); II. აღმოსავლური ჯგუფები (კრიშნაიზმი, რაჯნეშიზმი); III. ისლამური ჯგუფები (ვაჰაბიზმი, ბაჰაიზმი); IV. განსაკუთრებული ჯგუფები (საიანტოლოგია, ანთროპოსოფია).

ლიტ:

1. პაპუაშვილი ნ. მსოფლიო რელიგიები საქართველოში, თბ. 2002
2. ხუციშვილი ქ. რელიგიური სიტუაციის ცვლილება და უსაფრთხოების პრობლემა თანამედროვე საქართველოში, თბილისი 2004
3. გეგეშიძე დ. საქართველოს რელიგიური რუკა, საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დაცვის სახელმწიფო დეპარტამენტის შრომების კრებული I თბ. 2002
4. საქართველოს მოსახლეობის 2002 წლის პირველი საყოველთაო ეროვნული აღწერის ძირითადი შედეგები, საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი, თბ. 2004
5. ფანჯიკიძე თ. რელიგიური პროცესები საქართველოში XX და XXI საუკუნეთა მიჯნაზე, თბილისი, 2003

6. ცაცანაშვილი მ., სახელმწიფო და რელიგია, თბილისი 2001 გაჩეჩილაძე რ., ახლო აღმოსავლეთი: სივრცე, ხალხი და პოლიტიკა, თბ., 2003.

შეფასება	სალექციო კურსის მსვლელობისას გათვალისწინებულია ორი კოლოქვიუმის ჩატარება, სტუდენტებს მოეთხოვებათ სემინარზე სამი პრეზენტაცია. საბოლოო შეფასებისთვის ჩატარდება წერთი გამოცდა. შეფასდება, როგორც სასწავლო პროგრამის ცოდნა, ასევე პრეზენტაცია და კოლოქვიუმის შედეგები.	
	დასწრება	5%
	კოლოქვიუმში მონაწილეობა	20%X2=40%
	პრეზენტაცია სემინარზე	5%X3=15%
	საბოლოო გამოცდა	40%
	საბოლოო შეფასება	100%

სავალდებულო ლიტერატურა:

- 1 გაჩეჩილაძე რ., ახლო აღმოსავლეთი: სივრცე, ხალხი და პოლიტიკა, თბ., 2003.
- 2 პაპუაშვილი ნ. მსოფლიო რელიგიები საქართველოში, თბ. 2002
- 3 პაპუაშვილი ნ., რელიგიის კარიბჭე (რელიგიის ისტორია), თბილისი, 1996
- 4 ხუციშვილი ქ. რელიგიური სიტუაციის ცვლილება და უსაფრთხოების პრობლემა თანამედროვე საქართველოში, თბილისი 2004
- 5 Пучков Г.И. Современная география религий, Москва 1985

დამატებითი ლიტერატურა:

- 6 ალასანია გ. აღმსარებლობის როლი ეროვნული თვითშეგნების ჩამოყალიბებაში, კრ. ქართული საეკლესიო გალობა. ერი და ტრადიცია, თბილისი 2001
- 7 გაბიძაშვილი ო. პროტესტანტიზმი (II გამოცემა) თბილისი 2001
- 8 გეგეშიძე დ. საქართველოს რეგლიგიური რუკა, საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დაცვის სახელმწიფო დეპარტამენტის შრომების კრებული I თბ. 2002
- 9 თოფჩიშვილი რ., ქურდიანი მ., ეთნიკური კონსოლიდაციისა და დიფერენციაციის რელიგიური ასპექტები, კრ. ქართველური მეგვიდრობა V, ქუთაისი, 2001
- 10 ისლამი. ენციკლოპედიური ცნობარი, რედ. გ. ბერაძე, თბილისი 1999
- 11 ნადირაძე ე. მსოფლიო რელიგიები, თბილისი 1995
- 12 საქართველოს მოსახლეობის 2002 წლის პირველი საყოველთაო ეროვნული აღწერის ძირითადი შედეგები, საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი, თბ. 2004
- 13 ფანჯიკიძე თ. რელიგიური პროცესები საქართველოში XX და XXI საუკუნეთა მიჯნაზე, თბილისი, 2003
- 14 ცაცანაშვილი მ., სახელმწიფო და რელიგია, თბილისი 2001
- 15 ხუციშვილი ლ. რელიგიური რეორიენტაციის პრობლემები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში, წიგნში უსაფრთხოების სტრატეგიის ეთნიკური ასპექტები (პანკისის კრიზისი), თბილისი 2002
- 16 ხუციშვილი ლ., რელიგია ჰეტეროგენულ საზოგადოებაში, წიგნში კონფლიქტური სიტუაციები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში, თბილისი 1998
- 17 Бессонов М. Православие в наши дни, Москва, 1990
- 18 Гараджа В. Протестантизм, Москва, 1971
- 19 Дергачев В. Геополитика, Киев, 2000
- 20 Дугин А. Основы Геополитики, Москва, 1999
- 21 История религии, ред. Яблоков И.Н. Москва 2002
- 22 Народы и религии мира, энциклопедия, ред. Тишков В. А. Москва, 2000
- 23 Токарев С.А. Религия в истории народов мира, Москва 1986
- 24 Чанышев А. Протестантизм, Москва, 1969

- 25 Шохин В. Брахманистская философия Москва, 1994
- 26 Христианство, словарь под ред. Митрохина Л.Н., Лещинского А.Н., Одинцова М.И., и Рашковой Р.Т. Москва, 1994
- 27 Яновский Р. Глобальные изменения и социальная безопасность, Москва, 1999
- 28 Gasper H., Myller J., Valentin F.; Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen, Herder. Freiburg-Basel-Wien, 1995.
- 29 Hendry J. An introduction to social anthropology London 1999
- 30 Huntington S. Clash of Civilisations, "Foreign Affairs", 1993.
- 31 Morris B. Anthropological studies of religion, Cambridge University Press, 1987
- 32 Reichley A. J. Religion in American Public Life .The Brookings Institution Washington 1985

სწავლის შედეგი: კურსის დასრულების შემდეგ ახალგაზრდებს ექნებათ რეალური წარმოდგენა თანამედროვე მსოფლიოში მოქმედი რელიგიური ორგანიზაციებისა და არსებული მიმდინარეობების შესახებ. მათ შეეძლება წარმოდგენა, როგორც ცალკეული რელიგიური ჯგუფების მოძღვრებისა და პრაქტიკის, ასევე საერთო რელიგიური ფონის შესახებ მსოფლიოში.

2009/2010 სასწავლო წელი

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ს ი ლ ა ბ უ ს ი

სასწავლო კურსის დასახელება:	კავკასიის ხალხთა ფიზიკური ანთროპოლოგია
სასწავლო კურსის სტატუსი:	საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის სპეციალობის საბაკალავრო პროგრამის სტუდენტებისათვის. შავალდებულო.
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა:	I სემესტრი
ჩთშ	სასწავლო კურსის კრედიტის რაოდენობა-5 კრედიტი -125 სთ. საკონტაქტო - 60 სთ. ლექცია - 30 სთ. სემინარი - 30 სთ. დამოუკიდებელი მუშაობისათვის - 65 სთ.
ლექტორი:	ლიანა ბითაძე ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი ე-მაილ: ლია.ბიტაძე@tsu.edu.ge სამსახ. 95 74 46 სახლი 75 10 52 მობ. 893 39 70 71
სასწავლო კურსის მიზანი:	საქართველოსა და კავკასიის ხალხთა ანთროპოლოგიური თავისებურება დიდი ხანია იპყრობდა და ახლაც საყოველთაო ყურადღების ცენტრშია

	<p>სხცადასხვა დარგის სპეციალისტებს შორის. ეთნიკური ანთროპოლოგია ეძებს რასობრივ და ტომობრივ ელემენტებს, რომლებიც შესულია ამა თუ იმ ეთნისში. ამდენად ანთროპოლოგიური მასალა იქცევა ისტორიული პროცესების შესწავლის წყაროდ. თანამედროვე მოსახლეობის ანთროპოლოგიური შედგენილობისა და ეთნოგენეზის კვლევამ ზოგადად აჩვენა, რომ ხალხთა კულტურული და ენობრივი ნათესაობა ხშირად არ შეესაბამება მათ წარმომავლობით ნათესაობას, რადგან ენა და კულტურა შეიძლება გვრცელდეს მათი მატარებლების გარეშე, ხოლო ანთროპოლოგიურ ტიპს ყოველთვის თან ახლავს ენისა და კულტურის გავრცელება. სასწავლო კურსის მიზანია-გავაცნოთ ანთროპოლოგიის კურსის საფუძვლები, კავკასიის ხალხთა ფიზიკური ტიპის ჩამოყალიბების თავისებურება, მათ შორის არსებული ეთნოგენეტიკური კავშირები დარგის ფართო მონაცემთა საფუძველზე, რაც მისცემს საშუალებას სტუდენტებს შეძლონ ანთროპოლოგიური კვლევის შედეგები გამოიყენონ კავკასიის ხალხთა ეთნოგენეზის კვლევაში.</p>
<p>სასწავლო კურსის წინაპირობები:</p>	<p>წინაპირობის გარეშე</p>
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი:</p>	<p>ლექცია, სემინარი</p>
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი: ფიზიკური ანთროპოლოგია, არის მეცნიერება ადამიანის შესახებ, რომლის ძირითადი დარგებია: მორფოლოგია, ანთროპოგენეზი და რასათმცოდნეობა. მორფოლოგია სწავლობს ადამიანის ორგანიზმის ინდივიდუალურ, ასაკობრივ, სქესობრივ და ტერიტორიულ თავისებურებებს. ანთროპოგენეზი – მეცნიერება ადამიანის წარმოშობასა და ჩამოყალიბებას. მაშასადამე, ანთროპოგენეზი არის მორფოლოგია განხილული დროში. რასათმცოდნეობა სწავლობს ადამიანის რასებისა და ეთნიკური ჯგუფების მორფოლოგიურ თავისებურებებსა და ვარიაციებს, იკვლევს თანამედროვე რასობრივი, ეთნიკური და ტერიტორიული ჯგუფების წარმოშობისა და ნათესაობის საკითხებს. ეს კი არის მორფოლოგია განხილული სივრცეში.</p>	
<p>1.</p>	<p>ლექცია № I (2სთ.)</p> <p>ფიზიკური ანთროპოლოგიის საგანი, ძირითადი მიმართულებები, საბუნებისმეტყველო და საზოგადოებრივ მეცნიერებებთან კავშირი.</p> <p>ლიტ:</p> <p>1.Я.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с. 6-10. 2.Е.Н.Хрисанфова, И.В.Перевозчиков. Антропология. М.1999, 300 с. 3. В.М.Харитонов, А.П.Ожогова, Е.З. Година, Е.Н. Хрисанфова, В.А.Бацевич. Антропология.М."Владос", 2003, с. 4-6.</p> <p>სემინარი №1 (2სთ.)</p> <p>ადამიანის სხეულის ზოგადი მიმოხილვა. ანთროპოლოგიური წერტილები და ტერმინები.</p> <p>ლიტ:</p> <p>1.მ.აბდუშელიშვილი კრანოლოგია, თბ., “განათლება” 1976, გვ. 21-53.</p>
<p>2.</p>	<p>ლექცია №2 (2სთ.)</p>

რასის ზოგადი ცნება. რასის წარმოქმნის პრობლემა. რასათწარმოქმნელი კერები. რასისტული თეორიები.

ლიტ:

- 1.Я.Я.Рогинский, М.Г.Левин, Антропология, М.,1978., с. 341-349.
- 2.В.В.Бунак, М.Ф.Нестурх, Я.Я.Рогинский. Антропология, 1941, с.363-368.

სემინარი №2 (2სთ.)

სხეულის საფარველი, როგორც I კატეგორიის რასათმადიფერენცირებელი ნიშნები (კანი, თმები, პიგმენტაცია: კანის, თმების თვალების).

ლიტ:

- 1.М.Г.Абдушелишвили. Антропологическая методика. Тб, “Мецниереба”, 1992, с. 38-44.
- 2.Я.Я.Рогинский, М.Г.Левин, Антропология, М.,1978., с. 50-54.

3.

ლექცია № 3 (2სთ.)

რასობრივი დაყოფის პრინციპები და თანამედროვე მოსახლეობის რასობრივი შემადგენლობა, რასობრივი ნიშნების ასაკობრივი ცვალებადობა.

ლიტ:

1. Я.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с.366-373.
2. В.М.Харитонов, А.П.Ожогова, Е.З.Година, Е.Н.Хрисанфова, В.А.Бацевич, Антропология.М.”Владос”, 2003, с.240-251.
3. В.П. Алексеев О некоторых положениях теории расового анализа. Вопросы антропологии, 1962.вып.9. с. 43-63.

სემინარი №3 (2სთ.)

სახის ქსოვილების რბილი ნაწილები (თვალის არე, ცხვირი, ტუჩები, ყურის ნიჟარა) და თანამედროვე ადამიანთა მრავალფეროვნება (რასობრივი შემადგენლობა).

ლიტ:

1. М.Г.Абдушелишвили. Антропологическая методика. Тб, “Мецниереба”, 1992, с. 50-70.
2. Я.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с. 115-122.

4.

ლექცია № 4 (2სთ.)

კავკასიის ხალხთა ანთროპოლოგიური შემადგენლობა. ძირითადი კლასიფიკაციები. საერთო და სადავო საკითხები. ანთროპოლოგიური ნიშნების ეპოქალური ტრანსფორმაცია.

ლიტ:

- 1.В.П.Алексеев. Происхождение народов Кавказа. М. Наука, 1974, с.83-153.
- 2.М.Г.Абдушелишвили. Антропология древнего и современного населения Грузии. Тб."Мецниереба", 1964, с. 66-73.
- 3.Абдушелишвили М.Г. Антропологический генезис аборигенного населения Кавказа. Тр. МОИП . М."Наука",1972, т. X III с.226-233.

სემინარი №4 (2სთ.)

სხეულის ზომა, მასა და პროპორციები. ეთნო-გეოგრაფიული განაწილება და სტატისტიკური მახასიათებლები.

ლიტ:

1. Я.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с. 60-69.

5.

ლექცია № 5 (2სთ.)

ქართველები. ძოგადი მორფოლოგიური დახასიათება. თანამედროვე და უძველესი ანთროპოლოგიური ტიპები.

ლიტ:

1. В.В.Бунак. Антропологический состав населения Кавказа. Вестн.Гос.Музея Грузии.1946., т.ХІІІ- А, с. 89-108.
- 2.М.Г.Абдушелишвили. Антропология древнего и современного населения Грузии. Тб.»Мецниереба», 1964, с. 21-31; с. 74-90.
3. ლ. ბითაძე. ანთროპოლოგიური მონაცემები ქართველთა ეთნოგენეზისათვის. ართველი ხალხის ეთნოგენეზი. თბ. 2002., გვ.150-165.

სემინარი №5 (2სთ.)

ადამიანებისა და პრიმატების კბილები. ეთნიკური ოდონტოლოგია.

ლიტ:

- 1.А.А.Зубов Этническая одонтология.М.,1973, 203 с.
2. Я.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с. 112-115.

6.

ლექცია № 6 (2სთ.)

აფხაზები. აფხაზების ანთროპოლოგიური დახასიათება შედარებით ასპექტში. აფხაზების წარმომავლობის საკითხი ანთროპოლოგიური მონაცემების მიხედვით.

ლიტ:

1. М.Г.Абдушелишвили. Антропология древнего и современного населения Грузии. Тб."Мецниереба", 1964, с.75-79.
2. В.П.Алексеев. Происхождение народов Кавказа. М., Наука, 1974, с.193-194.
- 3.ლ.ბითაძე. ანთროპოლოგიური მონაცემები აფხაზთა ეთნოგენეზისათვის. თბ., 2007, გვ. 173-177.
- 4.ლ.ბითაძე, შ. ლალიაშვილი, თ.ჯაშაშვილი. აფხაზების ანთროპოგენეტიკური დახასიათება. ანალები, 2008, №2, გვ. 341-360.
- 5.ლ.ბითაძე, გ. გასვიანი, თ. ჯაშაშვილი, შ. ლალიაშვილი. აფხაზების ანთროპოლოგიური ისტორია, თბ., 2008, გვ. 276-294.

სემინარი № 6 (2სთ.)

კავკასიის ხალხთა დიფერენციაცია სომოტოლოგიური ნიშნების მიხედვით.

ლიტ:

1. М.Г.Абдушелишвили. Антропологическая методика. Тб, “Месниереба”, 1992, с. 71-75.
2. Я.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с. 419-421.

7.

ლექცია № 7 (2სთ.)

ადიდე-ჩერქეზები. ადიდე-ჩერქეზების ანთროპოლოგიური ტიპის ცვალებადობა, ძირითადი რასად-მადიდურენციურებელი ნიშნების განაწილება დასავლეთ კავკასიის მოსახლეობაში.

ლიტ:

1. М.Г.Абдушелишвили. Антропология древнего и современного населения Грузии. Тб."Мецниереба", 1964, с. 69-71.
2. В.П.Алексеев. Происхождение народов Кавказа. М., Наука, 1974, с. 193-194.

	<p>3. Я.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с. 419-421.</p> <p style="text-align: center;">კოლოქიუმი №1</p> <p>მორფოლოგია, როგორც მოსახლეობის ცვალებადობის კვლევის საფუძველი.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1.Я.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с. 41-124. 2.Е.Н.Хрисанфова, И.В.Перевозчиков. Антропология. М.1999, 300 с. 3.М.Г.Абдушелишвили. Антропологическая методика. Тб, “Мецниереба”, 1992, с. 9-23.</p>
<p>8.</p>	<p style="text-align: center;">ლექცია № 8 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ყარაჩაელები, ყაბარდოელები, ბალყარელები. ყარაჩაელების, ყაბარდოელების, ბალყარელების ანთროპოლოგიური დახასიათება შედარებით ასპექტში.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1.В.В.Бунак. Антропологический состав населения Кавказа. Вестн.Гос.Музея Грузии.1946., т.ХIII- А, с. 89-108. 2. В.П.Алексеев. Происхождение народов Кавказа. М., Наука, 1974, с. 200-203. 3. Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი № 7 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ეთნიკური დერმატოგლიფიკა.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1.Г.Л.Хить. Дерматоглифика народов СССР. М.,1980, с. 88-115. 2.Т.Д.Гладкова. Кожные узоры кисти обезьян и человека.М., “Наука “, 1966, с. 96-132. 3.ლ.ბითაძე კანის რელიეფის ცვალებადობა ქართველებში. ანალები, 2001, №1, გვ. 72-81.</p>
<p>9</p>	<p style="text-align: center;">ლექცია № 9 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ჩენები, ინგუშები. ჩენების და ინგუშების ანთროპოლოგიური ტიპის ჩამოყალიბების საკითხები. კავკასიონის ტიპის თავისებურება.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1. Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с.419-424. 2.М.Г.Абдушелишвили. Антропология древнего и современного населения Грузии. Тб."Мецниереба", 1964, с. 87-89. 3. В.П.Алексеев. Происхождение народов Кавказа. М., Наука, 1974, с. 134-138.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №8 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">სისხლის იზოანტიგენები და კავკასიის ხალხთა პოლიმორფიზმი.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1.ლ.ბითაძე კავკასიონის ქედზე მცხოვრები მოსახლეობის ცვალებადობა სისხლის ჯგუფების მიხედვით. რ. “ოჩხარი”, თბ., 2002, გვ. 88-99. 2. თურანტ . . ., ოპეს ჩ. . ., აზიმირა ომანიევსკა-შობბცზაკ. თქვ დისტრიბუტიონ ოფ ტჰე ჰუმან გროუპს ანდ ოტჰერ პოლიმორფისმს. მერ. ატურ. 1976, პ. 790; 928.</p>
<p>10</p>	<p style="text-align: center;">ლექცია №10 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">დაღესტნელები. დაღესტნელების ანთროპოლოგია უძველესი დროიდან თანამედროვეს ჩათვლით.</p>

	<p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1. Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с. 419-424. 2.А.Г.Гаджиев. Данные по дерматоглифике народов Дагестана. Вop. антропол., 1962, вып.9, с. 60-71. 3.А.Г.Гаджиев. Антропология малых популяций Дагестана. Махачкала, 1972, с. 41-181. 4. А.Г. Гаджиев. Происхождение народов Дагестана по данным антропологии. Махачкала, 1965, с. 45-53. 5.Г.Ф.Дебед. Антропологические исследования в Дагестане. " Антропологический сборник : I. Тр. Ин-та этнографии АН СССР, М. 1956., н.с. ,Т.ХХХIII, с. 207-237.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №9 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">კრანოლოგიური მონაცემები, როგორც ეთნოგენეზური კვლევების საწყისი სისტემა ანთროპოლოგიაში.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1.მ.აბდუშელიძე. კრანოლოგია თბ., "განათლება" 1976, გვ. 9-21. 2. В.П.Алексеев. Происхождение народов Кавказа. М., Наука, 1974, с. 8-9.</p>
11	<p style="text-align: center;">ლექცია № 11 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">ოსები. ოსების მორფოლოგიური ტიპი და წარმომავლობის საკითხები ანთროპოლოგიურ მონაცემებზე დაყრდნობით.</p> <p>1. მ. აბდუშელიძე. ოსები (ანთროპოლოგიური ნარკვევი). საქართველოს სსრ მეც. აკად. ექსპერიმენტ. მორფოლოგიის ინსტ. შრომები, ტ. VI, 1957, გვ. 311-323. 2.К краниологии древнего и современного населения Кавказа. Тб."Мецниереба", 1966, с. 20-56. 3. В.П.Алексеев. Антропологические данные к проблеме происхождения населения центральных предгорий Кавказского хребта. Антропологический сборник, IV., н.с., т. 82, М., 1963, с. 28-46.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №10 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">კავკასიის მოსახლეობის ადაპტაცია და სიცოცხლისუნარიანობა პალეოდემოგრაფიულ მონაცემებზე დაყრდნობით.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1.დ.ბითაძე საქართველოს უძველესი მოსახლეობის სიცოცხლის ხანგრძლივობის დინამიკა. კლიო, 2005, №26, გვ. 183-193.</p>
12	<p style="text-align: center;">ლექცია №12 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">სომხების ანთროპოლოგიური დახასიათება შედარებით ასპექტში.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978, с. 419-424. 2. В.П.Алексеев. Происхождение народов Кавказа. М., Наука, 1974, с. 138-139.</p> <p style="text-align: center;">სემინარი №11 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">თავის ქალას ანომალიების გავრცელება საქართველოს უძველეს მოსახლეობაში.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1.დ.ბითაძე თავის ქალაზე ანომალიების განსაზღვრის მეთოდოკა. ანალები,</p>

	<p>2005, №1, გვ. 62-71.</p> <p>2. ლ. ბითაძე. ძირითადი ანომალიების გავრცელების დინამიკა საქართველოს უძველეს მოსახლეობაში. ანალები? 2005, №2, ვ. 57-64.</p>
<p>13.</p>	<p style="text-align: center;">ლექცია № 13 (2სთ.)</p> <p style="text-align: center;">აზერბაიჯანელების მორფოლოგიური თავისებურება.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1. М.Г. Абдушелишвили. Антропология древнего и современного населения Грузии. Тб. "Мецниереба", 1964, с. 66; 70.</p> <p>2. Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М. Высш. школа, 1978, с. 419-421.</p> <p>3. Р.М. Касимова. Антропологическое исследование черепов из Мингечаура (в связи с изучением этногенеза азербайджанского народа). Баку, 1960, с. 74-89.</p> <p style="text-align: center;">კოლოქვიუმი №2</p> <p>კავკასიის ხალხთა პოლიმორფიზმი ანთროპოგენეტიკური ნიშნების მიხედვით</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1. М.Г. Абдушелишвили. Антропология древнего и современного населения Грузии. Тб. "Мецниереба", 1964, с. 74-92.</p> <p>2. В.П. Алексеев. Происхождение народов Кавказа. М., Наука, 1974, с. 33-59.</p> <p>3. ლ. ბითაძე კანის რელიეფის ცვალებადობა ქართველებში. ანალები, 2001, №1, გვ. 72-81.</p> <p>4. ლ. ბითაძე კავკასიონის ქედზე მცხოვრები მოსახლეობის ცვალებადობა სისხლის ჯგუფების მიხედვით. რ. "ოჩხარი", თბ., 2002, გვ. 88-99.</p>
<p>14</p>	<p style="text-align: center;">ლექცია № 14 (2სთ.)</p> <p>ებრეელები. ბრეელების ადგილი კავკასიის ხალხთა ანთროპოლოგიურ კლასიფიკაციაში.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1. მ. აბდუშელიშვილი. ქართველი ებრეელების ანთროპოლოგიური თავისებურებები, თბ., 2004, გვ. 79-114</p> <p style="text-align: center;">სემინარი № 12 (2სთ.)</p> <p>ფიზიოლოგიური სტრესის მარკერები და ცხოვრების წესის რეკონსტრუქცია საქართველოს უძველეს მოსახლეობაში.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1. А.П. Бужилова. Древнее население палеопатологические аспекты исследования. М., 1995, с. 7-41.</p> <p>2. შ. ლალიაშვილი "ფიზიოლოგიური სტრესის მარკერების გავრცელება საქართველოს გვიანი შუა საუკუნეების მოსახლეობაში". ანალები, 2005, №2, გვ. 71-78.</p> <p>3. შ. ლალიაშვილი</p>

15	<p style="text-align: center;"><i>ლექცია № 15 (2სთ.)</i></p> <p style="text-align: center;">უღების, ქურთების, ასირიელების და ბერძნების მორფოლოგიური თავისებურება</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1. მ. აბდუშელიშვილი. უღების ანთროპოლოგიისათვის. თბ., 2004, გვ. 66-78.</p> <p style="text-align: center;"><i>სემინარი № 13 (2სთ.)</i></p> <p style="text-align: center;">ანთროპოლოგიური ინსტრუმენტები, თავისა და სხეულის გაზომვის მეთოდები.</p> <p style="text-align: center;">ლიტ:</p> <p>1. В.П.Алексеев, Г. Ф. Дебец. Остеометрия. М., Наука, 1966, с. 41-60.</p> <p>2.М.Г.Абдушелишвили. Антропологическая методика. Тб, “Мецниереба”, 1992, с. 85-86.</p> <p>3. მ. აბდუშელიშვილი. კრანოლოგია თბ., “განათლება” 1976, გვ. 109-123.</p>
	<p style="text-align: center;">სავალდებულო ლიტერატურა:</p> <p>1.Я. Рогинский, М.Г. Левин, Антропология. М.Высш. школа, 1978.</p> <p>2.Н.Хрисанфова, И.В.Перевозчиков. Антропология. М.1999.</p> <p>3. В.М.Харитонов, А.П.Ожогова, Е.З. Година, Е.Н. Хрисанфова, В.А.Бацевич. Антропология.М.”Владос”, 2003.</p> <p>4.М.Г.Абдушелишвили. Антропология древнего и современного населения Грузии. Тб.”Мецниереба”, 1964.</p>
დამატებითი ლიტერატურა	<p>1. В.М.Харитонов. Лекции по антропогенезу и археологии палеолита. М. МГУ,1987.</p> <p>2. В.П Алексеев, Палеоантропология земного шара и формирование человеческих рас. Палеолит. М., Наука, 1978.</p> <p>3. В.П Алексеев, География человеческих рас., М., 1974.</p> <p>4. В.П Алексеев О некоторых положениях теории расового анализа. Вопросы антропологии, 1962.вып.9. с. 43-63.</p> <p>5.В.П Алексеев. О первичной дифференциации человечества на расы. Первичные очаги расообразования. Сов. Этнография.,1969, №1.</p> <p>6. В.П Алексеев. О первичной дифференциации человечества на расы. Первичные очаги расообразования. Сов. Этнография.,1969, №6</p> <p>7. В.П Алексеев. О двух противоположных тенденциях расообразования. Вопр. Антр.,1970, вып.35.</p> <p>8. Т.И. Алексеева .Адаптация человека в различных экологических нишах земли (биологические аспекты).М. из-во МНЭПУ, 1998.</p> <p>9. В.В.Бунак . Череп человека и стадии его формирования у ископаемых людей и современных рас. "Тр. Ин-та этнографии АН СССР" М., 1959., нов. сер. , т.Х IX.</p> <p>10.В.Бунак. Древнейшие краниологические типы Передней Азии. Кр. соб. инст-та этног. АН СССР, вып.2, 1947.</p> <p>11.В.В.Бунак. ჩრახობ რმეზიჯა. Исследование по антропологии Передней Азии. Тр. Антропологического научного исследовательского ин-та при МГУ, 1927, вып.II, приложение к РАЖ, т. XVI, вып. 1-2.</p> <p>12. Г.Ф.Дебец. К антропологии древних культур Передней Азии и Эгейского моря. Антроп. Ж. 1934, № 1-2.</p>

13. Г.Ф. Дебец. Антропологические исследования в Дагестане. " Антропологический сборник : I. Тр. Ин-та этнографии АН СССР, М. 1956., н.с. ,Т. XXXIII.

14. Э.Н. Джавахишвили. Сионская краниологическая серия. В кн. М. Г. Абдушелишвили К краниологии древнего и современного населения Грузии. Тб. Мецниереба, 1966.

15. А.Н. Джавахов. Антропология Грузии. Карталинцы .1905. РАЖ, №3-4.

16. А.Н. Джавахов. Антропология Грузии. Грузины Кахетии., 1907. РАЖ.

17. А.Н. Джавахов. Антропология Грузии. I. Грузины Карталинии и Кахетии. М., 1908.

18. А.Н. Джавахов. К антропологии Грузии. Грузины Мингрелии., 1913 РАЖ, №1-2.

19. А.Н. Джавахов. Антропология Грузии. II. Грузины Имеретии, Гурии и Рачи., 1914. РАЖ.

20. А.Н. Натишвили, Абдушелишвили М.Г. Об антропологическом составе современного населения Грузии. Тез. докладов XI научн. сессии отд. биол. и мед. наук Тбилиси 1953.

21. А.Н. Натишвили, Абдушелишвили М.Г. Основные итоги антропологических экспедиций 1950, 1951, 1952 гг. Тр. Ин-та Экспериментальной морфологии АН ГССР, Тез. докл. Тб., 1954.

22. И.И. Пантюхов. Расы Кавказа. " Кавказский календарь" на 1900 г., Тифлис. 1900.

23. А.И. Ярхо. Алтай-Саянские тюрки. Абаян, 1947.

24. М.Г. Абдушелишвили. Таксономическое значение скулового диаметра для антропологической классификации современного населения Кавказа. Тр. МОИП, 1964, т. XIV, с. 190-207.

25. М.Г. Абдушелишвили. Об антропологическом составе современного населения Грузии. Труды Ин-та экспериментальной морфологии АН ГССР, Тб., 1958 т., VII

26. М.Г. Абдушелишвили. Новые данные к изучению генезиса индосредиземноморской расы вообще и индопамирской в частности. "Расогенетические процессы в этнической истории", М. Наука, 1974, с. 251-263.

27. Г.Л. Хить О возрастной динамике расовых признаков у взрослых. Антропологический сб. II, Тр. Ин-та этнографии, н.с. т.1, 1960.

28. К.Х. Беслекоева Краниология осетин и происхождение осетинского народа. Орджоникидзе, 1957.

29. Б.А. Калоев. Осетины. М., 1967.

30. მ. აბდუშელიშვილი. ანთროპოლოგიური მასალები საქართველოს უძველესი ისტორიისათვის. მასალები კავკასიის ანთროპოლოგიისათვის თბ. "მეცნიერება", 1971, გვ. 3-34

31. მ. აბდუშელიშვილი. კავკასიის მოსახლეობის ანთროპოლოგია გეოანტიკურ ხანაში. თბ. მეცნიერება., 1978.

32. მ. აბდუშელიშვილი მ. კავკასიის ანთროპოლოგია ფეოდალურ ხანაში. თბ. მეცნიერება, 1980. გვ. 174.

33. მ. აბდუშელიშვილი მ. კავკასიის ანთროპოლოგია ბრინჯაოს ხანაში. თბ. მეცნიერება, 1982.

34. მ. აბდუშელიშვილი მ. საქართველოს ანთროპოლოგია რკინის ხანაში. თბ. მეცნიერება, 1987.

შეფასება	დასწრება	15 %
	სემინარი	20 %

	კოლოქვიუმი	15% / 15 %
	გამოცდა: წერიტი ზეპირი	40 %
	საბოლოო შეფასება	100 %
სწავლის შედეგები	კავკასიის ხალხთა ფიზიკური ანთროპოლოგიის კურსის წაკითხვის შედეგად, სტუდენტები შეისწავლიან კავკასიელების ფიზიკური ტიპის ცვალებადობას სივრცესა და დროში. გააცნობიერებენ კავკასიელების მორფოლოგიური ტიპის თავისებურებას და შეძენილ ცოდნას გამოიყენებენ კავკასიის ხალხთა ეთნოგენეზის კვლევებში.	

ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
სილაბუსი
2009-2010

საგნის დასახელება - „კავკასიის ხალხთა კულტურა“

კოდი -

სასწავლო კურსის სტატუსი - გათვალისწინებულია კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის საბაკალავრო პროგრამის სტუდენტებისათვის.

სავალდებულო კურსი.

სასწავლო კურსის მოცულობა - ერთი სემესტრი

ECTS - 5 კრედიტი. 125სთ

ლექცია - 30 სთ.

სემინარი - 30 სთ.

საკონტაქტო -60სთ.

დამოუკიდებელი მუშაობისათვის - 65სთ.

ლექტორი: ჯონი კვიციანი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი.

ტელ.: 704228 (ბინა); 855 697993; e-mail: kvitsiani@yandex.ru

მიზანი: სასწავლო კურსის - „კავკასიის ხალხთა კულტურა“ შესწავლის მიზანია

ბაკალავრიანტის სტუდენტს მისცეს მეცნიერული ცოდნა შემდეგ მნიშვნელოვან პრობლემებზე: ა) პალეოკავკასიური ეთნოკულტურული ერთობა; ბ) კავკასიის ხალხთა ტრადიციული კულტურის საბაზო ასპექტები და ტრადიციული თვითშეგნების მაღალი ხარისხი; გ) კავკასიაში მამაკაცისა და ქალის კულტურული სივრცის, მათი მოღვაწეობის რეგიონული თავისებურებები; დ) კავკასიის ტრადიციული და თანამედროვე კულტურის თანაარსებობა; ე) კავკასიის ხალხთა კულტურა/ცივილიზაცია - ბაზა კავკასიური სოციოკულტურული ერთობისა.

სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები: საგნის შესწავლისათვის სტუდენტი უნდა იცნობდეს საქართველოს ისტორიისა და ზოგადად მსოფლიოს ისტორიის პრობლემატიკას (იგულისხმება საშუალო სკოლაში საქართველოს ისტორიისა და მსოფლიო ისტორიის ზოგადი კურსის საკითხები). უნდა ფლობდეს რუსულ ენას.

სასწავლო კურსის ფორმატი: ლექცია, სემინარი, მოხსენება, რეფერატი (წერილობითი და ზეპირი პრეზენტაცია).

სასწავლო კურსის შინაარსი:

ლექცია №1. 2 სთ.

1. სასწავლო კურსის შესავალი. საგნის მიზნები და ამოცანები
2. კურსის მეთოდოლოგიური საფუძვლები და კავკასიის ხალხთა კულტურათა ტიპოლოგია.
3. კავკასიის ხალხთა ეთნოლინგვისტური კლასიფიკაცია.

ლიტერატურა:

1. ჯონი კვიციანი, სოციალური სინერგეტიკა და კავკასიური ტრანსფორმაცია//კავკასიის ეთნოლოგიური კრებული, X, თბ., 2007, გვ. 126-142.
2. Ханаху Р., Традиционная культура Северного Кавказа: вызовы времени, Майкоп, 1997, с. 17-32.
3. Регионоведение. Тематический словарь, Ростов/Д., 2003, с. 203-210.

ლექცია №2. 2სთ. კავკასიის კულტურა ძველ და ანტიკურ ხანაში.

1. პალეოკავკასიური ეთნოკულტურული ერთობა (არქეოლოგიურ კულტურათა საერთო კავკასიური ერთობა, ანთროპოლოგიური და ენობრივი ნათესაობა).
2. კავკასიის ხალხთა სახელმწიფოებრივი (პოლიტიკური) კულტურა ანტიკურ ხანაში.

ლიტერატურა:

1. მ. აბდუშელიშვილი, კავკასიის მოსახლეობის ანთროპოლოგია ადრეანტიკურ და ელინისტურ ხანაში, თბ., 1978.
2. ქ. სიხარულიძე, კავკასიური მითოლოგია, თბ., 2006.
3. Джапаридзе О., На заре этнокультурной истории Кавказа, Тб., 1989.
4. Крупнов Е. И., Древнейшее культурное единство Кавказа и кавказская этническая общность, М., 1963.

სემინარი 2სთ.

1. კავკასიის ხალხთა კულტურა კავკასიური ცივილიზაციის სისტემაში.
2. დედა, ქალღმერთი, ქალის სივრცე კავკასიურ კულტურაში.

ლიტერატურა:

1. ჯ. კვიციანი, კავკასიის ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში, თბ., 2007.
2. ქ. სიხარულიძე, კავკასიური მითოლოგია, თბ., 2006.
3. Карпов Ю. Ю. Женское пространство в культуре народов Кавказа, СПб, 2001.

ლექცია № 3. 2სთ. რელიგიური რწმენები კავკასიაში.

1. წარმართული რწმენები.
2. ქრისტიანობის გავრცელება კავკასიაში და მისი ძირითადი მიმდინარეობები.

ლიტერატურა:

1. ადრეული ქრისტიანობა და საქართველო, თბ., 1996, გვ. 3-26.
2. Бардавелидзе В. В., Древнейшие религиозные верования грузинских племен, Тб., 2007.
3. Гедеон, История христианства на Северном Кавказе до и после присоединения к России, М., - Пятигорск, 1992.

სემინარი №2. 2სთ.

1. კავკასიის ხალხთა კულტურის ურთიერთქმედება ბერძნულ კოლონიებთან შავიზღვისპირეთში.
2. ბუნება – სოციალური სისტემა – კულტურა. რა დგას ამ დეფინიციების უკან?

ცნებები: ანტიკურობა; ანტიკური კოლონიზაცია; პოლისი; არგონავტები; ადრესახელმწიფოებრივი წარმონაქმნები.

ლოგიკური ცხრილი: „კავკასიის უძველესი ხალხები (კიმერიელები, სკვითები, სავრომატები, მეოთები, ალანები, ქართველები, სომხები, კავკასიის ალბანელები).

ლიტერატურა:

1. ა. ურუშაძე, ძველი კოლხეთი არგონავტების თხზულებაში, თბ., 1964.
2. გრ. მარგიანი, გეოგრაფიული გარემოს როლი საზოგადოების განვითარებაში, თბ., 1985.
3. ნ. ტონია, ზ. კიკნაძე, მითოლოგიური ენციკლოპედია, თბ., 2003.
4. ვ. შამილაძე, ქართველი და უცხოელ მოგზაურ-მკვლევართა ეთნოლოგიური ცნობები კავკასიის ხალხების შესახებ, თბ., 2001.
5. Бромлей Ю. В., Этносоциальные процессы, М., 1987.

ლექცია №4. 2სთ. ისლამი კავკასიაში.

1. სუფისტური თარიკატები და ვირდები, მიურიდიზმი. ადათი და შარიათი.
2. ისლამის მდგომარეობა ჩრდილო კავკასიაში საბჭოთა ხელისუფლების დროს.
3. ჩრდილოკავკასიური ვაჰაბიზმი.

ლიტერატურა:

1. ე. ნადირაძე, მსოფლიოს რელიგიები, თბ., 1996 გვ. 219-230.
2. ნ. ომარაშვილი, კახეთში მცხოვრები დაღესტნელები, თბ., 2008, გვ. 52-78.
3. ისლამი, ენციკლოპედიური ცნობარი, თბ., 1996.
4. Бережной С. Е., Добаев П. П., Ислам и исламизм на Юге России. Ростов/Д., 2003, с. 8-56.

სემინარი №3. 2 სთ.

1. ქრისტიანობა კავკასიაში: წარსული და აწმყო

ცნებები: საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესია, მონოფიზიტობა, დიოფიზიტობა, გრიგორიანული ეკლესია, ეპარქია, ერესი, ნესტორიანელები, ეკლესია, სამღვდელოება, ისესოსგან დაღებული 10 მცნება.

ლიტერატურა:

1. ქრისტიანობა საქართველოში (რედ. ნ. აბაკელია, მ. ჩხარტიშვილი), თბ., 2000, გვ. 7-17.
2. ნ. ჩიქოვანი, რელიგია და კულტურა სამხრეთ კავკასიაში, თბ., 2006.
3. საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის ენციკლოპედიური ლექსიკონი, თბ., 2007, გვ. 31-32, 43-44, 260, 621-623, 813-817.
4. Всемирная энциклопедия Христианство, Минск, 2004.

ლექცია №5. 2 სთ. შუასაუკუნეების საქართველო (X-XII სს.). კავკასიის ეთნოკულტურულ

სივრცეში და თანამედროვეობა.

1. საქართველოს ქალაქები – კავკასიაში საკომუნიკაციო კულტურის ცენტრები.
2. ქართული კულტურის ზოგიერთი სოციალურ-ფსიქოლოგიური ასპექტები.

ლიტერატურა:

1. ა. აფაქიძე, ქალაქები და სამოქალაქო ცხოვრება ძველ საქართველოში, თბ., 1982.
2. კ. კუკია, აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ქალაქები XVI-XVIII საუკუნეებში, თბ., 1976.
 3. ქართული დიპლომატიის ისტორია, თბ., 2003.
 4. Народы Кавказа, т. I, с. 68-73; т. II, с. 44-45, 218, 451.
 5. Нижарадзе Г., Мы – грузины // «Дружба народов», №10, 1999.

სემინარი №4. 2სთ. ისლამი კავკასიაში

1. ისლამური ფაქტორი ჩრდილო კავკასიის განვითარებაში: ისტორია და თანამედროვეობა.
 2. ისლამი თანამედროვე აზერბაიჯანის ცხოვრებაში.

ცნებები: ალაჰი, ისლამი, ისლამიზაცია, მუჰამედი, იქტა, მულქი, ვაკფი (ვაკუფი), ხარაჯი, უშრი, ჯიზია, სუნიზმი, სუფიზმი, შიიზმი, ვაჰაბიზმი, „სადვთო ომი“, „შახიდოზმი“.

ლიტერატურა:

1. ნ. ომარაშვილი, კახეთში მცხოვრები დაღესტნელები, თბ., 2008.
2. ნ. ჩიქოვანი, რელიგია და კულტურა სამხრეთ კავკასიაში, თბ., 2006.
 3. ისლამი. ენციკლოპედიური ცნობარი, თბ., 1996.
 4. Бережной Е. Е., Ислам и исламизм на Юге России, Ростов/Д., 2003, с. 75-95.
 5. Добаев И. П., Немчина В. И., Новый терроризм в мире и на Юге России, Ростов/Д., 2005, с. 84-115.
 6. Квициани Д., Современный Юг России (Северный Кавказ), Тб., 2008, с. 32-52.

ლექცია №6. 2სთ. კავკასიის ხალხთა ტრადიციული საკომუნიკაციო კულტურა (ათალიყობა, ყონალობა, ძმადნაფიცობა, სტუმართმოყვარეობა, სასიგნალო სისტემა და სხვ.)

ლიტერატურა:

1. გ. მაისურაძე, ქართველი და სომეხი ხალხის ურთიერთობა XIII-XVIII საუკუნეებში (ეთნოკულტურულ ასპექტში), თბ., 1986.
2. ს. რეხვიაშვილი, ქართველ და ჩრდილოკავკასიელ მთიელთა მეგობრობის ისტორიიდან, თბ., 1977.
 3. კობალიანი ვ., ამიერკავკასიის ხალხთა ურთიერთობის წარსულიდან, თბ., 1962.
 4. Мусукаев А., Кабардинские и Балкарские фамилии грузинского происхождения // Caucasia 6/2003, с. 149-159.
 5. Тхагапсоев Х. Г., Постигание Кавказа // Научная мысль Кавказа 2/2003.

სემინარი №5. 2სთ.

1. საქართველოს (შუასაუკუნეების) კულტურის გავლენა კავკასიის ხალხებზე.

2. პოსტსაბჭოური კავკასიის კულტურული სივრცის სეგმენტაცია (ქრისტიანულ, ისლამურ, ტრადიციულ, საბჭოურ და თანამედროვე მასკულტურებად) და მათი დახასიათება.

ლიტერატურა:

1. კ. ფაღავა, აზერბაიჯანული და ქართული კულტურული ურთიერთობისათვის, თბ., 1972.
2. გ. ლუდუშაური, ქართველი და ჩრდილო კავკასიელი ხალხების კულტურული ურთიერთობა XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დას., თბ., 1965.
3. მ. შილაკაძე, ტრადიციული სამუსიკო საკრავები და ქართულ-ჩრდილო კავკასიური ეთნო-კულტურული ურთიერთობანი, თბ., 2007.
4. გ. მაისურაძე, ნარკვევები საქართველოსა და სომხეთის ურთიერთობის ისტორიიდან IV-XII საუკუნეებში, თბ., 2002.
5. გ. დამბაშიძე, თარგამოსის შთამომავალი // „საქართველოს რესპუბლიკა“, 16 სექტემბერი, 2008.
6. ო. მიმინოშვილი, ყაზბეგის ეთნოგრაფიული მემკვიდრეობის ქართულ-კავკასიური პარალელები, თბ., 2002.

ლექცია №7. 2სთ. კავკასიის ხალხთა სიცოცხლის უზრუნველყოფის კულტურა.

1. მატერიალური კულტურის ელემენტები (ტანსაცმელი, საცხოვრისი, შრომის იარაღები და სხვ.).
2. საოჯახო ყოფა. ოჯახისა და ქორწინების ფორმები. ქორწილი. წეს-ჩვეულებები.

ლიტერატურა:

1. თ. ჩიქოვანი, ამიერკავკასიის ხალხურ საცხოვრებელ ნაგებობათა ისტორიიდან (ისტორიულ-ეთნოგრაფიული გამოკვლევები) თბ., 1967.
2. გ. გოცირიძე, ქართველთა ტრადიციული სამეურნეო იარაღები // ქართველთა ეთნიკური კულტურის საკითხები, თბ., 2008.
3. ნ. მინდაძე, სოციალური დაცვის ტრადიციები საქართველოში // ეთნოლოგიური კრებული I, თბ., 2008.
4. გ. აკოფაშვილი, რაინდობა შუა საუკუნეების საქართველოში, თბ., 1992.
5. ლ. მარგოშვილი, ცენტრალური კავკასიონის მთიელი ქალის ტანსაცმელი, თბ., 1990.
6. Народы Кавказа, т. I, т. II, М., 1960-1962.
7. Кобычев В. П., Типология кавказского народного жилища, М., 1964.

სემინარი №6. 2სთ. კავკასია: ზეპირსიტყვიერების ხალხური შემოქმედება.

1. „თქმულება ნართებზე“ და „თქმულება ამირანზე“. მათი კულტურულ-ისტორიული მნიშვნელობა.
2. კავკასიური ფოლკლორი, როგორც კავკასიელ ხალხთა სულიერი სიანხლოვის ნიმუშები („დავით სასონელი“, „ქოროღლი“).

კოლოკვიუმი №1

ლიტერატურა:

1. გ. ჩიქოვანი, ქართული ეპოსი, თბ., 1965.
2. ქ. სიხარულიძე, კავკასიური მითოლოგია, თბ., 2006.
3. მ. ხონელი, ამირან-დარეჯანიანი, თბ., 1939.

4. კავკასიის ხალხთა ფოლკლორი, თბ., 2008.
5. Сказания о Нартах – эпос народов Кавказа, М., 1969.

ლექცია №8. 2სთ. დაღესტანის ხალხთა კულტურა.

1. დაღესტანის ეთნიკური და კულტურული მრავალფეროვნება.
2. ეროვნული ადათები, ლეგენდები, ისლამამდელი, რწმენები დაღესტანში.

ლიტერატურა:

1. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბ., 2002.
2. ნ. ომარაშვილი, კახეთში მცხოვრები დაღესტნელები (ისტორია, ყოფა, კულტურა), თბ., 2008.
3. Народы Кавказа, т. I, с- 403-554.
4. История народов Северного Кавказа с древнейшей времени до конца XVIII века, М., 1988, с. 467-497.

სემინარი №7. 2სთ.

1. კავკასიის ხალხთა სივრცით-სოციალურ-კულტურული კულტურა (ტრადიციული საკვები).
2. ოჯახში უფლებების გამიჯვნა; მამაკაცის ცხოვრების რაინდული წესი; ქალის გავლენა.

ლიტერატურა:

1. ვ. ითონიშვილი, კავკასიის ხალხთა საოჯახო ყოფა, თბ., 1977.
2. გ. გოცირიძე, კვების ხალხური კულტურა და სუფრის ტრადიციები საქართველოში, თბ., 2007.
3. Карпов Ю. Ю. Женское пространство в культуре народов Кавказа, СПб., 2001.
4. Карпов Ю. Ю., Джигит и волк, СПб., 1996.

ლექცია №9. 2სთ. ვაინახების (ჩეჩნებისა და ინგუშების) სულიერი კულტურა.

1. ადათ-წესები. კულტურა და რელიგია.
2. ჩეჩნებისა და ინგუშების ფოლკლორი.

ლიტერატურა:

1. ნ. ხანგოშვილი, ქისტები, თბ., 2005, გვ. 62-121.
2. ნ. მამისიმედიშვილი, ვაინახები და ქართველი მთიელები, თბ., 1997, გვ. 5-70.
3. Народы Кавказа, т. I, с. 345-391.
4. Анчабадзе Г., Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тб., 2001.

სემინარი №8. 2სთ. კავკასიის ხალხთა ტრადიციული საზოგადოებრივი ინსტიტუტები (მხედრობის ინსტიტუტი – ჩრდილო კავკასიელ ფეოდალთა ცხოვრების წესი; აბრაგობა; „სისხლის აღების ინსტიტუტი“).

ლიტერატურა:

1. ვ. ითონიშვილი, ცენტრალური კავკასიის მთიელების საოჯახო ყოფა, თბ., 1989.
2. ნ. ხანგოშვილი, ქისტები, თბ., 2005.

3. Карпов Ю. Ю., Джигит и волк, СПб., 1996.

ლექცია №10. 2სთ. ოსი ხალხის ისტორია.

1. ოსების მატერიალური და სულიერი კულტურა.
2. ცნობილი ოსი განმანათლებლები.

ლიტერატურა:

1. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2007.
2. Калоев Б. А., Осетинские историко-этнографические этюды, М., 1999.
3. Народы Кавказа, т. I, с. 297-345.

სემინარი №9. 2სთ. დაღესტნისა და ვაინახების ხალხთა კულტურა.

1. დაღესტნისა და ვაინახების კულტურა კავკასიური ცივილიზაციის სისტემაში.
2. დაღესტნის სამჭედლო ხელოვნება. მწერლობისა და განათლების ისტორიიდან. რ. გამზათოვის შემოქმედება.

ლიტერატურა:

1. ნ. ხუციშვილი, დაღესტანი, თბ., 2002.
2. ნ. ომარაშვილი, კახეთში მცხოვრები დაღესტნელები (ისტორია, ყოფა, კულტურა), თბ., 2008.
3. Анчабадзе Г., Вайнахи (чеченцы и ингуши), Тб., 2001.
4. Народы Кавказа, т. I.

ლექცია №11. 2სთ. ადიღურ (ადიღეელები, ყაბარდოელები, ჩერქეზები) და ბალყარელ-ყარაჩაელ ხალხთა კულტურები.

1. მატერიალური და სულიერი კულტურა.
2. ადიღური ეთიკები.
3. ბალყარელ და ყარაჩაელ ხალხთა კულტურისა და განათლების ცნობილი მოღვაწეები.

ლიტერატურა:

1. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2007, გვ. 21-53.
2. ყარაჩაულ-ბალყარული ფოლკლორი, თბ., 2001.
3. Бгажноков Б., Адыгская этика, Нальчик, 1999.
4. Кучмезова М. Ч., Соционормативная культура балкарцев. Традиции и современность, Нальчик, 2003.
5. Унежев К. Х., Культура адыгов (черкесов) и балкарцев, Нальчик, 2003.

სემინარი №10. 2სთ. ოსი ხალხის კულტურა.

1. „ნართული ეპოსი“ - ოსთა სულიერი კულტურის საფუძველი. ოსური ფოლკლორი.
2. ოსური ლიტერატურა (პირველი ოსი მწერლები: ი. იაღღუზიძე, თ. მამსუროვი, ი. კანუხოვი). კოსტა ხეთაგუროვი – ოსური ლიტერატურისა და ლიტერატურული ენის შემქმნელი.

ლიტერატურა:

1. ოსური ფოლკლორი, თბ., 2002.
2. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2007.
3. Магомедов А. Х., Культура и быт осетинского народа, Орджоникидзе, 1968.

ლექცია №12. 2სთ. რუსული საზოგადოება კავკასიაში

1. ჩრდილო კავკასიის კაზაკები: კულტურა და თვითშეგნება.
2. რუსული რელიგიური ჯგუფები კავკასიაში (დუხობორები, მაღაკნები, სუბოტნიკები).

ლიტერატურა:

1. ა. სონღულაშვილი, კაზაკები საქართველოში, თბ., 2003.
2. Русские на Кавказе: эволюция расселения // Русские на Северном Кавказе: вызовы XXI века, Ростов/Д., 2002.
3. Козлов А. И., Возрождение казачества, Ростов/Д., 1995.

სემინარი №11.2სთ. ადიღთა და ბალყარელ-ყარაჩაელთა კულტურა.

1. ყაბარდოელებისა და ბალყარელების ახალგაზრდა თაობის აღზრდის სისტემა (ფიზიკური, გონებრივი, ზნეობრივ-ეთიკური, ესთეტიკური, და შრომითი აღზრდა).
2. ადიღელთა XVII-XIX საუკუნეების პირველი ნახევრის საზოგადოებრივი მოღვაწეები და განმანათლებლები: ალექსანდრე ბეკოვიჩ-ჩერკასკი; შორა ნოგმოვი; ჯაბაგი ყაზანოვი; უმარ ბირსეი; სულთან ყაზი-გირეი.
3. ყაბარდოსა და ბალყარეთის XIX საუკუნის II ნახ. და XX საუკუნის დასაწყისის საზოგადო მოღვაწეები: ლ. მ. კადზოკოვი; ყ. ატაჟუკინი; ადიღ-გირეი კეშევი; ისმაილ და საფარ ურუსბიევი. XX საუკუნის ცნობილი საბჭოთა მწერლების ალიმ კეშოკოვისა და ყაისინ ყულიევის შემოქმედება.

ლიტერატურა:

1. ჯ. კვიციანი, კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ცივილიზაციაში, თბ., 2007.
2. რ. თოფჩიშვილი, კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, თბ., 2007, გვ. 21-53.
3. Бгажноков Б. Х., Адыгская этика, Нальчик, 1999.
4. Унежев К. Х., Культура адыгов (черкезов) и балкарцев..., Нальчик, 2003.
5. Кумыков Т. Х., Культура, общественно-политическая мысль и просвещение Кабарды во второй половине XIX – начало XX вв. Нальчик, 1998.
6. Маремшаова И. И., Балкария и Карачай в этнокультурном пространстве Кавказа, Нальчик, 2003.
7. Деятели адыгской культуры дооктябрьского периода, Нальчик, 1991.

ლექცია №13. 2 სთ. სომეხი ხალხის კულტურა.

1. გრიგორიანული ეკლესიის როლი და ადგილი სომეხი ხალხის ეთნოკულტურულ ისტორიაში.
2. რომანტიზმი და რაელიზმი სომხურ ლიტერატურაში. ა. აბოვიანის და ო. თუმანიანის შემოქმედება XIX ს. და XX საუკუნის დასაწყისში.
3. სომხური კულტურის განვითარების თავისებურებები ახალ დროში.

ლიტერატურა:

1. ნ. ჩიქოვანი, რელიგია და კულტურა სამხრეთ კავკასიაში, თბ., 2006.
2. საქართველოში მართლმადიდებელი ეკლესიის ენციკლოპედიური ლექსიკონი, თბ., 2007.
3. История всемирной литературы в 9 тт. М., 1089, т. 6, с. 453-458; т. 7, с. 208-215.
4. Налбандян В. С. и др., Армянская литература, М., 1976, с. 156-353.
5. Дэвид Лэнг, Армяне. Народ – созидатель, М., 2004.
6. Гачев Г., Кавказ, М., 2002, с. 350-403.

სემინარი №12. 2სთ. რუსები კავკასიაში

1. ჩრდილო კავკასიაში მცხოვრები რუსების კულტურის თავისებურებანი.
2. კაზაკობა როგორც წოდება და სუბეთნიკური წარმონაქმნი. კაზაკები. მ. შოლოხოვის შემოქმედებაში („წყნარი დონი“).

ლიტერატურა:

1. თ. ფუტკარაძე, ეთნოკულტურული პროცესები პოლიეთნიკურ რეგიონში, ბათუმი, 2001.
2. ა. სონდულაშვილი, ეროვნული უმცირესობათა კულტურა საქართველოში, თბ., 2002.
3. Дагестанские русские XIX нач. XX в. Махачкала, 2001.
4. Социально-этнические процессы в городской среде Северного Кавказа, Ростов/Д., 2003.

ლექცია №14. 2სთ. აზერბაიჯანელი ხალხის კულტურა

1. ქრისტიანობა აზერბაიჯანში ადრე-შუასაუკუნეებში.
2. აზერბაიჯანის კულტურის ძირითადი ეტაპები. აზერბაიჯანული ლიტერატურა XIX საუკუნის მეორე ნახევარსა და XX საუკუნის დასაწყისში გ. ახუნდოვას შემოქმედებაში.

ლიტერატურა:

1. ნ. ჩიქოვანი, რელიგია და კულტურა სამხრეთ კავკასიაში, თბ., 2006.
2. Касумова С., Христианство в Азербайджане в раннем средневековье, Баку, 2005, с. 25-60.
3. Шнирельман В. А., Войны памяти, М., 2003, с. 101-119.
4. Гачев Г., Кавказ, М., 2002, с. 218-346.

სემინარი №13. 2სთ. სომხური დიასპორის ინტეგრაციის ზოგიერთი პრობლემები საქართველოს სოციოკულტურულ სივრცეში (XXI ს.)

ლიტერატურა:

1. ა. სონღულაშვილი, ეროვნული უმცირესობათა კულტურა საქართველოში, თბ., 2002.
2. გ. მაისურაძე, საქართველოს სომხური მოსახლეობის ისტორიის საკითხები (IV-XVIII სს.), თბ., 1999.
3. ნ. ჩიქოვანი, რელიგია და კულტურა სამხრეთ კავკასიაში, თბ., 2006.

ლექცია №15. 2სთ. ქართველი ხალხის კულტურა.

1. ქართული კულტურის როლი და ადგილი კავკასიის სოციოკულტურულ სივრცეში

ლიტერატურა:

1. ნ. ჩიქოვანი, რელიგია და კულტურა სამხრეთ კავკასიაში, თბ., 2006.
2. ჯ. კვიციანი, კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში, თბ., 2007.
3. Гачев Г., Кавказ, М., 2002, с. 36-214.
4. Дэвид Лэнг, Грузины. Хранители святынь, М., 2004.

სემინარი №14. 2სთ. აზერბაიჯანელები საქართველოში

1. აზერბაიჯანელი მოსახლეობის სოციოკულტურული ინტეგრაციის ზოგიერთი პრობლემა ქართულ პოსტსაბჭოურ საზოგადოებაში.

ლიტერატურა:

1. ა. სონღულაშვილი, ეროვნული უმცირესობათა კულტურა საქართველოში, თბ., 2002.
2. ნ. იოსელიანი, ეთნოსთაშორისი ურთიერთობის კულტურულ-ისტორიული პრობლემები // ეთნოგრაფიული კრებული, I, თბ., 2008.

სემინარი №15. 2სთ. ქართველი ხალხის კულტურა და კავკასია

1. საქართველო და „კავკასიური იდეა“.
2. არსებობს თუ არა კავკასიური ცივილიზაცია?

ლიტერატურა:

1. ჯ. კვიციანი, კავკასიური ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში, თბ., 2007.
2. ნ. ჩიქოვანი, საქართველოს კულტურული რაობა და ცივილიზაციური კუთვნილება ცივილიზაციათა თეორიის კონტექსტში, თბ., 2005.
3. რ. მეტრეველი, კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში, თბ., 2007.
4. Квициани Д., К вопросу кавказской идеи // этноლოგიური კრებული, თბ., 2008.

შეფასება:

დასწრება ლექციაზე – 10 ქულა (10%),
პრეზენტაცია სემინარზე – 20 ქულა (20 %),
ორი კოლოკვიუმი – 2X15=30 ქულა (30 %),
გამოცდა – 40 ქულა (40%).
სულ – 100 ქულა (100%).

სწავლის შედეგი:

კურსის შესწავლის შედეგად მომავალ სპეციალისტს ეცოდინება კავკასიის ხალხთა ერთიანი კულტურის, ცივილიზაციის საფუძვლები, ტრადიციული კულტურის საბაზო ასპექტები, მამაკაცისა და ქალის კულტურული სივრცის რეგიონული თავისებურებები. ტრადიციულისა და თანამედროვე კულტურის თანაარსებობის პრობლემები.

სილაბუსი 2009-2010

საგნის დასახელება – რუსეთი და კავკასია XVI-XXI ს.ს.

სასწავლო კურსის სტატუსი – საგანი გათვალისწინებულია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის საბაკალავრო პროგრამების სტუდენტებისათვის. სავალდებულო კურსი.

სასწავლო კურსის მოცულობა – საგანი ისწავლება ერთი სემესტრის განმავლობაში.

ECTS – 5 კრედიტი:

2 ლექცია 30სთ.

1 სემინარი 15სთ.

საკონტაქტო – 45 სთ.,

დამოუკ. მუშაობისათვის – 80 საათი.

ლექტორი: ჯონი კვიციანი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, 704228(ბინა), 855 697993 ; e-mail: kvitsiani@jandex.ru

სასწავლო კურსის მიზანი: სტუდენტს გადასცეს მეცნიერული ცოდნა შემდეგ უმნიშვნელოვანეს პრობლემებზე: ა) რუსეთის მრავალსაუკუნოვანი პოლიტიკური და სოციალური ექსპანსიის თავისებურებები კავკასიაში;

ბ) რუსეთის საბოლოო დამკვიდრება ჩრდილო კავკასიაში; რუსეთის იმპერიული და შემდგომ საბჭოური მოდერნიზაციის შედეგად ერთიანი სახელმწიფოებრივი და სოციოკულტურული სივრცის შექმნა;

გ) თანამედროვე სამხრეთ რუსეთი (ჩრდილო კავკასია), როგორც კავკასიური ქვეყანა;

სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები: წინაპირობის გარეშე.

სასწავლო კურსის ფორმატი: ლექცია, სემინარი, რეფერატი (წერილობითი და ზეპირი პრეზენტაცია).

სასწავლო კურსის შინაარსი

ლექცია №I. შესავალი - 3 საათი

პრობლემის მნიშვნელობა. ქრონოლოგიური ჩარჩო. წყაროებისა და ლიტერატურის მიმოხილვა.

ლიტერატურა:

1. ვ. გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა. (1483-1801) თბ, 2009.
2. ქართული დიპლომატიის ისტორია. აკად. რ. მეტრეველის რედაქციით. თბილისი, 2003.
3. Энциклопедия культур народов Юга России Ростов /Д, 2005

ლექცია №II – 2 საათი

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა გეორგიევსკის ტრაქტატის დადებამდე (XV საუკუნის 80-იანი წლები 1783 წ.)

ლიტერატურა:

1. ქართული დიპლომატიის ისტორია. აკად. რ. მეტრეველის რედაქციით. თბილისი, 2003.
2. ალ. ფირცხალაიშვილი. საქართველო-რუსეთ-ირან-თურქეთის ურთიერთობა XVIII საუკუნის პირველ ნახევარში. თბილისი 2006.

სემინარი №I – 1 საათი

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა XVIII საუკუნის პირველ ნახევარში.

ლიტერატურა:

1. ალ. ფირცხალაიშვილი. საქართველო-რუსეთ-ირან-თურქეთის ურთიერთობა XVIII საუკუნის პირველ ნახევარში. თბილისი 2006.
2. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები. რვა ტომად. ტომი IV. თბილისი, 1973.

ლექცია №III - 2 საათი

რუსეთი და კავკასიის ხალხები მე-16 – მე-18 საუკუნეებში

ლიტერატურა:

1. ა.ფირცხალაიშვილი. საქართველო-რუსეთ-ირან-თურქეთის ურთიერ-ობანი მე-18 საუკუნის პირველ ნახევარში. თბ.2006; გვ.17-22.
2. История Дона и Северного Кавказа. Ростов/Д, 2001, с.139-157.
3. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность. М.2001. с.310-322.

ლექცია №IV – 2 საათი

გეორგიევსკის ტრაქტატი

ლიტერატურა:

1. გ. პაიჭაძე. გეორგიევსკის ტრაქტატი. თბილისი, 1983.
2. ვ. გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა. (1483-1801) თბ, 2009.

სემინარი №II - 1 საათი

გეორგიევსკის ტრაქტატი

ლიტერატურა:

1. გ. პაიჭაძე. გეორგიევსკის ტრაქტატი. თბილისი, 1983.
2. ვ. გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა. (1483-1801) თბ, 2009.
3. ლექცია №V – 2 საათი

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა გეორგიევსკის ტრაქტატიდან ქართული სამეფო-სამთავროების გაუქმებამდე (1783-1810 წწ.).

ლიტერატურა:

1. ქართული დიპლომატიის ისტორია. აკად. რ. მეტრეველის რედაქციით. თბილისი, 2003.
2. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები. რვა ტომად. ტომი IV. თბილისი, 1973.

სემინარი №III – 1 საათი

ქართული სამეფო-სამთავროების გაუქმება რუსეთის მიერ.

ლიტერატურა:

1. ქართული დიპლომატიის ისტორია. აკად. რ. მეტრეველის რედაქციით. თბილისი, 2003.
2. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები. რვა ტომად. ტომი IV. თბილისი, 1973.

ლექცია №VI – 2 საათი

1. სტეპური წინაკავკასიის კოლონიზაცია რუსეთის მიერ და მისი სამეურნეო განვითარება მე-18 – მე-19 ს. პირველ ნახევარში;
2. რუსეთის ბრძოლა სამხრეთ კავკასიაში გაბატონებისათვის (მე-18 ს. მეორე ნახევარი);

ლიტერატურა:

1. История Дона и Северного Кавказа. Ростов/Д, 2001, с.
2. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность. М.2001. с.

სემინარი №IV – 1 საათი

1. რუსეთი და კავკასია მე-18–19 ს.ს. პირველ ნახევარში (დასავლური ხედვა).
2. კაზაკები საქართველოში.

ლიტერატურა:

1. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность. М.2001. с.54-115.
2. ა.სონღულაშვილი. კაზაკები საქართველოში. თბ.2003.

ლექცია №VII – 2 საათი

1. რუსეთ-კავკასიის ომი (1817-1864 წ.წ.), როგორც დიალოგისა და კულტურულ-ცივილიზაციური ურთიერთგაგების პრობლემა.

ლიტერატურა:

1. მომარაშვილი. კავკასიური მიურიდიზმი // კავკასიის ეთნოლოგიური კრებული №8, თბ.2003, გვ.52-64.
2. Блиев М. Россия и горцы Большого Кавказа на пути к цивилизации. М.2004, с.625-642.
3. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность. М.2001. с.234-285.
4. «Проблемы Кавказской войны в новейшей литературе» // Научная мысль Кавказа, №2, 2007.

სემინარი №V – 1 საათი

1. რუსეთ-კავკასიის ომის სილუეტები: იმამი შამილი; ა.პ.ერმოლოვი; მ.ს.ვორონცოვი; ა.ი.ბარიატინსკი.

ლიტერატურა:

1. Руновский А. Записки о Шамиле. М.1989.
2. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность. М.2001. с.156-205.
3. Гордин Я. Что увлекло Россию на Кавказ // Кавказ: земля и кровь. СПб, 2000. с.3-40.

ლექცია №VIII – 2 საათი

1. რუსეთის სახელმწიფოებრივი მმართველობა კავკასიაში. ხელისუფლების სისტემა და საზოგადოებების გარდაქმნა (მოდერნიზაციის იმპერიული პერიოდი. მე-19 ს. მეორე ნახევარი – 1917 წლის თებერვალი).

ლიტერატურა:

1. ქართული დიპლომატიის ისტორია. თბ.2003. გვ.544-574.
2. История Российского государственного управления на Северном Кавказе в 18-19 в.в. Ростов/Д. 2004.

კოლოკვიუმი № 1

მე-19 ს. 60-70-იანი წ.წ. სახელმწიფო რეფორმები ჩრდილო კავკასიაში, აზერბაიჯანსა და სომხეთში, მათი გატარების თავისებურებები.

ლიტერატურა:

1. ს.ხედელაშვილი. საზოგადოებრივი მართვის ინსტიტუტები და რუსეთის მიერ ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მმართველობის დამყარება ჩრდილო კავკასიაში მე-19 ს. 60-70-იან წლებში. თბ.2005.
2. Гусейнова И. История народов Кавказа 19-20 в.в. Баку, 2006.

ლექცია №IX – 2 საათი

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა 1917-1922 წლებში

ლიტერატურა:

1. მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული. რუსეთთან ერთად და ურუსეთოდ. თბილისი, 2007.
2. მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა 1801-1921, თბ.,2009

სემინარი №VII – 1 საათი

საქართველო-რუსეთის 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულება. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დაპყრობა რუსეთის მიერ. 1921 წლის ყარსის ხელშეკრულება.

ლიტერატურა:

1. ქართული დიპლომატიის ისტორია. აკად. რ. მეტრეველის რედაქციით. თბილისი, 2003.
2. ლ. თოიძე. ინტერვენციაც, ოკუპაციაც, ძალდატანებითი გასაბჭოებაც, ფაქტობრივი ანექსიაც. თბილისი, 1991.
3. ქართული დიპლომატიის ისტორია. აკად. რ. მეტრეველის რედაქციით. თბილისი, 2003.
4. მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა 1801-1921, თბ.,2009

ლექცია №X – 2 საათი

რუსები კავკასიაში (საბჭოთა მოდერნიზაციის პერიოდი): განსახლების ეკოლუცია.

ლიტერატურა:

1. ე.კოპალიანი, ჯ.კვიციანი. კავკასია მე-20 საუკუნეში. თბ.2001.
2. Белозеров В.С. Русские на Кавказе: эволюция расселения // Русские на Северном Кавказе: вызовы 21-го века. Ростов/Д. 2002. с.56-80.

სემინარი №VIII – 1 საათი

1. პოსტსაბჭოური კავკასიის რესპუბლიკებიდან რუსულენოვანი მოსახლეობის გადინების ზოგიერთი მიზეზი.

ლიტერატურა:

1. Русские на Северном Кавказе: вызовы 21-го века. Ростов/Д. 2002. с.46-56.
2. Гаждиев К.С. Геополитика Кавказа. М.2001. с.292-328.
3. Лощенова Е. «Русский мир» в Армении // Международная жизнь, №1-2, 2006.
4. Юнусов А. Этнодемографические процессы на Южном Кавказе в постсоветский период // Кавказский сборник, т.2, М.2005, с.259-275.

ლექცია №XI – 2 საათი

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა პოსტსაბჭოთა პერიოდში (1991-2003 წწ.)

ლიტერატურა:

1. მ. ვახნაძე, ვ. გურული. რუსეთთან ერთად და ურუსეთოდ. თბილისი, 2007.
ბ) დამატებითი:
1. ქართული დიპლომატიის ისტორია. აკად. რ. მეტრეველის რედაქციით. თბილისი, 2003.

სემინარი №IX – 1 საათი

საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის საკითხი და რუსეთი (1991-2003)

ლიტერატურა:

1. მ. ვახნაძე, ვ. გურული. რუსეთთან ერთად და ურუსეთოდ. თბილისი, 2007.

ლექცია №XII – 2 საათი

ჩრდილო კავკასია თანამედროვე რუსეთის საზოგადოებრივ დინამიკაში.

ლიტერატურა:

1. История Дона и Северного Кавказа (1917-2000), Ростов/Д.- Нальчик, 2004. с.327-380.
2. Русские на Северном Кавказе. Вызовы 21-го века. Ростов/Д. 2002.
3. Гаждиев К.С. Геополитика Кавказа. М.2001. с.47-57.

სემინარი №X – 1 საათი

რუსეთი და ჩეჩნეთი: შეიძლება თუ არა თვითგამორკვევა სეპარატიზმის გარეშე?

ლიტერატურა:

1. История Дона и Северного Кавказа (1917-2000), Ростов/Д.- Нальчик, 2004. с.361-379.
2. Димаева Ф.В. Религия и социокультурные процессы формирования современного чеченского общества // Научная мысль Кавказа, №4, 2006. с.43-48.
3. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность. М.2001. с.361-383.

ლექცია №XIII – 2 საათი

რუსეთი და კავკასია: თანამედროვე გეოპოლიტიკისა და რეგიონალიზაციის პრობლემები.

ლიტერატურა:

1. Гаждиев К.С. Геополитика Кавказа. М.2001. с.75-98, 292-330.
2. Квициани Дж. Современный Юг России(Северный Кавказ) Тб.,2008
3. Антоненко О. Абхазия во внутренней Российской политике // Государственность и безопасность: Грузия после «революции роз». Кембридж, с.301-307.

3. სემინარი №XI – 1 საათი

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობების გაუმჯობესება, როგორც კავკასიის კეთილდღეობის წინაპირობა.

ლიტერატურა:

1. ფ. ასანიშვილი. სამხრეთ კავკასიის უსაფრთხოების პრობლემები ტრანსფორმირებად საერთაშორისო სისტემაში. თბ. 2006. გვ. 85-99.
2. კვიციანი დ. დ. Грузино-российские отношения: проблемы и перспективы // Научная мысль Кавказа. №1, 1998. с. 48-51.
3. კვიციანი დ. Дж. Современный Юг России (Северный Кавказ) Тб., 2008
4. დევიდარიანი დ. Грузия и Россия: трудный путь к примирению // Государственность и безопасность: Грузия после «революции роз». Кембридж, с. 183-245.

ლექცია №XIV – 2 საათი

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა 2003-2008 წლებში

ლიტერატურა:

1. მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული. რუსეთთან ერთად და ურუსეთოდ. თბილისი, 2007.
2. . კვიციანი დ. Дж. Современный Юг России (Северный Кавказ) Тб., 2008

სემინარი №XII - 1 საათი

რუსეთის საჯარისო შენაერთების და სამხედრო ბაზების საკითხი საქართველო-რუსეთის ურთიერთობაში.

ლიტერატურა:

1. მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული. რუსეთთან ერთად და ურუსეთოდ. თბილისი, 2007.

ლექცია №XV – 2 საათი

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა: შედეგები, პერსპექტივები, გაკვეთილები.

ლიტერატურა:

1. მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული. რუსეთთან ერთად და ურუსეთოდ. თბილისი, 2007.
2. კვიციანი დ. Дж. Современный Юг России (Северный Кавказ) Тб., 2008
3. ქართული დიპლომატიის ისტორია. აკად. რ. მეტრეველის რედაქციით. თბილისი, 2003.

საქართველო-რუსეთის ურთიერთობის პერსპექტივები.

ლიტერატურა:

მ. ვაჩნაძე, ვ. გურული. რუსეთთან ერთად და ურუსეთოდ. თბილისი, 2007.

შეფასების კრიტერიუმები:

1. დასწრება – 10 ქულა.
2. სემინარულ მეცადინეობებსა და დისკუსიებში მონაწილეობა – 20 ქულა.
3. ორი შუალედური შემოწმება (კოლოკვიუმი) – 15+15=30 ქულა.
4. გამოცდა (წერითი) – 40 ქულა.
5. სულ 100 ქულა

სავალდებულო ლიტერატურა:

1. იასე ცინცაძე. ძიებანი საქართველო-რუსეთის ურთიერთობის ისტორიიდან (X-XVI სს.). თბილისი, 1956.
2. ქართული დიპლომატიის ისტორია. აკად. რ. მეტრეველის რედაქციით. თბილისი, 2003.
3. გეორგიევსკის ტრაქტატი. გამოკვლევა, დოკუმენტები, ფოტოპირები ვ. მაჭარაძისა. თბილისი, 1983.
4. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები. რვა ტომად. ტომი IV. თბილისი, 1973.
5. ალექსანდრე ფირცხალაიშვილი. საქართველო-რუსეთ-ირან-თურქეთის ურთიერთობა XVIII საუკუნის პირველ ნახევარში. თბილისი 2006.
6. მერაბ ვაჩნაძე, ვახტანგ გურული. რუსეთთან ერთად და ურუსეთოდ. თბილისი, 2007.
7. ვახტანგ გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა. (1483-1801) თბილისი, 2009.
8. მერაბ ვაჩნაძე, ვახტანგ გურული. საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა(1801-1921) თბილისი, 2009.
9. ე.კობალიანი, ჯ.კვიციანი. კავკასია მე-20 საუკუნეში. თბ.2001.
10. ფ.ასანიშვილი. სამხრეთ კავკასიის უსაფრთხოების პრობლემები ტრანსფორმირებად საერთაშორისო სისტემაში. თბ.2006.
11. Дегоев В. Большая игра на Кавказе. История и современность. М.2001.
12. Квициани Дж. Современный Юг России(Северный Кавказ) Тб.,2008
13. История Дона и Северного Кавказа. Ростов/Д, 2001,
14. Гаждиев К.С. Геополитика Кавказа. М.2001.
15. История Дона и Северного Кавказа (1917-2000), Ростов/Д.- Нальчик, 2004.

სწავლის შედეგები

I. ცოდნის გაცნობიერება:

1. კურსდამთავრებულს ექნება ისტორიის სფეროში კვლევის უახლეს მიღწევებზე დამყარებული ღრმა და სისტემური ცოდნა და ამ ცოდნის გამოყენების უნარ-ჩვევები - კურსდამთავრებულს ეცოდინება, რომ კავკასიის დიდი ნაწილი – ჩრდილო კავკასია, თანამედროვე რუსეთის ერთიან სახელმწიფოებრივ, სოციოკულტურულ სივრცეს წარმოადგენს და ჩაბმულია მის საზოგადოებრივ დინამიკაში; რეგიონალიზაცია, რომელიც გლობალიზაციის ობიექტური, თანმხლები პროცესია, კავკასიის ქვეყნებს ინტეგრაციისაკენ უბიძგებს.

II. ცოდნის პრაქტიკული გამოყენება/პრაქტიკული უნარები

ბაკალავრს ექნება უნარი:

1. კომპლექსური პრობლემა – რუსეთისა და კავკასიის ქვეყნების ურთიერთობები - გადაჭრას დამოუკიდებლად; ამასთან გამოიყენოს პრობლემის გადაჭრის ორიგინალური გზა

2009-2010 სილაბუსი	
სასწავლო კურსის დასახელება	რუსეთი, საქართველო და ამიერკავკასიური სახანოები XVI-XIX (1829 წლამდე) საუკუნეებში
სასწავლო კურსის კოდი სასწავლო კურსის სტატუსი	ბაკალავრიატი არჩევითი
სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა	ერთი სემესტრი
ECTS	5 კრედიტი: 2 ლექ. + 2 დამ. სთ. = 30 სთ. + 30 სთ. = 60 სთ. 2 სემ. + 2 დამ. სთ. = 30 სთ. + 30 სთ. = 60 სთ.

	5 სთ. საკონსულტაციო სულ = 125 სთ.
ლექტორი	ასისტენტ-პროფესორი გიორგი ჟუჟუნაშვილი: სამს. (822) 25-04-85; ბინის: (824) 15-02-35; (895) 56-69-29. E-mail: giorgi.zhuzhunashvili@tsu.ge ; g.zhuzhunashvili@gmail.ru ; giorgi_66@mail.ru
სასწავლო კურსის მიზანი	კურსის მიზანია, სტუდენტს დაანახოს ობიექტური ვითარება, წყაროსა და ლიტერატურისადმი კრიტიკული მიდგომის ხერხები და მეთოდები.
სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები	კურსის შესწავლისას სტუდენტს წინაპირობები აუცილებლად უნდა ჰქონდეს გავლილი საქართველოს ისტორიის კურსი.
სასწავლო კურსის ფორმატი	ლექცია-სემინარი / პრეზენტაცია ¹
სასწავლო	თემა 1 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი)- კურსის შინაარსი და

¹ საკითხის სპეციფიკიდან და მისი სირთულიდან გამომდინარე ყურადღება გამახვილდება სტუდენტის ინდივიდუალურ მუშაობაზე, რაც გამოიხატება იმაში, რომ ლექციებზე განიხილება ძირითადი საკვანძო მომენტები, საიდანაც სტუდენტს საშუალება ექნება აირჩიოს ერთი კონკრეტული საკითხი და შესაბამისი, ინდივიდუალური მითითებების საფუძველზე დაამუშაოს ესე (სემესტრში მინიმუმ ორი).

<p>კურსის შინაარსი²</p>	<p>ამოცანები; შესასწავლი პერიოდის პერიოდიზაცია; ძირითადი წყაროებისა და ლიტერატურის მიმოხილვა;</p> <p>თემა 2 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - შესასწავლი რეგიონის გეოპოლიტიკური, ეკონომიკური, კულტურული ისტორიის მიმოხილვა.</p> <p>თემა 3 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - XV საუკუნის მეორე ნახევარი მსოფლიო ისტორიაში მიჩნეულია გარდატეხის პერიოდად. იგივე ითქმის რუსეთისა და ამიერკავკასიის ქვეყნებისთვისაც. მონღოლთა მმართველობის დასასრული აღინიშნა იმით, რომ ერთიანი იმპერიის ნანგრევებზე აღმოცენებულ ნაწილებს შორის იწყება ბრძოლა ახალი გადანაწილებისათვის. ეს არის ძირითადად ახალწარმოქმნილ ოსმალეთსა და სეფიანთა ისანის შორის ომების პერიოდი, რომლის პირველი ფაზა დასრულდა 1555 წლის ამასიის ზავით, რითაც “ფოცხვერმა” (ირანი) და “ბაბრმა” (ოსმალეთი) გადაინაწილეს კავკასია. ამ თარიღმა დაადასტურა ახალი წესრიგი, შესაბამისად დასახა ახალი მიჯნა ამიერკავკასიულ სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობებშიც.</p> <p>თემა 4 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - მეორე ეტაპი ურთიერთობებისა ჩაისახა XVI ს. II ნახევარში. ეს ეპოქა კავკასიაში კვლავ ირან-ოსმალეთის ნიშნით გამოირჩევა, განსხვავება ისაა, რომ ამ ორთა ჭიდილში ჩაება მესამე ძალა – რუსეთი, რომლისკენ ღტოლვასაც ამუღანებს რამდენიმე კავკასიური პოლიტიკური ერთეული.</p> <p>თემა 5 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - შაჰ-აბას პირველის ეპოქა გამორჩეულია. ამ დროს ირანმა მოახერხა აღმ. ამიერკავკასიულ სახანოებზე თავისი კონტროლის აღდგენა. მოხდა ისე, რომ სახანოებმა მცირედი დამოუკიდებლობაც დაკარგეს და ჩვენი ქვეყნის, ასევე რუსეთის სახელმწიფოს მესვეურთა ურთიერთობები მიმდინარეობდა ისპაჰანის ჰეგემონიის ქვეშ.</p> <p>თემა 6 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - 1639 წლის ქასრე-შირინის (ზოჰაბის ზავით) დადგინდა ერთგვარი status quo ორ მოქიშპე ქვეყანას</p>
------------------------------------	--

² სალექციო თემატიკა მოცემულია პრობლემების შესაბამისად დალაგებული სადისკუსიო საკითხებად. სავარაუდო ლიტერატურა მოცემულია ბოლოში, მაგრამ საკითხის სპეციფიკიდან გამომდინარე იგი არ და ვერც იქნება სრული. როგორც აღვნიშნეთ, თითოეული თემისადმი ლიტერატურის მითითება იქნება ინდივიდუალური.

შორის, ხოლო რუსეთი კარგა ხანს ჩამოშორდა კავკასიურ პოლიტიკას. თეიმურაზ I-ის მცდელობა ჩარეულიყო კავკასიური სახანოების (განჯის) საქმეებში, კრახით დასრულდა, წარმატება არ მოჰყოლია არც ირანელთა მცდელობას დაემკვიდრებინა კახეთში აღმ. ამიერკავკასიელთა მმართველობა. თუმცა ამავე პერიოდში იწყება აღმოსავლეთით კახეთის ქართულ სამყაროსგან თანდათან ჩამოცილება.

I კოლოქიუმი – 2 საათი

თემა 7 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - XVIII ს. დასაწყისში ქართველმა მეფეებმა გაიმყარეს პოზიციები კავკასიაში ქართლის ჯანიშინი რეალურად იქცა ირანის შაჰის ნაცვლად კავკასიასი და საქაური საქმეების გამგებლად, სადაც გამოჩნდა კიდევ 20-იანი წლების დასაწყისში.

თემა 8 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - პეტრე პირველის კასპისპირეთში ლაშქრობა და მისი შედეგები. კარგად გამოჩნდა, რომ ქართველებს ხელშემწყობი ფაქტორების არსებობის შემთხვევაში კიდევ შესწევდათ, თუმცა დესტრუქციის ძალებიც საკმაოდ ძლიერი იყო.

თემა 9 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - ოსმალთა-ყიზილბაშობა: ირანის სისუსტის, რუსეთის კავკასიისადმი ინტერესების განვითარებით მცირე ხნით ისარგებლა ოსმალეთმა, თუმცა შაჰ-ნადირმა კვლავ აღადგინა ჰეგემონია ძველ სამფლობელოებზე, ხოლო რეშატისა და განჯის ტრაქტატებით რუსეთსაც ამოაკეთინა ფეხი კავკასიიდან, მაგრამ მისი გარდაცვალებისთანავე სიტუაცია კვლავ შეიცვალა.

თემა 10 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - 1747 წლის შემდგომ ირანში არეულობით ვერ ისარგებლა ვერც ერთმა მოქიშპე მხარემ. დიდი სახელმწიფოებისგან “თავაშვებულმა” კავკასიელებმა იმის ნაცვლად, რომ საერთო ენა გამოენახათ ურთიერთქიშპი გააჩნდეს.

ერეკლე-თეიმურაზის მცდელობას ამიერკავკასიაში ერთგვარი წესრიგი დაემყარებინათ, გარკვეული პერიოდი წარმატებებიც კი მოჰყვა, მაგრამ ქერიმ-ხანის გარდაცვალებისთანავე სიტუაცია კვლავ აირია. საქმეს ვერც სომხური მოსახლეობის მხარდაჭერაში და რუსეთში ორმა ელჩობამაც უშეველა.

თემა 11 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) - ქართულ-რუსულ-ამიერკავკასიულ სახანოთა ურთიერთობებში საინტერესო ეტაპია 1768-1774 წლების რუსეთ-თურქეთის ომისა და მისი შემდგომი პერიოდი. მართალია, ეს ომი ჩვენთვის საინტერესო ტერიტორიებს უშუალოდ არ ეხებოდა, მაგრამ როგორც ქართლ-კახეთის სამეფო, ისე სხვა ამიერკავკასიული სახანოები აქტიურად თუ პასიურად აღმოჩნდნენ ჩართულნი ამ ომში. ერეკლე II-ის ინიციატივებს ბევრი მოწინააღმდეგე გამოუჩნდა, განსაკუთრებით ლეკთაგან. ერეკლე II მაინც მომხრეებზე დაყრდნობით ახერხებს სტატუსის შენარჩუნებას.

II კოლოქიუმი – 2 საათი

თემა 12 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) – განსაკუთრებულად საყურადღებოა 1783 წლის გეორგიევსკის ტრაქტატის შემდგომი პერიოდი. ამ პირველი საერთაშორისო ხელშეკრულებით ამიერკავკასიაში პრიორიტეტი მიენიჭა ერეკლე II. მხარდაჭერა მან მოიპოვა სომეხთაგან, ხოლო რაც შეეხება სხვა სახანოებს, მათი განსაკუთრებული რისხვა გამოიწვია. დაუძღვრებული ირანისაგან წაყრუების, ხოლო ოსმალთაგან აშკარად წაქეზებულმა ლეკებმა გააფთრებული თავდასხმები მიიტანეს ტრაქტატის ერთერთი მონაწილე მხარეზე და, რომ არა ერეკლე II-ის მოქნილობა, წაღვეკავდნენ ქართლ-კახეთის პრიორიტეტს, ირანის გამო აშკარად ვერ ეხებოდა საქმეში. ეს ნათლად გამოჩნდა 1795-1796 წლებში.

თემა 13 (2 სთ ლექცია – 1 სთ. სემინარი) – ქართლ-კახეთის სამეფოს გაუქმების შემდეგ ამიერკავკასიაში გამოჩნდა ძალა, რომლისთვისაც ყველას უნდა გაეწია ანგარიში, თუმცა კავკასიელთა ერთი ნაწილი, მათ შორის ქართველებიც, არ აპირებდა “ბრმად” მორჩილებას და ყველა საშუალებას იყენებდა ახლად მოვლენილი მფარველის წინააღმდეგ საომრად. განსაკუთრებით საინტერესოა, რომ აღმოსავლეთ ამიერკავკასიულ სახანოებთან ურთიერთობის დამყარებას ცდილობს ქართველ მოღვაწეთა ერთი ნაწილი (აღ. ბატონიშვილი), რომელიც ყველა შესაძლო მომენტში იყენებს უცხო ძალას რუსთა წინააღმდეგ. საინტერესოა ისიც, რომ ქართული ნაწილები აქტიურ მონაწილეობას იღებენ რუსეთ-ირანის ომებში

შეფასება	დასწრება (ლექცია, სემინარი) – 10 (5+5)%
	კოლოქვიუმში მონაწილეობა - 20% (10% - 10%)
	პრეზენტაცია სემინარზე - 20% ესსე (2 სემესტრში) – 10 % (5+5)
	საბოლოო გამოცდა - 40%
	საბოლოო შეფასება - 100%
პირითადი ლიტერატურა	<p>Ахмед Гусейновю Азербайджано-русские отношения XV-XVII ВВ. Баку. 1963</p> <p>К.С. Гаджиев. Геополитика Кавказа. М. 2001</p> <p>А. Абдурахманов. Азербайджан во взаимоотношениях России, Турции и Ирана. Баку. 1964</p> <p>Голоян Г. А. Россия и народы Закавказия. М. 1976</p> <p>Кипянина Н.С. Восточный вопрос во внешней политике России. М. 1978</p> <p>Мамедов С.А. Исторические связи Азербайджанского и Армянского народов (II половина XVII века и I треть XVIII в.). Баку. 1977</p> <p>Алиев Ф. М. Азербайджано-русские отношения (XV – XIX вв). Баку. 1985</p> <p>Путешественники об Азербайджане. Т. 1. Составил З. И. Ямпольский. 1961</p> <p>Кортуа Н. М. Русско-грузинские взаимоотношения во II половине XVIII в. Тб. 1986</p> <p>დ. კაციტაძე, ირანის ისტორია, მ. სვანიძე, ოსმალეთის ისტორია, ტ. I–II–III დ. ჯანელიძე, საქართველო და აღმოსავლეთი, თბ., 1984. საქართველოს ისტორიის ნარკვევები, ტ. IV, გ. მაისურაძე, ქართველი და სომეხი ხალხების ურთიერთობა XIII–XVIII სს. თბ., 1982. დ. შენგელია, ირანი ქერიმ–ხან ზენდის დროს, თბ., 1973. ა. ჭეიშვილი, ერევნის ხანების მიერ საქართველოში გამოგზავნილი წერილები, თბ., 1980. ვ. კობალიანი, ამიერკავკასიის ხალხთა ურთიერთობის წარსულიდან, თბ., 1962.</p>
სწავლის	<i>სალექციო კურსის დასრულებისას სტუდენტს შეეძლება:</i>

შედეგი	<p>ა) ჩაწვდეს განსახილველად გამოტანილი ურთულესი ისტორიული პერიოდის პერიპეტებს, დიპლომატიური ურთიერთობების წერილმანებს, შეძლოს სხვადასხვა სიტუაციების მოდელირება და სხვა;</p> <p>ბ) პედაგოგის მიერ მოტანილი საარქივო თუ სხვა მასალის დამუშავება-შეფასება;</p> <p>გ) კვლევის შედეგების წერილობითი სახით გაფორმება;</p> <p>დ) აუდიტორიის წინაშე კვლევის შედეგების წარმოჩენა;</p>
---------------	---

**Силлабус
2009-2010**

Название учебного курса	Практическая грамматика русского языка
Код учебного курса	
Статус учебного курса	Выборочный предмет, изучаемый в бакалавриате (направление «Кавказоведение» гуманитарного факультета)
Продолжительность учебного курса	1 семестр (15 недель)
ECTS	5 кредитов (1 лекция + 2 практических занятия)
Лектор	Лекции и практические занятия ведет Капанадзе Ирина Бидзиновна – доктор филологических наук, ассоциированный профессор Тбилисского государственного университета им.Ив.Джавахишвили, e-mail: irina-kapanadze@mail.ru.
Цель курса	Цель курса «Практическая грамматика русского языка» - практическое владение системой русского языка и принципами ее функционирования применительно к различным сферам речевой коммуникации, развитие коммуникативной компетенции.
Предварительные условия овладения курсом	
Содержание курса	
I неделя:	
Имя существительное: одушевленные и неодушевленные; нарицательные и собственные; конкретные и собственные; собирательные; вещественные.	
II неделя: Имя существительное: род, число, падеж; типы склонения; разносклоняемые и несклоняемые существительные; согласование	

	существительных с количественными словами.
	<p>III неделя: Имя прилагательное: Твердая и мягкая основа; род, число, падеж. Разряды прилагательных по значению.</p>
	<p>IV неделя: Имя прилагательное: Полные и краткие прилагательные; склонение прилагательных. Согласование прилагательных с существительными. Степени сравнения прилагательных.</p>
	<p>V неделя: Имя числительное: Простые, сложные и составные. Количественные, порядковые, собирательные и дробные числительные. Склонение числительных. Согласование числительных с существительными.</p>
	<p>VI неделя: Местоимение: Разряды местоимений (личные, притяжательные, вопросительные, относительные, указательные, определительные, неопределенные, отрицательные). Возвратное местоимение. Склонение местоимений. Согласование местоимений с существительными.</p>
	<p>VII неделя: Глагол: Неопределенная форма глагола (инфинитив). Вид глагола; Времена глагола; лицо и число глагола.</p> <p>Коллоквиум №1.</p>
	<p>VIII неделя: Глагол: Наклонение глагола; возвратные глаголы; Переходные и непереходные глаголы. Спряжение глаголов. Глаголы движения.</p>
	<p>IX неделя: Причастие: Действительные и страдательные причастия настоящего и прошедшего времени. Краткие страдательные причастия.</p>

	<p>X неделя: Причастие: Образование и употребление причастий. Склонение причастий. Причастный оборот.</p>																
	<p>XI неделя: Деепричастие: Деепричастия совершенного и несовершенного вида. Образование и употребление деепричастий. Деепричастный оборот.</p>																
	<p>XII неделя: Наречие: Разряды наречий. Сравнительная степень наречий.</p> <p>Коллоквиум №2</p>																
	<p>XIII неделя: Служебные части речи: Предлоги. Союзы. Частицы. Междометия.</p>																
	<p>XIV неделя: Синтаксис: Словосочетание. Согласование, управление, примыкание.</p>																
	<p>XV неделя: Синтаксис. Понятие о простом и сложном предложении.</p>																
Форма оценки	<table> <tr> <td>Посещаемость</td> <td>- 10%</td> </tr> <tr> <td>Семинары</td> <td>- 20%</td> </tr> <tr> <td>Коллоквиум №1</td> <td>- 15%</td> </tr> <tr> <td>Коллоквиум №2</td> <td>- 15%</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Экзамен:</td> </tr> <tr> <td>Устный</td> <td>- 20%</td> </tr> <tr> <td>Письменный</td> <td>- 20%</td> </tr> <tr> <td>Итоговая оценка</td> <td>- 100</td> </tr> </table>	Посещаемость	- 10%	Семинары	- 20%	Коллоквиум №1	- 15%	Коллоквиум №2	- 15%	Экзамен:		Устный	- 20%	Письменный	- 20%	Итоговая оценка	- 100
Посещаемость	- 10%																
Семинары	- 20%																
Коллоквиум №1	- 15%																
Коллоквиум №2	- 15%																
Экзамен:																	
Устный	- 20%																
Письменный	- 20%																
Итоговая оценка	- 100																
Основная литература	<p>1. Чохонелидзе Н.С. Практическая грамматика русского языка. – Изд-во ТГУ им. Ив.Джавахишвили, Тб.2008.</p> <p>2. Чохонелидзе Н.С., Агладзе Т.К., Капанадзе И.Б. Русский язык для студентов-филологов. – Изд.-во ТГУ им. Ив.Джавахишвили, Тб.2001.</p> <p>3. Практические занятия по русскому языку. Составитель О.П.Ермакова, М., 1985.</p>																
Дополнительная литература	<p>1. Голетиани Г.Г. Практический курс русского языка. – Тбилиси, 1983.</p> <p>2. Сборник упражнений по современному русскому языку. Под ред.</p>																

Результаты
обучения

В результате изучения данного курса студенты получают представление о грамматике русского языка. Осознанное владение грамматическим материалом предполагает создание у студентов такого важного грамматического навыка, как структурирование на разных уровнях языковой системы. Студентам, окончившим грузинскую школу, он поможет в повышении уровня владения русским языком и в приобретении лингвистических навыков, необходимых для обучения в магистратуре.

სილაბუსი
2009-2010

სასწავლო კურსის დასახელება – ენობრივი სიტუაცია კავკასიაში
სასწავლო კურსის კოდი –
სასწავლო კურსის სტატუსი – კურსი განკუთვნილია პუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის (სავალდებულო საგანი)

სასწავლო კურსის ხანგრძლივობა – 1 სემესტრი
ECTS – 5 კრ. (2 ლ., 2 ს. 60 სთ.საკონტაქტ. 65 დამოუკიდებელი მუშაობა)
ლექტორი – მანანა ტაბიძე
ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ტელ.32-16-39 899 96 92 70
mananatab@yahoo.com

სასწავლო კურსის მიზანი – კურსი მიმოიხილავს საოციოლინგვისტური პრობლემებთან დაკავშირებით არსებულ განსხვავებულ შეხედულებებს, სტანდარტული ენის ფუნქციონირების სფეროებს, გეოგრაფიული და სოციალური დიალექტების თავისებურებებს, ენობრივი იდენტობისა და ენის ეკოლოგიის, საფრთხის ქვეშ მყოფი ენების საკითხებს და ა.შ.
დღეს კონკრეტული სახელმწიფოს შიგნით ენისა თუ ენათა სტატუსის, ენობრივი კონტაქტების, ენათა სოციალურ-კულტურული განვითარებისა და მათი პერსპექტივების განსაზღვრა-უზრუნველყოფის დონისძიებათა პროგრამირებას დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს და კარგად მომზადებულ სპეციალისტებს საჭიროებს. სწორედ ამგვარ კადრებს უნდა მიენდოს ენათა სტანდარტიზაციის, ენობრივი კანონების, ენათა სწავლების დაგეგმვის, ლოკალური და სოციალური „ენების“ საგანმანათლებლო სისტემასთან მიმართების საკითხების, ენობრივი კონფლიქტების, ემიგრანტთა ენობრივი ორიენტაციისა და კომპეტენციის, ენის სოციალური სტრატეგიკაციის, “ენათა სიკვდილის” („ენათა გაქრობის“) თავიდან არიდების და სხვ. მრავალი პრობლემის გადაჭრისაკენ მიმართულ დონისძიებათა შემუშავება-რეალიზაციის საქმე. შესაბამისად, პროგრამა ბაკალავრის სთავაზობს, შეისწავლოს და თავად გაანალიზოს თანამედროვე სამეცნიერო თვალსაზრისები და პრობლემეტიკა კავკასიაში ენობრივი სიტუაციის, ენობრივი პოლიტიკის, ენობრივი კონფლიქტების, ქართველური ენობრივი სამყაროს შესახებ, ამ სამყაროს დანარჩენ დემოკრატიულ მსოფლიოსთან ურთიერთობის შესახებ...

სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობა – სტუდენტს მოსმენილი უნდა ჰქონდეს ენათმეცნიერების შესავალი,

სასწავლო კურსის ფორმატი – კურსის გავლის მანძილზე სტუდენტებს ჩაუტარდებათ ლექციები და სემინარული მეცადინეობები, ლექციების დროს შეუძლიათ კითხვების დასმა და დისკუსიაში მონაწილეობის მიღება. ცოდნის შემოწმება მოხდება სემინარებზე.

სასწავლო კურსის შინაარსი

ლექცია №1. 1სთ

სოციოლინგვისტიკის კურსის მიზანი და ამოცანები; სოციოლინგვისტიკის დამოუკიდებელ საენათმეცნიერო დარგად ჩამოყალიბების ჰისტორია; სოციოლინგვისტიკა კავკასიაში.

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

ნოდარ ლადარია, სოციოლინგვისტიკა,, თბილისი, 2002

Швейцер, 1971 - А.Д.Швейцер, Вопросы социологии языка в современной американской лингвистике, Ленинград, 1971.

Ralf Fasold, The Sociolinguistics of Society, Basil Blackwell, New York, 1998;

Florian coulmas, Sociolinguistics, 2005, Cambridge University Press.

Labov, W.1972, Sociolinguistic Patterns. Philadelphia: University of Pennsylvania Press;

სემინარი №1სთ.

ლექცია №2. 1სთ

ეროვნული ენა, ეროვნების ენა, სახელმწიფო ენა; კავკასიის ენობრივი მრავალფეროვნება და ენის სტატუსის საკითხი. სადისკუსიო საკითხები.

ლიტერატურა

ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, თბილისი.

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

ტ.ფუტკარაძე, გრიგოლ დადიანი ოდიშის სამთავროს მცხოვრებთა ენის შესახებ ანუ ქართველთა ნათესაობის სამი ძირითადი ნიშანი სამას თერთმეტი წლის წინანდელი ისტორიული დოკუმენტის მიხედვით, გაზ. ქართული, №8(24), ნოემბერი, 2001 წელი

Лингвистический энциклопедический словарь, 1990, Москва, «Советская энциклопедия», 1990. Geoffrey Finch, Linguistic Terms and Concepts, 2000Macmillan press LTD, London.

А.В.Швейцер, Л.Б.Никольский, Введение в социоллингвистику, Москва, изд. Высшая школа, 1978.

Mother –tongue and Fatherland, Language and politics in German, Michael Townson, Manchester University Press, Manchester and New-York, 1992.

The Rise and Fall of Languages, B.M.W.Dixon, Cambridge University Press, 1997.

სემინარი №2 1სთ.

ლექცია №3. 1სთ

კავკასია – ენობრივი შესვედრები; ენობრივი კონტაქტების ტიპები კავკასიაში (კონტაქტის სფეროები, საკონტაქტო ენობრივი სტრატეგები); ცნებათა განმარტება; პრესტიჟული ენები; გაბატონებული ენები; სახელმწიფო ენა და რეალურად მოქმედი ენა. საფრთხის ქვეშ მყოფი ენები; საფრთხის ქვეშ მყოფი ენები კავკასიაში.

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

ნოდარ ლადარია, სოციოლინგვისტიკა,, თბილისი, 2002

რ.თოფჩიშვილი, კავკასიის ეთნოლოგია, 2006

B.M.W.Dixon, The rise and fall languages, Cambridge University press, 1997.

Language and Society in Post – Communist Europe. Edited By J. A. Dunn. Printed in Great Britain,1999

სემინარი №3 1სთ.

ლექცია №4 1სთ

კავკასია – ეთნოენობრივი კონფლიქტები; სპეციალური ტერმინოლოგია; ენათა სტატუსის საკითხი (სახელმწიფო ენა, ეროვნული ენა, უმცირესობათა ენა, დიასპორის ენა; სოციალური სტრატის ენა და ა.შ.; მსოფლიოში გავრცელებული ენობრივი კონტაქტების (ენათა შეხვედრების ფორმები); ენობრივი კონტაქტები და ენობრივი კონფლიქტები კავკასიაში. სადისკუსიო საკითხები.

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც. „ქართული ენა“, თბილისი, 2005 წ.

Mother-tongue and Fatherland, Language and politics in German, Michael Townson, Manchester University Press, Manchester and New York, 1992.

Connor, W., A nation is a nation, is a state, is an ethnic group is a... Ethnic and Racial Studies, 1986.

Connor, W. “The impact of homelands upon diaspora”, in Sheffer, G (ed.), Modern Diasporas in International Politics, London: Croom Helm.

Consortium for Language Policy and Planning; Penn Language Center University of Pennsylvania Philadelphia, PA 19104;

სემინარი №4 1სთ.

ლექცია №5 1სთ.

ენობრივი სიტუაცია; ენობრივი სიტუაციის ცნება; ენობრივი სიტუაცია კავკასიაში და საქართველოში. ენობრივი პოლიტიკა კავკასიაში და მისი ძირითადი ფაზები (1. საქართველოს მეფე-მთავართა ენობრივი პოლიტიკა; 2. XIX საუკუნის საქართველო და რუსეთის ენობრივი პოლიტიკა; 3. XX საუკუნე და საბჭოთა რუსეთის ენობრივი პოლიტიკა. 3. საქართველოში ენობრივი პოლიტიკის ამსახველი ცნობები ისტორიულ-ლიტერატურული თხზულებებისა და დოკუმენტების მიხედვით)

ლიტერატურა:

მ. ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც. „ქართული ენა“, თბ., 2005.

გურამ რამიშვილი, დედაენის თეორია, თბილისი, 2000.

ტ. ფუტკარაძე, ქართველები, თბ., 2005.

კონფლიქტური სიტუაციები პოლიეთნიკურ საზოგადოებაში” თბილისი, 1998

დ. მელიქიშვილი, იოანე პეტრიწის ფილოსოფიურ შრომათა ენა და სტილი, თბილისი, 1975.

ნოდარ ლადარია, სოციოლინგვისტიკა,, თბილისი, 2002

თინათინ ბოლქვაძე, იდეოლოგიზებული ღირებულებები, თბილისი, 2005.

Status Change of Languages, ed. by Ulrich Ammon and Marlis Hellinger. Walter de Gruyter. Berlin, New York, 1992.

Basch Linda, Nina Glick Schiller and Cristina Blanc-Szanton, Transnationalism and the construction of the deterritorialized nation: An outline for a theory of post-national practice. Paper delivered at the annual meetings of the American Anthropological Association. Chicago. 1992.

სემინარი №5 1სთ.

ლექცია №6 1სთ.

კავკასიის მოსახლეობის დემოგრაფიული ცვლა ენობრივი სიტუაციის ცვლის მიზეზი.
ენა და ენობრივ პოლიტიკასთან დაკავშირებული სახელმწიფო ინსტიტუტები;
ლიტერატურა

ა.თოთაძე, საქართველოს დემოგრაფიული პორტრეტი, თბილისი, 1993; ივ.ჯავახიშვილი, საქართველოს საზღვრები. ისტორიული და თანამედროვე თვალსაზრისით განხილული, წიგნში: ივ.ჯავახიშვილი, პ.სურგულაძე, პროფ.დისტი, ისტორიული რარიტეტები, თბილისი, 1989.
ვ. ჯაოშვილი, საქართველოს მოსახლეობა XVIII-XX საუკუნეებში, თბილისი 1984.
მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

სემინარი №6 1სთ.

ლექცია №7 1სთ.

ენობრივი (სამეტყველო) კოდის არჩევის საკითხი; გენდერული მეტყველება; კავკასია გენდერული თვალსაზრისით; კავკასიური ენები გენდერული ურთიერთობების ფიქსატორი.

ლიტერატურა

Кирилина А.В. Гендер. лингвистические аспекты. Москва; Издательство «Институт социологии РАН», 1999;
Кирилина А.В. Проблемы гендерного подхода в изучении межкультурной коммуникации\Гендер как интрига познания (Альманах; Пилотный выпуск); Гендерные исследования в лингвистике, в литературоведении и теории коммуникации. Москва; Рудомино, 2002;
Lakoff, R. Language and Women`s place. New York: Harper & Row, 1975;

სემინარი №7

ლექცია №8 1სთ.

კავკასია ენობრივი სტანდარტიზაციის თვალსაზრისით; ენობრივი სტანდარტი და დიალექტები; სოციოლინგვისტური სტრატეგები; ენის სტატუსის საკითხი. სადისკუსიო საკითხები.

ლიტერატურა

ფერდინანდ დე სოსიური, ზოგადი ენათმეცნიერების კურსი, თბილისი., 2002.
Sociolinguistics, Florian coulmas, 2005 Cambridge University Press.
მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.
Status Change of Languages, ed. by Ulrich Ammon and Marlis Hellinger. Walter de Gruyter. Berlin, New York, 1992.
Ulrich Ammon, "Measuring the Broadness of Dialectal Speech". Sociolinguistika, 12, 1998.
Chambers, J. Trudgill, P. Dialectology. Cambridge etc.: Cambridge Univ. Press. 1980.
Joan Marti i Castell, The First International Catalan congress, Barcelona, 13-18 October, 1906, წიგნიდან: The Earliest Stage of Language Planning, The first Congress" Phenomenon, ed. ba Jpshua A. Fishman, Berlin-New York, 1993.

სემინარი №8 1სთ.

ლექცია №9 1სთ.

კავკასიის მკვიდრთა ენობრივი ორიენტაციისა და ენობრივი კომპეტენციის საკითხები; ენობრივი არჩევანის განმსაზღვრელი ფაქტორები (ასაკი, სოციალური სტრატეგები და სხვ.); კომუნიკაციის სფეროები; ენის სტატუსი და მისი რეალიზაციის ფორმები.

სოციალური ასპექტები და ენობრივი თავისებურებანი (ფონეტიკური, მორფოლოგიური, სინტაქსური; ლექსიკა)

ლიტერატურა

An Illustrated History of the Immigrant Experience, 1999.
Basch Linda, Nina Glick Schiller and Cristina Blanc-Szanton, Transnationalism and the construction of the deterritorialized nation: An outline for a theory of post-national practice. Paper delivered at the annual meetings of the

American Anthropological Association. Chicago.1992.

Per Bauhn, Christer Lindberg, Svante Lundberg, Multiculturalism and Nationhood in Canada (The Cases of First Nations and Quebec), Lund University Press, Lund, 1995,102p.;

British Cultural Studies: Cross – Cultural Challenges (Conference Proceedings – Zagreb, February 26-26,1998). Published By The British Council Croatia, 1998.

სემინარი №9 1სთ.

ლექცია №10 1სთ.

დიგლოსია, ბილინგვიზმი, მულტილინგვიზმი.

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

ნოდარ ლადარია, სოციოლინგვისტიკა,, თბილისი, 2002

C.Ferguson, Diglossia, Word, 1959.

Geoffrey Finch, Linguistic Terms and Concepts,new York, 2000

J.Fishman, Bilingualism, Journal of Social Issues, no 32,1967.

J.Fishman,"Bilingualism with and without Diglossia, Diglossia with and without Bilingualism,, Jounal of Social Issues, no 32 (1967)

სემინარი №10 1სთ.

ლექცია №11 1სთ.

კავკასიის რეგიონის ენობრივი კონსოლიდაციის პერსპექტივები; გლობალიზაცია და სოციოლინგვისტიკა; სადისკუსიო საკითხები.

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

ნოდარ ლადარია, სოციოლინგვისტიკა,, თბილისი, 2002

Bourdieu, Language & symbolic power, polity press, ed.& introduced by John Thompson, 1991.

identity: The idols of the tribe. In Ethnicity: Theory and experience, edited by Nathan Glazer and Daniel Moynihan. Cambridge, MA: Harvard University Press. 1975.

The Earliest Stage of Language Planning, Edited by Joshua A.Fishman, Mouton de Gruyter, Berlin-New-York, 1993)

Fox, Richard, Nationalist ideologies and the production of national cultures. Washington, DC:American Anthropological Assosiation.1990.

Victor A.Friedman,The first philological conference for the establishment of the Macedonian alphabet and the Macedonian literary Language: its precedents and consequences, წიგნი: The Earlist Stage of Language Planning, The first Congress" Phenomenon, ed.ba Jpshua A.Fishman, Berlin-New York, 1993.

სემინარი №11 1სთ.

ლექცია №12 1სთ.

ენობრივი სტრატეგიკაციის ვარიანტები კავკასიაში; ენა, როგორც საზოგადოებრივი კომუნიკაციის სოციალური რეალიზატორი; (განათლება და სოციოლინგვისტიკა; მასმედია და სოციოლინგვისტიკა; მასმედიის ენა, როგორც საზოგადოების ენობრივი ორიენტაციის ჩამოყალიბების ერთ-ერთი განმაპირობებელი ფაქტორი (პრობლემათა მიმოხილვა)

ლიტერატურა

გ.რამიშვილი, დედაენის თეორია, თბილისი, 2000.

ბესარიონ ჯორმენაძე, ენა და კულტურა, თბილისი, 1997.

მ.ტაბიძე, ქართული ჟურნალ-გაზეთების სახელდების მოტივაციისა და სტრუქტურის საკითხები,

ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, ტ.IX, თბილისი, 1989.

Г.В.Елизарова, Культурологическая лингвистика, Опыт исследования понятия в методических целях, Издательство «Бельведер», Санкт-Петербург, 2000.

Едвард Сепир, Статус лингвистики как науки, Языки как образ мира, Москва Санкт-Петербург, 2003, издательство Terra Fantastica.

სემინარი №12 1სთ.

ლექცია №13 1სთ.

ენობრივი სიტუაცია თბილისსა და კავკასიის დიდ ქალაქებში.

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

თბილისი, ეკონომიკურ-გეოგრაფიული გამოკვლევა, თბილისი, 1989 (რედაქტორი ვ.ჯაოშვილი).

სერ ოლივერ უორდროპი, საქართველოს სამეფო, თბილისი, 2001.

ქართული საეკლესიო (სალიტერატურო) ენის ჩამოყალიბების საკითხისათვის (იოანე ლაზი), საქართველოს საპატრიარქოს მანგლის-წაღკის ეპარქია, 2000.

Irving Lewis Allen - The City in Slang, New York life and Popular Speech, Irving Lewis Allen, New York, Oxford, Oxford University Press, 1993.

ლექცია №14 1სთ.

კავკასია ცენზურის ქვეშ. ენობრივი ცენზურა, როგორც ენობრივი პოლიტიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი.

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

გ. თავიშვილი, სახალხო განათლებისა და პედაგოგიური აზროვნების ისტორია საქართველოში, თბილისი, 1948.

Multilingualism in the soviet Union, Aspects of language policy and its Implementation. by E.Glyn Lewis, 1972, Mouton – the Gague-Paris.

კოლოკვიუმი №1

ლექცია №15 1სთ.

კავკასიურ დიალექტთა მრავალფეროვნება და სამწერლობო ენის მყარი საზღვრები, ენის გამდიდრების საშუალებები; ტერმინთწარმოების ისტორიიდან; გეოგრაფიული და სოციალური დიალექტები;

ლიტერატურა

დ.მელიქიშვილი, ძველი ქართული ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ტერმინოლოგიის ისტორიიდან, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1999. ზ.სარჯველაძე, ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი, თბილისი, 1984.

მთავარეპისკოპოსი ანანია ჯაფარიძე, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორია, თბილისი, 2003.

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

თ.გვანცელაძე, ენათა გენეალოგიური კლასიფიკაციის ძირითადი კრიტერიუმები და ქართველური ენობრივი სამყარო, ქართველური მემკვიდრეობა, VII, ქუთაისი, 2003.

თ.გვანცელაძე, მ.ტაბიძე, რ.შეროზია, რ.ჭანტურია. ღვთისმსახურებისა და სასულიერო განათლების ენა როგორც რუსული იმპერიული პოლიტიკის განხორციელების საშუალება საქართველოში ქართველური მემკვიდრეობა V, ქუთაისი, 2001.

სემინარი №15 1სთ.

ლექცია №16 1სთ.

ენობრივი დისკუსია ენობრივი დაგეგმვის ერთ-ერთი სახე.

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.
The Earliest Stage of Language Planning, Edited by Joshua A.Fishman, Mouton de Gruyter, Berlin-New-York, 1993
Victor A.Friedman , The first philological conference for the establishment of the Macedonian alphabet and the Macedonian literary Language: its precedents and consequences, წიგნში: The Earliest Stage of Language Planning, The first Congress" Phenomenon, ed.ba Jpshua A.Fishman, Berlin-New York, 1993

სემინარი №16 1სთ.

ლექცია №17 1სთ.

პოლემიკა ენის სიწმინდის საკითხებზე ქართულ და საერთოდ კავკასიურ სინამდვილეში (პერიოდები და შედეგები).

ლიტერატურა

უთურგაძე, ილია და სალიტერატურო ქართული, ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, IX, თბილისი, 1989.
უთურგაძე, ქართული ენის შესწავლის ისტორია, თბილისი, 1999.
მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც."ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.
The Earliest Stage of Language Planning, The first Congress" Phenomenon, ed.ba Jpshua A.Fishman, Berlin-New York, 1993.

სემინარი №17 1სთ.

ლექცია №18 1სთ.

ენობრივი სტატუსის ცვლა კავკასიაში, როგორც პოლიტიკური და გეოპოლიტიკური საზღვრებისა და ვითარების ცვლის "საშუალება"

ლიტერატურა

ო.მიქიაშვილი, "სოჭელი ქართველები და მათი მეტყველება", თბილისი, 1994.
Status Change of Languages.ed.by Ulrich Ammon and Marlis Hellinger.Walter de Gruyter.Berlin.New York,1992

სემინარი №18 1სთ.

ლექცია №19 1სთ.

გეოგრაფიული და სოციალური დიალექტები; სტანდარტული ენა ერთი ენის რამდენიმე სტანდარტული ვარიანტი (ინგლისურის, გერმანულის, ესპანურისა და სხვ.

მაგალითები)

ლიტერატურა

Paul Wexler, Belorussification, Russification and Polonization, 1976.
William, G., Sociolinguistics (London: Routledge, 1992)
Written Spanish helps one learn Spanish Written English only confuses. Riten Spanglish cud help students lern both languajez. electronic publication <http://victorian.fortunecity.com/vangogh/555/spell//spanglish.htm>

სემინარი №19 1სთ.

ლექცია №20 1სთ.

პრესტიჟული ენები

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც.“ქართული ენა”, თბილისი, 2005 წ.
ნოდარ ლადარია, სოციოლინგვისტიკა, თბილისი, 2002

Швейцер, 1971 - А.Д.Швейцер, Вопросы социологии языка в современной американской лингвистике, Ленинград, 1971.

Ralf Fasold, The Sociolinguistics of Society, Basil Blackwell, New York, 1998;

Florian Coulmas, Sociolinguistics, 2005, Cambridge University Press.

Labov, W. 1972, Sociolinguistic Patterns. Philadelphia: University of Pennsylvania Press;

Turner, G. W. “Stylistics”. (Aylesbury) Penguin Books, 1977

Geoffrey N. Leech and Michael H. Short: “Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose”. Longman 1981

სემინარი №20 1სთ.

ლექცია №21 1სთ.

თარგმანი, როგორც ენობრივი კონტაქტის სახე. თარგმანის ენა; ქართული ლიტერატურული თარგმანი; ტრადიციული მიდგომა; ქართული სამეცნიერო თარგმანი. თარგმანის საკითხები კავკასიურ ენებში.

ლიტერატურა

რ. ლაბაშიძე, ქართული სამეცნიერო ტერმინოლოგია და მისი შედგენის ძირითადი პრინციპები, თბ., 1986

ა. შანიძე, სალიტერატურო ქართულის საჭირობოლო საკითხები, თბ., 1979

არნ. ჩიქობავა, ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენისათვის, ტფ., 1934

არნ. ჩიქობავა, სალიტერატურო ენა და ნორმა, ქსკს, II, თბ., 1979

ბ. შენგელაია, არასრული სიტყვები და ტექსტის სემანტიკური მთლიანობა, თბილისი, 2000, გამომც. დიოგენე, 174 გვ.

ნ.საყვარელიძე, თარგმანის თეორიის საკითხები, თბილისი, 2001.

სემინარი №21 1სთ.

ლექცია №22 1სთ.

კავკასია – ენობრივი საზღვრები და ადმინისტრაციული საზღვრები

ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც.“ქართული ენა”, თბილისი, 2005 წ.

თ.გვანცელაძე, ენათა გენეალოგიური კლასიფიკაციის ძირითადი კრიტერიუმები და ქართველური ენობრივი სამყარო, ქართველური მეგვიდრეობა, VII, ქუთაისი, 2003.

თ.გვანცელაძე, მ.ტაბიძე, რ.შეროზია, რ.ჭანტურია. ღვთისმსახურებისა და სასულიერო განათლების ენა როგორც რუსული იმპერიული პოლიტიკის განხორციელების საშუალება საქართველოში ქართველური მეგვიდრეობა V, ქუთაისი, 2001.

ტ.ფუტკარაძე, ქართველთა დიალექტები (ისტორიული ასპექტი); ქართველი ხალხის ეთნოგენეზი, თბ., 2002.

სემინარი №22 1სთ.

ლექცია №23 1სთ.

სოციოლინგვისტური კვლევის მეთოდები (სტატისტიკა, ანკეტა, კითხვარი, ტესტი, ინტერვიუ, ექსპერიმენტი...)

ლიტერატურა

ბოდარ ლადარია, სოციოლინგვისტიკა, თბილისი, 2002
Швейцер, 1971 - А.Д.Швейцер, Вопросы социологии языка в современной американской лингвистике, Ленинград, 1971.
Florian coulmas, Sociolinguistics, 2005, Cambridge University Press.
Labov, W. 1972, Sociolinguistic Patterns. Philadelphia: University of Pennsylvania Press;

სემინარი №23 1სთ.

ლექცია №24 1სთ.

კავკასიის მოსახლეობა ენობრივი კუთვნილება და ენობრივი თვითობა

ლიტერატურა

არნ.ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია, თბილისი, 1965
ა.თოთაძე, საქართველოს დემოგრაფიული პორტრეტი, თბილისი, 1993; ივ.ჯავახიშვილი, საქართველოს საზღვრები. ისტორიული და თანამედროვე თვალსაზრისით განხილული, წიგნში: ივ.ჯავახიშვილი, პ.სურგულაძე, პროფ. ლისტი, ისტორიული რარიტეტები, თბილისი, 1989.

ვ. ჯაოშვილი, საქართველოს მოსახლეობა XVIII-XX საუკუნეებში, თბილისი 1984.
მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც. "ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.

სემინარი №24 1სთ.

ლექცია №25 1სთ.

კავკასიური ცნობიერების ენობრივი რეალიზაციისათვის;

ლიტერატურა

ივ. ჯავახიშვილი, ქართველი ერის ისტორიის შესავალი, წიგნი პირველი. საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური პრობლემები. თბილისი.

ივ. ჯავახიშვილი, ქართული და კავკასიური ენების თავდაპირველი ბუნება და ნათესაობა. თბილისი.

თ. გვანცელაძე, ენობრივი მონაცემები და მათი მნიშვნელობა აფხაზეთის ეთნიკური ისტორიის კვლევისათვის. კრებ. "აფხაზეთის ისტორიის პრობლემები". თბილისი.

Н.Я. Марр, О языке и истории абхазов. Ленинград, 1936.

სემინარი №25 1სთ.

ლექცია №26 1სთ.

პროფესიული მეტყველება. დარგობრივი ენები (მასმედიის ენა, ბიზნესის ენა, სამართლის ენა, პოლიტიკის ენა) და რიტორიკული მოდელები; კავკასიური ენების ტერმინოლოგიური ბაზა და რუსული ტერმინოლოგიის ხვედრითი წილი კავკასიურ ენებში

ლიტერატურა

გუნა კვარაცხელია, ფუნქციური სტილისტიკის საკითხები., თბილისი, 1999.

რ.დამბაშიძე, ქართული სამეცნიერო ტერმინოლოგია და მისი შედგენის ძირითადი პრინციპები, თბილისი, 1986.
Винокур Т.Г. Говорящий и слушающий. Варианты речевого поведения, М.1993Формановская Н.И. Русский речевой этикет, Москва, 1982 Литературный язык и культурная традиция, Москва, 1994;

სემინარი №26 1სთ.

ლექცია №27 1სთ.

წერილობითი ტრადიციების შესახებ კავკასიაში (დამწერლობა, ისტორიოგრაფია, ლიტერატურა);

სემინარი №27 1სთ.

ლექცია №28 1სთ.

ორენოვნება ჩრდილოეთ კავკასიაში; კავკასიის გასაბჭოება. ენათა იურიდიული სტატუსი და რეალური ფუნქციები მოკავშირე რესპუბლიკებსა და ავტონომიებში.

ადმინისტრაციულ საზღვართა ცვლა და ენათა ფუნქციონირება. ტოპონიმთა სოვეტიზაცია.

ლიტერატურა

J.Fishman, Bilingualism, Journal of Social Issues, no 32,1967.

J.A.Fishman, Language and Ethnicity. Language, Ethnicity and Intergroup Relations, Howard Giles, Department of Psychology, University of Bristol, England, 1977 (Published in cooperation with European Association of Experimental Social Psychology by Academic Press London, New York and San Francisco) სპეციალური სერიის მორიგი კრებული: European Monographs in Social Psychology 13; Series Editor: Henri Tajfel.

The Earliest Stage of Language Planning, Edited by Joshua A.Fishman, Mouton de Gruyter, Berlin-New-York, 1993)

სემინარი №28 1სთ.

ლექცია №29 1სთ.

ორენოვნება ამიერკავკასიაში; ცარიზმის ენობრივი პოლიტიკა განათლების სფეროში. კავკასიის სასწავლო ოლქის საქმიანობა.

ლიტერატურა

თ.გვანცელაძე, ენობრივი მონაცემები და მათი მნიშვნელობა აფხაზეთის ეთნიკური ისტორიის კვლევისათვის; აფხაზეთის ისტორიის პრობლემები, თბილისი, 1998;
თ.გვანცელაძე, აფხაზეთი დამწერლობის ქართულ გრაფიკაზე გადაყვანის ისტორიისათვის. ჟურნ. "ბედია", № 6-7, 2000.
მ. ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები. თბილისი.

А.Авторханов, Империя Кремля, Советский тип колониализма, Вильнюс, 1990, изд. Акционерное общество Московского объединения избирателей (им. ои) и фирма INPA.

Сборник статистических, 1902 сведений по Закавказскому краю, под редакцией Е.Кондратенко, Тифлис, 1902, таблицы 1,2.

Сборник статистических сведений, о Кавказе. Тифлис, 1869, том 1, отд. II, с.64.

Сборник сведений, 1880 о Кавказе. Т. VI. Тифлис по однодневной переписи 1876 года, Тифлис, 1880.

კოლოკვიუმი №2

ლექცია №30 1სთ.

კავკასიური ქართველური გვარ-სახელებისა და ტოპონიმთა მიმართება.

ლიტერატურა

თ.გვანცელაძე, ენობრივი მონაცემები და მათი მნიშვნელობა აფხაზეთის ეთნიკური ისტორიის კვლევისათვის; აფხაზეთის ისტორიის პრობლემები, თბილისი, 1998;
თ.გვანცელაძე, აფხაზეთი დამწერლობის ქართულ გრაფიკაზე გადაყვანის ისტორიისათვის. ჟურნ. "ბედია", № 6-7, 2000.

სემინარი №30 1სთ.

- შეფასება – დასწრება – 5%
- კოლოკვიუმში მონაწილეობა – 40% (20+20)
- სემინარი – 15%
- საბოლოო გამოცდა – 40%
- საბოლოო შეფასება 100%

სავალდებულო ლიტერატურა

მანანა ტაბიძე, ენობრივი სიტუაცია საქართველოში და ქართული ენის ფუნქციონირების საკითხები, გამომც. "ქართული ენა", თბილისი, 2005 წ.
გურამ რამიშვილი, დედაენის თეორია, თბილისი, 2000
ბესარიონ ჯორბენაძე, ენა და კულტურა, თბილისი, 1997.
ნოდარ ლადარია, სოციოლინგვისტიკა, თბილისი, 2002
Sociolinguistics, Florian coulmas, 2005 Cambridge University Press

